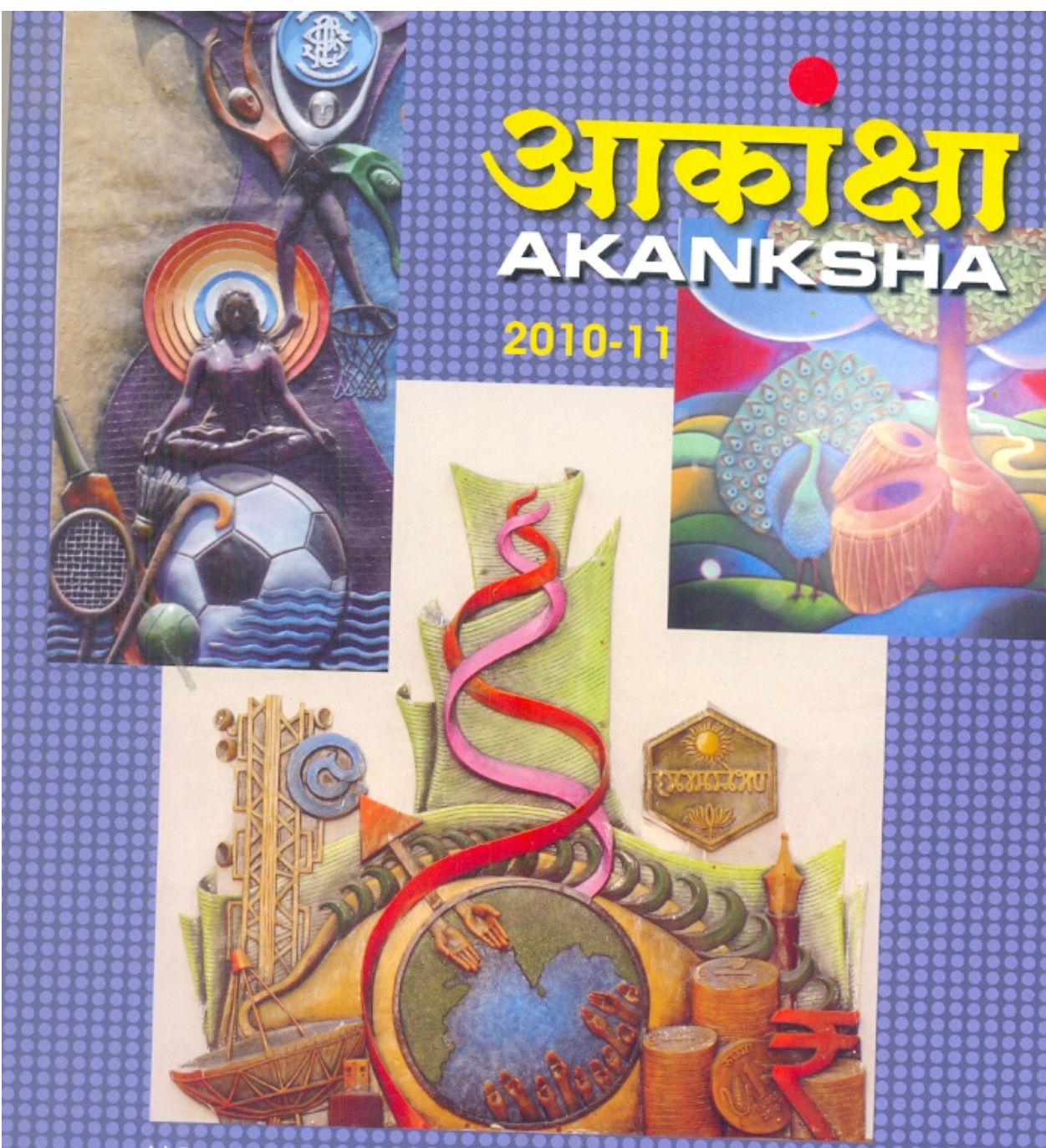

आकांक्षा AKANKSHA

2010-11

प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीचे

मॉडर्न कला, विज्ञान आणि वाणिज्य महाविद्यालय

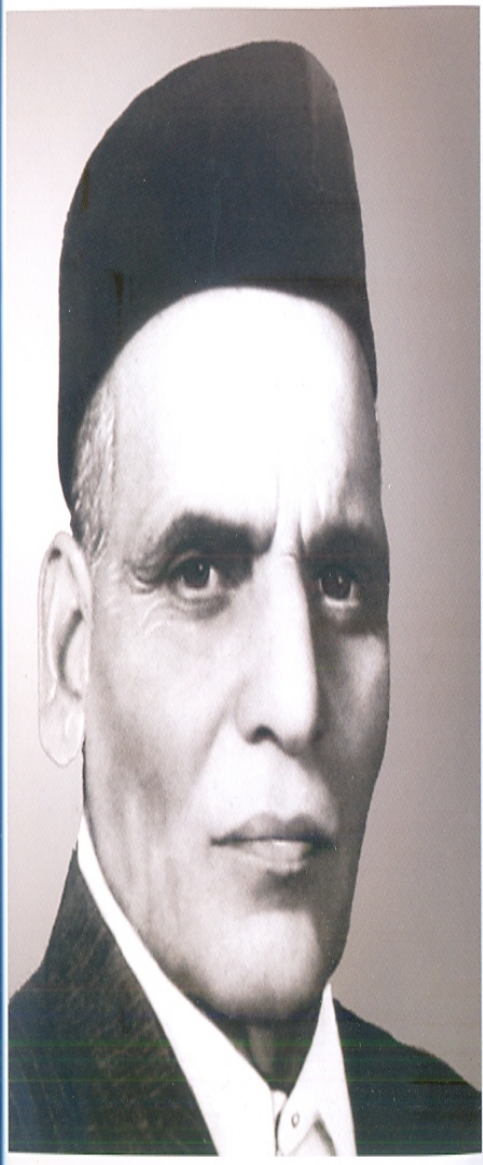
गणेशखिंड, पुणे - ५३

Progressive Education Society's

MODERN COLLEGE OF ARTS, SCIENCE AND COMMERCE

Ganeshkhind, Pune 411053

कै. शंकरराव कानिटकर

संस्थापक, प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटी, पुणे - ५

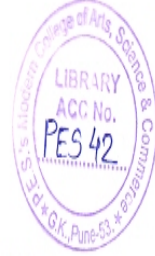

॥ ज्ञानमयो भव ॥

प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीचे
मॉडर्न कला, विज्ञान आणि वाणिज्य महाविद्यालय
गणेशखिंड, पुणे ४११ ०५३

आकांक्षा

AKANKSHA 2010-11

सन्नागार समिती

प्रा. डॉ. गजानन र. एकबोटे
प्रा. प्रकाश दीक्षित
प्रा. सुरेश तोडकर

संपादन समिती

प्राचार्य डॉ. संजय खरात
प्रा. श्रुती भातखंडे डॉ. सुषमा कातडे
डॉ. संस्कृती आवलगावकर प्रा. प्रेरणा सुरु
प्रा. शम्पा चक्रवर्ती डॉ. सविता सबनीस
प्रा. माया भानू प्रा. विजया कुलकर्णी

विद्यार्थी प्रतिनिधी

सुदर्शन शेड्डी दीपा यादव
नुतन वाघमारे

मुद्रक

प्रभू क्रिएशन, पुणे - ९

अनुक्रमणिका

1) अनुक्रमणिका	-	II
2) मिशन स्टेटमेंट	-	VI
3) आकांक्षा व महाविद्यालयास शुभेच्छा	- डॉ. गजानन एकबोटे	VII
4) Message	- Prof. Suresh Todkar	VIII
5) मनोगत	- प्रा. प्रकाश दीक्षित	IX
6) यशस्वीतेकडे वाटचाल -	प्राचार्य डॉ. संजय खरात	X
7) संपादकीय	- प्रा. श्रुती भातखंडे	XI
8) अभिनंदन	-	XII
9) श्रद्धांजली	-	XIV

मराठी विभाग

10) विज्ञानकथा लेखक डॉ. संजय ढोले यांची मुलाखत	- डॉ. संस्कृती आवलगावकर	1
11) सामाजिक उन्नती व नैतिक मूल्यांच्या जोपासनेत युवकांचा सहभाग	- प्रा. मैत्रेयी फडणीस	6
12) 'माय'	- नारायण सुर्वे	8
13) 'जन गण - मन' चे शताब्दी वर्ष	- शुभांगी बाळासाहेब ओव्हाळ	9
14) देवांचे क्रिकेट	- स्नेहल कदम	10
15) लोकशाहीत मतदानाचे महत्त्व ...	- भाग्यश्री दत्तात्रेय शिंदे	11
16) तरुणाई	- नूतन वाघमारे	12
17) ध्यास	- छाया खेंगरे	12
18) मानवतेच्या मुक्तीसाठी झुंजणारा क्रांतिसूर्य	- शुभांगी दिलीप कदम	13
19) महाराष्ट्राचे लाडके व्यक्तिमत्त्व	- हेमलता रमेश कोष्टी	16
20) क्रीडा क्षेत्रातील युवकांचा सहभाग	- यश बोकेफोडे	17
21) महात्मा फुले : आदर्श व्यक्तिमत्त्व	- प्रा. श्वेता सावले	19
22) नातेसंबंधातील बांधिलकी	- स्नेहा विजय भोकरे	20
23) कधी कुणी	- नीलम माने	21
24) वाचनसंस्कृती आणि आजचा तरुण	- मयूर नारायण कडलक	22
25) खंत	- भाग्यश्री नलवडे	22
26) आजची भरकटलेली तरुणाई	- संदीप सुरेश चांदगुडे	24
27) अधुरे स्वप्न	- ज्ञानेश्वर सानप	25
28) रिऑलिटी शो चा सामाजिक परिणाम	- रूपाली बळवंत जाधव	26
29) पर्यावरणाचे संरक्षण- एक सामाजिक जबाबदारी	- स्नेहा विजय भोकरे	30
30) एक संस्मरणीय अनुभव	- तुषार दशरथ पवार	31
31) 'मी पाहिलेला बाप'	- पवन शिंदे	32

32) या जन्मावर या जगण्यावर शतदा प्रेम करावे	- प्रभा कोळी	33
33) पाणी	- नूतन भिकू वाघमारे	37
34) 'मैत्रीचे मन'	- स्नेहा कालिदास पवार	37
35) चारोळ्या	- दीपक शेजवळ	38
36) संताप	- सुप्रिया शंकरराव बोबडे	39
37) एक चतकोर जीणे	- डॉ. साधना नातू	39
38) म्हणू कसे जय भारती	- विवेक कांबळे	40
39) नाती अविश्वासाची साथी	- विवेक कांबळे	40
40) अजूनही जपतेय	- तेजश्री अंकुश जाधव	40

हिंदी विभाग

41) वही, मनुष्य है ! जो मनुष्य के लिए मरे!	- योगेश कांबळे	43
42) लालच बुरी बला है	- सायली सुनील गोसावी	44
43) जहाँ चाह, वहाँ राह	- प्रतिभा मिश्रा	45
44) मन के हारे हार है मन के जीते जीत	- सरिता शिंदे	46
45) बलिहारी गुरु अपने	- स्नेहल कदम, मेघा जगताप, रोहिणी पुजारी	47
46) कदम-कदम बढ़ाए जा	- प्रियांका कळमकर	49
47) प्यार एक मंदिर		50
48) पैसों का दबंग	- फिरोजशा हासिमशा मकानदार	51
49) 'कोशिश करनेवालों की हार नहीं होती'	- नेत्रा श्रीनिवास खोले	57
50) नहीं जुदा खुदा	- विवेक कांबळे	58
51) सब रोगों की एक दवाई	- विवेक कांबळे	58
52) खेल कूद में भारत का महत्व	- शमसतब्रेज शेख	59
53) बेटी	- सरिता कुमावत	61
54) लोक कल्याणकारी राज्य की स्थापना में सरकार की भूमिका	- रामगोपाल अट्टेला	62
55) कथा - मोहिनी एकादशी	- उर्मिला सुखसे	63
56) मेरा दिल	- दिगंबर गोपाळ मिसाळ	64
57) तेरी याद	- दिगंबर गोपाळ मिसाळ	64

ENGLISH SECTION

58) Globalisation	- Ashwini Rhidas Chinhe	65
59) Ode to My College	- Prof. Shampa Chakraborti	66
60) The Child Philosopher	- Jitender Kumar	67
61) What's Life ?	- Arti Chandrakant Walunj	68

62) How can a student pass ???	- Sailee Taksande	68
63) What is Faith?	- Vishnu Prabhakar Shinde	69
64) A New Day	- Vidyashri Mapare	69
65) Have a Vision	- Vishnu Prabhakar Shinde	69
66) Friend's reunion after a long gap...	- Prof. Gauri Kopardekar	69
67) The Mother	- Prof. Mangesh Asawalikar	70
68) If you want to	- Tabassum Kochikar	70
69) Ode To Modern College	- Sailee Taksande	70
70) My Dreams	- Mayur D. Dhumal	70
71) A Cricket Match	- Rajendra M. Dhavle	71
72) To get the 'BEST OF LIFE'	- Vidyashri Mapare	71
73) The Real Goal	- Sailee Taksande	71
74) Friendship		71
75) Examinations	- Sailee Taksande	72
76) Colour of Life	- Vidyashri Mapare	72

Departmental Reports

77) अर्थशास्त्र विभाग	- प्रा. दस्तगीर पठाण	73
78) English Department	- Prof. Shampa Chakraborti	73
79) भूगोल विभाग	- प्रा. संजय पाटील	74
80) हिंदी विभाग	- डॉ. सविता सबनीस	75
81) History Department	- Prof. Shruti Bhatkhande	76
82) मराठी विभाग	- डॉ. संस्कृती आवलगावकर	77
83) Political Science Department	- Prof. Gauri Kopardekar	79
84) Psychology Department	- Dr. Sadhana Natu	79
85) Sociology Department	- Prof. Jyoti Gagangras	80
86) Commerce Faculty	- Prof. Shubhngi Joshi	81
87) Biotechnology Department	- Dr. Rekha Gupta	84
88) Botany Department	- Dr. Prachi Raval	89
89) Chemistry Department	- Dr. Madhuri S. Kulkarni	89
90) Computer Science Department	- Prof. Shubhangi S Bhatambrekar	92
91) Electronic Science Department	- Prof. Varsha Joshi	93
92) Physics Department	- Prof. Varsh Joshi	94
93) Mathematics Department	- Prof. Swati Kandharkar	94
94) Microbiology Department	- Prof. Sneha Ogale	94
95) Statistics Department	- Mrs. Rajashree Umarani	100
96) Zoology Department	- Dr. Sanjay Kharat	101
97) Library Report	- Prof. Sangita Dhamdhare	102
98) महाविद्यालयीन कार्यालय अहवाल	- गणेश साठे	104

Reports of Activities

99) Arts Circle	- Prof. Varsha Joshi	105
100) Alumni Association 'Modernites'	- Prof. Vijyalaxmi Kulkarni	106
101) Best Student Trophy	- Prof. Sneha Ogale	107
102) Competitive Examination Guidance Cell	- Prof. Gauri Kopardekar	107
103) Central Documentation	- Prof. Vijyalaxmi Kulkarni	108
104) Counselling Cell	- Dr. Sadhana Natu	108
105) Disaster Management Workshop	- Prof. Varsha Joshi	108
106) Report of Karmavir Bhaurao Patil "Earn and Learn Scheme"	- Prof. Varsha Joshi	109
107) Faculty Development Programme	- Prof. Shampa Chakraborti	109
108) Report of IQAC	- Prof. Varsha Joshi	109
109) N.C.C.	- Prof. Sandeep K. Sanap	110
110) National Service Scheme	- Prof. Dastgir Pathan and Amarjeet Thorat	110
111) NAAC Peer Team Visit for Re-accreditation	- Prof. Shampa. Chakraborti	112
112) एकदिवसीय स्वयंसेवी संस्था कार्यशाळा	- प्रा. श्रुती भातखंडे	114
113) Placement Cell	- Prof. Satish Ambike	114
114) Prize Distribution Ceremony	- Prof. Shampa Chakraborti	118
115) स्वरमाधुरी	- प्रा. वर्षा जोशी	118
116) Student Welfare Department	- Prof. Varsha Joshi	119
117) Physical Education	- Prof. Jyoti Gagangras Prof. Vikram Phale	119
118) Soft Skills Development Programme	- Prof. Parag Shah	130
119) Staff Academy	- Dr. Madhuri S. Kulkarni	131
120) ज्येष्ठ नागरिक कार्यशाळा अहवाल	- प्रा. श्रुती भातखंडे	132
121) Science Association Report	- Prof. Bhamidi Anuradha	133
122) युवा सप्ताह	- प्रा. श्रुती भातखंडे	133
123) Vidyarthini Manch Report (2010-11)	- Dr. Sadhana Natu	134
124) नॅक पुनर्मूल्यांकन प्रक्रियेत 'अ' दर्जा प्राप्त झाल्या प्रीत्यर्थ स्नेहमेळावा	- डॉ. संजय खरात, प्राचार्य	135

अपिलिय प्राधिकारी - प्रा. जगदीश चिंचोरे
शासकीय माहिती अधिकारी - प्रा. ज्योती गगनग्रास
साहाय्यक माहिती अधिकारी - श्री राजेंद्र येमूल

Appellate Officer - Prof. Jagdish Chinchore
Information Officer - Prof. Jyoti Gagangras
Asst. Information Officer - Shri Rajendra Yemul

या नियतकातील प्रकाशित साहित्याशी या त्यातील विचारांशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही. * फक्त खाजगी वितरणासाठी

MISSION STATEMENT

*Our goal is to create
and develop
'MODERN'
youth as responsible citizens
with multidimensional
personalities
by inculcating
among students
a blending of cultural
awareness, compassionate and
progressive attitude,
scientific insights and
time-tested traditional values.*

Local Managing Committee

1. Prof. Dr. G. R. Ekbote
2. Prof. J. P. Chinchore
3. Prof. S.V. Todkar
4. Prof. P.G. Dixit
5. Shri C. C. Kamble
6. Dr. Sanjay S. Kharat
7. Prof. Mrs. J.G. Ekbote
8. Shri S.S. Deshmukh
9. Adv. C. G. Ghate
10. Shri D. A. Hagawane
11. Prof. J. S. Gagangras
12. Prof. Harsh Gaikwad
13. Prof. Prashant Sinalkar
14. Mr. Rajendra Yemul

आकांक्षा व महाविद्यालयास शुभेच्छा

मॉडर्न महाविद्यालय, गणेशखिंड, पुणे ५३ हे आमच्या संस्थेच्या ५८ शाखांपैकी एक महत्वाचे, प्रगतिशील आणि उज्ज्वल भवितव्य असलेले महाविद्यालय आहे. अत्यंत खडतर वाटचालीनंतर अल्पावधीतच नावलौकिक प्राप्त केलेले आणि समाजातील मान्यवरांनी प्रशंसा केलेले हे महाविद्यालय आहे.

प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीच्या महत्त्वाच्या तीन महाविद्यालयांना नॅक पीअर टीमने भेट दिली. त्यापैकी मॉडर्न महाविद्यालय, शिवाजीनगर, पुणे ५ या महाविद्यालयास 'अ' श्रेणी प्राप्त झाली. डॉ. राजेंद्र झुंजारराव आणि त्यांच्या सर्व सहकारी वगैरे मनःपूर्वक हार्दिक अभिनंदन!

मॉडर्न अभियांत्रिकी महाविद्यालय, शिवाजीनगर, पुणे-५ आणि मॉडर्न महाविद्यालय, गणेशखिंड या महाविद्यालयांना नॅकच्या सदस्यांनी जानेवारी २०११ मध्ये भेट दिली. नॅक कडून त्यांना मिळालेल्या अ श्रेणीमुळे संस्थेच्या प्रगतीत, नावलौकिकात भर टाकली गेली.

सध्या उच्च शैक्षणिक क्षेत्रात आमूलाग्र व वेगाने बदल होत आहेत. दर्जेदार अभ्यासक्रम राबवून गुणवंत व ज्ञानवंत विद्यार्थ्यांना आकर्षित करित आहेत. जागतिक स्तरावर उच्च शिक्षणक्षेत्रात उतरल्याने मोठी स्पर्धा निर्माण झाली आहे. या स्पर्धेत आपला शैक्षणिक दर्जा वाढवणे व जागतिकीकरणाचा सामर्थ्याने सामना करणे हे महाविद्यालये, विद्यापीठे यांच्या समोरील आव्हान आहे. प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीतर्फे विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन होण्यासाठी म्हणून अनेक उपक्रम राबवले जातात. त्याचा लाभ अनेक विद्यार्थ्यांनी घेतलेला आहे.

प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीच्या मॉडर्न महाविद्यालय, गणेशखिंड, पुणे ५३ या महाविद्यालयाने गेल्या १८ वर्षांत सर्व क्षेत्रांमध्ये अतिशय समाधानकारक कामगिरी केलेली आहे. क्रीडाक्षेत्रामध्ये या महाविद्यालयातील अनेक विद्यार्थ्यांना महाराष्ट्र शासनाचा 'शिवछत्रपती पुरस्कार' मिळालेला आहे. त्याचप्रमाणे आंतरमहाविद्यालयीन सामन्यांमध्ये या महाविद्यालयास पुणे विद्यापीठाकडून प्रथम क्रमांक मिळालेला आहे. पुणे विद्यापीठाच्या वर्धापनदिनी देण्यात येणारा शहरी विभागातील 'उत्कृष्ट महाविद्यालय' हा पुरस्कार या महाविद्यालयास गेल्या दोन वर्षांपूर्वी मिळालेला आहे. सांस्कृतिक क्षेत्रात या महाविद्यालयाचे योगदान मोठे आहे, असे जरी असले, तरी या महाविद्यालयातील प्राध्यापकांनी आपली स्वतःची उच्च शिक्षणातील प्रगती (उदा. पीएच. डी.) करणे भविष्यकाळात जरूरीचे ठरणार आहे. त्याचप्रमाणे राष्ट्रीय पातळीवरील निरनिराळ्या संस्थांशी करार करून संशोधनाचे महत्त्वाचे प्रकल्प चालू करणे जरूरीचे आहे. महाविद्यालयाने संशोधन क्षेत्रात अग्रेसर व्हावे ही आमची पुढची स्वप्ने आहेत.

महाविद्यालयातील प्राध्यापकांची जबाबदारी वाढत आहे. आपले ज्ञान अद्ययावत ठेवणे, नवीन शैक्षणिक मूल्ये आणि कौशल्ये विकसित करणे ही काळाची गरज आहे. ही गरज लक्षात घेऊनच महाविद्यालयांमधून प्राध्यापकांचे मूल्यांकन करण्याची पद्धती लागू होत आहे. संशोधनाच्या बाबतीत शिक्षकांचे योगदान आणि त्यातून घडणारा विद्यार्थी या गोष्टींना महत्त्व प्राप्त होत आहे. या घटनांकडे आता दुर्लक्ष करून चालणार नाही.

मी व माझे सहकारी संस्थेच्या सर्व शाखांकडे अत्यंत बारकाईने आणि मनापासून लक्ष ठेवतो. विद्यार्थ्यांचा गुणात्मक विकास व्हावा, असे प्रयत्न चालू आहेत. मॉडर्न महाविद्यालय, गणेशखिंड, पुणे ५३ या महाविद्यालयाकडून भविष्यात आम्ही फार मोठ्या अपेक्षा ठेवून आहोत. कारण विद्यापीठाला अत्यंत जवळचे असलेले आणि विद्यापीठाने सुरु केलेले नवीन अभ्यासक्रम तात्काळ सुरु करणारे हे एक महाविद्यालय आहे. महाविद्यालयाचे प्राचार्य व प्राध्यापकवर्ग तरुण व उत्साही आहे. या महाविद्यालयास नॅक कडून अ श्रेणी प्राप्त होईल असा विश्वास होता. महाविद्यालयाने आमचा विश्वास सार्थ ठरविला. सर्वांचे मनःपूर्वक अभिनंदन आणि शुभेच्छा !

प्रा. डॉ. गजानन र. एकबोटे,
कार्याध्यक्ष, प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटी, पुणे ५

Message

Modern College of Arts, Science and Commerce, Ganeshkind, Pune 53 is one of the premier Colleges run by Progressive Education Society, Pune. The College provides good academic and social environment to the students, which will certainly help in an all-round development of the students.

In the present system of education, we have more 'graduates' and 'doctorates' than ever before. A question always comes to our mind, Has the nation grown in freshness, vitality and strength? Have young students become more appreciative of the deeper values which alone can give meaning and significance to life? Let us ask ourselves: What constitutes a College or a University? OR what kind of education should be imparted to the students?

At present our emphasis is more on buildings and furniture i.e. infrastructure. But I feel that the College should not be a place, but should be the atmosphere for fellowship of teachers and students.

According to Swami Vivekananda's concept of 'complete education', we need Science and Technology, Sociology and Politics, Economics and Statistics, Mathematics and languages, Information Technology and Business Administration, so that we can contribute to social welfare and human progress. We also need spiritual enrichment and mastery over the self.

Hence, in our College / Institute we offer the education which will equip our students,

for life, to develop their character, to bring out their individuality, to emphasize their soul-power i.e. *atmashakti*.

'Akanksha' has always given us an insight into the young creative questioning minds of our staff and young students, who gave the platform for their innovative, creative observations and expressions.

Quality and excellence play a vital role in education. Hence, in our College we apply modern methods of technology in the teaching - learning process and day-to-day governance of the College which will help the students to become more confident, innovative and knowledgeable to face global challenges.

My special mention and thanks to Hon'ble Prof. Dr. G.R. Ekbote, Chairman, P.E. Society and Prof. P.G. Dixit, Dy. Secretary, P.E. Society for their valuable guidance, motivation, constant support and co-operation in the development and progress of College. The dynamic Principal of our College Prof. Dr. Sanjay Kharat and Shri Ganesh Sathe, Office Superintendent and all teaching and non-teaching staff of our College be recognized and appreciated for their team work, dedication, devotion and hard work. I assure you that Modern College, Ganeshkhind, Pune 53 will become one of the best quality centre for excellence in education.

I express my happiness for re-accreditation of our College by NAAC, with A Grade.

- Prof. S.V. Todkar,
Chairman, L.M.C., Modern College, Pune 53

मा. डॉ. गजानन र. एकबोटे M.S., M.N.A. M.S.
कार्याध्यक्ष, प्रो. ए. सोसायटी, पुणे ५

प्रा. सुरेश तोडकर
सह-कार्यवाह, प्रो. ए. सोसायटी, पुणे ५
अध्यक्ष, स्थानिक व्यवस्थापन समिती,
मॉडर्न कॉलेज, पुणे ५३

प्रा. प्रकाश दीक्षित
उप-कार्यवाह, प्रो. ए. सोसायटी, पुणे ५
डिजिटर, मॉडर्न कॉलेज, पुणे ५३

संपादक मंडळ - आकांक्षा २०१०-११

ग्रंथालयीन कर्मचारी

डॉ. संजय खरात
प्राचार्य, मॉडर्न महाविद्यालय, गणेशखिंड, पुणे ५३

डायीकडून : प्रा. स्वाती कंधारकर - उप-प्राचार्या, शास्त्र शाखा, प्रा. शुभांगी जोशी - उप-प्राचार्या, वाणिज्य शाखा,
प्रा. प्रकाश दीक्षित - व्हिजिटर, डॉ. संजय खरात - प्राचार्य, प्रा. सुरेश तोडकर - अध्यक्ष, स्थानिक व्यवस्थापन समिती,
प्रा. ज्योती गगनग्रास - उप-प्राचार्या, कला शाखा

राष्ट्रीय मूल्यांकन एवं प्रत्यायन परिषद

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग का स्वायत्त संस्थान

NATIONAL ASSESSMENT AND ACCREDITATION COUNCIL

An Autonomous Institution of the University Grants Commission

Certificate of Accreditation

*The Executive Committee of the
National Assessment and Accreditation Council
on the recommendation of the duly appointed
Peer Team is pleased to declare the
Progressive Education Society's
Modern College of Arts, Science & Commerce
Saneshkhind, Pune, affiliated to University of Pune, Maharashtra as
Accredited*

with CGPA of 3.10 on four point scale

at A grade

Valid up to March 26, 2016

Date : March 27, 2011

HARAJAN
Director

मॉडर्न महाविद्यालय गणेशखिंड, पुणे ५३ च्या 'तरुणाई' या विषयावर आधारीत असलेल्या व सर्व घडामोडींची नोंद घेतलेल्या आकांक्षा या नियतकालीकाच्या संपादन समितीचे मनःपूर्वक अभिनंदन! सध्या चर्चेत असलेला ज्वलंत आणि संवेदनशील असा विषय मध्यवर्ती आशयसूत्र म्हणून निवडण्यात आला हे उल्लेखनीय आहे.

मॉडर्न महाविद्यालय पुणे ५३ च्या जडणघडणीत आणि वाटचालीमध्ये संस्थेचे कार्याध्यक्ष मा. डॉ. गजानन एकबोटे यांचे आणि नियामक मंडळाच्या सर्व सदस्यांचे तसेच माझे सहकारी गणेशखिंड मॉडर्नच्या स्थानिक व्यवस्थापन समितीचे अध्यक्ष प्रा. तोडकर यांचे ही योगदान मोलाचे आहे. समाधानाची गोष्ट अशी की या महाविद्यालयाला सकारात्मक दृष्टिकोन लाभलेले, कार्यकुशल आणि खंबीर असे प्राचार्य लाभले आहेत.

महाविद्यालयाच्या वाटचालीत काही महत्त्वपूर्ण घटना या शैक्षणिक वर्षात घडल्या त्यातील महत्त्वाची म्हणजे नॅक तर्फे पुनर्मूल्यांकनाची प्रक्रिया दि. २७, २८, २९ जानेवारी रोजी पूर्ण झाली. नॅक समितीने महाविद्यालयाला भेट दिली त्याप्रसंगी महाविद्यालयातील प्रत्येकजण अधिक परिश्रम करीत होता. उत्तम होमवर्क, सुसंवाद, पाठपुरावा, कामामधील सातत्य या सर्वगोष्टी याप्रसंगी दिसून आल्या. अशीच एकजूट भविष्यात ही राहिल आणि त्यातून अनेक चांगली भरीव कामे होतील.

महाविद्यालयाच्या स्थानिक व्यवस्थापन समिती (LMC) च्या निवडणुका पार पडल्या. नवीन सदस्य निवडून आले त्या सदस्यांचे अभिनंदन आणि शुभेच्छा!

विद्यापीठ पातळीवर महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी भरघोस यश प्राप्त केले आहे. जैवतंत्रज्ञान, रसायनशास्त्र या विषयांतील विद्यार्थी गुणवत्ता यादीत आले आहेत. महाविद्यालयातील विविध शाखांनी राज्यस्तरीय चर्चासत्रांचे आयोजन केले नवीन विषयांवर चर्चा घडविण्यात पुढाकार घेतला. या महाविद्यालयास अनेक नामवंत कंपन्यांनी भेट दिली व विद्यार्थ्यांचे प्लेसमेंट केले. यावरून असे दिसते, की कंपन्यांना विद्यार्थ्यांच्या गुणवत्तेचा परिचय होत आहे. कलामंडळ, एन.एस.एस. आणि इतर शीशपीलेप क्षेत्रात ही विद्यार्थी यश संपादन करीत आहेत आणि अभिमानास्पद कामगिरी करीत आहेत. मोडी लिपी अभ्यासवर्गाचा लाभ अनेक ज्येष्ठ नागरिकांनी घेतला. अनेक

प्रयोगशाळांचे, सभागृहाचे, नूतनीकरण, ग्रंथालयाचे उत्तम जागेत व उत्तम वातावरणात स्थलांतर, सर्व विभागांचे व क्रीडांगणाचे नूतनीकरण, उत्तम व्यासपीठ, धबधबा, लॉन, परिसराचे सुशोभिकरण, आधुनिकीकरण अशा नावीन्यपूर्ण बदलांमुळे, वातावरणामुळे प्रत्येकाचीच कार्यक्षमता वाढली. या सर्व नावीन्यपूर्ण बदलांसाठी प्रा. डॉ. गजानन एकबोटे, प्रा. सौ. ज्योत्स्ना एकबोटे, डॉ. झुंजारराव, प्रा. शामकांत देशमुख, प्रा. चौधरी व नियामक मंडळाच्या सर्व सदस्यांचे मार्गदर्शन सहकार्य लाभले हे खूप मोलाचे आहे.

संस्थेकडून या वर्षी महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांना सर्वोत्कृष्ट प्राचार्य म्हणून गौरविण्यात आले. त्यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन! या महाविद्यालयास 'स्वच्छ आणि सुंदर परिसर असलेले महाविद्यालय म्हणून ही संस्थेतर्फे पारितोषिक देण्यात आले. हा परिसर असाच शोभिवंत रहावा असे प्रयत्न महाविद्यालयातील प्रत्येक व्यक्ती करेल, याची खात्री वाटते. पारितोषिकाबद्दल सर्वांचे अभिनंदन! पदार्थविज्ञान विभागाच्या विभाग प्रमुख प्रा.वर्षा जोशी यांना संस्थेकडून उत्तम शिक्षक पुरस्कार प्राप्त झाला. सेवक वर्गामध्ये सचिन कोळढणकर यांना ही पारितोषिक प्राप्त झाले. त्या दोघांचे अभिनंदन!

नॅक च्या तयारीमध्ये मॉडर्न लॉ कॉलेजचे पदाधिकारी व प्राचार्य, मॉडर्न गणेशखिंडच्या शाळेचे मुख्याध्यापक व पदाधिकारी यांचे भरीव सहकार्य प्राप्त झाले. त्यांना मनःपूर्वक धन्यवाद!

या महाविद्यालयाच्या उत्कर्षाच्या काही योजना डॉ. गजानन एकबोटे आणि प्रो. ए. सो. च्या नियामक मंडळ सदस्यांनी आखल्या होत्या त्या साकार होत आहेत. या महाविद्यालयाच्या उज्ज्वल भविष्यकालीन वाटचालीस मनापासून शुभेच्छा! सर्व हितचिंतकांच्या शुभेच्छांमुळे व गुरुवर्यांच्या आशीर्वादाने महाविद्यालयास अ श्रेणी प्राप्त झाली. आमच्या परिश्रमांना फळ प्राप्त झाले. महाविद्यालयाची वाटचाल अशीच आनंददायी राहो.

या नियतकालिकामध्ये सादर केलेल्या विविध साहित्य प्रकाराबद्दल सर्व विद्यार्थ्यांचे अभिनंदन करून मी माझे मनोगत संपवितो.

प्रा. प्रकाश दीक्षित

व्हिजिटर व प्रो.ए. सो.चे उपकार्यवाह

यशस्वीतेकडे वाटचाल

आमच्या महाविद्यालयाच्या वार्षिक नियतकालिकाचा आकांक्षा अंक प्रकाशित होत आहे. याचा निश्चितच अतिशय आनंद होत आहे. गतवर्षी आम्ही 'महिला विशेषांक' प्रकाशित केला याविषयी आम्ही 'तरुणाई' विशेषांक सादर करीत आहोत. तरुण मनाची स्पंदने, भावभावना, इच्छा, आकांक्षा, वैविधता या अंकामधील साहित्यात आहे. महाविद्यालयामधील विद्यार्थ्यांनी आपल्या कल्पकतेने काही नाविन्यपूर्ण विषय हाताळले आहेत. हे अंक वाचताना आपल्या लक्षात येईलच. संपादक मंडळातील सर्व सदस्यांनी अत्यंत तटस्थपणे आणि अचूकपणे लेखांची निवड केली. संपादक मंडळाचे मनःपूर्वक अभिनंदन!

आमच्या महाविद्यालयाची नॅक तर्फे पुनर्मूल्यांकन प्रक्रिया यावर्षी २७, २८, २९ जानेवारी २०११ रोजी पूर्ण झाली. गेले वर्षभर आम्ही नॅक भेटीची तयारी करीत होतो. आमच्याकडून कोणतीही उणीव राहू नये असा आम्ही कसोशीने प्रयत्न केला. संस्थेचे कार्याध्यक्ष मा. डॉ. गजानन एकबोटे, सौ. ज्योत्सना एकबोटे, नियामक मंडळाचे सर्व सदस्य, प्रा. दीक्षित, प्रा. तोडकर, प्रा. देशमुख, प्रा. चौधरी, प्रा. गोसावी, प्राचार्य झुंजारराव यांचे बहुमोल सहकार्य आणि आमच्या नाविन्यपूर्ण कल्पना साकार करण्यासाठी केलेले मार्गदर्शन मोलाचे होते. आमच्या महाविद्यालयावर लोभ असणारे अनेक हितचिंतक यांचा ही पार्टीबा महत्त्वाचा ठरला. आमच्या महाविद्यालयाच्या तीन ही शाखांचे उपप्राचार्य, सर्व शिक्षक, ऑफिस सुपरिटेण्डंट श्री. गणेश साठे व इतर प्रशासकीय कर्मचारी, सेवकवर्ग अहोरात्र कार्यरत होता. याप्रसंगी सर्वांचे महाविद्यालयावरील प्रेम व एकजूट दिसून आली त्याबद्दल सर्वांचे मनापासून आभार!

महाविद्यालयामध्ये या शैक्षणिक वर्षात अनेक वेगवेगळे उपक्रम राबविण्यात आले. कला, विज्ञान आणि वाणिज्य या तीनही शाखांतर्फे कार्यशाळा, प्रश्नमंजुषा, शैक्षणिक भेटी व निबंधस्पर्धा असे कार्यक्रम राबविण्यात आले. त्यात आमच्या महाविद्यालयातील आणि अन्य महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांचा सहभाग लक्षणीय होता. क्रीडा क्षेत्रामध्ये महाविद्यालयाचा लौकिक वाढत आहे.

आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय, राज्य व जिल्हापातळीवर विद्यार्थ्यांनी पारितोषिके मिळविली आहेत. एन एस एस, एन सी सी, कलाक्षेत्र, शैक्षणिक क्षेत्रातही विद्यार्थी उत्तुंग यश मिळवित आहेत.

महाविद्यालयाचा प्राचार्य या नात्याने या महाविद्यालयाचा गुणात्मक संख्यात्मक विकास व्हावा याचा विचार प्राधान्याने करण्याचा प्रयत्न चालू आहे. नवीन योजना, संशोधन प्रकल्प यांना अग्रक्रम दिला जाईल. ज्यामुळे महाविद्यालयाचे भवितव्य उत्तुंग असेल अशी खात्री वाटते. या महाविद्यालयाला फक्त एकोणीस वर्षे झाली आहेत. अजून प्रदीर्घ वाटचाल करावयाची आहे. त्यासाठी सर्वांचा सकारात्मक दृष्टिकोन, काम करण्याची उमेद व उत्साह नॅक भेटी प्रसंगी जो दिसला तोच राहिल अशी आशा आहे. नॅक भेटीच्या प्रसंगी ज्यांनी आम्हाला बहुमोल सहकार्य केले, त्या मॉडर्न लॉ कॉलेज आणि मॉडर्न हायस्कूल यांचे मनःपूर्वक आभार.

आमच्या महाविद्यालयाला प्रो.ए.सो. तर्फे स्वच्छ आणि सुंदर महाविद्यालय म्हणून पारितोषिक प्राप्त झाले. महाविद्यालयाचा परिसर स्वच्छ आणि शैक्षणिक वातावरण निर्माण करणारा राहिल असाच ठेवण्याचा आमचा प्रयत्न असेल. पदार्थविज्ञान विभागाच्या विभागप्रमुख प्रा. वर्षा जोशी यांना प्रो. ए. सो. तर्फे सर्वोत्कृष्ट शिक्षक व सचिन कोळढणकर यांना सर्वोत्कृष्ट सेवक कर्मचारी म्हणून २००९-१० चे पारितोषिक प्राप्त झाले त्यांचे अभिनंदन!

महाविद्यालयास नॅकतर्फे अ श्रेणी प्राप्त झाली आणि आमचे एक स्वप्न साकार झाले. याचा अद्वितीय आनंद होत आहे. हे एक उत्कृष्ट टीम वर्क आणि कष्ट करण्याची जिद्द या मुळेच हे यश प्राप्त झाले असे वाटते. आपल्या सर्वांच्या शुभेच्छा आमच्या सदैव पाठीशी आहेत याची आम्हाला जाणीव आहे. आपल्या सर्वांचे आभार मानून मी मनोगत संपवितो.

डॉ. संजय खरात
प्राचार्य

संपादकीय

शैक्षणिक वर्ष २०१०-११ च्या वार्षिक नियतकालिकाचा आकांक्षाचा अंक आपल्या हाती सुपूर्द करताना संपादक मंडळास अत्यंत आनंद होत आहे. या अंकाचे मध्यवर्ती आशयसूत्र तरुणाई असे आहे. आपल्या सर्व वाचकवर्गास हा अंक निश्चित आवडेल अशी आशा वाटते.

SMS, e-Mail, चॅटिंग, कॉम्प्युटर, C.D. लॅपटॉप, पेनड्राइव्ह update, yep नेटवर्क, मोबाईल असे संपर्क माध्यमाशी निगडित असलेले शब्द वारंवार तरुणांकडून ऐकायला मिळतात. वृत्तपत्रांच्या पुरवणी अंकांची नावे ही मौजमस्ती Viva, DNA, UTHTUBE अशी Modern झाली आहेत. संपर्क माध्यमातील झपाट्याने होणाऱ्या बदलांशी युवापिढी सहजपणे adjust होत आहे. नवी मूल्ये आत्मसात करीत आहेत असे चित्र दिसत आहे. SMS ची भाषा इंग्रजीमिश्रित मराठी अशी होऊ लागली आहे.

युवाशक्ती ही भारताच्या लोकसंख्येचे वेगळे वैशिष्ट्य आहे. आपल्या देशातील युवाशक्तीवर जागतिक स्तरावरील नेत्यांचाही विश्वास आहे. या युवकांच्या हाती देशाचे भवितव्य बदलण्याचे सामर्थ्य आहे. विधायक कार्ये युवकांमार्फत केली जातील अशी आशा वाटते. ज्येष्ठ शास्त्रज्ञ, तंत्रज्ञ आणि भारताचे ज्येष्ठ संगणक तज्ञ श्री. विजय भटकर यांनी असे म्हटले की, 'भारत, हा जगत गुरु बनला पाहिजे आणि तो तरुणांनीच बनविला पाहिजे.' स्वामी विवेकानंदांचाही युवा शक्तीवर दृढ विश्वास होता. या युवकांसमोर आजच्या स्पर्धामय जगात बरीच आव्हाने आहेत. संपर्क माध्यमातील वैज्ञानिक क्रान्तीने जीवनमूल्यांमध्ये आमूलाग्र बदल होत आहेत. जुन्या मूल्यांना आधुनिक स्वरूप देऊन मुलांना ज्या गोष्टींचे आकर्षण आहे त्या स्वरूपात त्यांच्यासमोर सादर केली जात आहेत. उदा. रामायण, महाभारताच्या ॲनिमेशन फिल्मस, God Ganesh, Lord Krishna, Great Shivaji, पंचतंत्रातील गोष्टी इ. जग वेगाने बदलत आहे. यंत्रवत जीवन स्वीकारले जात आहे. खाण्यापिण्याच्या सवयी जगवहाटीचे वेळापत्रक (सुर्योदय ते सुर्यास्त काम असे न रहाता

दिवसरात्र काम) बदलत आहे. या सर्वांचा तरुणांपिढी यशस्वीपणे स्वीकार करत आहे. दुसरीकडे झटपट आणि गरजेपेक्षा जास्त मिळणारा पैसा, बंगला गाडी, अत्याधुनिक साधने सहज प्राप्त झाल्याने युवकांमध्ये चंगळवाद वाढत आहे. व्यसनाधिनता, नैराश्य, अस्वस्थता या गोष्टी युवकांमध्ये चढत्या क्रमाने आढळत आहे. हे शहरी भागातील तरुणांचे चित्र आहे. ग्रामीण भागातील युवक अजूनही जीवनातील अडथळे पार करून स्वकष्टाने जीवनाला सामोरा जाण्यासाठी लागणारी धडपड करीत आहे. या स्थितीकडे दुर्लक्ष करून चालणार नाही. पाश्चात्यांचे अंधानुकरण करून friendship, तरुण तरुणीमधील वाढता मोकळेपणा, बंधमुक्त जीवन त्यातून निर्माण होणाऱ्या शारीरिक आणि मानसिक समस्या वाढत आहे. युवकांमधील समाधान लोप पावले आहे. सतत होणारी धावपळ, स्पर्धा यामुळे तरुण वयातच ताणतणावांना सामोरे जावे लागत आहे. तेव्हा युवक-युवतींनो ! जरा जपून ! यंत्राच्या आहारी न जाता यंत्रे आपल्या ताब्यात ठेवायला शिका. आपल्या शरीराचा आणि मनाचा समतोल साधण्याची कला हस्तगत करा.

यावर्षी जागतिक स्तरावर बऱ्याच लक्षवेधी घटना घडत आहेत. आखाती देशात हुकूमशाही राजवटी नष्ट करण्यासाठी त्या देशांमधील जनता उठाव करीत आहे. त्या उठावात तरुणांचा सहभाग लक्षणीय आहे.

जपानमध्ये झालेल्या भूकंपाने आणि त्या पाठोपाठ आलेल्या त्सुनामीच्या संकटाने, निसर्गाने मानवाला आपल्या रौद्र रूपाचा अनुभव दिला. जपानच्या या संकटात मृत्यू पावलेल्या लोकांना श्रद्धांजली आणि झालेल्या नुकसानामध्ये सर्व जगातील देशांकडून जपानला उभे राहण्यासाठी नैतिक, आर्थिक पाठबळ पुरविले जाईल अशी अपेक्षा आहे.

हे वर्ष महाराष्ट्र राज्याचे सुवर्णमहोत्सवी वर्ष आहे. (१९६१-२०११) भारताच्या राजकीय वाटचालीत महाराष्ट्राचे नाव अग्रक्रमाने घेतले जाते. शैक्षणिक आणि

सांस्कृतिक क्षेत्रात महाराष्ट्राचा नावलौकिक आहे व भविष्यातही राहिल अशी आशा वाटते.

आमच्या महाविद्यालयाची नॅक ची भेट ही या वर्षीचा एक महत्वाचा टप्पा होता. संस्थेच्या पदाधिकाऱ्यांच्या मार्गदर्शनाखाली व मा. प्राचार्य डॉ. संजय खरात यांच्या प्रोत्साहनामुळे नॅक भेटीची आम्ही सर्वांनीच जोरदार तयारी केली. महाविद्यालयाच्या दृष्टीने अनेक आनंददायी घटना यावर्षी घडल्या. आमच्या महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांना प्रो. ए. सो. तर्फे सर्वोत्कृष्ट प्राचार्य म्हणून गौरविण्यात आले. स्वच्छ आणि सुंदर महाविद्यालय म्हणून ही पारितोषिक संस्थेतर्फे आमच्या महाविद्यालयास प्राप्त झाले. पदार्थविज्ञान विभागाच्या वर्षी जोशी यांना यावर्षी संस्थेतर्फे दिला जाणारा उत्कृष्ट शिक्षक पुरस्कार प्राप्त झाला आणि सचिन कोळढणकर या सेवकास उत्कृष्ट सेवक कर्मचारी

पारितोषिक प्राप्त झाले. या सर्व घटना स्फुर्तिदायक आणि महाविद्यालयाच्या नावलौकिकात भर टाकणाऱ्या आहेत. सर्वांचे मनःपूर्वक अभिनंदन ! आमच्या महाविद्यालयास नॅक कडून अ श्रेणी प्राप्त झाली. त्यावेळी झालेल्या आनंददायी वर्णन शब्दात करणे अशक्य वाटते. केलेल्या कष्टाला चांगला फल प्राप्त झाले याचा अभिमान वाटतो. कविवर्य कुसुमाग्रज यांच्या शब्दात वर्णन करायचे तर

अनंत आमुची ध्येयशक्ती

अनंत आमुची आशा

किनारा तुला पामराला

असे म्हणावे लागेल

प्रा. श्रुती राजेंद्र भातखेडे

अभिनंदन !

मराठी साहित्य जगताच्या दृष्टीने एका आनंददायी घटनेची नोंद निश्चितच घेतली पाहिजे ती म्हणजे मराठी साहित्य संमेलनाध्यक्ष पदी धडाडीचे, व्यासंगी, अष्टपैलू व्यक्तिमत्त्व आणि जागरूक पत्रकार वैचारिक, बुद्धिवान व चिंतनशील असे मा. श्री. उत्तम कांबळे यांची निवड झाली त्यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन !

अभिनंदन !

- मा. डॉ. गजानन एकबोटे हे पुणे विद्यापीठाच्या सिनेटमध्ये सर्वाधिक मतांनी संस्थाचालकांमधून निवडून आले. मा. डॉ. एकबोटे यांची केंद्रीय नियोजन आयोगाच्या उच्चशिक्षण समितीवर सदस्य म्हणून नियुक्ती झाली.
- प्रा. जगदीश चिंचोरे यांना महाराष्ट्र सरकारकडून आदर्श शिक्षक पुरस्कार मिळाला.
- प्रा. सुरेश तोडकर यांची पुणे सहकारी बँक, पुणे - ५ या बँकेच्या अध्यक्षस्थानी निवड झाली.
- प्रा. प्रकाश दीक्षित यांची विद्यार्थी सहाय्यक समिती पुणे - ५ या संस्थेच्या शैक्षणिक सल्लागार मंडळावर सदस्य म्हणून नियुक्ती
- प्रा. शामकांत देशमुख सिद्धीविनायक ट्रस्ट, मुंबई या ठिकाणी वेबसाईट तयार करण्याच्या समितीवर तांत्रिक सल्लागार म्हणून नियुक्ती झाली.
- डॉ. पी. डी. चैधरी यांची पुणे विद्यापिठात फार्मसी शाखेचे अधिष्ठाता म्हणून एकमताने निवड झाली. सर्वांचे हार्दिक अभिनंदन !

INSTITUTIES OF PROGRESSIVE EDUCATION SOCIETY SHIVAJI NAGAR, PUNE 5

Sr.No.	Name of the Institution.	Phone Numbers
1	Shishu Vidya Mandir, Shivajinagar, Pune 5.	25533472
2	Prathamik Vidya Mandir, Shivajinagar, Pune 5.	25535803
3	Modern High School, Shivajinagar, Pune 5.	25535105
4	P.E.S. Modern Girls' High School, Pune 5.	25535540
5	S.S.D. Hostel, Shivajinagar, Pune 5.	25535389
6	P.E.S. Girls' Hostel, Shivajinagar, Pune 5.	25535291
7	Montessorie Teachers' Training Course, Shivajinagar, Pune 5.	25533472
8	Modern Centre for Information Technology & Research, Shivajinagar, Pune 5.	25536502
9	Pre-primary English Medium School, Pune 5.	25520698
10	Primary English Medium School, Pune 5.	25520699
11	Modern High School (Eng. Med.), Pune 5	25533481
12	Modern College of Engineering, Pune 5.	25533648, 25533638
13	Modern College of Arts, Science and Commerce, Pune 5	25535102, 25535927
14	Modern Centre for Career Guidance, Pune 5	25521869
15	Shishu Vidya Mandir, Ganeshkhind, Pune 53.	25636672
16	Prathamik Vidya Mandir, Ganeshkhind, Pune 53	25661520
17	Modern High School & Jr. College, Ganeshkhind, Pune 53	25633732
18	M.C.V.C., Ganeshkhind, Pune 53.	25633732
19	Modern College of Arts, Science and Commerce, Ganeshkhind, Pune 53	25654021
20	Modern Law College, Ganeshkhind, Pune 53	25638987
21	K.G. N.C.L. English Medium School, Pashan, Pune 8.	25893370
22	Primary N.C.L. English Medium School, Pashan, Pune 8.	25893370
23	Secondary N.C.L. English Medium School, Pashan, Pune 8.	25893370
24	Modern N.C.L. Jr. College (Science), Pashan, Pune 8.	25883036
25	Shishu Vidya Mandir, Nigadi, Pune 44.	27661316
26	Prathamik Vidya Mandir, Nigadi, Pune 44.	27661347
27	Modern High School, Nigadi, Pune 44.	27661321
28	Pre-primary and Primary English Medium School, Nigadi, Pune 44.	27661851
29	Modern High School, (Eng. Med.), Nigadi, Pune 44.	27661851
30	Modern Jr. College, Nigadi, Pune 44.	27661321
31	Institute of Management and Career Development, Nigadi, Pune 44 (M.B.A.)	27661348
32	Institute of Management and Career Development, Nigadi, Pune 44 (M.C.A.)	27661348
33	Modern College of Pharmacy, Nigadi, Pune 44	27661315/ 27661314
34	Shishu Vidya Mandir, Warje, Pune 52	25231737
35	P.E.S. P.J.N. Prathamik Vidya Mandir, Warje, Pune 52.	25231737
36	Pre-primary English Medium School, Warje, Pune 52.	25231737
37	Modern Primary English medium School, Warje, Pune 52.	25231737
38	Modern High School (Eng. Med.), Pune 52	25231737
39	Modern High School, Warje, Pune 52.	25231737
40	Modern High School, Bhose.	25231737
41	Modern College of Pharmacy, (for ladies), Moshi.	952135-274108
42	Modern College of Spl. Education, Pune 5.	25139177
43	Modern College of Education, Pune 5 (for ladies)	25530670
44	Modern College of Computer and Business Studies, Pune 5	25530670
45	Modern College of Physiotherapy, Pune 5	25531454 65212950

श्रद्धांजली

- ✦ यावर्षी महाराष्ट्रातील काही ज्येष्ठ आणि विविध क्षेत्रातील दिग्गज व्यक्तींच्या दुःखद निधनाने सर्व महाराष्ट्रातील जनतेला दुःख झाले.
- ✦ आपल्या सर्वांच्या मनाला ज्यांच्या आर्त स्वरांनी व्याकूळ केले असे स्वरभास्कर, शास्त्रीय गायन क्षेत्रातील श्रेष्ठ, ज्येष्ठ, बुजुर्ग श्री. भीमसेन जोशी निधनाने भारतीय शास्त्रीय संगीत क्षेत्रात जी पोकळी निर्माण झाली ती कधीही न भरून येणारी आहे. 'असा स्वरभास्कर होणे नाही' ही गानसरस्वती लता लता मंगेशकर यांनी या शब्दात त्यांना श्रद्धांजली वाहीली. आमच्या सर्वांतर्फे भावपूर्ण श्रद्धांजली !
- ✦ महाराष्ट्राचे ज्येष्ठ स्वातंत्र्य सैनिक, इतिहासाचे अभ्यासक, इंग्रजी भाषेचे व्यासंगी, साधना या मासिकाच्या संपादकत्वाची जबाबदारी काही काळ सांभाळणारे, साधे व सात्त्विक जीवन जगणारे ग. प्र. प्रधान मास्तर विचारवंत आणि कृतिशील समाजवादी यांना श्रद्धांजली !
- ✦ ज्येष्ठ शाहीर व विचारवंत श्री. विठ्ठल उमप यांचे दुःखद निधन झाल्याने दलित चळवळीचा एक दुवा हरवला त्यांना श्रद्धांजली !
- ✦ कविवर्य नारायण सुर्वे कामगारांच्या आणि कष्टकऱ्यांच्या भावनांशी समरस होऊन त्यांच्या समस्या, दुःखे कवितांमधून मांडणारे ज्येष्ठ कवि यांच्या निधनाने काव्यजगतात पोकळी निर्माण झाली त्यांना श्रद्धांजली !
- ✦ ज्येष्ठ कविवर्य कुसुमाग्रज उर्फ वि.वा. शिरवाडकर यांचे जन्मशताब्दी वर्ष ज्ञानपीठ पारितोषिक विजेत्या या क्रान्तिकारी कविस भावपूर्ण श्रद्धांजली !

हलके काढून
कंटक पार्यींचे
स्वरात विणिले
सर मी स्वप्नांचे

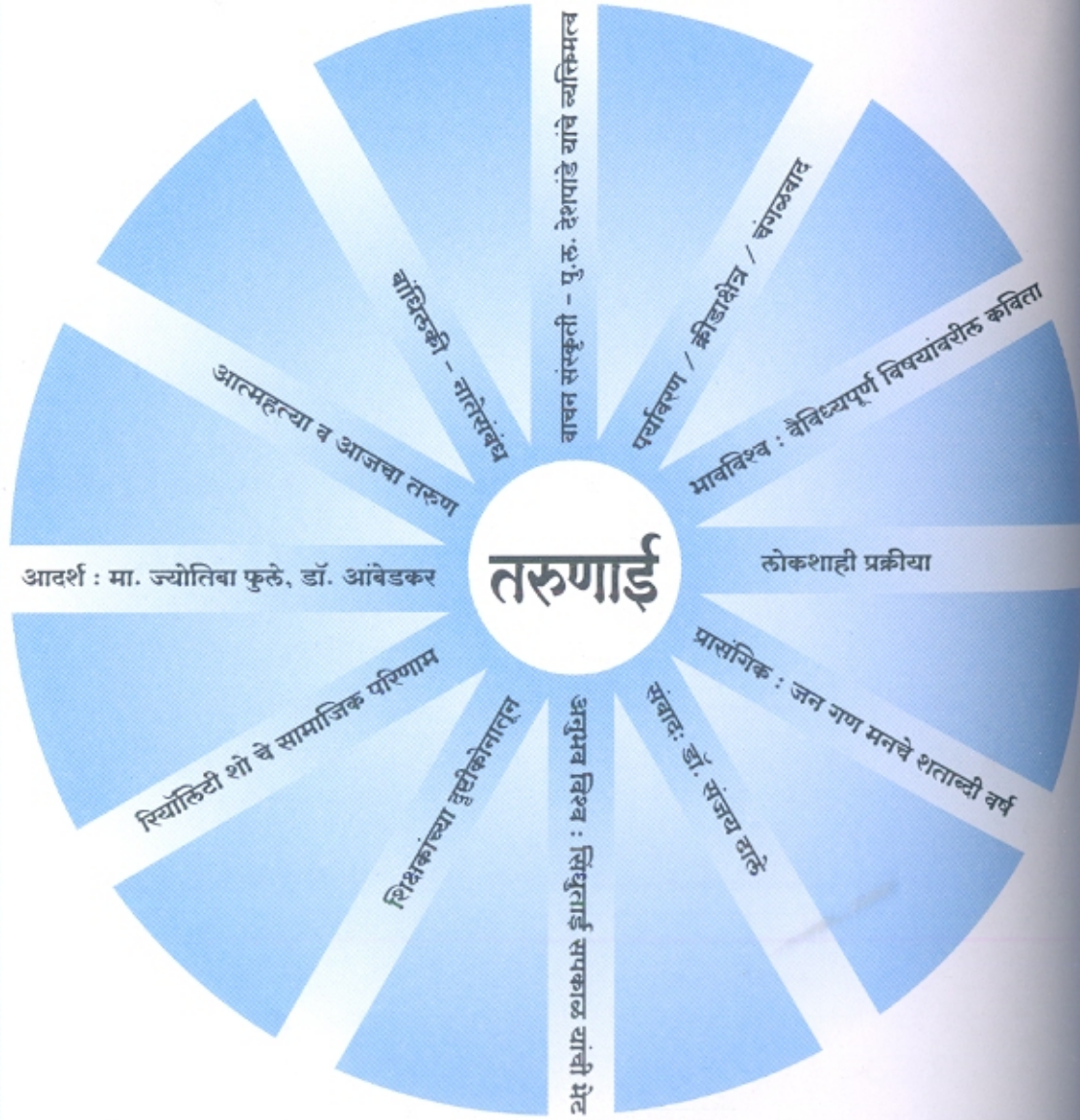
हासत दुःखाचा
केला मी स्वीकार
वर्षिले चांदणे
पिऊन अंधार

प्रकाशाचे गाणे
अवसेच्या रात्री
आनंदयात्री
मी आनंदयात्री

मराठी विभाग

- मंगेश पाडगावकर

मराठी विभाग - अंतरंग

ज्योती गगनग्रास
आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात
शोधनिबंध वाचन / बंगलोर

शम्पा चक्रवर्ती
आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात
शोधनिबंध वाचन / बंगलोर

श्री. गणेश साते
कार्यालय अधीक्षक
सूस ग्रामस्थां तर्फे पुरस्कार प्रदान

डॉ. संस्कृती आवलगावकर
पी. एच. डी. पदवी प्रदान

डॉ. ममता शेंडे
पी. एच. डी. पदवी प्रदान आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात शोधनिबंधाचे वाचन

प्रा संजय पाटील

डॉ. सविता सबनीस
नेहरु युवा केंद्र - क्रिडा व युवक कल्याण
मंत्रालयातर्फे शैक्षणिक क्षेत्रातील 'विद्याभूषण'
हा पुरस्कार प्राप्त झाला.

प्रा. शरयू भाकरे
आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात
शोधनिबंध वाचन / तैवान

डॉ. मुकुला कुलकर्णी
आंतरराष्ट्रीय परिषदेमध्ये
प्रथम क्रमांकाचा पुरस्कार

गणेश होनवाड
प्रथमवर्ष-विज्ञान
जैवतंत्रज्ञान, २०१०-११ या वर्षीचा
सर्वोत्कृष्ट विद्यार्थी म्हणून निवड.

सुदर्शन शेटी
यु.आर.
विद्यापीठ प्रतिनिधी

दीपा यादव
एल्. आर.
विद्यार्थिनी प्रतिनिधी

पदार्थविज्ञान विभागातर्फे
आयोजित
केलेल्या प्रश्नमंजुषेत
सहभागी झालेले विद्यार्थी व
प्रा. वर्षा जोशी.

आपत्ती व्यवस्थापन शिबिर
११ व १२ जानेवारी २०११ :
श्री. चंद्रकांत मादुस्कर मार्गदर्शन
करताना

नॅकभेट
नॅक च्या अहवालाची प्रत सादर
करताना अध्यक्ष
डॉ. सुदर्शन नंदा,
डॉ. राम ब्रह्मम्, डॉ. पुष्पलता,
प्राचार्य डॉ. खरात,
प्रा. श्री. सुरेश तोडकर

विज्ञानकथालेखक डॉ. संजय ठोले यांची मुलाखत

मुलाखतकार - डॉ. संस्कृती आवलगावकर
मराठी विभाग प्रमुख

परिचय : पुणे विद्यापीठातून भौतिकशास्त्र या विषयात पीएच्.डी. सध्या पुणे विद्यापीठाच्या भौतिकशास्त्र विभागात प्रपाठक म्हणून कार्यरत. भौतिकशास्त्राच्या बऱ्याच उपशाखांमधून संशोधन सुरू. राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय नियतकालिकामधून सुमारे पन्नास पेपर प्रकाशित. त्यांचे तीन विज्ञानकथा संग्रह आतापर्यंत प्रकाशित झाले असून २००८ साली 'प्रेमाचा रेणु' या कथासंग्रहास महाराष्ट्र शासनाचा राज्य पुरस्कारही लाभला आहे. सध्या ते इंडियन फिजिक्स असोसिएशन (पुणे चॅप्टर)चे उपाध्यक्ष म्हणून कार्यरत आहेत.

प्रश्न: सर, नमस्कार, 'अश्मजीव' हा विज्ञानकथांचा संग्रह नुकताच प्रसिद्ध झाला. त्याला वाचकांकडून उत्तम प्रतिसादही मिळाला. या आपल्या यशाबद्दल आपले प्रथम मनःपूर्वक अभिनंदन! आपली आतापर्यंतची विज्ञानकथालेखनाची वाटचाल अत्यंत गौरवास्पद आहे. महाराष्ट्र राज्य शासनानेही आपल्याला राज्य पुरस्कार देऊन सन्मानित केले आहे. आपण विज्ञानाचे विद्यार्थी असूनही मराठी कथालेखनाकडे कसे वळलात?

उत्तर : मी विज्ञानाचा विद्यार्थी जरी असलो तरी साहित्याची जडणघडण ही मी नंदुरबार कॉलेजात असतानाच झाली आहे. त्याला कारण तेथील नियमित होणारे सांस्कृतिक कार्यक्रम काव्यसंमेलने, परिसंवाद, व्याख्याने, कथाकथन यांसारखे उपक्रम मला खूप आवडायचे. मला आठवतेय भैय्या उपासनी नावाचे त्यावेळी जळगाव आकाशवाणीवर असणाऱ्या

कलाकाराचे काव्यवाचन, शंकर पाटील व प्रथित यश ग्रामीण कथाकाराचे कथाकथन. यासारख्या उपक्रमांनी माझ्या मनात असलेल्या साहित्याविषयीची प्रगल्भता अजूनच वाढली व त्याचे रूपांतर चांगल्या साहित्यिकांचे साहित्यवाचनात झाले. या दरम्यान मी माझे मित्र प्रा. नरेंद्र तोरवणे यांच्या संपर्कात आलो. आम्ही एकाच वर्गात असल्याने, त्याचे रूपांतर गाढ मैत्रीत झाले व त्यांच्या सोबतच मी पण महाविद्यालयातील विविध साहित्यिक व सांस्कृतिक उपक्रमांत भाग घेऊ लागलो. तो छान कविता व कथा लिहू लागला. साधारण सामाजिक आशय असणाऱ्या अशा त्या कथा होत्या. त्या कुठेही प्रकाशित झालेल्या नव्हत्या. मात्र पुढे बोटावर मोजण्याइतपत सामाजिक आशय असणाऱ्या कथा प्रकाशित झाल्या.

साधारण एस.वाय./टी.वाय.ला असतांना अभ्यासाव्यतिरिक्त महाविद्यालयाच्या सर्वच उपक्रमांमध्ये भाग घेऊ लागलो. युवकमहोत्सव, स्नेहसंमेलन, परिसंवाद किंवा काव्यवाचन असो. आमचा सहभाग निश्चित असे. त्यामुळे झाले काय की वाचनाची व नाटकाची प्रचंड आवड निर्माण झाली. मी विज्ञानाची विद्यार्थी जरी असलो तरी माझा ओढा वाङ्मयाकडेही तेवढाच होता. मला आठवतेय परीक्षेदरम्यान एक पेपर झाल्यानंतर, दुसऱ्या पेपरच्या आधी एक संपूर्ण कादंबरी

वाचायची आणि नंतरच अभ्यासाला सुरुवात करायची. हे करित असतांना मी विज्ञान मंडळातही तेवढाच सक्रिय असायचो. त्यामुळे विज्ञान संघटनेशी जवळीक होऊन, त्यातील सक्रिय कार्यकर्ता होण्याची संधी मला मिळाली व त्यातील उपक्रमांमध्ये भाग घेता आले. त्यात प्रामुख्याने आम्ही पथनाट्ये व नाटिका सादर करून लैंगिक समस्या व अंधश्रद्धेवर प्रहार करित असू. विज्ञानाच्या सहाय्याने सप्रयोग अंधश्रद्धेमागील सत्य उलगडून दाखवीत असू. याद्वारे खेड्यापाड्यांमध्ये जाऊन आम्ही अंधश्रद्धा निर्मूलनावर कार्यक्रम केलेले आहेत. यात कधी कधी श्रद्धा आणि अंधश्रद्धा मध्ये थोडीशी गफलत होऊन, नागरिकांचा मारही खाल्लेला आहे. पण यात मला एक गोष्ट प्रकर्षाने जाणवली, ती म्हणजे आज जरी आपण एकविसाव्या शतकात विज्ञान-तंत्रज्ञानाच्या गप्पा मारीत असलो तरी प्राथमिक स्वरूपाच्या विज्ञानाची जाण अजूनही ६० ते ८० टक्के लोकांना नाही. मूलभूत विज्ञानाची माहितीच नाही. मोबाईल हातात आले, टी.व्ही. घरात आले. तरीही विज्ञानाच्या नावाने बोंब आहे. सामान्य माणसाची वैज्ञानिक प्रगल्भता खूपच कमी आहे. अशा लोकांपर्यंत विज्ञान पोचवायच असेल तर मला लेखांपेक्षा कथा हे माध्यम प्रभावी वाटले. तीच खऱ्या अर्थाने या लोकांमध्ये विज्ञानाविषयी आवड निर्माण करू शकते व प्रबोधनही. म्हणूनच मी मराठी कथेकडून विज्ञानकथेकडे वळलो. आणि त्यात मी यशस्वीही झालोय असे मला वाटते.

प्रश्न : हे कथालेखन करताना आपल्यासमोर कोणत्या विज्ञानकथालेखकांचा आदर्श होता?

उत्तर : तसा सुरुवातीला माझ्यासमोर कुणाचाही आदर्श नव्हता. माझा हेतूच मुळी विज्ञानप्रसारसाठी विज्ञानकथा लिहिण्याचा होता. विज्ञानकथा लिहिण्याचे हे एक मुख्य कारण होतेच. अंमळनेरला पदव्युत्तर शिक्षण घेत असतांना 'चंपक' या मासिकातील डॉ. बाळ फोंडके यांनी एक कथा वाचण्यात आली आणि कथालेखन बदलचा माझा आत्मविश्वास दुणावला. दरम्यान जयंत नारळीकरांच्या 'यक्षांची देणगी' मला चांगलेच झपाटले होते. त्यात कथेद्वारे लोकांपर्यंत विज्ञान नेण्याचं तंत्र मला खूप भावले. याच कालावधीत मीही 'झेप' नावाची विज्ञानकथा लिहून काढली व ती माझ्याजवळच पडून राहिली. पुढे पुण्याला आल्यानंतर माझे मित्र प्रा. अनिल दुसाने यांच्या वाचण्यात ती आली आणि ते स्वतःहून निरंजन घाटे या प्रसिद्ध विज्ञानकथालेखकाकडे घेऊन गेले. त्यावेळी ते 'सृष्टिज्ञान' मासिकाचे संपादक होते. त्यांनी झेप लागलीच वाचून काढली व लेखकाला पाठवून द्या म्हणाले. मी गेलो व त्यांनी चांगलेच तोंडसुख व परखड टीका करून पुनर्लेखनाचा सल्ला दिला व विज्ञानकथा सहभाग वाढवण्यास सांगितले. मी 'झेप'चे पुनर्लेखन करून त्यांच्याकडे दिली व त्यांनी ती 'सृष्टिज्ञान' मासिकात छापली. निरंजन घाटेच्या परखड टीकेने आमच्यात मैत्रीचे धागे विणले गेले व पर्यायाने त्यांच्या कथांचा अभ्यासही करता आला. सुबोध जावडेकर, अरुण मांडे यांच्याही कथा माझ्या वाचण्यात आल्या व त्या त्या स्तरावर त्यांच्याशी मैत्री झाली. त्यांच्या कथांचा प्रभाव माझ्या कथांवर नसला तरी, त्यांच्या कथा

मार्गदर्शक ठरल्याने ते त्या दृष्टीने माझे आदर्श ठरतात. मला स्वतःला वाटतेय की माझ्या विज्ञानकथेची स्वतंत्र जातकुळी आहे.

प्रश्न: सर्वसामान्य वाचकांपर्यंत विज्ञान पोहचवणे हा आपल्या विज्ञानकथांचा हेतू असतो का? तो कितपत साध्य होतो?

उत्तर : होय ! मी मघाशी म्हटल्याप्रमाणे सर्वसामान्य व तळागाळातल्या की ज्यांचा विज्ञानाशी काहीही संबंध नाही अशाच वाचकांपर्यंत विज्ञान पोहचवणे हाच माझ्या विज्ञानकथांचा हेतू आहे. तो बहुतांशी साध्य झालेला आहे. एक उदाहरण द्यायला मला आवडेल. 'अश्मजीव' या विज्ञानकथा संग्रहातीलच एक 'अघटित' नावाची कथा मी जपानच्या प्रदीर्घ वास्तव्यानंतर भारतात आलो, तेव्हा ज्येष्ठ समीक्षक श्री. शंकर सारडा हे 'लोकमत'च्या 'अक्षरंग' पुरवणीचे संपादन करीत होते. त्यांनी मला विज्ञानकथा लिहिण्यास उद्युक्त केले व मी 'अघटित' त्यांना दिली. ती त्यांनी संपूर्ण पानभर छापली. तसे वर्तमानपत्रात फुल कव्हेरेज मिळणे अवघड असते. ज्या रविवारी ती कथा आली त्या दिवशी मला सकाळपासून ते रात्री बारापर्यंत दीडशे फोन आले. शिवाय साठसत्तर पत्रेही आलीत. प्रामुख्याने यात लहान मुलांपासून ते ऐंशी वर्षांच्या वृद्धांपर्यंत व मोलकरणीपासून ते हातावर काम करणाऱ्या मजुरांपर्यंतचे सर्वांचे फोन होते आणि ते महाराष्ट्राच्या सर्व भागातून आलेले होते. त्या सगळ्यांनाच ती कथा आवडली होती. आणि शिवाय उत्सुकतेने त्यातील विज्ञानाविषयी चर्चाही करीत होते. इतर कथांच्या बाबतीतही असेच झालेले आहे. म्हणूनच मला वाटते की मी

लोकांपर्यंत विज्ञान नेण्यास यशस्वी झालेला आहे.

प्रश्न: आपल्या विज्ञानकथांची निर्मिती प्रक्रिया नेमकी कशी असते? किंवा या कथांची बीजं आपल्याला कशी सुचतात?

उत्तर : माझ्या विज्ञानकथांची निर्मितीप्रक्रिया किंवा कथांची बीजं ही विज्ञानाशीच निगडित आहेत. कारण विज्ञान हाच माझ्या कथांचा नायक आहे. विज्ञानकथा लिहतांना प्रथम माझ्या डोक्यात विज्ञानाचा पाया पक्का असतो. सूत्र तयार असते. कन्सेप्ट असते. मग ते सूक्ष्मतंत्रज्ञान असो, मूळपेशी असो किंवा किरण, नाभिकीय, जैव, रसायन, भौतिकशास्त्रातील नियम सूत्रे असोत. ते मात्र पक्के असते. त्यांच्या संशोधनाची व होऊ घातलेल्या परिणामांची दिशा माझी ठरलेली असते. शिवाय कथेची सुरुवात व अंत काय व कसा असावा हे मी आधीच ठरवतो. त्यामुळे फक्त पात्र, परिसर व वातावरणाची निर्मिती करावी लागते. आणि एकदा का कथा लिहिण्यास बसलो की आजूबाजूची पात्रे आपोआप येत जावून कथेत मिसळून जातात व ते आपापल्या स्वभावानुसार वातावरणनिर्मितीही करतात. पुढे तीनचार तासांत कथा लिहिली जाते. पण कधी कधी काही कथांना समर्पक शीर्षक द्यायला दोन दिवसही लागतात. ही अशी आहे साधारण माझी निर्मितीप्रक्रिया.

प्रश्न: 'शास्त्राचा अभ्यास हवा, परि मानव्याचा ध्यास हवा' या कविवर्य बा.भ. बोरकरांच्या कवितेतील ओळींचा दाखला देऊन सुबोध जावडेकर म्हणतात की, कथेत विज्ञान हवे पण त्या लेखनामागे मानव्याचाच ध्यास असला पाहिजे हे त्यांचे मत आपणांस मान्य आहे का?

उत्तर: मला हे फारसे मान्य नाही. माझ्या मते विज्ञानकथा या विज्ञानासाठीच लिहिल्या गेल्या पाहिजेत. विज्ञान हाच कथेचा नायक असला पाहिजे. सामान्यांमध्ये विज्ञानप्रबोधन हा मुख्यत्वे विज्ञानकथांचा हेतू असला पाहिजे. किमान माझा तरी आहे. जर ती विज्ञानाच्या परिणामांची कथा असेल तर त्याला विज्ञानकथा म्हणू नका ना? तो अट्टाहास का? सरळ कथाच म्हणा. विज्ञानाची कुठलीही संकल्पना नसतांना तिला तुम्ही विज्ञानकथा कशी म्हणू शकता, हाच मुळात प्रश्न आहे. डॉ. बाळ फोंडके, सुबोध जावडेकर, निरंजन घाटे यांचा असा दृष्टिकोन आहे हे मान्य आहे. त्यांच्या मते विज्ञानकथा या विज्ञान शिकवण्यासाठी लिहिल्या जाऊ नये. त्याचा फक्त अंश किंवा परिणाम असेल तरी चालेल. समाजजीवनावर होऊ घातलेले परिणाम त्यात आले पाहिजे. पण हा झाला त्यांचा दृष्टिकोन. 'झेप' नावाची माझी कथा निरंजन घाटेनी त्यात विज्ञान कमी असल्याने पुनर्लेखन करायला सांगितले होते. त्यावेळी ते म्हणाले होते की विज्ञानकथेमध्ये विज्ञान असायलाच हवे हा त्यांचा दृष्टिकोन का बदलला मला माहीत नाही. पण आजही मी विज्ञानकथा या विज्ञानप्रसारासाठीच लिहिल्या गेल्या पाहिजे याचा समर्थक आहे. यात प्रामुख्याने डॉ. जयंत नारळीकर, डॉ. पंडित विद्यासागर, डॉ. द. व्य. जहागिरदार हे लेखक या दृष्टिकोनाचे समर्थक आहेत. त्यांच्या कथाही विज्ञानाच्या अनुषंगाने जाणाऱ्या आहेत.

प्रश्न: विज्ञानकथांमध्ये सत्यता अथवा वास्तव किती असते किंवा ती कल्पनेची भरारी असते का? उदा. आपल्या 'अश्मजीव' या कथेत परग्रहावरील जीव

प्रयोगशाळेत जन्माला येतो, 'निरपराध' या कथेत मृत व्यक्ती जिवंत होते. असे वास्तवात घडण्याची शक्यता असते का?

उत्तर : विज्ञानकथांमध्ये कथा ही काल्पनिक असते पण त्यातील विज्ञान मात्र सत्य असते. ते वास्तवाला आधारित असते. किंबहुना ते सत्यावरच असायला हवे. प्रस्थापित विज्ञान व भविष्यात होणाऱ्या वैज्ञानिक प्रयोग व सिद्धांतावर त्या कथा आधारलेल्या असतात. त्यात थोडीफार वास्तवाला धरून कल्पना चालू शकते, पण अवास्तव विज्ञान भरारी मारता येणे शक्य नसते. काही लेखक विज्ञानात कल्पनेची भरारी मारण्याच्या नादात प्रस्थापित विज्ञानही सर्रास चुकीचे लिहितात. हे मात्र दुर्दैवी आहे. असे होता काम नये. पण हे तपासण्यासाठी आपल्याजवळ कुठलीही यंत्रणा नाही. वाचकांनीच ते ठरवावे. किंवा लेखकानेच तारतम्य बाळगून प्रस्थापित विज्ञानात कल्पनांच्या भरान्या मारू नये हे इष्ट होय. हाच एक सध्या मार्ग आहे. आपण माझ्या 'अश्मजीव' व 'निरपराध' सारख्या विज्ञानकथांचे उदाहरण दिलेले आहे. त्यात मी एवढेच सांगू शकतो की यातील विज्ञान सत्य आहे. त्यात भविष्यातील प्रयोग दडलेले आहेत. भविष्यात हे प्रयोग यशस्वी होण्याची शक्यता जास्त आहे. 'अश्मजीव' ही कथा परग्रहावरील जीवावर असली तरी त्यानिमित्ताने त्यात प्रयोगशाळेत होणारे डी.एन.ए. पातळीवरील व प्रवेगकावरील प्रयोगांचा प्रामुख्याने समावेश आहे. जगात यावर प्रयोग चालले आहेत. शिवाय 'निरपराध' या कथेत अतिसूक्ष्म पदार्थ व तंत्रज्ञानाची चर्चा केलेली आहे.

आणि हे तंत्रज्ञान एकविसाव्या शतकात मानवी जीवनच बदलवून टाकणार आहे. आज अतिसूक्ष्म आकाराच्या पेशींचे निर्माण प्रयोगशाळेत करण्याचे प्रयत्न केले जात आहेत आणि याच पेशी मानवी शरीरात प्रवेश करून, मानवी जीवनाला संजीवन प्राप्त करून देणार आहेत. हे पुढील काही वर्षात घडण्याची शक्यता आहे एवढं मात्र निश्चित.

प्रश्न: आपल्याला आपली कोणती कथा जास्त आवडते?

उत्तर: तसे सांगणे अवघड आहे. कारण आपल्याला आपली सर्वच अपत्ये आवडत असतात. पण तरी सुद्धा मला माझ्या 'प्रेमाचा रेणू' या विज्ञानकथा संग्रहातील 'जिद्द' ही कथा आवडते. त्या कथेत साहित्यिक अडथळे पार करीत, गावासाठी वीज-निर्मितीचे ध्येय व जिद्द आलेली आहे. शास्त्रज्ञाची घालमेल आलेली आहे. वैज्ञानिक मीमांसाही त्यात पुरेपूर आहे. शिवाय ती आजच्या सामाजिक गरजेची जाणीव करून देणारीही आहे. याव्यतिरिक्त 'मूषक' ही कथाही मला आवडते. त्यात विज्ञानाचा भाग जरी कमी असला तरी प्रयोगासाठी गिनिपीग सारख्या मूषकाचा वापर करणाऱ्या मानव व मूषकाच्या मनोविश्लेषणावर आधारित आहे. आपल्यावर प्रयोग करणाऱ्या मानवावर त्याच्याच प्रयोगामार्फत सूड उगवण्याच्या नादात त्याला स्वतःच्या मर्यादांची जाणीव होते व मानवाच्या

उत्कर्षासमोर नतमस्तक होतो. अशा बऱ्याच कथा आहेत की त्या वैज्ञानिक व सामाजिक भान ठेवून आहेत.

प्रश्न : आपण यापुढील वाटचालीत विज्ञान कादंबरीकडे वळणार आहात का?

उत्तर : निश्चितच!... त्या दृष्टिने माझे प्रयत्नही चालू आहेत. कादंबरीचा आवाका तसा मोठा असतो. आणि त्यात तुम्हाला व्यापकता मांडता येते. कादंबरीचे नाव 'साक्ष' ठेवलेले आहे. पण ते बदलूही शकते. वनस्पतींच्या व त्यांच्या संशोधनावरील भावभावनांवर आधारित संकल्पना आहे. काही वनस्पतींमध्ये स्मृतीसदृश प्रथिने मिळविण्यात शास्त्रज्ञांना यश आले आहे. या अशाच वैज्ञानिक संकल्पनेवर आधारित ही कादंबरी आहे. त्यात मात्र विज्ञानासोबतच समाजकारण, राजकारण यांचाही समावेश आहे. बघूयात या वर्षात ही कादंबरी पूर्ण होण्याची शक्यता आहे. साठ ते सत्तर टक्के लिखाण झालेले आहे.

: आपल्या लेखनप्रवासाच्या संदर्भात आपण अतिशय मौल्यवान माहिती आम्हांला दिलीत त्याबद्दल मी आपले मनापासून आभार व्यक्त करते. आणि आपल्या पुढील लेखनप्रवासास शुभेच्छा देते.

■■■

- ★ वाफ फार काळ कोंडून ठेवता येत नाही. अन्यथा विस्फोट होणे अटळ असते.
- ★ आपण जे काही करतो, त्यावर जगताचा विश्वास असो वा नसो, आपला विश्वास मात्र हवाच हवा !

सामाजिक उन्नती व नैतिक मूल्यांच्या जोपासनेत युवकांचा सहभाग

प्रा. मैत्रेयी फडणीस

बी.बी.ए. विभाग (वाणिज्य शाखा)

कोणत्याही राष्ट्राच्या प्रमुख बलस्थानापैकी एक युवाशक्ती ! राष्ट्राचा विकास हा त्या राष्ट्रातील तरुणांच्या खंबीर, बळकट, प्रगतिशील आणि विधायक अशा योगदानावर अवलंबून असतो. तरुण म्हणजे कोण? तारुण्य कशाला म्हणायचे? या प्रश्नांच्या उत्तरात स्वामी विवेकानंदांनी म्हटलंय.

"Who carries his young head on his young shoulders is youth." अर्थात जो आपल्या रुंद बळकट तरुण खांद्यावर तितकेच तरुण मस्तक बाळगतो तो तरुण! तारुण्य म्हणजे मस्ती. बेदरकारपणा आणि सळसळता उत्साह हे विधान जेवढे बरोबर तेवढेच तारुण्य म्हणजे जबाबदारी, कर्तव्यतत्परता आणि देश व समाज घडवण्याचे शिवधनुष्य पेलण्याची तयारी ! आणि आजच्या युवकांवर व्हॅलेंटायन डे आणि गुटख्याच्या विळख्यात अडकल्याचे आरोप होत असले तरी सामाजिक उन्नती आणि नैतिक मूल्यांच्या जोपासनेत युवकांचा सक्रिय सहभाग आहेच. समाजाला दिशा देण्याची आणि नीतिमतेचे पाठ देण्याची निदान भारताच्या तरुणांमध्ये धमक आहेच आणि का नसावी? काही युवकांना "मायकेल जॅक्सन" ने भारावून टाकलेही असेल पण तो अपवाद आहे, नियम नव्हे ! आजही आमच्या युवकांपुढे आदर्श आहेत ते तरुण वयात ज्ञानेश्वरी लिहिणाऱ्या ज्ञानेशांचे. स्वराज्याची मुहूर्तमेढ तारुण्यातच रोवणाऱ्या शिवबांचे, मातृभूमीसाठी फासावर चढणाऱ्या भगतसिंगाचे आणि तितक्याच निडरपणे छातीवर गोळ्या झेलणाऱ्या

शिरीषकुमारचे !

हे निश्चितपणे सत्य आहे की तारुण्य हे सर्वप्रकारचे बंधने झुगारून देणारे असते पण याचा अर्थ असा नव्हे की तारुण्य फक्त घातपात, हिंसा, हल्ला, नाश, दहशतवाद यांच्यावर विश्वास ठेवते. आज सर्वसाधारणपणे असा गैरसमज आहे की भारतीय युवक हा पाश्चात्यांच्या अंधानुकरणात वाहत चाललेला आहे. पण हे सत्य नाही. युवकांचे आचार, विचार हे सर्व त्यांना मिळालेल्या सांस्कृतिक वारशावर अवलंबून आहेत किंबहुना असतात. प्रत्येक नाण्याला दोन बाजू असतात. एक युवती म्हणून मी हे नाकारीत नाही की युवकांतला एक मोठा वर्ग क्षणभंगुर आणि अशाश्वत सुखाच्या मागे जात आहे पण त्याच वेळी दुसरीकडे प्रचंड कष्ट करणारा, मातृभूमीवर जिवापाड प्रेम करणारा. उच्च आदर्श मानणारा, नैसर्गिक आपत्तीच्या वेळी मदतीस धावणारा देखील फार मोठा युवकवर्ग आजही अस्तित्वात आहे व हे नक्कीच आशादायी आहे.

किल्लारीचा भूकंप असो की भूजला-त्या-त्यावेळी हजारो युवक तात्काळ मदतीला धावलेच ना? पुण्यातल्या ज्ञानप्रबोधिनीच्या छात्रांनी आळीपाळीने मदतकार्य करताना फावल्या वेळात तिथेच अभ्यास करून परीक्षेत यशही मिळवले हे आपण का विसरतो?

मुंबईत काही मुली भर रस्त्यावर अर्धनग्न झाल्या होत्या या गोष्टीला प्रचंड प्रसिद्धी मिळाली. भारतीय युवकांच्या अधःपतनाबद्दल तथाकथित विचारवंतांनी गळेही काढले पण त्याच वेळी त्याच दिवशी कोल्हापुरात १५ युवक-

युवतींनी एड्स जनजागरण मोहिमेचा प्रारंभ करून स्वतःच्या आयुष्यातली काही वर्षे त्या एकाच कामासाठी देण्याचा संकल्प केला याबद्दल त्या युवकांना साधे कौतुकाचे दोन शब्द उच्चारून पाठीवर थाप मारण्याची आठवण मात्र या समाजधुरीणांना राहिली नाही.

काही हाताच्या बोटार मोजण्याएवढे युवक बहकलेही असतील पण त्याबद्दल सगळ्या तरुणाईलाच दोषी धरणे योग्य नाही. काही ठराविक शहरांत पाश्चात्य संस्कृतीचा उदो उदो होत असेलही पण भारतातल्या लाखो खेड्यांतला सुशिक्षित युवक हा स्वतःचे कुटुंब, गाव आणि गावकऱ्यांसाठी राबतय याचा विसर पडू देऊ नका. ज्या ज्या ठिकाणी ग्रामीण भागात तरुण सरपंच आहेत त्या त्या गावांचा कायापालट झाला आहे. अगदी माझ्या नगर जिल्ह्यात स्वतःच्या कामाने संपूर्ण महाराष्ट्रात आदर्श निर्माण करणारा हिवरे बाजार गावचा सरपंच 'पोपटराव पवार' हा युवकच नाही काय?

नाही-युवक रस्ता चुकलेले नाहीत. ते लहान असतील पण प्रचंड वेगाने बदलणाऱ्या जगाचे त्यांना ज्ञान आहे आणि सामाजिक जवाबदारीचे भानही आहे! अखेर समाज हे कुटुंबाचेच एक मोठे रूप असते. मोठा आरसा असतो असे म्हणतात आणि त्या समाजासाठी स्नेहभाव, प्रेम, माया आणि एकमेकांसाठी त्याग करण्याची निदान भारतीय युवकाची निश्चित तयारी आहे.

घर असावे घरासारखे, नकोत नुसत्या भिंती ।
तिथे असावा प्रेम जिन्हाळा, नकोत नुसती नाती ।
यावर आमचा विश्वास आहे.

आजचाही युवक हा युवक नंतर, आधी भारतीय आहे आणि शांती व संस्कृती ही केवळ आपल्या, तुमच्या, माझ्या भारताचीच मक्तेदारी आहे. वीरता, शूरता, भूतदया आणि अहिंसा या सर्व गोष्टी हातात हात घालून केवळ

आपल्या भारतातच एकत्र नांदतात आणि दुसऱ्याला माझा समजणे आणि जगाच्या कल्याणासाठी स्वतःची विभूती करणे हाच आपला धर्म आहे आणि फक्त भारतातच जन्मभूमीला जननी मानून तिच्यापुढे 'स्वर्गादपि गरीयसी' म्हणजे स्वर्ग देखील तुच्छ मानला जातो आणि म्हणूनच भ्रष्टाचार, दहशतवाद, स्वराचार यासारख्या संकटांनी जगाला ग्रासले, असताना आणि जगाला एका सर्वकालीन अंधाराने वेढले जात असताना त्या अंधारातही चमकणारा एकमेव आशेचा किरण आहे तो म्हणजे आपला भारत! आणि त्यामुळेच केवळ समाजालाच नव्हे तर विश्वालाही मार्गदर्शन करण्याचं आणि नैतिक मूल्यांच्या पुनःस्थापनेतून विश्वशांतीची कल्पना कृतीत आणण्याचे उत्तरदायित्व नियतीनेच आज भारतीय युवकांवर टाकले आहे आणि हे आव्हान समर्थपणे पेलायला आमचे युवक उत्सुक आहेत.

सामाजिक उन्नती आणि नैतिक मूल्यांच्या जोपासनेत युवकांचा सक्रिय सहभाग आहेच पण तो वाढवण्यासाठी गल्लीपासून दिल्लीपर्यंत सर्वच क्षेत्रात तरुण रक्ताला स्थान मिळाले पाहिजे. युवकाला विध्वंसक कार्याकडून विधायक कार्याकडे अंधारातून प्रकाशाकडे नेणारी, कल्पकता वाढवणारी नि राष्ट्रीय एकात्मता शिकवणारी ध्येयप्रणाली युवकांत चेतवली पाहिजे. युवकांना निराशेच्या गर्तेतून बाहेर काढणारी, निर्मितिक्षमता वाढवणारी शिक्षणपद्धती असायला हवी. शेवटी युवक हा समाजापेक्षा वेगळा नसतो. समाजातील बऱ्यावाईट घटनांचा प्रभाव त्याच्यावरही पडत असतो आणि म्हणूनच युवाशक्तीचा प्रभावी वापर करून घेण्यासाठी समाजानेही आपल्यात बदल केले पाहिजेत. शेवटी युवकांना जाणत्यांचे मार्गदर्शन आणि नेणत्यांचे सहकार्य असल्याविन केवळ अनुभवी तरुणांकडून अवास्तव अपेक्षा बाळगण्यात काय अर्थ आहे?

स्वामी विवेकानंदांनी या युवाशक्तीचे मर्म ओळखले

होते. त्या युवकांच्याद्वारे कोणतेही कठीण कार्य सिद्धीस जाते किंवा जाऊ शकते याचे त्यांना भान होते म्हणूनच ते म्हणतात. 'ज्यांचे स्नायू पोलादी आहेत, मांसलपेशी लोखंडी आहेत, छाती सिंहाची आहे आणि सखोल सागर असो वा अनंत अवकाश असो, ते भेदून जाण्याची प्रबळ इच्छा आहे असे नचिकेतासारखे १०० तरुण मला द्या! मी या देशाचा कायाकल्प घडवून आणतो.' आणि असे

हजारो नचिकेत आजही मौजूद आहेत. म्हणूनच मी ठामपणे सांगते की, सामाजिक उन्नती आणि नैतिकतेचे प्रतिष्ठापनेसाठी आजचा युवक कटिबद्ध आहे.

काही 'बिघडलेले' दुर्लक्षित करून 'घडलेल्या' संख्या मोजा ! युवकांचा सहभाग सूर्यप्रकाशाइतका दिसेल.

माय

नारायण सुर्वे

हंबरुन वासराले चाटती जवा गाय
तवा मले तिच्यामंदी दिसती माझी माय ॥८॥

आया बाया सांगत व्हत्या व्हतो जवा तान्हा
दुष्काळात मायेच्या मजे आटला व्हत पान्हा
पिठामंदी पानी टाकून मले पाजत जाय
तवा मले पिठामंदी दिसती माझ माय ॥९॥

कात्या काट्या येचायला माय जाई रानी
पायात नसे वहान तिच्या फिरे अनवानी
काट्याकुट्यालाही तिचं मानत नसे पाय
तवा मले काट्यामंदी दिसती माझी माय ॥१०॥

बाप माझा रोज लावी मायेच्या मागं टुमणं
बास झालं शिक्षण आता घेऊ दे हाती काम
आगं, शिकून शान कुठे मोठा मास्तर होनार हाये
तवा मले मस्तरमंदी दिसती माझी माय ॥११॥

दारु पिऊन मायेले मारी जवा माझा बाप
थर थर कापे आन लाथे दिले थाप
कसायाच्या दावणीला बांधली जशी गाय
जवा मले गाईमंदी दिसती माझी माय ॥१२॥

बोलता बोलता एकदा तिच्या डोळा आलं पानी
सांग म्हणे राजा तुझी कवा दिसल रानी
भरल्या डोळ्यांत कवा पाहीन दुधावरची साय
तवा मले सायीमंदी दिसती माझी माय ॥१३॥

म्हणून म्हणतो आनंदान भरावी तुझी ओटी
पुन्हा एकदा जलम घ्यावा माये तुझे पोटी
तुझ्या चरणी ठेऊन माथा धरावं तुझं पाय
तवा मले पायामंदी दिसती माझी माय ॥१४॥

‘जन गण - मन’ चे शताब्दी वर्ष

शुभांगी बाळासाहेब ओव्हाळ
तृतीय वर्ष, कला

१५ ऑगस्ट १९४७ रोजी भारत स्वतंत्र झाला. भारताला स्वातंत्र्य मिळवून देण्यासाठी अनेकांनी आपल्या प्राणांची आहुती दिली. भारताला स्वातंत्र्य मिळवून देण्यासाठी भारतातील प्रत्येक नागरिकाने आप-आपल्या परीने प्रयत्न केले आहेत. काहींनी क्रांतिकारी मार्गाचा अवलंब करून तर काहींनी सत्याग्रह या मार्गाने प्रयत्न केले. अनेक विद्वानांनी आपल्या भाषणातून, लेखातून भारतातील निद्रिस्त अवस्थेत असणाऱ्या समाजाला जागे करण्याचे महत्त्वपूर्ण काम केले आहे. भारतीय समाजामध्ये देशाभिमान जागृत करण्यासाठी भाषणे, लेख याद्वारे लोकांपर्यंत पोहोचण्याचे एक माध्यम झाले होते. त्याबरोबर गीतलेखनाचाही वाटा यामध्ये मोलाचा आहे.

अशाच अनेक गीतांमुळे भारतीय जनतेत चैतन्य निर्माण झाले. त्यामध्ये सर्वात महत्त्वाचे गीत म्हणजे भारताचे राष्ट्रगीत होय. रवींद्रनाथ टागोर यांनी ‘जन गण मन’ हे गीत रचले. कलकत्ता येथील काँग्रेसच्या अधिवेशनात २६ डिसेंबर १९११ रोजी रवींद्रनाथ टागोरांनी ‘जन गण मन’ या प्रार्थनागीताचे गायन केले त्या घटनेच्या शताब्दीला सुरुवात होत आहे. प्रत्येक भारतीयामध्ये मातृभूमीबद्दल अखंड प्रेम व आदर निर्माण करणारे व अखंड भारताची ओळख करून देणाऱ्या या गीताला भारत स्वतंत्र झाल्यावर राष्ट्रगीताचा दर्जा मिळाला. जन गण मन हे गीत बंगाली भाषेत आहे. पण या गीतातील भाषिक अडसर दूर करून या गीताला साधे-सोपे स्वरूप दिले गेले. त्यामुळे प्रत्येक भारतीयच्या मनावर व ओठावर हे गीत सहजच

रुळले.

‘जन गण मन’ या गीतामध्ये एकूण पाच कडवी आहेत. पण चार कडवी म्हटली जात नाही या गीतामध्ये भारताचे वर्णन केलेले आहे. भारतातील सर्व प्रदेशांचे, भारताच्या सौंदर्याचे, शौर्याचे वर्णन या गीतामध्ये केलेले आहे. या गीतामध्ये जणू भारताची प्रतिमाच उमटलेली आहे. त्यामुळेच कदाचित या गीतास राष्ट्रगीताचा दर्जा दिलेला आहे. आजही या गीतामुळे प्रत्येक भारतीयाच्या मनात देशाभिमान जागृत होतो. रवींद्रनाथ टागोर यांनी लिहिलेल्या ‘जन गण मन’ या गीतात भारतभाग्यविधाता आणि ‘अधिनायक’ या दोन शब्दांमुळे वादळ निर्माण झाले होते. पंचम जॉर्ज हे भारतभेटीवर येणार होते. अधिनायक व भाग्यविधाता हे दोन शब्द पंचम जॉर्ज यांना उद्देशून म्हटले आहे असा गैरसमज निर्माण झाला होता. इंग्रजी वृत्तपत्रांनी या गैरसमजामध्ये भर घातली ‘राजाचे स्वागत करण्यासाठी म्हणून लिहिलेले गीत बाबू रवींद्रनाथ टागोर यांनी गायले’ असा ‘स्टेट्समन’ या वृत्तपत्राचा मथळा होता. ‘इंग्लिशमन’ या वृत्तपत्रानेही असाच मथळा दिला. असा गैरसमज निर्माण होण्याचे एक कारण होते. जन गण मन च्या बरोबरच रामभुज चौधरी यांनी लिहिलेले ‘बादशाह हमारा’ हे हिंदी गीत त्यावेळी व्यासपीठावरून म्हटले गेले. ते पंचम जॉर्ज यांचे कौतुक करणारे होते. भाषिक व राष्ट्रीय वृत्तपत्रांनी या दोन गीतांमधील फरक नेमका टिपला होता.

रवींद्रनाथ टागोर असे गीत लिहिणे शक्यच नव्हते. ते कडवे देशभक्त होते. त्यांनी जन गण मन हे गीत पंचम

जॉर्जची स्तुती करण्यासाठी लिहिले नव्हते. जालियनवाला बाग हत्याकांडानंतर लगेचच 'सर' ही पदवी परत करण्याची हिम्मत दाखवणारे रवींद्रनाथ टागोर पंचम जॉर्जची आरती ओवाळणे शक्यच नव्हते. तरीही वाद सुरू राहिला. जन गण मन गीतातील शब्दाबद्दल गैरसमज दूर करण्यासाठी रवींद्रनाथ टागोर यांनी १० नोव्हेंबर १९३७ रोजी आपले मित्र पूलीन बिहारी सेन यांना पत्र लिहिले. त्यामध्ये ते असे म्हणतात की, 'पंचम जॉर्जसाठी मी गाणे लिहिणे शक्यच नव्हते. तशी विनंती मला झाली होती हे खरे; पण त्यानेच मी क्षुब्ध झालो व युगानुयुगे भारताचे सामर्थ्य करणाऱ्या त्या भाग्यविधात्याचे वर्णन करणारे विजयगीत मला स्फुरले. असंख्य अडी-अडचणीतून भारताला मार्ग दाखविणाऱ्या त्या ईश्वराचा मी उल्लेख केला होता. कोणा पंचम जॉर्जचा नव्हे. गाणे लिहिण्याची विनंती करणाऱ्या माझ्या मित्रालाही हे कळले होते असे रवींद्रनाथ टागोरांनी म्हटले आहे.

यावरूनच रवींद्रनाथ टागोरांचे देशप्रेम व्यक्त होते. या गीतातून त्याचा संपूर्ण भारतावरील प्रेम, आदरभाव

व्यक्त होतो. त्यामुळेच या गीतातून देशातील प्रत्येक प्रदेशाचा उल्लेख होतो. भारतातील पर्वत, नद्या यांचाही उल्लेख व गौरव त्यांनी केलेला आहे.

रवींद्रनाथांच्या आवाजात हे गीत ग्रामोफोन कंपनीने मुद्रित केले होते त्याचे पहिले कडवे इंटरनेटवर यू ट्यूबवर ऐकायला मिळाले. ती चाल, ती कविता ऐकण्यासारखी आहे. विश्वभारती म्यूझिक बोर्डाच्या गायकवृंदाने एच. एम. व्ही लेबलवर तर हरिपाद चॅटर्जीच्या समूहाने हिंदुस्तान रेकॉर्ड्सवर हे गाणे टागोरांच्या संगीतात मुद्रित केले आहे.

आज या गीताला भारताचे राष्ट्रगीत म्हणून मान दिला जातो. प्रत्येक भारतीयाच्या मनातील देशाभिमान, देशप्रेम या गीतातून व्यक्त होत असते. हे गीत गाताना प्रत्येक भारतीयाचा कंठ दाटून येतो. प्रत्येक भारतीय नागरिकाच्या मनात देशप्रेमाची ज्योत तेवत ठेवण्याचे महत्त्वपूर्ण कार्य या गीताच्या माध्यमातून साध्य झाले आहे. म्हणूनच टागोरांच्या या अपूर्व रचनेस, असामान्य प्रतिभेस माझे त्रिवार वंदन !

देवांचे क्रिकेट

स्नेहल कदम

तृतीय वर्ष कला

स्वर्गाच्या अंगणात देवांनी सुरू केलं क्रिकेट
शून्यावर घेतली इंद्राची विकेट
ब्रह्मदेवाने केली अशी बॉलिंग ताठ
गणपतीला मिळाल्या धावा फक्त आठ
शंकर भोळा रन - आऊट झाला
पंढरीचा विठोबा अट्टावीसवर गेला.
हनुमंताने ठोकले षट्कार वर षट्कार

रामाला मिळाला योग्य भागीदार
कृष्णाला बॅट ही बासरीच वाटली
बघता बघता त्याची दांडीच उडाली
विष्णूने मात्र सॅच्युरी लावली
नारदाने कॉमेंट्री संस्कृतमध्ये केली.
वरुणाला ठेवले राखीव जागी
पाऊस पडला झाली भागाभागी.

लोकशाहीत मतदानाचे महत्त्व ...

भाग्यश्री दत्तात्रेय शिंदे
तृतीय वर्ष, कला

‘काय गोपाळराव ! मत द्यायला नाही गेलात ते?’ एका सुशिक्षिताने मतदानाच्या दिवशी आपल्या एका सुशिक्षित मित्राला विचारलेला प्रश्न. ‘नाही गेलो झाले. असा काय फरक पडणार होता माझ्या मताने? म्हटले कशाला वेळ घालवावा, रांगेत उभे राहून. चक्क ताणून दिली मस्तपैकी!’ मित्राच्या प्रश्नाला सुशिक्षित गोपाळरावांचे हे अजब उत्तर.

असे दुसरे संभाषण चालले होते शेजाऱ्यांत. ते दोघे झोपडपट्टीत राहणारे आणि कुठल्यातरी कारखान्यात काम करणारे होते. ‘नारायण’, सखाराम सांगत होता ‘अरे, एका उमेदवाराने आम्हाला ‘धा-धा रुपये दिले. मग मारला त्याच्या निशाणीवर शिक्षा.’

ही दोन्ही संभाषणे ऐकली आणि क्षणभर मन विषण्ण झाले. मनात आले, लोकशाही यशस्वी करायची असेल तर खरी गरज आहे ती लोकशिक्षणाची, समाज-प्रबोधनाची. स्वातंत्र्यपूर्व काळात आमच्या नेत्यांनी लोकजागृती आणि मतदानाचे महत्त्वाचे कार्य केले. लोकमान्य टिळक, महात्मा गांधी आणि इतर अनेक राष्ट्रीय नेत्यांनी वृत्तपत्रांतून सतत लेखन करून आणि सभा-संमेलनांतून व्याख्याने देऊन स्वराज्य, स्वदेशी यांची जाणीव लोकमानसात जागृत ठेवली. त्यांचेच मूर्त फळ म्हणजे आपणाला लाभलेले स्वातंत्र्य. आपण स्वतंत्र झालो आणि आपल्या देशात लोकशाही राज्य निर्माण झाले.

‘लोकशाही म्हणजे जनतेने, जनतेसाठी चालवलेले जनतेचे राज्य होय.’ भारतासारख्या विशाल देशात आम्ही

लोकशाही राज्यपद्धती राबवितो याचा आम्हांला मोठा अभिमान वाटतो, मात्र आजही भारतात लोकशिक्षणाची नितांत आवश्यकता आहे हेच खरे.

लोकशाहीत लोकांनी निवडून दिलेल्या प्रतिनिधींच्या मार्फत राज्यकारभार चालतो. हे लोकप्रतिनिधी निवडण्यासाठी निवडणूक घ्यावी लागते. निवडणूक म्हटली की मताधिकार आला. या मताचे सामर्थ्य केवढे आहे, हे प्रत्येक मतदाराला समजले पाहिजे. ‘मत विकणे’ हा जेवढा गंभीर गुन्हा आहे तेवढाच मतदान न करणे हाही गंभीर गुन्हा आहे. मतदारांनी आपल्या या हक्काबद्दल जागरूक असले पाहिजे. कोणत्या व्यक्तीला वा पक्षाला निवडावे याचा त्यांनी डोळसपणे विचार केला पाहिजे. लोकशाही राज्यातील प्रत्येक व्यक्तीला आपल्या हक्काची पूर्ण जाणीव असेल, तरच ती आपण निवडून दिलेल्या प्रतिनिधींच्या वर्तनावर नियंत्रण ठेवू शकेल.

लोकशाहीत स्वतःच्या हक्काबरोबरच प्रत्येक व्यक्तीला तिच्या कर्तव्याची जाणीव हवी. त्यासाठीही लोकशिक्षणाची मोठ्या प्रमाणात आवश्यकता आहे. हे राष्ट्र माझे आहे. येथील प्रत्येक गोष्ट माझी आहे. मी ती जपली पाहिजे. तिच्याविषयी मला रास्त अभिमान हवा. अशी भावना प्रत्येकाच्या मनात वसली पाहिजे. ती नसल्यामुळेच आम्ही अनेकदा अन्यायाविरुद्ध लढा देताना जाळपोळ, मोडतोड करून राष्ट्रीय संपत्तीचा विध्वंस करतो. स्वदेशीचा अभिमान न बाळगता चोरट्या आयातीचे ग्राहक बनतो.

लोकशाहीत मतदान हे केवळ अशिक्षितांनाच द्यायला हवे असे नाही. तर ते तथाकथित सुशिक्षितांनाही द्यायला हवे. कारण त्यांच्यातही राष्ट्रीयतेचा अभाव मोठ्या प्रमाणात आढळतो. ग्रामीण जनतेबरोबर ते शहरांतूनही द्यायला हवे. अशा लोकशाही मतदानातून सुसंस्कारित,

सुजाण, निःस्पृह व राष्ट्राभिमानी नागरिक निर्माण होईल. मोठा, सर्वगुणसंपन्न देश निर्माण होईल आणि तेव्हा आमच्या लोकशाही मतदानाला खरा अर्थ प्राप्त होईल. लोकशाही मतदानाशिवाय निकोप लोकशाही कधी नांदणार नाही.

तरुणाई

नूतन भिकू वाघमारे
तृतीय वर्ष, कला

कितीक असाव्या खडतर वाटा
कितीक असावे द्वंद्व
चालणारे पाय असावे
तरुणाईच्या संगं ॥१॥

कितीही असले गुलाबास काटे
कितीक असतील रंग
मन मात्र फुलत असावे
तरुणाईच्या संगं ॥२॥

कितीही असले वय मोठे
शिक्षण नसावे बंद
चराचरातून शिकत राहावे
तरुणाईच्या संगं ॥३॥

कितीही असले अवघड जीवन
होऊन आपल्यातच दंग
कोडे जीवनाचे सोडवीत रहावे
तरुणाईच्या संगं ॥४॥

ध्यास

छाया रघुनाथ खेंगरे
द्वितीय वर्ष, वाणिज्य

ध्येयासाठी हवा ध्यास
ध्येय पूर्ण करण्याचा
नकळत सारे काही शिकण्याचा
हळुवार जीवन जगण्याचा
हाच तर ध्यास आहे जीवनाचा

उत्तुंग क्षितिज गाठण्याचा
नभापलीकडे जाण्याचा
निराश न होता लढण्याचा
यशाला समोर पाहण्याचा
हाच तर ध्यास आहे जीवनाचा

दुःख पायदळी तुडवण्याचा
विजयपथावर विराजमान होण्याचा
सूर्याचे तेज, चंद्राची शीतलता
मनात पेटवून आशेची आस
हाच तर आहे जीवनाचा ध्यास....

मानवतेच्या मुक्तीसाठी झुंजणारा क्रांतिसूर्य

शुभांगी दिलीप कदम

द्वितीय वर्ष, कला

“मानवतेच्या मुक्तीसाठी
झुंजारपणे झुंजणारे
तुम्ही क्रांतिसूर्य”

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणजे शोषित, दलित, वंचित जनतेच्या हक्कासाठी, समतेसाठी लढणारे शूर लढवय्ये. क्रांतिकारी, क्रियाशील विचारवंत होय. त्यांचे जीवन अनेक अविस्मरणीय घटनांनी भरलेली गाथा होय. अस्पृश्यांचे मुक्तिदाता, समाजसुधारक, भारतीय संविधानाचे निर्माते, प्रकांडपंडित, अर्थतज्ज्ञ, साहित्यिक म्हणून भारतीयांना त्यांचा नावलौकिक माहिती आहे. ते अष्टपैलू व्यक्तिमत्त्वाचे होते. परंतु मुरब्बी पत्रकार होते.

बाबासाहेबांना सामाजिक परिवर्तन हवे होते. समाजकारण व राजकारण यांत पदार्पण केल्यानंतर त्यांना अनेक भारतीय अप्रिय रूढी, समाजाला पोखरणान्या परंपरांशी झुंज द्यावी लागली. अस्पृश्यांच्या सामाजिक न्यायासाठी लढे उभारावे लागले. त्यांच्यात स्वाभिमान जागा व्हावा म्हणून सातत्याने प्रयत्न केले. अनेक चळवळी केल्या. सन १९२७ साली ‘महाड चवदार तळ्याचा’ सत्याग्रह केला. ज्या तळ्यातील पाणी कुत्री, मांजरी पीत असत त्या पाण्याला अस्पृश्यांना स्पर्श करायचा देखील अधिकार नव्हता.

“वान्याच्या प्रचंड रोखाला

न डगमगता

तुम्ही वादळाशी अगदी

निर्भीडपणे झुंजले

समाजाच्या मुक्तीसाठी”

‘शिका, संघर्ष करा, संघटीत व्हा.’ अशी त्रिसूत्री देणाऱ्या डॉ. बाबासाहेबांचे जीवनचरित्र अभ्यासल्यास आपणास असे निदर्शनास येते की, या त्रिसूत्रीनेच बाबांचे जीवन व्यापले आहे. ही त्रिसूत्री म्हणजेच बाबांच्या जीवनाचे खरे सार आहे. स्वतः ज्ञानार्जनाचा ध्यास घेतलेल्या या श्रेष्ठ समाजसुधारकाने अखिल पददलित समाजाला शिकवून अवघे शहाणे करण्याचे व्रतच घेतले होते.

आधुनिक क्रांतिपुरुष डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी भारताला स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर या देशाची ‘राज्यघटना’ लिहिली. व नवीन कायदे बनवले. मुंबईच्या सिडनहॅम कॉलेजमध्ये अध्यापनाचे कार्य केलेल्या डॉ. बाबासाहेबांनी अनेक शिक्षणसंस्था स्थापन केल्या. यापैकी प्रमुख म्हणजे सन १९४६ साली स्थापन केलेली ‘पीपल्स एज्युकेशन सोसायटी’ होय. तमाम पददलित समाजाला जागृत करून सुसंघटित करण्यासाठी बाबांनी ‘मूकनायक’, ‘जनता’, ‘बहिष्कृत भारत’ आणि ‘प्रबुद्ध भारत’ यासारखी पाक्षिके सुरू केली. तसेच, ‘समता सैनिक दल’ व ‘स्वतंत्र मजदूर पक्ष आर्दीची स्थापना केली. त्यांना शिक्षणाचे महत्त्व अधिक वाटले होते. म्हणून त्यांनी स्वतःची न भूता न भविष्यति अशा ग्रंथालयाची वास्तू उभी केली. त्यांच्या ग्रंथालयाला भेट दिलेल्या एका जर्मन विदुषीने यथोचित काव्यपंक्तीत त्याचे वर्णन केले आहे.

"Oh God ! I can't dream

I can't imagine.

What a great man and

his library
It's gift to the India and
to the world !"

बॅरिस्टर होऊन मुंबईत परत आल्यावर त्यांनी सामाजिक कार्यास सुरुवात केली. त्यांच्या कार्याची सुरुवात मूलगामी व क्रांतिकारक अशा स्वरूपाची होती. बाबांनी पाहिले की, दलिताना सार्वजनिक शाळा, पाणवठ्यावर त्यांच्या हक्कापासून वंचित ठेवण्यात आले आहे. त्यांचा स्पर्श झाल्यास विटाळ होतो. त्यामुळे दलिताना शूद्र मानून गावच्या वेशीबाहेर ठेवले जाई. सूर्योदयानंतर घराबाहेर पडण्याची मुभा नव्हती. त्या काळी शूद्रांना बाहेर पडायचे असल्यास सूर्यास्तानंतर बाहेर पडावे लागत असे. कारण त्यांची सावली सुद्धा अशुभ मानली जात होती. बाहेर पडताना गळ्यात एक मडके आणि पाठीला खराटा बांधायचा कारण थुंकायचे झाल्यास मडक्यात थुंकायचे आणि चालताना उठलेल्या पाऊलखुणा पुसल्या जाण्यासाठी खराटा. त्या काळी दलिताना मंदिरात प्रवेश नव्हता. वेदपुराण ऐकण्यावर व शिकण्यावर बंदी होती. कोणत्याही धर्मकार्यात त्यांना सहभागी होता येत नव्हते.

अशाप्रकारे हा समाज अज्ञान, दारिद्र्य रूढीपरंपरांमध्ये पिढ्यान्पिढ्या पायदळी तुडवला गेला आहे. अशा बिकट परिस्थितीत या दलित बहुजन समाजात जागृतीशिवाय प्रगती नाही. त्यासाठी त्यांनी बहिष्कृतांच्या उन्नतीचे कार्य घडवून आणण्याचे ठरवले. त्यासाठी त्यांनी प्रथम 'बहिष्कृत हितकारिणी सभा' ह्या संघटनेची स्थापना केली. या संघटनेचे घोषवाक्य 'शिका, संघर्ष करा, संघटित व्हा' असे ठेवण्यात आले. त्यांनी अस्पृश्यांसाठी 'काळराम मंदिर' सत्याग्रह केला.

"स्वतःला प्रवाहाच्या विरुद्ध
वाहून घेतलेले बाबासाहेब

निसर्गाने बहाल केलेली
समता, स्वातंत्र्य, बंधुता
तुम्ही हरएक व्यक्तीच्या
हृदयावर गोंदविली. अगदी
रक्ताळलेल्या प्रयत्नांनी.
तुम्ही स्वतंत्र अस्तित्वाचे
शिल्पकार आहात. "

जातीयता संपूर्ण देशभर फोफावली होती. जातीयतेविरुद्ध लढा लढण्याकरीता पुरेशी फौज गोळा करणे आवश्यक होते. म्हणून डॉ. आंबेडकरांनी आपल्या अनुयायांना सुसंस्कारित केले. हा लढा आपल्या हयातीत संपणार नाही हे त्यांना माहीत होते. म्हणून त्यांनी आवश्यक ती साहित्यनिर्मिती केली. यातून त्यांनी अनुयायांना योग्य दिशा मिळवून देण्याचा प्रयत्न केला. व त्यात त्यांना पुढे यशही आले. राज्यघटनेच्या निर्मितीने सर्वांना समान अधिकार बहाल करण्याची सोय त्यांनी करून दिली. स्त्री-पुरुष समानतेचे तत्त्वही आपल्या समाजात रुजावे म्हणून हिंदू कोडबील तयार केले.

"बाबा,
तुमच्या अथक प्रयत्नांनी
बांधलेल्या मार्गावर आता
कुणीही ठेचाळणार नाही."

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणाले होते की, 'मी हिंदू म्हणून जन्माला आलो तरी हिंदू म्हणून मरणार नाही.' त्यांनी विजयादशमीच्या दिवशी नागपूर येथे लाखो अनुयायांसमवेत बौद्ध धम्माची दीक्षा घेतली. बाबासाहेब म्हणाले होते, मी येथपर्यंत आणलेला समतेचा, शांतीचा, उन्नतीचा, प्रबोधनाचा हा काफिला इथेच राहू द्या. जर तुम्ही तो पुढे नेऊ शकणार नसाल तर त्यास मागेही खेचू नका. तो आहे त्याच ठिकाणी राहू द्या.

अशाप्रकारे शिक्षण, संघर्ष, संघटन या त्रिसूत्रीने व्यापलेली या महामानवाची जीवनज्योत ६ डिसेंबर १९५६ रोजी मालवली. समुद्राच्या पश्चिम क्षितिजावर याच वेळी सूर्यनिही आपली अखेरची मानवंदना बाबासाहेबांना दिली.

आज या प्रसंगाला सुमारे ५० वर्षांहून अधिक काळ लोटला आहे. बाबांनी लावलेल्या या रोपट्याचा आता विशाल वृक्ष झाला आहे. डॉ. बाबासाहेब म्हणजे या वृक्षाला आलेल्या कार्यकर्तारूपी शाखा आहेत. डॉ. बाबासाहेब हे फक्त शरीरातूनच आपल्यातून गेले आहेत. पण त्यांचे तत्त्वज्ञान, विचार आणि त्यांनी दलितवर्गास दिलेली प्रेरणा यामुळे दलितवर्ग आज प्रगतिशील आहे. त्यांचे कार्य अजूनही चालत आहे. वाढत आहे. 'अंत्ययात्रा' हा शब्द फक्त त्यांच्या पार्थिव देहाच्या संदर्भात आहे. त्यांनी केलेल्या समाजकार्याची, प्रबोधनाची

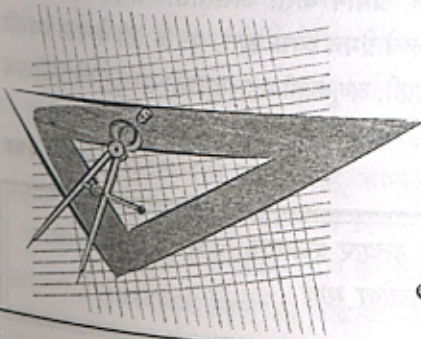
'महायात्रा' ही अशीच पुढे चालत राहणार आहे.

“वारे का शांत झाले ।
तारेही झोपी गेले ॥
हिमालयही खंगला ।
समुद्राला अश्रू आले ॥
काळजात घरे पडली ।
जुन्या वस्त्रांप्रमाणे
काळाने घात केला ।
बाबांचा प्राण गेला ॥
कोटी कोटी जनांचे
बाबा हे निर्वाण झाले ।
सुखात दुःख आले
परि बाबा हे निर्वाण झाले ॥”

■■■

Ar. Sanjay N. Daramwar.

Sakar Group's Habitat Architects

34, Wireless Colony,
Aundh, Pune 411 007
Ph. No. 020-40058018

email : habitatarchitects.pune@gmail.com

महाराष्ट्राचे लाडके व्यक्तिमत्त्व

हेमलता रमेश कोष्टी

प्रथम वर्ष कला

माझा आवडता साहित्यिक म्हणजे पु.ल. देशपांडे. अवघ्या महाराष्ट्राचे लाडके व्यक्तिमत्त्व पु.ल. म्हणजे लेखक नव्हे तर नामवंत नट, दिग्दर्शक, गायक, संगीततज्ज्ञ, कुशल नाटककार आहेत. त्यांच्या हरहुन्नरी व्यक्तिमत्त्वाबद्दल जितके लिहावे तितके थोडे. असे हे पु.ल. मराठी माणसाच्या मनात प्रेम व आदराचे स्थान मिळवून राहिले आहेत. अक्षरांशी थोडाफार संबंध असलेला असा एकही माणूस नसेल की पु.ल. देशपांडे हे नाव उच्चारता त्याच्या मनामध्ये निर्मळ आनंदाची लय उमटणार नाही.

जीवनातील अनेक क्षेत्रांत पु.ल.चा उत्साह पूर्ण वावरत असतो. साहित्यापासून राज्यकर्त्यापर्यंत, संगीतापासून ललित कलापर्यंत त्यांच्या जिवाळ्याचा सहभाग असतो. साहित्याची भिन्न भिन्न रूपे त्यांनी केवळ हाताळली नाही तर त्यावर आपला स्वतंत्र ठसा उमटवलेला आहे. म्हणूनच व्यक्तिचित्र म्हटल्यावर आठवतो तो पु.ल. चा अंतूबर्वा नारायण, चितळे मास्तर नाटक आठवते की पु.ल. ची फुलराणी, सुंदर मी होणार प्रवासवर्णन म्हटले की आठवते ते त्यांचे पूर्वरंग.. जावे त्यांच्या देशात, अशा अनेक कलाकृतीमध्ये वाचकाला खेळवून ठेवण्याचे सामर्थ्य आहे. प्रवासवर्णनात दिसून येते तर त्यांची अफाट निरीक्षणशक्ती जीवनाकडे बघण्याची आस्वादक दृष्टी. व्यक्तिचित्र वाचल्यानंतर जाणवते. ती त्यांची

संवेदनशीलता, माणसाबद्दलचे प्रेम, आत्मीयता व कुतूहल नाटक असो, एकपात्री प्रयोग असो किंवा व्यक्तिचित्र असो, त्यांनी त्यात रंगवलेल्या व्यक्ती आपल्या आजूबाजूलाच वावरत आहे. त्यांची आणि आपली जुने ओळख आहे असेच वाटत राहतं. मराठीतील विनोदी लेखकांत पु.ल.चे स्थान अव्वल दर्जाचे आहे. माणसाला अंतर्मुख करण्याचे विलक्षण सामर्थ्य त्यामध्ये आहे. यांचा भर माणसाच्या जीवनातील विसंगती शोधण्याकडे आहे. त्यातील हास्यास्पदता टिपण्याकडे आहे. त्यांचा विनोद निर्विश आहे. म्हणून तो श्रेष्ठ समजला जातो. कवयित्री शांताबाई शेळके त्यांच्याबद्दल म्हणतात, त्यांच्या विनोदी लेखनातून प्रत्येक मराठी माणसाला आपल्या अंतराची खूप पटते. पु.ल. देशपांडे कलावंत म्हणून जितके योग्य आहेत. तितकेच माणूस म्हणून मोठे आहेत. कलेच्या माध्यमातून मिळालेला पैसा मुक्तांगण, आनंदवन यासारख्या संस्थांना देऊन टाकला आहे. नवीन कलावंतांना प्रोत्साहन देणे, त्यांच्या पुस्तकांना प्रस्तावना लिहिणे इ. गोष्टी पु.ल. प्रेमाने करत असतात. यावरूनही त्यांचे माणसांबद्दलचे प्रेमच व्यक्त होते. पु. ल. ही केवळ व्यक्ती राहिलेली नाही. जणूकाही महाराष्ट्राच्या संस्कृतीचे प्रतीकच झाले आहे. म्हणूनच ते माझे आवडते लेखक आहेत.

- ★ जेव्हा विचार जनमानसाची पकड घेतात, तेव्हा भौतिक हत्यार बनतात. - कार्ल मार्क्स
- ★ माणुसकी हा माणसाचा मुख्य धर्म आहे. - आचार्य विनोबा भावे

क्रीडा क्षेत्रातील युवकांचा सहभाग

यश बोकेफोडे
प्रथम वर्ष, कला

खेळ हा देशादेशातील नाते जोडणारा, संबंध प्रस्थापित करणारा महत्त्वाचा दुवा आहे. राष्ट्रकुल स्पर्धेच्या उद्घाटनाच्यावेळी प्रतिभाताई पाटील म्हणाल्या, 'खेळ ही एक शक्ती आहे. ही शक्ती जगात ऐक्य निर्माण करते.' त्यांचे हे वाक्य फार महत्त्वाचे आहे. भारताच्या बाबतीतही खेळ ही सर्वांना जोडणारी फार मोठी शक्ती आहे. क्रिकेटची मॅच सुरू झाली म्हणजे या शक्तीचा प्रत्यय येतो. क्रिकेट या एका खेळाने क्षणार्धात देश जोडला जातो. सध्या 'विश्वचषक' सुरू आहे. त्यातही आपल्याला अपेक्षित यश येईल याची खात्री वाटते.

भारतात सर्वात जास्त खेळला जाणारा खेळ म्हणजे क्रिकेट. मैदानावरील चमकदार कामगिरीद्वारे आम्ही ऑस्ट्रेलियाला देखील धूळ चारली. या वर्षी भारतीय संघाने दोन कसोटींच्या मालिकेत २-० असे यश संपादन करून कांगारूंना २७ वर्षांनंतर व्हाइटवॉश दिला. हे कौतुकास्पद आहे. भारताकडून ऑस्ट्रेलियाला 'व्हाइट वॉश' देण्याची ही प्रथम वेळ आहे. काही दुबळ्या संघा विरुद्ध भारतीयांची ही कामगिरी झाली होती. पण ऑस्ट्रेलियाच्या संघाविरुद्ध हे घडले हे धोनीच्या टीमच्या दृष्टीने ऐतिहासिक म्हणावे लागेल. सचिन तेंडुलकर हे नाव तर भारतीय क्रीडा क्षेत्रात तेजाने झळकणारे नाव. २१ वर्ष आंतरराष्ट्रीय पातळीवर सातत्याने कामगिरी करणारा हा खेळाडू आपल्या नम्र स्वभावाने, उत्तम वर्तणुकीमुळे तरुणांचा आदर्श ठरला आहे. नुकतेच आपले ५० वे शतक त्याने झळकावले व सगळ्या जगाचे त्याच्याकडे वेधले गेले. वाढत्या वयासोबत

सचिन तेंडुलकरची प्रगल्भता दिवसेंदिवस वाढत आहे.

चार खंड व एकाहत्तर देशांचा सहभाग असलेली राष्ट्रकुल स्पर्धा नुकतीच पार पडली. यजमानपद आपल्याकडेच होते. ही सगळीच स्पर्धा वादाच्या भोवऱ्यात सापडली. पण यातील सहभागी भारतीय खेळाडूंच्या आकर्षक कामगिरीमुळे ती लक्षवेधकही ठरली. कुस्ती या आपल्या पारंपरिक खेळात आपल्याला दहा सुवर्णपदके मिळाली. हे आपले यश फारच महत्त्वाचे ठरते. कारण कुस्ती हा खेळाचा प्रकार महाराष्ट्राची ओळख आहे. राष्ट्रीय-आंतरराष्ट्रीय स्तरावर भारताचे मल्ल चमकदार कामगिरी करत आहेत. सुशीलकुमारचं सुवर्णपदक ही या गोष्टीची साक्ष देणारी आहे.

अॅथलेटिक्स या क्रीडाप्रकारात भारतीय महिलांनी या स्पर्धेमध्ये विशेष नैपुण्य प्राप्त केले. थाळीफेक या प्रकारात सुवर्ण, रौप्य व ब्रॉंझ अशी तीनही पदके त्यांनी मिळविली. कृष्णा पुनिया या २८ वर्षांच्या महिलेने सुवर्णपदक प्राप्त करून इतिहास घडविला. अनेक संकटांना तोंड देत, भारताने दुसरा क्रंमाक पटकाविला हे विशेष.

आशियायी क्रीडास्पर्धेतही भारताने सर्वोत्तम कामगिरी नोंदविली. बिलियर्डपटू पंकज अडवानी याने सुवर्ण तर पन्नास मीटर बटरप्लाय शर्यतीत भारताला ब्रॉंझपदक जिंकून दिले.

सोमदेव बर्मन याने एकेरी आणि दुहेरी अशी दोन्ही स्पर्धा जिंकून दुहेरी मुकुट संपादन केला. त्यामुळे भारताचा जागतिक गटात प्रवेश मिळवून दिला.

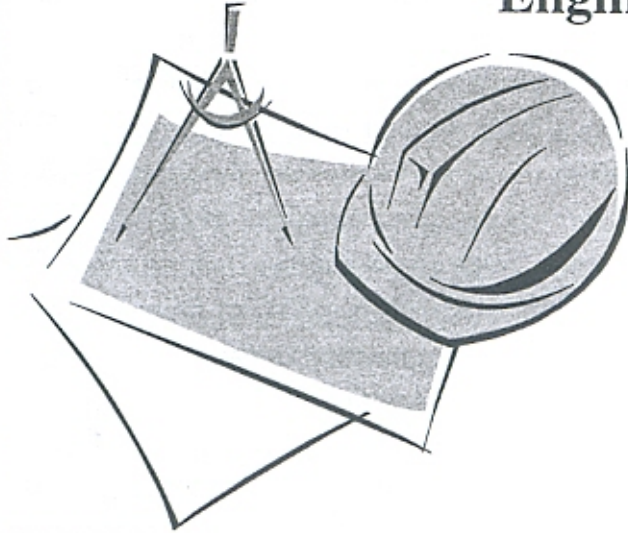
अल्पावधीतच यशस्वी होणाऱ्या साईना नेहवाल या बॅडमिंटनपटूने हाँगकाँग खुल्या स्पर्धेचे विजेतेपद मिळविले. आपल्या सुंदर कामगिरीच्या जोरावर तिने पद्मश्री व राजीव गांधी खेलरत्न पुरस्कार मिळविले व भारताचे नाव उज्ज्वल केले. बुद्धिबळासारख्या खेळात तर ग्रॅंडमास्टर विश्वनाथन् आनंद याने भारताची शान नेहमीच राखली आहे. जागतिक क्रमवारीत त्याने आपले नाव नेहमीच अब्जल स्थानावर राखले आहे.

सध्याच्या काळात व येत्या काही वर्षांत क्रीडा-क्षेत्रातील युवकांचा सहभाग हा वाढणार आहे. अनेक नवयुवक या खेळांमध्ये आपले करियर करण्यास उत्सुक आहेत. त्यासाठी त्यांना योग्य दिशेने जाण्याचे प्रशिक्षण व

प्रोत्साहन सरकारने दिले पाहिजे. त्यासाठी काही नि राखून ठेवला पाहिजे. या सगळ्या गोष्टींसाठी प्रत्येक इच्छाशक्ती हवी. पालकांनीही आपल्या मुलांना योग्य करियर करण्यासाठी परवानगी दिली पाहिजे. विशेषतः ग्रामीण भागातूनही अनेक मुले या क्षेत्रात येत आहेत. त्यांची क्षमता ओळखून त्यांना योग्य मार्गदर्शन देणे पाहिजे. शेवटी एक मात्र या ठिकाणी सांगावेसे वाटते की या क्षेत्रातील भ्रष्टाचार आता ऐरणीवर आला आहे. भारतीय अर्थव्यवस्थेला लागलेली कीड आहे. ती दुरु झाली तर भारत हा खेळाच्या क्षेत्रातही अग्रेसर होईल अशी शंका नाही.

D. K. Enterprises

Engineer & Contractors

Navnath Hsg. Society
Senapti Bapat Road
Pune 411 016
Mob. No. 9850377637

महात्मा फुले : आदर्श व्यक्तिमत्व

प्रा. श्वेता सावले
इतिहास विभाग

एकविसाव्या शतकातील एक आव्हान म्हणून 'नैतिक मूल्यांचा न्हास' या मुद्याकडे पहावे लागते. अर्थकारण, समाजकारण, राजकारण अशा अनेक स्तरांवर सामाजिक प्रदूषण निर्माण झाले आहे.

हे दूर करण्यासाठी इतिहासातील थोरांची चरित्रे मार्गदर्शक ठरतील. आधुनिकता, उत्तर आधुनिकता आणि अतिरेकी आधुनिकतेच्या संकल्पनेच्या प्रवाहात वाहत असताना स्वतःचे अस्तित्व, सांस्कृतिक ठेवा कसा जपायचा हा एकविसाव्या शतकातील प्रमुख प्रश्न आहे. यासाठी भारतातील थोर व्यक्तींनी प्रसारित केलेली विचारमूल्ये, नीतिमूल्ये यांना पुन्हा एकदा व्यक्तिशः उजाळा देणे आवश्यक आहे. यामध्ये महाराष्ट्राच्या संदर्भात विचार करायचा ठरवला तर तरुण पिढीला आदर्श ठरणारे महान व्यक्तिमत्व म्हणजे महात्मा जोतिबा फुले हे होय.

एकोणिसाव्या शतकात भारतात जे वैचारिक मंथन झाले त्यामुळे भारताच्या समाजांतर्गत बदलाला सुरुवात झाली. या बदलांना आपण 'सुधारणा' हा मूल्यवाचक शब्द वापरतो. या बदलांचे नेतृत्व ऐतिहासिक विभूतींच्या हाती असते. अशा नेतृत्वाची धुरा निःस्वार्थपणे हाताळणारी विभूती म्हणजे 'जोतिराव गोविंदराव फुले' होय. या सुधारणा चळवळीना त्यांनी 'बहुजनवादी विद्रोही' आशय प्राप्त करून दिला.

शिक्षणप्रसार आणि दलितोद्धार स्त्रियांची उन्नती या गोष्टींना प्राधान्य दिले. सामाजिक विषमता आणि आर्थिक शोषण याचा विरोध केला. १८४८ मध्ये महाराष्ट्रात पहिली मुलींची व पहिली अस्पृश्यांची शाळा त्यांनी स्थापन केली. पहिली स्त्री-शिक्षिका म्हणून त्यांची पत्नी सावित्रीबाई यांनीही त्यांच्या कार्यात मोलाची साथ दिली. आज प्रत्येक क्षेत्रात स्त्रिया पुरुषांच्या बरोबरीने खांद्याला खांदा लावून

काम करीत आहेत. शिक्षणाच्या क्षेत्रामध्ये आपला ठसा उमटवत आहेत. याचे सर्व श्रेय या फुले दांपत्यांला दिले पाहिजे. विधवांचे केशवपन थांबावे यासाठी नाभिकांनी जो संप घडवून आणला यामागे फुल्यांची प्रेरणा होती; ब्राह्मण वर्चस्व अस्पृश्यता, रयतेचे शोषण, अंधश्रद्धा, शिक्षणाची उपेक्षा, कामगार समस्या याविषयी खंबीर विरोध त्यांनी केला. विधवाविवाहाचा पुरस्कार, मोहाला बळी पडलेल्या विधवांनी बालहत्या करू नये म्हणून 'बालहत्या प्रतिबंधक गृहाची' स्थापना त्यांनी केली. १८७३मध्ये 'सत्यशोधक समाजाची स्थापना करून आपल्या कार्याला' संस्थात्मक रूप त्यांनी दिले. १८८३ मध्ये 'हंटर कमिशन' पुढे साक्ष देऊन 'सार्वत्रिक व सक्तीच्या प्राथमिक शिक्षणाचा' पुरस्कार केला. 'ब्राह्मणांचे कसब', 'गुलामगिरी', 'शेतकऱ्यांचा आसूड', 'सार्वजनिक सत्यधर्मप्रकाश' असे ग्रंथ लिहून आपल्या सामाजिक सुधारणा चळवळीस तात्त्विक अधिष्ठान प्राप्त करून दिले.

जागतिकीकरणाच्या प्रवाहामध्ये चालत असताना शिक्षण हा एकमेव घटक आपली नाव किनाऱ्यापर्यंत तारू शकतो; मानवाधिकार, अहिंसा, मानवी एकता, पर्यावरण संरक्षण, सहिष्णुता, शांती या मूलभूत मूल्यांची जोपासना त्यासाठी आवश्यक आहे. या सर्व गोष्टींसाठी महात्मा फुल्यांसारख्या व्यक्तिमत्त्वाचे चरित्र अभ्यासणे आवश्यक आहे. या नव्या काळात तेच आपले खरे मार्गदर्शक ठरतील. अशा महान विभूतीचे कार्य महान आहे. त्याचे विचार संशोधनाचा विषय आहे. त्याचे योग्यरीतीने आकलन झाले तर खऱ्या अर्थाने भारताचा भविष्यकाळ हा उज्वल असेल. महासत्ता बनण्याचे भारताचे स्वप्न साकार होईल. त्यासाठी तरुणांनी त्यांचे चरित्र मनापासून अभ्यासणे आवश्यक आहे. ■■■

नातेसंबंधातील बांधिलकी

स्नेहा विजय भोकरे

एस. वांय. बी.ए.

माणूस हा समाजप्रिय आहे. त्याची जडणघडणच समाजात होत असते. माणूसच समाज घडवत असतो. नंतर या समाजाकडूनच मानवाच्या अनेक पिढ्या संस्कारित होत असतात. माणूस व समाज ह्यांच्यामध्ये असे दुहेरी नाते असते.

माणसाच्या विकासक्रमात समाजाची फार महत्त्वाची भूमिका आहे. समाजात वावरतांना अनेक नात्यांचे बंध जुळत जातात. त्याने माणसाचे आयुष्य समृद्ध होते. प्रथम आपल्या घरातच अनेक रेशीम नाती आपण जपत असतो. आई-वडील, बहीण-भाऊ, पती-पत्नी, सासूसासरे या नात्यांचे बंध घट्टपणे विणलेले असतात. प्रेम, जिव्हाळा, माया या भावनांनी आपण एकत्र येत जातो. संवादातून ही नाती फुलत जातात. काही वेळा विसंवादी सूर लागतो. मग ही नात्यांची वीण उसवत जाते. पण मुळातच भारतीय संस्कृती ही कुटूंबव्यवस्थेचे संस्कार करत असते. या संस्कारांमुळे सहजासहजी हे नातेसंबंध तुटत नाही. ते चिवटपणे जपण्याचा आपण प्रयत्न करतोच हे महत्त्वाचे आहे. स्त्रियांच्या संदर्भात तर हे खूपच अवघड असते. सासर-माहेर ची माणसे जपतच त्यांना पुढे जावे लागते. काही वेळा तडजोडही अत्यावश्यक ठरते. नाते जोडायला वेळ लागतो, तोडायला वेळ लागत नाही ही शिकवण आपल्याला घरातूनच मिळते. म्हणून वाटते की कौटुंबिक पातळीवरील या रेशीम गाठी फार घट्ट असतात, त्या सहजासहजी सुटत नाहीत हे विशेष.

या नात्यांमध्ये मैत्रीचे नाते हे अत्यंत वैशिष्ट्यपूर्ण

असते. हे रक्ताचे नाते नसते पण ज्या व्यक्तींशी आपण भावपूर्ण संबंध प्रस्थापित होतात त्या व्यक्तींशी आपण मैत्री जुळते. मैत्रीमध्ये वय, जात, धर्म या गोष्टींना धा नसतो. तसेच स्त्री-पुरुष असा भेदही मैत्रीमध्ये नसावा. निर्मळ मैत्री ही खळखळणाऱ्या झऱ्यासारखी असते. आयुष्यात अशी मैत्री ज्यांना लाभते ते भाग्यवान असतात.

आपण समाजात वावरत असताना आपण समाजाचा घटक असतो. त्याचबरोबर आपण समाजाचे काही देणे लागतो. ही बांधिलकी आपण मानली पाहिजे. ही बांधिलकी जपतांना माणुसकीचे नाते जोपासले जाते. संवेदनशील व्यक्ती या गोष्टी प्राणपणाने जपतात. माणुसकीचा चेहरा असलेला समाज नेहमीच आशादाक असतो. गरीब-श्रीमंताची दरी निर्माण न होता समतेने साधणारा समाज हा नेहमीच देशासाठी उपकारक ठरतो. एकमेकांच्या सुखदुःखात सहभागी होऊन वाटचाल करणे फार सुंदर असते. असे नाते जर समाजात विकसित झाले तर आयुष्य हे कंटाळवाणे न वाटता ती एक आनंदयात्रा ठरते. दिवसेंदिवस माणसाची संवेदनशीलता बोधत होत चालली आहे. हा बोधतपणा समाजासाठी घातक ठरतो आहे. एखादी अपघातग्रस्त व्यक्ती जर रस्त्यात विस्कळण पडली असेल तर तेथून जाणारा माणूस 'नको ती झंझट' म्हणून सरळ त्या घटनेकडे पाठ फिरवून निघून जातो. हे फारच वाईट आहे. जोपर्यंत ही वेळ आपल्यावर येत नाही तोपर्यंत माणूस या गोष्टीचे गांभीर्य लक्षात घेत नाही. ह्यात बदल झाला पाहिजे तरच एक सशक्त समाज निर्माण होईल.

आयुष्याच्या वाटचालीतील सगळे टप्पे, सगळे नात्यांचे बंध सांभाळत ही वाटचाल संस्मरणीय करता येते. या वाटचालीत येणारे सगळे कडू गोड अनुभव, चांगले वाईट सहप्रवासी, मध्येच बसणारे आचके-गचके, येणारे चढउतार, ऊन-वारा-पाऊस याला तोंड देत प्रत्येकाला जगावे लागते.

आयुष्य सुंदर होण्यासाठी, यशस्वी होण्यासाठी प्रत्येकाला विशिष्ट कर्तव्य पार पाडावी लागतात. आपण आपल्या वैयक्तिक जीवनात तर अनेक कर्तव्ये करत असतोच परंतु सार्वजनिक जीवनातही अनेक कर्तव्ये करावी लागतात. एक नागरिक म्हणून आपले आपल्या राष्ट्राशी घट्ट नाते असते. आपली जीवनमूल्ये यासाठी महत्त्वाची ठरतात. आपल्या कुठल्याही कृत्यामुळे देशाला काळीमा लागणार नाही यासाठी आपण जागृत असावे लागते. भ्रष्टाचार, फसवणूक, धर्माधता, शोषण ह्या गोष्टींपासून आदर्श नागरिकाने दूर राहणे केव्हाही चांगले असते. आपली मायभूमी सर्व जगात कशी उच्च स्थानी जाईल यासाठी तरुणांनी मनापासून प्रयत्न केले पाहिजेत. 'ज्ञान आपल्या देशात ध्यायचे आणि त्याचा फायदा परक्या देशाला मिळवून द्यायचा' हे योग्य नव्हे. या गोष्टीचा उच्च शिक्षण घेतलेल्या तरुणांनी पुनर्विचार केला पाहिजे.

आदर्श नागरिक होण्यासाठी आपल्याला प्रथम आदर्श शिष्य होता आलं पाहिजे. शाळा-महाविद्यालये यांसारख्या ज्ञानदानाच्या ठिकाणी वावरत असतांना नम्रता, ज्ञानग्रहण करण्याची इच्छा व प्रामाणिकपणा अंगी असावा. याच काळात आपल्या व्यक्तिमत्त्वाला अनेक पैलू पडत असतात ह्याचे भान ठेवले पाहिजे. शिक्षकांशी असलेले नाते हे अत्यंत मौल्यवान असते. ते समृद्ध व्हावे, अनेक वर्षे टिकून राहावे यासाठी शिष्यांनी खूप धडपड केली पाहिजे. आपल्या गुणांनी, चांगल्या स्वभावाने

शिक्षकांना आपलेसे केले पाहिजे. कारण या नात्यातूनच आपल्या आयुष्याला नवी दिशा मिळते.

वरील विवेचनाच्या शेवटी एवढेच म्हणावेसे वाटते की या सर्वच नात्यांच्या जपणुकीतून आपल्याला एक परिपक्वता लाभते. आपले जीवन कृतार्थ होते. जीवनातील खरा आनंद लाभतो. परमेश्वराने दिलेल्या जीवनाचा ठेवा मौल्यवान वाटू लागतो. बा.भ. बोरकरांच्या कवितेच्या या ओळींचा अर्थ उलगडायला लागतो.

'स्वर्ग नको सुरलोक मज लोभस हा इहलोक हवा
तृप्ति नको मज मुक्ति नको पण येथिल हर्ष नि शोक हवा'

■■■

कधी कुणी

नीलम माने

भूतकाळ एखाद्याचा
कधी कुणी पुसू नये
पिसलेल्या पानांना
पुन्हा कधी पिसू नये

खळखळत्या हास्याला
कधी कुणाच्या हासू नये
चांदण्यांच्या झुल्यावर
कधी कुणी बसू नये

बंधुत्वाच्या चौकटीला
कधी कुणी तासू नये
माणसातल्या माणुसकीला
काळे कधी फासू नये

वाचनसंस्कृती आणि आजचा तरुण

मयूर नारायण कडलक
तृतीय वर्ष, वाणिज्य

‘वाचाल तर वाचाल’ ही उक्ती आजच्या तरुणाला किंवा तरुण पिढीला लागू पडत नाही कारण आजचा तरुण हा वाचनसंस्कृतीकडे दुर्लक्ष करीत आहे. आपल्या देशाने एकविसाव्या शतकात पदार्पण केले खरे पण फक्त नावाने ! या नव्या प्रगतशील पिढीतील तरुण खूपच चाणाक्ष आहेत. परंतु त्यांचे आपल्या संस्कृतीकडे दुर्लक्ष होत आहे.

आपल्या देशात आतापर्यंत खूप महान कवी, महान संत, शास्त्रज्ञ, साहित्यिक इत्यादी थोर व्यक्ती होऊन गेल्या. त्यांनी मोठ्या प्रमाणावर पुढील पिढ्यांसाठी मौलिक विचारधन ग्रंथरूपाने ठेवा म्हणून दिले आहे. अशा ग्रंथाचे तरुण पिढीने वाचन करण्याची गरज आहे. परंतु आजच्या तरुणाने वाचनाकडे पाठ फिरवली आहे. आज अभ्यासिकेत, वाचनालयात वाचक कमीच सापडतात. या उलट हॉटेल्स, ढाबा, थिएटर्समध्ये तरुणांची संख्या जास्त आढळते.

‘वाचाल तर वाचाल’ या उक्तीचा अर्थ किती महान आहे. यात स्पष्ट सांगितले आहे की, जर आज तुम्ही वाचन कराल तर उद्या तुम्हांला जगता येईल. म्हणजेच वाचन नाही केले तर मरणार असे नव्हे, तर वाचन न केल्यामुळे आपण अशिक्षित राहणार. यामुळे आपणास काम मिळणार नाही. यामुळे आपल्या नशिबी दारिद्र्य येऊ शकते, असा अर्थ आहे पण आजच्या तरुणांनी या उक्तीच बदलल्या आहेत. आजच्या तरुणांसाठी ‘वाचाल तर वाचाल’ तसेच ‘मद्यपान कराल तर वाचाल’ किंवा ‘वाचाल तर मराल’ या उक्ती श्रेष्ठ ठरतील.

आजच्या पिढीतील तरुण हा अत्यंत आळशी कामचुकार बनला आहे. याचा परिणाम देशाच्या स्तरांवर दिसून येतो. आपल्या देशाची लोकसंख्या जगात सर्वांत जास्त आहे. पण एवढ्या मोठ्या लोकसंख्येच्या देशात आपण ऑलिम्पिकसारख्या स्पर्धांमध्ये एक सुवर्ण पदक पटकवण्यासाठी तरसतो ही अत्यंत लाजिरवाणी बाब आहे. आज आपला भारत देश लोकसंख्येत आघाडीवर आहे. एड्सबाबत सांगायचे झाल्यास जगात तीन नंबरवर आहे. पण हे आजच्या तरुणांना समजतच नाही. समजणार कसे हो! ते वाचतच नाहीत. आजच्या तरुणांना एक सांगावेसे वाटते.

“गच्छन् विवीत्रिकोयाति याजानानां शतावरि।

अगच्छन् नैनयेनाऽपि पदनेकं न गच्छति ॥

कासवाने जरी प्रयत्न केला तर तो मैलावर अंतर पार करतो. पण सशाने जर प्रयत्न केला नाही तर तो तसूभार सुद्धा पुढे सरसावणार नाही. थोडक्यात सांगावयाचे झाल्यास "Try, try but don't cry" प्रयत्न कराल! प्रयत्न करा यश मिळेल. पण प्रयत्न करत रहा. यश नेहमी येईलच असे नाही पण येणार नाही, असेही नाही आणखी एक म्हणजे,

“अमन्त्रक्षरं नास्ति । नास्ति मूलमनौषधम् ।

अयोग्यःपुरुषे नास्ति योजकस्तत्र दुर्लभः ॥”

असा कुठलाही मंत्र नाही की जो अक्षरांपासून बनत नाही. असे कुठलेही औषध नाही की जे झाडाच्या मुळांपासून बनत नाही. या जगात कुठलाही मनुष्य अयोग्य

नाही परंतु त्याला पारख झाली पाहिजे. या बदल्यात गतिमान जगात खूप सोयी-सुविधांमुळेच वाचनाकडे दुर्लक्ष होत आहे. हे सत्य नाकारता येत नाही. आज मुले जास्तीत जास्त वेळ टी.व्ही. समोर बसलेली असतात. त्यामुळे वाचनाकडे कल कमी झाला आहे. थोडक्यात म्हणजे ते वाचन करतात तेही परीक्षा आली की तेवढ्यापुरतेच वाचतात. मग परत पहिले पाठे पंचावन्न ! म्हणूनच आजचा तरुण विद्यार्थी परीक्षार्थी झाला आहे. ते उगीच नव्हे ! ते पाठ्यपुस्तकच नीट वाचत नाही तर अवांतर वाचनाचा विचार कुटून करणार.

“उद्यमं साहसं धैर्यं बुद्धिः शक्तिः पराक्रमः।

बडे ते तत्र वर्तन्ते तत्र देवःसहायकृत् ॥

उद्यम, साहस, धैर्य, बुद्धी, शक्ती व पराक्रम या गोष्टी कष्ट करणाऱ्यालाच मिळतात. ज्याला कष्ट करून अपयश मिळते. त्याच्या मदतीला देव धावून येतात. म्हणजेच. दुसऱ्या प्रयत्नात तो यशस्वी होतो.

“न कश्चपि जानति किं कस्य श्वो भविष्यति।

अतःश्व करणीयानि कर्यादघट्ट बुद्धिमान ॥

जो बसतो, त्याचे भविष्य बसते. जो झोपतो, त्याचे नशीब झोपते. जो थांबतो, त्याचे नशीब थांबते. जो चालतो त्याचे नशीब चालत राहते. म्हणजे, त्याचे भविष्य उज्वल आहे.

"Knowledge is treasure & practise is key." विद्या ही तिजोरी तर प्रयत्न ही चावी आहे.

माणसाने नेहमी प्रयत्न करावे कारण "Practise makes a man perfect." 'दे रे हरी पलंगावरी' ही प्रवृत्ती आता तरुणाने सोडली पाहिजे. आपल्या जीवनात काहीतरी मोठे बनण्याची इच्छा ठेवावी. म्हणतात ना! 'इच्छा असेल तर मार्ग दिसेल' म्हणजे "where there is will there is way." श्रीकृष्णाने अर्जुनाला गीतेत जे काही सांगितले तेच मला शेवटी सांगावेसे वाटते की,

“ऊठ मर्दा ऊठ, आता काही तरी कर, बसण्याचा काळ गेला. काहीतरी कर नाहीतर मर.”

■■■

खंत

भाग्यश्री नलवडे, प्रथम वर्ष, कला

घर आहे पण घरपण नाही
माणूस आहे पण माणुसकी नाही
पुरुष आहे पण पुरुषोत्तम नाही
स्त्रिया आहेत पण क्रांतिज्योती नाहीत
युवक आहेत पण संस्कारी नाहीत
भांडवल आहे. पण, सुख-समाधान नाही
आज एका व्यक्तीला दुसऱ्या व्यक्तीशी
बोलायला सवडच नाही

होतोय माणूस माणसापासून परावृत्त
त्याच्या नात्यातील जिव्हाळा, आपुलकीची वाणी.
प्रेमाचा ओलावा झालाय नष्ट
तेव्हा, खंत वाटते की,
विज्ञानाने सर्वच काही केलं परंतु;
एक चांगला माणूस घडविणारी
मशीन मात्र तो बनवायला विसरला !

आजची भरकटलेली तरुणाई

संदीप सुरेश चांदगुडे

तृतीय वर्ष, वाणिज्य

२१ वे शतक हे तंत्रज्ञान विज्ञानावर आधारित आहे. २०२० ला जगामध्ये भारतातील तरुणांचे प्रमाण हे ६६% इतके असेल. भारत हा तरुणांचा देश म्हणून ओळखला जातो. परंतु महासत्तेची स्वप्ने पाहू इच्छिणाऱ्या आपल्या देशाचा तरुण कोणत्या वाईट मार्गाने तर जात नाही ना? आजचा तरुण कोठे भरकटला तर नाही ना? व्यसनाधीनता, गुन्हेगारी यांच्या विळख्यात अडकला तर नाही ना? याचा विचार करण्याची आवश्यकता आहे. कारण आज जर ठोस पावले उचलली नाही तर पुढे फार मोठ्या बिकट परिस्थितीला सामोरे जावे लागेल. कारण 'युद्धामध्ये कमी रक्त सांडायचे असेल तर शांततेच्या काळात जास्त घाम गाळला पाहिजे.' आज आपला देश नक्षलवाद, दहशतवाद, गरिबी, दारिद्र्य या विळख्यात सापडला आहे.

समाजातील विकृत शक्ती देशातील नव्या पिढीला बिघडविण्यासाठी कार्यरत आहे. रेव्ह पार्टी सारखे प्रकार याचे उत्तम उदाहरण आहे. नशिल्या संगीतावर, मादक द्रव्यावर आरूढ होऊन नाचणाऱ्या तरुणाईचा आविष्कार पाश्चात्य संस्कृतीतील विकृतींचा भारतीय युवा मनावरील झालेला अपकारी परिणाम हा दुर्दैवी आहे. तीन-चार वर्षांपूर्वी पुण्यामध्ये सिंहगडाच्या पायथ्याला रेव्ह पार्टी झाली. ड्रग्जच्या नशेत बीभत्स हालचाल व त्यावर थिरकणारी तरुणाई... चंद्रप्रकाशात मध्यरात्रीच्या अवेळी यांचे येणारे चेकाळलेले आवाज घुबडाच्या व कोल्ह्यांच्या भयावर विव्हाळण्यासारखे भासत असतील. नरवीर तानाजीच्या पोलादी छातीवर उदयभानूने वार केले ते कोंढाण्याच्या वर्मी लागले. त्यापेक्षा कितीतरी भयानक वेदना या

भुताटकीने सिंहगडाच्या धिजलेल्या, धकलेल्या आत्म्याला झाल्या असतील.

देशभरातून पालक मुलांना शिकण्यासाठी पुणे, सारख्या शहरात पाठवितात. सोबतीला भरपूर मोबाईल, फोर व्हीलर, चांगला फ्लॅट ही देतात. आपल्या वेळ नाही, त्यामुळे सुटकेसाठी मुलांना बेजबाबदारीत अंधारलेल्या व्यसनाधीनतेच्या गर्तेत सोडून देतात. यात काही रस्ता चुकतात. दारू, सिगारेटमध्ये सर्वसाधारणपणे सगळेच गुंततात. पण काहीजण भयान अशा ड्रग्जच्या मादक अजगरी विळख्यात सापडतात. 'किंक' म्हणून सुरुवातीला घेतलेला एक झुरका जीवनाचे मातेरे करतो. नशेत येणाऱ्या 'हाथ'ची चाल लागते. सगळ्या जगाचा विसर पडतो आणि फक्त हवे हवीशी वाटते ती रोजभरी जीवनातून मुक्त करणे. आधुनिक समाधीकडे (?) घेऊन जाणारी गर्दची विष नशा. ज्याला जे पाहिजे ते देणारी ती नशा असते.

परीक्षेच्या वेळी अभ्यासासाठी जागे राहण्यासाठी सुरुवातीला घेतलेल्या गोळ्यांकडून तो हळूहळू कोके हेरोईनच्याकडे प्रवास करायला लागतो. मित्रांसोबत पार्टीला बहकण्यासाठी हशिशची चिलीम 'हाथ' मिळविण्यासाठी लावतो. थोडक्यात ज्याला मस्ती पडते त्याला मस्ती, ज्याला टेन्शन नको त्याला मुक्ती ते नसानसाना भिनते. रक्तातल्या प्रत्येक पेशीत मिसळते. मेंदूला गुलाम करते. आणि मग सुरू होतो त्याचा राक्षसी नंगानाच. ज्यावेळी ते मिळत नाही त्यावेळी जगातले कुठलेही कृष्णकृत्य करायला, कोणतेही धाडस करायला तरुण प्रयत्न

होतात. अनेकजण गुन्हेगारीच्या विळख्यात सापडतात. अनेक जण या मानसिक गुलामीला कंटाळून आत्महत्या करतात. बरेचसे मनोरुग्ण होऊन मानसिक पुनर्वसन केंद्रामध्ये उर्वरित आयुष्य कंठतात.

या विळख्यातून सुटण्यापेक्षा त्यात युवक कसे गुंतणार नाहीत यावर विचार होणे आवश्यक आहे. इंटरनेटच्या अद्भुत महाजालमुळे जगातल्या चांगल्या-बरोबर वाईट चंगळवादाचे दर्शनही तरुणांना होत आहे. पूर्वी पन्नाशीत घरे, गाडी मिळायची. आज विशीतच आयटीमध्ये काम करणाऱ्याला आलिशान फ्लॅट व फोर व्हीलर मिळते. हातात बक्कळ पैसा. करायचे काय? आजकाल सिमेंट काँक्रीटच्या जंगलात दारबंद संस्कृती वाढत आहे. आलिशान फ्लॅटमध्ये टीव्ही असतो, फ्रीज असतो, ओव्हन असतो, वॉशिंग मशिनही असते. त्यात मात्र म्हाताऱ्या आजीला, आजोबांना जागा नसते. ते वृद्धाश्रमात असतात. मग संस्कार कुणी करायचे? त्या फ्लॅटसाठी गावातला वाडा विकलेला असतो. ते परडे, ते अंगण, तो तुळशीचा कट्टा, तांबडे फुटताच आईचे अंगण सारवणे कधीच दिसत नाही. गावात सुद्धा एका कोपऱ्यात विद्यालय असते. दुसऱ्या कोपऱ्यात महाविद्यालय असते. तर गावातल्या मधोमध मात्र 'मद्यालय' असते. मग जायचे

कुठे... हा प्रश्न मुलांसमोर उभा राहतोच. मॉडर्न मम्मीस वेळ नाही. त्यामुळे लहानपणीच मिळणाऱ्या दुधाच्या बाटलीचे रूपांतर मोठेपणी वेगळ्या बाटलीत होते. एका सर्व्हेनुसार कॉलेजचे शिक्षण पूर्ण होईपर्यंत आमची मुले वीस हजार तास टीव्ही पाहतात. त्यांत पंधरा हजार खून, बारा हजार बलात्कार व एक लाखाच्या वर अश्लील जाहिराती पाहतात. कसे आणि कोणते संस्कार होणार या पिढीवर?

महात्मा गांधीजींनी या सगळ्या प्रश्नावर उत्तर सांगितले होते. त्याच्या मध्ये या सगळ्या अधोगतीला 'सात सामाजिक पातके' कारणीभूत आहेत. राजकारणात आढळणारा तत्त्वाचा अभाव, ज्ञानाच्या क्षेत्रात आढळणारा चारित्र्याचा अभाव, विज्ञानाची मानव निरपेक्षता, आनंद संपादनात आढळणारा विवेकाचा अभाव, उद्योग व व्यापारात सचोटीचा अभाव, परिश्रमाशिवाय प्राप्त होणारी सधनता आणि त्यागाशिवाय केलेली उपासना. हे जर आम्ही वेळीच ओळखले व पुन्हा आमच्यात संस्कारशील वैभवशाली इतिहासाकडे मागे वळून पाहिले, आधुनिकतेला परंपरेची जोड दिली, तर जगात सर्वश्रेष्ठ असणारी आमची युवा पिढी पुन्हा शारीरिक दृष्ट्या सबळ, मानसिक दृष्ट्या जागरूक आणि आध्यात्मिक दृष्ट्या श्रेष्ठ ठरेल. ■■■

अधुरे स्वप्न

ज्ञानेश्वर पांडुरंग सानप, तृतीय वर्ष, कला

दिली होती मते तुम्हांला
देशाला फुलविण्यासाठी
दारिद्र्यात भरकटलेल्या
समाजाला सुधरविण्यासाठी
मनात रचलेल्या सुंदर

भारताच्या स्वप्नांची
पूर्तता करण्यासाठी
तुमच्यावर विश्वास ठेवला होता
पाण्याच्या एका थेंबासाठी
पण दारिद्र्याच्या उंबरठ्यातून तुम्ही
आम्हांला बाहेर कधी काढलेच नाही.

रिऑलिटी शो चा सामाजिक परिणाम

रूपाली बळवंत जाधव
तृतीय वर्ष, वाणिज्य

‘मनोरंजन जो करील मुलांचे ,
जडेल नाते प्रभुशी तयाचे ।

असं वाक्य जर एखाद्या शाळेत गेलो तर सहजच नजरेसमोर येते. खरंच निरागस, निष्पाप अशी बालकं पाहिली आणि त्यांच्यांत मिसळले की याची प्रचीती हमखास येते. पण...! हा पण मध्ये येतोय कारण आज लहान मुलांमध्ये मिसळणारी ही माणसं नसून वेगवेगळे ‘रिऑलिटी शो’ आहेत. वेगवेगळ्या मालिकांमधील रंगीबेरंगी चित्रविचित्र अशी कॅरेक्टर्स आहेत. अगदी लहान वयात मुलांवर अनेक गोष्टी बिंबवण्याचं काम ती प्रमाणिकपणे करतात पण काय बिंबवलं जातंय याचा मात्र चौकस बुद्धीने विचार करण्याची गरज आहे. कारण ‘रिऑलिटी शो’ च्या मालिकांतील मनोरंजनाने बदलवल्यात व्याख्या माणसाच्या, माणुसकीच्या, त्याच्या प्रेमाच्या आणि आपलेपणाच्याही!

‘रिऑलिटी शो’ हे आजचं अगदी प्रभावी असं मनोरंजनाचं माध्यम बनलंय. माणसांनी बुद्धी व डोळ्याचा चांगला उपयोग करूनच त्या वस्तूची पडताळणी केली पाहिजे. म्हणूनच जणू काही असा प्रश्न पडतो, रिऑलिटी शो हे वास्तव की अवास्तव? म्हणजेच रिऑलिटी शो चा सामाजिक परिणाम काय?

‘रिऑलिटी शो’ च्या अनेक मालिकांमधून आपणास बऱ्याच अंशी अवास्तवतेचे दर्शन घडत असते. ते अवास्तवं दाखविण्यापाठीमागे ‘शो’चा हेतू मनोरंजन आणि कल्पकतेचा असला तरी या अवास्तवतेच्या दर्शनातून समाजातील नवनवीन पिढींचे आचार-विचार

अन् संस्कृती बदलण्यास ही अवास्तवताच कारणीभूत ठरत असल्याचं अनेक निष्कर्षांद्वारे तसेच अनेक प्रकारच्या संशोधनाद्वारे सिद्ध झाले आहे. ‘रियालिटी शो’च्या आगमनामुळे मनोरंजनात्मक वाहिन्यांचे पूर्ण चित्र बदलून गेले आहे. एकामागून एक दर्जेदार व लोकप्रिय मालिका देण्यासाठी कायमच स्पर्धेत असलेल्या वाहिन्यांनी आता ‘रिऑलिटी शो’ कडे आपले लक्ष केंद्रित केले आहे. त्यामुळे काही वर्षांपूर्वी एखाद दुसऱ्याच वाहिन्यावर दिसत असलेली ‘रिऑलिटी शो’ ची संकल्पना आता मात्र जवळ-जवळ सर्वच मनोरंजनात्मक वाहिन्यांमध्ये दिसू लागली आहे. यामुळे साहजिकच वाहिन्या-वाहिन्यांतील चुरस तर वाढली आहेच परंतु तरुण प्रेक्षकवर्गाही अशा ‘रिऑलिटी शो’कडे नकळतपणे झुकताना दिसत आहे. झटपट अर्थार्जनाचे व लोकप्रियतेचे साधन म्हणून ‘रिऑलिटी शो’ची प्रसिद्धी दिवसेंदिवस वाढत चालली आहे. पण ‘रिऑलिटी शो’चे आजचे चित्र पाहता ते खरेच रिअल आहेत का? हाही एक विचारात पाडणारा प्रश्न आहे.

‘रिऑलिटी शो’ची पार्श्वभूमी लक्षात घ्यायची झाली तर अजूनही आठवण होते ती दूरदर्शनची दूरदर्शनने सरकारी कार्यक्रम ते मनोरंजनाचे कार्यक्रम असा तो प्रवास केला. त्यात कितीतरी जनोपयोगी कार्यक्रम दाखविले. मनोरंजनात्मक कार्यक्रमांचेच रूपांतर हळूहळू स्पर्धात्मक कार्यक्रमांत झाले. यामुळे संगीत, नृत्य, विनोद अशा प्रसिद्धीपासून दूर राहिलेल्या कलांतील कलावंतांना अशा

कार्यक्रमाचे व्यासपीठ मिळाले. या स्पर्धेबाबत असलेली विश्वासासार्हता, स्पर्धेत घेतल्या जाणाऱ्या निर्णयाबाबतची पारदर्शकता यामुळे अशा कार्यक्रमांना प्रेक्षकांचीही प्रचंड वाद मिळू लागली. आणि ही संकल्पना हळूहळू सर्व वाहिन्यांवर रूढ झाली. पण ही संकल्पना 'रिअॅलिटी शो' म्हणून वावरू लागली आणि येथेच या कार्यक्रमांमधील पारदर्शकता कमी होऊ लागली आणि याचाच परिणाम म्हणजे आजकाल रिअॅलिटी शोच्या नावाखाली जो गोंधळ घातला जात आहे त्याला ताळतंत्र उरलेला नाही. 'रिअॅलिटी शो' च्या नावाखाली असभ्यतेचा नुसता बाजार मांडला गेला आहे. आजपर्यंत आपण दुसऱ्याच्या शयनगृहात डोकावणे हे भयंकर असभ्यपणाचे समजत होतो. दुसऱ्यांच्या खाजगी बाबतीत नाक खुपसणे हे अनैतिकचे लक्षण आहे. पण हे सारे आता इतिहासजमा झाले आहे. 'इस जंगल से मुझे बचाओ', 'सच का सामना', 'राखी का स्वयंवर', 'रोडीज' असे शो तर छोटी मुले पण अगदी टक लावून बघू लागली आहेत आणि असे सारे टी.व्ही च्या पडद्यावर 'रियालिटी शो' म्हणून दाखविले जात आहे. यांतून सामाजिक परिणाम दिसून येत आहे. पण या मनोरंजनात काय दाखवलं जातंय केलाय कधी याचा विचार ? दूरदर्शन, केबल अशी माध्यमे येण्यापूर्वीही माणसांचे मनोरंजन व्हायचेच की, पण दूरचित्रवाणीचे आगमन आणि हळूहळू त्यावर केबल अवतरली मग मात्र त्या केबलने 'भटाला दिली ओसरी आणि भट हळूहळू हातपाय पसरी' अशीच अवस्था करून टाकली. एखादा वैचारिक कार्यक्रम असेल तर चॅनेल्स लगेचच बदलले जातात. पण 'रिअॅलिटी शो'च्या मालिकांतून काही चांगल्या गोष्टी लोकांपर्यंत पोहोचविल्या जातात. पण.... काहीवेळा याच मालिका लोकांची मन बदलविण्याच, विचार बदलविण्याचं काम करण्याऐवजी

वेगळंच काम करत आहेत. त्याला एक वेगळं वळण आता लागत चाललंय. या मालिकांनी सगळ्यांची गळचेपी सुरू केलीय.

'इंडियन ऑयडॉल', 'सारेगमप', 'एका पेक्षा एक', 'झलक दिखला जा', 'डान्स इंडिया डान्स', यांसारखे कार्यक्रम एक कलात्मक कार्यक्रम म्हणून चांगले आहेत. पण या शोचाच अविभाज्य घटक असलेली एस.एम.एस. पद्धत ही साफ चुकीची आहे. 'प्रेक्षकांचा कौल' या हेतूने जरी ही पद्धत वापरली जात असली तरी याच्या सत्यतेबरोबर शंका अजूनही प्रेक्षकांच्या मनात आहे. यामुळेच अशा शोकडे विपणन क्षेत्रही अनावधानाने आकर्षले गेले आहे. जास्तीत जास्त प्रायोजक कंपन्या अशा 'रियालिटी शो' वर पैसा लावू लागल्या आहेत. पण या सर्व गोष्टींबरोबरच 'टारगेट' केला जातोय तो म्हणजे 'तरुण वर्ग', सर्व 'रियालिटी शो' ची आखणी ही तरुण वर्गालाच केंद्रस्थानी ठेवून केली जात आहे. त्यामुळे समाज घडविणारा असा तरुण वर्ग प्रत्यक्ष असो वा अप्रत्यक्षपणे अशा शोकडे आकर्षित होत आहे. भरपूर पैसा, त्यासोबत असलेले प्रसिद्धीचे वलय, या शोमध्ये असलेला प्रसिद्ध सिनेतारकांचा सहभाग यामुळे तरुण वर्गालाही अशा कार्यक्रमांची भूल पडत आहे. "तुमचे मध्यमवर्गीय जीवन एकदम भंकस. हल्लीच्या मुला-मुलींनी आता जुने संस्कार, नीतिमत्ता गुंडाळूनच राहिले पाहिजे. मित्र-मैत्रिणींबरोबर मौजमजा करणे, रेव्ह पाट्यांना जागून तेथील मस्ती अनुभवणे म्हणजेच जगणे आहे." असे जणू बाळकडूच 'रियालिटी शो'तून दिले जात आहेत.

पण हे सर्व कुठे तरी थांबणे ही काळाची गरज आहे. आपल्या वाहिनीचा TRP वाढविण्यासाठी आपण कोणत्या थराला जात आहोत याचे भान वाहिन्यांनी राखले पाहिजे. एक प्रभावी माध्यम म्हणून समाजात वावरत

असताना वाहिन्यांनी स्वतःवर ताबा ठेवून सामाजिक नैतिकतेची जाणीव ठेवून, जास्तीत जास्त काय चांगले दाखवता येईल याचा विचार करणे आवश्यक आहे. तसेच प्रायोजकांनी आपल्या हातात असलेले आर्थिक बळ आणि प्रसारमाध्यमांचा होणारा ठोस परिणाम याकडे जाणीवपूर्वक लक्ष देऊन आपल्या कार्यक्रमाचे समाजावर अनिष्ट परिणाम होणार नाहीत ना, याकडे लक्ष दिले पाहिजे. सरकारनेही चित्रपटांप्रमाणेच 'रियालिटी शो'च्याही प्रक्षेपणासाठी 'सेन्सॉर बोर्ड'सारखे बंधन घातले पाहिजे. 'रिअॅलिटी शो' मुळे अनेक सामाजिक परिणाम घडून येत असतात. समाजात हा बदल घडविण्यासाठी विचारांचे पंख आणि आचारांची ढाल आणि तलवाररूपी हात घेऊन आता आपल्याला लढायचंय कारण या शोमुळे असं म्हणावंसं वाटतं. मग नव्या पिढीने त्यांच्यातील कोणता आदर्श डोळ्यांसमोर ठेवावा, हा प्रश्नच पडतो. या अवास्तवतेच्या दर्शनाने नव्या पिढीची विशेषतः युवकांची मानसिकता बदलत चालली आहे. हे उघडच आहे.

“वास्तवतेकडून गेलो आम्ही अवास्तवतेकडे
लाखमोलाची भारतीय संस्कृती विसरून
का जातोय पाश्चात्य संस्कृतीकडे
याचे कोणाला पडतेय का कोडे?

खरंच! वरील ही चारोळी आपणास खूप काही सांगून जाते. अवास्तवतेचे दुष्परिणाम जणू उघडच करून सांगते. तसेच या अनेक अवास्तवस्वरूप गोष्टी पाहावयास मिळणारच कारण तो एक कल्पनेचा अन् मुख्यतः मनोरंजनाचा भाग आहे. यांतून वास्तव व अवास्तवतेतून काय घ्यायचे अन् काय नाही घ्यायचे ते सर्व पूर्णतः प्रेक्षकांवरच अवलंबून असते.

यातून आपण काय घ्यायचे याचा विचार करण्याची वेळ आता आलेली आहे. कोणतीही घटना घडली की

त्याची बातमी होते आणि अगदी क्षणाघाताने जनसामान्यापर्यंत ती पोहोचते त्यामुळे काही वेळा चांगले परिणाम होतो. तर काही वेळा अगदी घातक परिणाम होतो. माणसे दूरदर्शन संचासमोर तासन् तास बसून राहतात. बाहेर खेळायला - फिरायला जाणे, आपोष्टांगा भेटणे या गोष्टी घडेनाशा झाल्या आहेत. त्यामुळे आपण हक्कपूर्वक सामाजिक नातेसंबंध गमावून बसत आहोत. समाज हक्कपूर्वक कमकुवत होत आहे. आणखी एक परिणाम होत आहे. माणसे 'रिअॅलिटी शो' समोर तासन् तास बसून राहिल्यामुळे कृतिहीन बनत आहेत. आपली शारीरिक व मानसिक शक्ती क्षीण करून घेत आहोत. ही कृतिहीनता समाजाचे सामर्थ्य खच्ची करत आहे. हा फार मोठा धोका लक्षात घेऊन आपण आता तरी सावरले पाहिजे. नाहीतर फार मोठ्या अरिष्टाला सामोरे जाण्याची पाळी आपल्यावर येईल.

‘एकावे जनाचे करावे मनाचे’! त्याचप्रमाणे 'रिअॅलिटी शो' हे एक मनोरंजन आणि घडामोडींचे एक साधन समजले जाते. पण 'रिअॅलिटी शो' हे कथांका, प्रापंचिक, काही कॉमेडी, नृत्य, तर काही स्पर्धात्मक 'शो' असतात. त्यात भयानक तिडीक आणणारे 'रिअॅलिटी शो' त्यांच्यांत स्पर्धाच चालू असते, की कोण खूप खर्च करतंय आणि महागड्या सेलिब्रिटीजना आपल्या कार्यक्रमात आणतंय. 'रिअॅलिटी शो'बद्दल तर बोलायलाच नको. ठरवून केलेली भांडणं बघून त्यात काम करणाऱ्या कलाकारांची कीव येते. भांडणं मग आपण आपली समजूत सोडवायचा प्रयत्न करतो. मग नकळत आपलं विचारचक्र सुरू होतं, की 'बिग-बॉस'मध्ये कोण कोणाला त्रास देतं. मग हा कलाकार किती चुकीचं वागला, त्यांच्यांत एका राहण्याचा दृष्टिकोन हे समाजाच्या दृष्टीने परिणामकारक आहे. लहानग्यांना चित्रकलेची जाण करून देणारा, 'पेजो' वरील 'मॅडीज शो', हसीची खिल्ली उडवून टाकणारा

'स्टार वन' वरील 'लाफटर के फटके!', धोरामोठ्यांच्या गीतांचे सूर बुळवणार 'झी टीव्ही' वरील 'सारेगमप मुकाबला!' अनेक थरारक प्रसंगांना सामोरे नेणारा 'एम टीव्ही वरील' 'रोडीज-७' यांसारख्या 'रिअॅलिटी शो' मुळे बच्चे कंपनी, युवा वर्ग, तरुणपिढी, ज्येष्ठ नागरिक यांच्यापुढे एक 'आगळीच चंदेरी दुनिया' उभी ठाकते तर काही 'रिअॅलिटी शो' हे सांस्कृतिक कार्यक्रम दृष्टीने, समाजाच्या दृष्टीने फायदेशीर आहेत. तसेच त्याचा काही वेळ सामाजिक परिणाम चांगला होतो. पण असे कार्यक्रम फार कमी असतात. याचे वाईट वाटते. या 'रिअॅलिटी शो' च्या मालिका बघितल्याने लहानग्यांचा बघण्याचा कल बदलतो. तो म्हणजे जास्तीत जास्त पैसा मिळविणे. त्यासाठी घर सोडून येणे. वेगवेगळ्या प्रकारचे प्रयोग करणे.

परंतु त्यांना त्यांच्या जीवनाची महती सांगणारे जवळ कोणीही नसते. म्हणूनच "Life is a game of cards" आजकाल 'रिअॅलिटी शो'च्या मालिकांमुळे देशांतर्गत प्रश्नांकडे कुणी गांभीर्याने पाहातच नाही. माणसाचा तोल तर ढळलाच. परंतु निसर्गाचा समतोलही माणसाने बिघडवला आहे. "Now a days people hardly think, they just throw words at eachother." असं झालं आहे. 'रिअॅलिटी शो' च्या मुळे सामाजिक परिणाम दिसून येत असून ते निरीश्वरवादी विज्ञाननिष्ठेचा बुरखा घेऊन परंपरागत श्रद्धांवर घाब घालत आहेत. पण बदल्यात दुसऱ्या तेवढ्या तोलामोलाची श्रद्धास्थानं निर्माण करतच नाही.

■■■

J. P. & CO.

9, Mahadkar Chamber,
127/3A, Karve Road,
Kothrud, Pune

E-mail : jpadcopune@gmail.com

पर्यावरणाचे संरक्षण- एक सामाजिक जबाबदारी

स्नेहा विजय भोकरे

द्वितीय वर्ष, कला

माणूस हा सामाजिक प्राणी आहे त्यामुळेच तो या नियमबद्ध समाजाचा घटक आहे. सामाजिक स्तरांवर संपूर्णपणे विलीन होणे हे प्रत्येक घटकाचे कर्तव्य असते. हे कर्तव्य पार पाडले तरच त्याच्या जीवनाला अर्थपूर्णता येते. स्वतः सोबत असलेली बांधिलकी जपतच समाजाशीही नाते प्रस्थापित होत असते.

समाजात वावरत असताना आपली वर्तणूक खूप महत्त्वपूर्ण ठरते. सामाजिक दृष्ट्या आपण खूप पुढारलेले असलो तरी सामाजिक दृष्ट्या आपण जबाबदार झालो आहोत काय, हा खरा प्रश्न आहे. याचे उत्तर प्रत्येकाने शोधलेच पाहिजे. गरजूंना मदत करणे अथवा सामाजिक विषमता न बाळगणे इतकाच मर्यादित अर्थ या जबाबदारीचा नाही. सामाजिक जबाबदारी ही खूप व्यापक संकल्पना आहे. सामाजिक शिस्त पाळणे, आपले स्वातंत्र्य हे परस्परावलंबित तत्त्वावर अवलंबून असते याचे भान राखणे, सामाजिक साधनसंपत्तीचे जतन सुजाणपणे करणे, नैसर्गिक संपत्तीचा वापर काटकसरीने करणे. या सर्वच गोष्टींची काळजी घेणे महत्त्वाचे ठरते.

संपूर्ण जगात आज संस्थात्मक सामाजिक जबाबदारीबद्दल बरीच जागृती होत आहे. आपणही समाजाचे काही देणे लागतो ही भावना वाढत आहे. म्हणूनच अनेक मोठे उद्योगसमूह हे समाजाच्या रचनात्मक कार्यात, धर्मदाय कार्यात, सामाजिक कार्यात रस घेताना दिसतात. इस्पितळे, शिक्षणसंस्था, संशोधन केंद्रे, बाल

विकास, महिला सबलीकरण, यासारख्या बाबींना आर्थिक पाठबळ मिळत आहे. ही समाधानाची बाब आहे.

आज या वसुंधरेला, एका वेगळ्याच सामाजिक समस्येने वेढले आहे. जागतिक स्तरावर पर्यावरणाचे संतुलन बिघडत आहे. त्यामागील कारणे अनेक आहेत. या समस्येने मानवप्राणीही धास्तावला आहे. कारण त्यांच्या अस्तित्वालाच धोका निर्माण झाला आहे. प्रगत देशांनाही हा धोका आहेच. पृथ्वीचे वाढते तापमान, निसर्गाच्या लहरींचे अनेक परिणाम जग सहन करीत आहे. त्याचा ठोस उपाय शोधण्यासाठी सर्व जगाचीच धडपड चालली आहे.

या प्रश्नाचे गांभीर्य लक्षात घेऊन चर्चेत वेळ घालविण्यापेक्षा कृतीवरच अधिक भर दिला पाहिजे. पर्यावरणाच्या जागृतीची मोहीम हाती घेऊन त्यानुसारच व्यवहार करण्याची सक्ती केली पाहिजे. तरच येत्या काही वर्षात सकारात्मक परिणामांची अपेक्षा आपण करू शकतो. त्यासाठी तरुणांवरची जबाबदारी अधिक वाढते आहे. बदल हा एक रात्रीतून होत नाही. तर तो हळूहळूच होत असतो पण त्यासाठी अथक प्रयत्न करणे, त्यातील सातत्य राखणे हे गरजेचे असते. असे एकजुटीने प्रयत्न केले तर येणाऱ्या प्रत्येक सामाजिक संकटांला आपण तोंड देऊ शकतो अशी खत्री वाटते.

एक संस्मरणीय अनुभव

तुषार दशरथ पवार

द्वितीय वर्ष, कला

काही दिवसांपूर्वी माईचा 'मी सिंधुताई सपकाळ' हा चित्रपट प्रदर्शित झाला तो जसा वेळ मिळाला तसा मी पाहिला होता. तसे मागे एकदा-दोनदा माईना भेटण्याचा योग मला आला होता. मात्र भेट काही होऊ शकली नव्हती. माई या 'अनाथांच्या आई' म्हणून जरी आज जगभर ओळखल्या जात असल्या तरी त्यांनी ज्या परिस्थितीतून हा एवढा मोठा किल्ला बांधला तो बांधण्यासाठी त्यांना किती कष्ट उपासमारी, आणि असहायता सोसावी लागली असणार याचा विचार केला तरी मनात एक वादळ तयार होते.

माईना भेटण्याची फार मनापासून इच्छा होती मात्र वेळ येत नव्हती आणि अचानकच शनिवारी दि. १८-१२-२०१० रोजी सायंकाळी यशवंतराव नाट्यगृह, कोथरुड, पुणे येथे एका साहित्य संमेलनात रविवारी दि. १९-१२-२०१० रोजी दुपारी २ वाजता माईची मुलाखत आहे, असे वाचण्यात आले, आणि काहीही होऊ दे माईना भेटायचेच हा मनाशी निश्चय केला.

दुसऱ्या दिवशी दुपारी एक तास आधीच म्हणजे दुपारी १ वाजताच नाट्यगृहात मी दाखल झालो. बरोबर २ वाजता कार्यक्रम सुरू झाला. पडदा उघडला. समोर माई होत्या. अत्यंत मोकळेपणाने माईनी प्रश्नांची उत्तरे दिली. तसेच त्यांची व माजी पंतप्रधान इंदिरा गांधी यांच्या भेटतला एक गंभीर किस्सा त्यांनी अत्यंत नाट्यमयरीत्या सांगितला तो मनाला अत्यंत भावला. माईचे कार्य हे आजच्या युगातले फार अवघड कार्य आहे. स्वतःच्या

तोंडाची भाकरी दुसऱ्याला चारणे यासाठी फार मोठ्या मनाची गरज असते आणि ते काम फक्त कुठलीही आईच करू शकते. माईनी आपल्या संतांनी सांगितल्याप्रमाणे त्यांचा आदर्श घेत

“जे का रंजले गांजले । त्यांसी म्हणे आपुले ॥

तोची साधू ओळखावा । देव तेथेची जाणावा ॥”

या उक्तीप्रमाणेच त्यांचे कार्य अखंडितपणे सुरू ठेवलं आहे.

माईचा चित्रपट पाहून बाहेर येताना मन आणि डोळे भरून आल्याशिवाय राहत नाही. आणि त्याच माई आपल्या समोर आहेत यावर विश्वास बसत नाही. मुलाखत झाल्यावर माईना भेटायला गेलो. पण संयोजक जर भेटून देतील तर ते संयोजक कुठले ? कसा तरी मार्ग काढत काढत माईपर्यंत पाहोचलो. समोर माई उभ्या होत्या. पुढे होऊन माईना बोललो, 'माई आधी दोनदा आपल्याला भेटण्याचा योग आला होता. मात्र भेट काही होऊ शकली नाही.' असे म्हणता म्हणता माईच्या चरणांचे दर्शन घेतले. माई हसल्या माझ्याकडे पाहत !

मी पुन्हा म्हणालो माई 'एक प्यार की झप्पी हवीय' आणि माईनी हात पुढे केला आणि 'येडा रे येडा' असे म्हणत मला जवळ केले. पाठीवर हात फिरवीत माई माझ्याशी बोलत होत्या. जवळपास दोन मिनिटे मी माईशी बोलत होतो. त्यांनी माझी विचारपूस केली. मला फार बरे वाटले. मी माईना आवर्जून सांगितले की पुन्हा तुम्हाला भेटायला मी आपल्या संस्थेच्या हडपसर केंद्रावर नक्की येईन.

पाणी

नूतन भिक्कू वाघमारे
तृतीय वर्ष, कला

पाण्याची किंमत आम्हांला कधीच कळली नव्हती
कारण नळातून आमच्या इथे गंगा वाहत होती

कुंड्यांनाही पाणी आम्ही पाईपने घालत होतो
किती वाया गेले याचा हिशेब ठेवत नव्हतो

आधुनिकतेच्या नावाखाली आम्हीच व्हासाला आमंत्रिले
वनराईचा नाश करून सिमेंटचे जंगल उभारले

गावाकडची दशा मात्र यापेक्षा वेगळी असायची
इथली गृहिणी डोक्यावर कोसावरून पाणी आणायची

चातक होऊन कृषिवल पाहत पावसाची वाट
पाण्यावाचून शेताचा कारण त्यांच्या सुकला होता पाट

तो शेतात राबत करून रक्ताचे पाणी
पाणी मिळाल्याने पीक येईल शेतात मोत्यावानी

तो आशा करित असे मोल मिळेल चाकरीचा
पाण्याबरोबर खात होता घास कोरड्या भाकरीचा

पाण्याची किंमत आम्हा आज आहे कळली
जेव्हा महागाई आमच्यामुळे आमच्यापर्यंत वळली

विचेचाही आम्ही इथे सर्हास वापर करतो
भारनियमन करूनही ज्यादाच बिल भरतो.

झाडे लावा पाणी वाचवा चला जाहिरात करूया
गरजेपुरतेच पाणी आता भांड्यांमध्ये भरूया.

‘मैत्रीचे मन’

स्नेहा कालिदास पवार
तृतीय वर्ष, वाणिज्य

मैत्री ही दोन मनांची
जोड असते,
तर मैत्री ही पोळ्यातील मधासारखी
गोड असते ॥

मैत्री ही दोन मनांतील दोन विचारांचे
साम्य असते,
तर मैत्रीत सर्व काही
क्षम्य असते ॥

मैत्री ही मनातील भावनांना
समजून घेणारी असते,
तर मैत्री ही अपेक्षांना
उमजून घेणारी असते ॥

मैत्री ही मनातील सुखदुःखाचा
आधार असतो,
तर मैत्री ही सर्व उद्गारांचा
स्वीकार असतो ॥

चारीळ्या

दीपक शेजवळ

द्वितीय वर्ष, शास्त्र

“प्रेमाचं गणित...

कायम उलटंच का फिरतं?
अन् बेरजेच्या जागी नेहमीच
वजाबाकीच करतं?”

★

“ विशिष्ट गावांना नेहमीच
एक बाह्यवळणं असतं
कारण त्या गावांमधून
कधीच जायचं नसतं”

★

“माणासचे पाथ नेहमीच
आडमार्गाला जातात
अन् फिरून फिरून शेवटी
पहिल्याच जागेवर येतात”

★

“प्रेमविवाह कितपत यशस्वी होईल,
काहीच सांगता येत नाही
पण... खरं सांगायचं तर
ही 'रिस्क' घेतल्याशिवाय चैनच पडत
नाही.”

★

“प्रेमात अन् व्यवहारात
कायमच देणं-घेणं चालतं
तिच्याकडे नेहमीच 'उधार'
पण त्याच्याकडे मात्र 'रोख' असतं.”

★

“नात्यांमध्ये व्यवहार अन् व्यवहारातली नाती
मला कधीचं कळत नाही
म्हणून अशा व्यावहारिक गोष्टींमध्ये
मी कधीचं पडत नाही.”

★

“कॉलेजमध्ये लहान गोष्टींचा
फार मोठा इश्यू होतो
नको नको म्हटलं तरी
'किस्सा' घडून येतो.”

★

“पाणी

जसा मार्ग दाखवावा तसं पळतं
कुठे चाललंय ते
त्याचं त्याला का कधी कळतं?”

★

“ऐन तारुण्याच्या उंबरठ्यावर
कितीही सावरलं तरी पाय घसरतो
पण खरं सांगायचं तर
तो दोष 'पायांचा' नसून 'वयाचा' असतो.”

★

“फार प्रेम दाटून येतं
तिला 'प्रपोज' मारताना
अन् तितकाच जीव जातो
तिचे ३६ नखरे पुरविताना”

★

संताप

मुप्रिया शंकरराव बोबडे, तृतीय वर्ष, कला

संताप, संताप, संताप होतो आहे.
रक्त उसळत आहे, काही सुचत नाही
गप्प बसवत नाही, चीड येते आहे.
लाज वाटते आहे, स्वतःचीच
स्वतःच्या असहाय हतबलतेची !

आपण काहीच नाही का करू शकणार?
काहीच नसतं का आपल्या हातात?
का म्हणून दरवेळी गप्प बसतो आपण?
अतिरेक्यांनी आपल्यावर एवढा मोठा केला हल्ला
मग त्यांना आपण प्रत्युत्तर का नाही द्यायचं?

का नाही आपण सीमापार जाऊन
एकदाचा काय तो सोक्षमोक्ष लावत?
का नाही आपण कुरापत काढणाऱ्यांना धडा शिकवत
या देशातील पुढाऱ्यांना कधी येणार जाग,
कधी उतरणार सत्तेची धुंदी?

कसा सरणार त्यांचा उन्माद?
साठ वर्षांच्या झोपेतून येत आहे जाग...
गोठलेल्या रक्ताला फुटली आहे उसळी...
डोक्यात उसळतो आहे संताप.

काय होणार पुढे? मनामनात पेटलेल्या संतापाचे
पिडलेल्या डोक्याचे, पेटून उठलेल्या माणसाचे
आपणच आपले अस्तित्व सिद्ध केले पाहिजे
अतिरेक्यांच्या कृष्णकृत्यांना चोख उत्तर दिले पाहिजे

एक चतकोर जीणे

डॉ. साधना नातू, विभागप्रमुख, मानसशास्त्र

अनेकजण लाटेलाच समुद्र समजतात
एक स्वर ऐकतात आणि सप्तसुरांचा स्वर्ग शोधतच नाहीत
छोट्याशा डबक्यालाच अख्खी दुनिया समजतात
त्यांच्या छोट्याशा खिडकीतून जगाकडे पाहतात

मी, माझा, माझे, फार तर माझे कुटुंब
यापलीकडे त्यांची दृष्टी पोहोचतच नाही
सूर, गंध, स्पर्श, चव, विभ्रम, निसर्ग, माणसे
काहीकाहीच त्यांना खुणावत नाही

आपल्याच कोशात, आपल्या अस्तित्वाचे धागे
ते सतत विणत जातात
माणसे, नाती, समाज, प्रश्न
यातील गुंतागुंत न समजल्यामुळे
त्यांची उत्तरे सोपी असतात

त्यांचे विषय, त्यांच्या चर्चा
नेहमी त्याच त्याच असतात
किती आनंदी आणि समाधानी असतात हे लोक

शक्तिजापर्यंत कधी झोपच जात नसल्यामुळे
घुसमटलेले, हे मध्यम वर्गी, मध्यम मार्गी लोक
आपले एक चतकोर जिणे खूपच मनापासून
विचारहीन, दिशाहीन, छान छान जगत असतात

म्हणू कसे जय भारती

विश्वात होता भारत एकदा सोनपाखरांची डाल
संचार भाषेची बंधने आहेत जरी ह
स्वातंत्र्या उलटले साठ साल
कुठे बुडाला रवी त्याचे शौर्य तेज होते काल
सत्य, अहिंसा लढ्यात कोण करील
पुढे आज आपला दुसरा गाल
गंगा, यमुना, सरस्वती मुखी वाहे गोड अमृत
या मातांच्या चरणी नाही पाणी आज बदलण्या अश्रूत
ऋषी मुनी संस्कृती त्यागून करती प्रसादापुरती आरती
कसे म्हणावे मज सांगावे भारतात मग जय भारती
विवेक कांबळे
एस.वाय. बी.ए

नाती अविश्वासाची साथी

एकतेला बाधा ठरतात नवयुगीन आज नाती
उच्च-नीचतेच्या पाडल्या गेल्या आडनावी जाती
या साऱ्यात आपुलकीमध्ये पडली तिरस्काररूपी माती
कळेल कोणा की नकळत जाते
नशीब आपले त्यांच्या हाती
गरजेपुरता घेतला जातो माणुसकीचा स्वाद
श्रीमंत तर असतात त्यास देखील अपवाद
निवाऱ्याचा नात्या भरविला जरी घास
गोडीत बसतो कधी एकदा विश्वासघाती फास
विवेक कांबळे
एस.वाय. बी.ए

अजूनही जपतेय

तेजश्री अंकुश जाधव
तृतीय वर्ष, कला

अजूनही जपतेय मैत्री तुझी,
नजरेत भरणारी, मनात स्मरणारी
हवीहवीशी वाटणारी
पापण्यांत दाटणारी
अजूनही जपतेय मैत्री तुझी

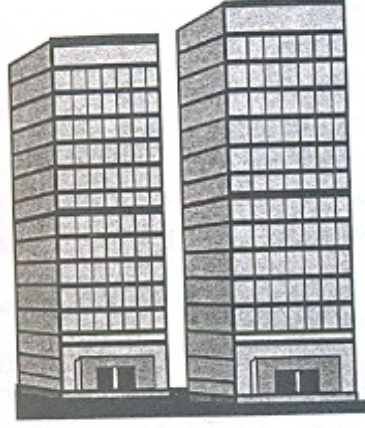
अबोलीसारखी अबोल
सागराहूनही खोल
ज्योतीसारखी प्रकाशणारी
वादळवाऱ्यात तेवणारी
अजूनही जपतेय मैत्री तुझी

झऱ्याच्या पाण्यासारखी
निर्मळ - नितळ
हिरव्या चाफ्यासारखी
सुवासिक सुंदर
अजूनही जपतेय मैत्री तुझी

कधीही न सुटणारी, कधीही न तुटणारी
दूर असूनसुद्धा जवळ भासणारी

M. N. DHOTRE

Civil Constructions

आमचेकडे सर्व प्रकारचे
सिव्हिल वर्क उत्तम प्रकारे व
वाजवी दरात केले जाईल.

Laxmikant Group Hsg. Society, Sr. No. 83, Shastrinagar,
Kothrud, Pune Mob. No. 9049458019

ग्राहक हो तुमच्या साठी....

सादर आहेत काही नाविन्यपूर्ण योजना. ज्या तुमच्या फायद्याच्या आहेत, तशाच सोयीच्याही

विश्वेश्वर सुवर्ण खरेदी योजना
सोने आणि सुवर्ण अलंकार खरेदीसाठी आकर्षक अटीवर कर्ज उपलब्ध करून देणारी योजना.
जे विकत घ्यायचे ते सोनेच तारण म्हणून वापरले जाते. अल्प मार्जिन, माफक व्याजदर, ना जामिनदार, ना कागदपत्रांची मोठी यादी. एक सरळ सोपे कर्ज. दिवसागणिक वाढत जाणाऱ्या सोन्याच्या भावामुळे सुवर्ण खरेदी ही फायद्याचीच ठरते.

विश्वेश्वर रथावर मिळकत कर्ज योजना
तुमच्या सध्याच्या मिळकतीच्या तारणावर कर्ज उपलब्ध करून देणारी योजना.
मिळकत तुमच्याच ताब्यात आणि वापरात. त्यावरील कर्जाचा वापर आपण आणखी गुंतवणुक करण्यासाठी किंवा तातडीच्या खर्चासाठी. वापरा.यासाठीही अल्प कागदपत्रात मुलभ कर्ज उपलब्ध.

विश्वेश्वर किशोर बचत ठेव योजना
योग्य वयात बचतीची सवय लागण्यासाठी 12 ते 18 वयोगटातील मुलां-मुलींसाठी बचत खाते. आपल्या सहीने खाते चालविण्याचा आनंद देणारी, बचतीचे बाळकडू असणारी ठेव योजना.

ठेवीला सुरक्षा, कर्जाला दिलासा आणि

वसुलीला माणुसकीचा स्पर्श देणारी बँक

सुभेदार वाणी
सरव्यवस्थापक

शरद गंजीवाले
उपाध्यक्ष

अनिल गाडवे
अध्यक्ष

दि विश्वेश्वर सहकारी बँक लि., पुणे

मुख्य कार्यालय: 471/472, मार्केटगार्ड, गुलटेकडी, पुणे 411 037

संपर्क फोन- 2426 1755/2426 2745

हिंदी विभाग

वही, मनुष्य है ! जो मनुष्य के लिए मरे!

योगेश कांबळे
प्रथम वर्ष, वाणिज्य

इ.स. पूर्व तथागत गौतम बुद्ध ने मानवहित के लिए अपना राज त्याग और गृह त्याग किया था। उसके बाद येशू ख्रिस्त मानवहित, शांतता चाहते थे, मगर उनको मानवहित के कारण सूली पर चढ़ा दिया गया। गांधीजी-भगतसिंग भी मानवता के लिए, मनुष्य के लिए मरे ! यह बात हम भूल नहीं सकते। इन्होंने मानवहित को महत्त्वपूर्ण स्थान दिया है! भगवान बुद्ध ने कहा था कि दूसरो के कल्याण में हमें अपना हीत मानना चाहिए। हमेशा दूसरो की मदद करे। आदमी का सबसे बड़ा गुण कौनसा हो तो परोपकार। परोपकार का अर्थ है दुसरो के लिए अपने स्वार्थ का त्याग करना।

इसका मतलब यह है कि जो मनुष्य दूसरों के लिए अपने स्वार्थ को त्याग करने में सदैव तैयार रहता है। मनुष्य उसीको कहना चाहिए जो मानव कल्याण के लिए अपने प्राण तक न्योछावर कर सकता है। ऐसे व्यक्तियों का जीना-मरना मानव हित के लिए ही होता है। बुद्धनीति तत्वों में करुणा, प्रज्ञा, शील, दया, प्रेम, त्याग, वीरता, परोपकार, दानधर्म आदि गुणों का पूर्णतः समावेश परोपकार तथा लोक-कल्याण की भावना में हो जाता है। इसलिए मनुष्य के लिए मरनेवालों को अथवा मानवहित के निमित्त त्याग करनेवालों को मनुष्य कहा जाता है! मनुष्य ही मनुष्य की सहायता कर सकता है!

शहीद भगतसिंग, राजगुरु, सुखदेव, चंद्रशेखर आझाद यह ऐसे व्यक्ति थे जिन्होंने लोक कल्याण के लिए

अपनी सुख-सुविधाओं का त्याग किया है। ऐसी कौनसी भावना थी, जिससे प्रेरित होकर उन लोगों ने तन-मन-धन का त्याग किया। भगतसिंग की उमर ही कितनी थी-२३ साल ! उनका मानना था, “मेरी दुल्हन तो आजादी है।” मानवहित के लिए आजादी जरूरी थी, इसलिए बड़े घर से भागकर अपना सबकुछ मानवहित, परोपकार के लिए न्योछावर कर चुके। जो कार्य बदले की भावना से अलग केवल परहित में किए जाते हैं। परोपकार कहे जाते हैं। परोपकार में स्वार्थ की भावना नहीं होनी चाहिए। यदी उसमें स्वार्थ की भावना है तो वह परोपकार नहीं है ! हृदय में दूसरे की दशा देखकर करुणा उत्पन्न होती है। तथा वह करुणा, सहानुभूती को जन्म देती है। इससे परोपकार की प्रेरणा मिलती है।

मनुष्य यदि मनुष्य की सहायता नहीं कर सकता तो मनुष्य और पशु में क्या अंतर है! पशु तो अपना पेट खुद भी भर सकता है मगर असली मनुष्य वही है जो दूसरों का पेट भरे। एक दूसरे की मदत कर सके, खुद-दुःख में रहकर दूसरो को हँसा रहता है। दूसरो की खुशी में अपना हित मानता है। जो मनुष्य मानव हित के लिए सबकुछ बलिदान करता है उसके लिए भी त्याग करनेवाले मिलते हैं। ऐसा इन्सान सब के दिलों पर राज करता है! उसके मरने के बाद भी अपनी पहचान पीछे छोड देता है। ऐसे व्यक्ति ही दूसरों के आदर्श बन जाते हैं और उनका जीवन सफल बना देते हैं।

लालच बुरी बला है

सायली सुनील गोसावी

प्रथम वर्ष, वाणिज्य

एक व्यापारी था। वह बहुत लोभी था। उसकी कपड़े की कई दुकानें थीं। वह एक आलिशान मकान का मालिक भी था। फिर भी उस पर हमेशा धन बढ़ाने की ही धुन सवार रहती थी।

एक दिन वह बाजार से गुजर रहा था। वहाँ उसने एक आदमी के पास सोने के सिक्के देखे। ऐसे सिक्के उसने पहले कभी नहीं देखे थे। उसने उस आदमी के पास जाकर पूछा, क्यों भाई, ये क्या है उस आदमी ने कहा, यह अशर्कियाँ हैं। इनकी कीमत हमेशा बढ़ती रहती है।

व्यापारी ने सोचा कि क्यों न यह अशर्कियाँ खरीद ली जाए। दुकानें, मकान, जमीन, आदि की देखरेख करनी पडती है। अशर्कियों को संभालने में किसी तरह की परेशानी नहीं रहेगी। अंत उसने सभी दुकानें और जमीन आदि बेच डाली। उस धन से उसने अशर्कियाँ खरीद लीं।

उन अशर्कियों को व्यापारी ने अपने घर के तहखाने में रख दिया। वह रोज रात को तहखाने में जाकर उन अशर्कियों को गिनता।

एक रात अशर्कियाँ गिनकर वह चिल्ला पड़ा। 'हाय, इतने दिनों बाद भी मेरी अशर्कियाँ उतनी ही हैं। एक भी अशर्की बढ़ी नहीं है। उसकी यह आवाज बाहर खड़े चोर ने सुन ली। व्यापारी के सो जाने के बाद वह चोर उसके

तहखाने में घुसकर सारी अशर्कियाँ चुराकर ले गया।

दूसरे दिन व्यापारी ने तहखाने में जाकर देखा उसकी सारी अशर्कियाँ गायब थीं।

अधिक पाने के लालच में आदमी अपना सब कुछ गँवा देता है।

इतना धन पाओ जिसमें आप आपके परिवार पाल सकते। आपकी सब जरूरत पूरी हो सके।

जितना धन होता है उतनी ही उसके साथ आनेवाली समस्याएँ, चिन्ताएँ भी आती हैं। जैसे कि चोरी का डर, इन्कम टैक्स का डर, ब्लैकमेल का डर।

डर के कारण अनेक रोग भी चलते हैं। जैसे कि अस्वस्थता, रात को नींद न आना, ब्लडप्रेशर हाई होना जैसी अनेक बीमारियाँ होने लगती हैं। धन जितना ज्यादा उतनी समाज में प्रतिष्ठा होती है, ऐसे माना जाता है। अधिक धन की चाहत में आदमी धनवान होने के लिए कितने उलटे-सुलटे काम करता है, इस वजह से आराम नहीं मिलता, बिना डर के जी नहीं पाता।

जिसके पास धन कम होता है वो आदमी आराम से सोता है, बिना डर के जीता है। यहीं जीवन की सच्चाई है।

इसलिए अधिक लालच बुरी बला होती है। अधिक लालच न करें।

★ क्या नहीं होता जहाँमें, करनेवाला चाहिये ।

★ हरने के बहाने हजार होते हैं । जीतने का बहाना एकही होता है । जीतने का बहाना दूँडो ।

★ ऐसी बात कहना, की कोई ना बोले झूठ, ऐसी जगह बैठना, की कोई ना बोले ऊठ ।

जहाँ चाह, वहाँ राह

प्रतिभा मिश्रा

प्रथम वर्ष, वाणिज्य

चाह का अर्थ है- प्रबल इच्छा या महत्वाकांक्षा ! मानवशक्ति की कहीं- न-कहीं सीमा होती ही है। इसलिए मनुष्य जितना सोच सकता है, उतना कर नहीं सकता। उसकी सारी इच्छाएँ कभी पूरी नहीं हो सकती। उसकी वे इच्छाएँ ही पूरी होती हैं जिनके पीछे उसके मन की शक्ति होती है। जब आदमी की चाहत उसका इरादा बन जाती है, तो उसकी पूर्ति के लिए रास्ते निकल आते हैं। संकल्प की दृढ़ता के सामने कोई बाधा नहीं ठहर पाती।

मनुष्य की चाहत में अपार क्षमता होती है। संकल्प की शक्ति पर्वतों को भी हिला सकती है। आदमी ने पक्षियों की तरह उड़ना चाहा तो उसने हवाई जहाज बनाया और वह गगनविहार करने लगा। जलयान बनाकर वह महासागर के आँगन में जलक्रीड़ा कर रहा है। प्राचीन काल में कठोर तप करने के पीछे अपने किसी-न-किसी चाह को ही पूरा करने का निश्चय होता था। राजा भगीरथ गंगा को पृथ्वी पर लाना चाहते थे। उन्होंने उग्र तप करके भगवान शिव को प्रसन्न किया और उनके आदेश से गंगा का पावन प्रवाह भारत में आया। वास्तव में संसार में कुछ भी असंभव नहीं है। आदमी चाहे तो स्वर्ग को भी धरती पर उतार सकता है।

'जहाँ चाह, वहाँ राह' यह कहावत इतिहास में अनेक बार सिद्ध हो चुकी है। चाहत के बल पर ही छोटी-सी

रियासत का मालिक बाबर दिल्ली का बादशाह बन सका था। औरंगजेब के जुल्मों से प्रजा को मुक्ति दिलाने की चाह के कारण ही शिवाजी ने हिंदवी स्वराज्य की स्थापना की थी। अपनी प्रिय बेगम का अद्वितीय स्मारक बनाने की चाह के कारण ही मुगल सम्राट शाहजहाँ ने ताजमहल का निर्माण किया था। अपने देशवासियों को सस्ती और बढ़िया कार उपलब्ध कराने की चाह ने ही फोर्ड नामक एक मामूली आदमी को दुनिया की एक प्रतिष्ठित मोटार कंपनी का मालिक बना दिया। विज्ञान के क्षेत्र में हुई महान सिद्धियाँ दरअसल वैज्ञानिकों की चाहतों का ही परिणाम हैं। महान कलाकृतियाँ उनके कलाकारों की चाहत का ही फल हैं। जीवन के प्रत्येक क्षेत्र में जो भी कुछ है, वह हमारी चाहत का ही नतिजा है।

इसमें संदेह नहीं कि सच्ची चाह अपनी पूर्ति का उपाय ढूँढ ही लेती है। परंतु इसके लिए व्यक्ति में क्षमता, धीरज, श्रम, सहिष्णुता, त्याग और समर्पण की भावना होनी चाहिए। मानव-सभ्यता और संस्कृति में आनेवाले नए-नए परिवर्तन 'जहाँ चाह, वहाँ राह' कहावत की सच्चाई पेश करते हैं। प्रत्येक महापुरुष का जीवन इस कहावत का ज्वलंत दृष्टांत है। इस कहावत को सच साबित करते हुए मानव-जाति भविष्य में भी अपनी चाह के लिए राह पाने में सफल होगी।

■■■

★ ऊंची दुकान, फिके पकवान ।

★ रातभर काहै मेहमा अंधेरा, किसके रोके रुका है सवेरा ।

★ इरादे नेक हो, तो सपने भी साकार होते हैं । अगर सच्ची लगन हो, तो रास्ते भी आसान होते हैं ।

मन के हारे हार हैं मन के जीते जीत

सरिता शिंदे

प्रथम वर्ष, वाणिज्य

मानव-मन के संकल्प की संघर्षात्मक भावना मानव जीवन की सफलता अथवा असफलता की निर्णायक शक्ति है। इस संसार में हम देखते हैं कि रूपवान और धनऐश्वर्य से सम्पन्न व्यक्ति को भी समाज में वह सम्मान प्राप्त नहीं होता जबकि निर्धन और गुणों से युक्त व्यक्ति दूसरों के हृदय में अपना स्थान बना लेते हैं। मानव जीवन की इस जययात्रा का मूलमंत्र है-मनोबल, धैर्य और आत्मिक शक्ति। मन ही मनुष्य के बंधन और मोक्ष का कारण कहा गया है।

‘मन एवं मनुष्याणां कारणं बन्ध मोक्षयाः’ दृश्यमान जगत् और मानव-शरीर दोनों ही परिवर्तनशील हैं। लहरों का उत्थान-पतन, दिन-रात - सा क्रम-परिवर्तन और तारों की आँख-मिचौली आदि इस परिवर्तन के उदाहरण हैं। शारीरिक सौन्दर्य और स्वास्थ्य भी स्थायी नहीं रहता। इस नश्वरता और पराजय में भी मानसिक शक्ति ही एक ऐसी दैवी शक्ति है जो कि परिस्थितियों की आग से संघर्ष की चुनौती देती है।

मानसिक शक्ति अथवा मनोबल का जीवन में क्या महत्त्व है इस पर विचार करने से पूर्व ‘मन के हारे हार है मन के जीते जीत’ सूक्ति का अभिप्राय बताना असंगत न होगा। अपने उद्देश्य की प्राप्ति के लिए मानव मन से ही संकल्प करता है। यदि वह निराश होकर उद्योग अथवा प्रयत्न करना छोड़ दे तो उसे असफलता ही मिलती है। मनुष्य को

निरन्तर कर्म करते रहना चाहिए। फल की इच्छा नहीं करने चाहिए। जीवन को यदि युद्ध-क्षेत्र मान लिया जाए तो मानव को शूरवीर कहा जा सकता है। योद्धा यदि मृत्यु को प्राप्त होता है तो उसे वीरगति मिलती है।

संघर्ष ही जीवन है। मानव-सृष्टि के निर्माण का मूल संघर्ष है। संघर्ष मनुष्य को परिस्थितियों से लड़ने योग्य बनाता है। यदि मनुष्य के जीवन में केवल सुख हो तो वह उसके लक्ष्य में बाधा हो सकता है। केवल दुख ही व्याप्त हो तो भी वह उसके लक्ष्य में बाधा हो सकता है। केवल दुख ही व्याप्त हो तो भी उसका जीवन नीरस हो जाता है। सम्पूर्ण संसार आशा के सूत्र से ही संचालित होता है। गुलाब काँटे में भी मुस्कराता है, नदी पत्थरों से टकराकर भी निलाल लक्ष्य की ओर बढ़ती है, मशाल तूफान में और अधिक प्रज्वलित होती है और सोना आग की कसौटी पर छाया उतरता है। इसी प्रकार मानव की सफलता की कसौटी भी आत्मिक शक्ति है। जिस प्रकार मनुष्य सुख का स्वागत करता है, चाँदनी का आनन्द लेता है, उसी प्रकार दुख और धूप के आगे भी नतमस्तक होना चाहिए। जितना मूल्य सुख का है, उससे कहीं अधिक दुख का है। मानव की जीत गिरकर उठने में ही है क्योंकि वह मानव है, देवता नहीं। सुख और दुख चक्र के समान घूमते रहते हैं।

- ★ उसके दुष्मन बहुत है, आदमी अच्छा होगा ।
- ★ चिंता रूप, शक्ति और बुद्धीको खा जाती है ।
- ★ जलो मत, तुम्हारा भी भला होगा ।

बलिहारी गुरु अपने

स्नेहल कदम, मेघा जगताप, रोहिणी पुजारी
तृतीय वर्ष कला

‘आपके सामने आदर्श व्यक्तित्व किसका है’ इस तरह प्रश्न पूछते ही छात्र गडबडा जाते हैं। कुछ कहते हैं हमारे सामने कोई आदर्श नहीं है, तो कुछ सचिन तेंडुलकर, किरण बेदी, कल्पना चावला जैसे व्यक्तित्व को अपना आदर्श मानकर चलनें नजर आते हैं। यह व्यक्तित्व आज के युवाओं को अपने ध्येय के लिए प्रेरित जरूर करते हैं पर आज भी अपने उद्देश की पूर्ति के लिए सबसे अलग जीवनदृष्टिकोण को अपनाकर अपने व्यक्तित्व की मिसाल कायम रखनेवाले कई व्यक्तित्व हैं, जो युवा मानस को गढ़ाने के साथ-साथ समाज मानस की भूमिका को गढ़ाने के लिए भी प्रेरणा देते हैं। शिक्षा के क्षेत्र में युवकों की प्रेरणा बढ़ा देनेवाले डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन जैसे व्यक्तित्व से लेकर प.पू. साने गुरुजी जैसा समाज सेनानी से लेकर डॉ. अभय बंग और राणी बंग जैसा दांपत्य व्यक्तित्व आज युवकों को प्रेरित करता है। यह देखकर आज का युवा नेतृत्व दिशाहीन बनता जा रहा है इस वक्तव्य को हमें सोचने पर विवश होना पडता है। इन व्यक्तित्वों के प्रेरणास्रोत कौन-कौन से हैं, इनसे छात्रों को परिचित करा देना इस आलेख का उद्देश्य है।

डॉ. अभय बंग-सामाजिक कार्य के प्रति इनकी रुचि और लगन की निष्ठा गांधीवादी परिवार में जन्म लेने के कारण बढ़ती गई। डॉक्टरी का अध्ययन करते हुए इन्होंने अमेरिका के जॉन हापकिन्स विश्वविद्यालय में ‘मास्टर इन पब्लिक हेल्थ’ विषय में स्नातक की शिक्षा ली। अच्छी शिक्षा प्राप्त करने के बाद भी समाजसेवा के प्रति बढ़ते आकर्षण ने इन दंपतियों को विदर्भ में गडचिरोली जैसे

पहाडी इलाकों के प्रति आकर्षित किया। इसी के परिणाम स्वरूप ‘शोधग्राम’ अर्थात् ‘सर्च’ की स्थापना की। इसके अंतर्गत माँ दंतेश्वरी (पहाडी जाति कि देवता) इनके इस अस्पताल के प्रति आत्मीयता का भाव निर्माण हो इसलिए झोपडियों में इस अस्पताल की स्थापना की। नारी और बच्चों के आरोग्य की चिंता इन दंपतियों को सताती थी जो आगे जाकर उनके जीवन का उद्देश्य-पथ प्रदर्शक बनती गई।

मनुष्य जब औरों के जीवन का विचार कर अपना जीवन यापन करता है, जो काल के साथ आगे बढ़ता है। बंग दंपतियों का मिसाल, उनका योगदान आज के युवाओंको निश्चित प्रेरित करता जाएगा।

साने गुरुजी-युवाओं का आदर्श एक अनोखा व्यक्तित्व-किसी भी काम की पूर्ति के पहले दूसरों की भूमिकाओं का पहले विचार किया जाना चाहिए। साने गुरुजी के साहित्य की यह सीख युवाओं के लिए हमेशा प्रेरित करती रहेगी। ‘खरा तो एकचि धर्म। जगाला प्रेम अर्पावे’ सीधी-सादगी की अच्छी मिसाल, मानवी धर्म के प्रति निष्ठा भाव एक अच्छा शिक्षक ही समझ सकता है। ‘श्यामची आई’ बाल मानस का आईना युवाओं के साथ समाज के सभी वर्गों को प्रेरित करता आया है। भारतीय संस्कृति के प्रति निष्ठा भाव रखते हुए विभिन्न भाषाध्ययन से व्यक्ति का जीवन समृद्ध बन जाता है। साने गुरुजीके विचार आज के युवा मानस को निश्चित प्रेरित करते रहेंगे। युवाओं के मध्य बढ़ता अत्याचार का भाव कभी भी किसी भी राष्ट्र विकास के लिए प्रेरक नहीं होता। समग्र साने गुरुजी

के व्यक्तित्व से यही प्रेरणा मिलती है। एक ओर विज्ञान व तंत्रज्ञान का बढ़ता प्रभाव युवा आकांक्षाओं को आकर्षित कर रहा है तो दूसरी ओर इनको ध्येय, विचारों की पूर्ति के रूप में आकार में लाने के लिए ऐसे गुरुओं का आदर्श यह भारतीय संस्कृति की परंपरा है। इसीका निर्वाह यह व्यक्तित्व अपने आदर्शों से प्रेरित करते आये हैं। हमारी संस्कृति उदात्त, विशाल उन्नत तत्त्वज्ञान पर खड़ी है, उसी का अभ्यास, प्रचार-प्रसार का कार्य यह तत्त्वचिंतक करते आये है।

‘विद्या नाम नरस्य रूपक्षुधिकम् विद्याविहीनः पशुः।’
मनुष्य के अंदर बड़े रहे पशुत्व के विचारों को जब तक निकालकर नहीं दिया जा सकता तब तक विद्याअध्ययन

की आवश्यकता है। संस्कृति का यह सर्वग्राही सूत्र विचारकों, चिंतकों के चिंतन में है। जो वे अपने कृति से व्यक्त करते आ रहे हैं। मानव की भी यही सही परंपरा है पर उसके लिए गुरुज्ञान, चिंतन की आवश्यकता इसलिए गीता का ज्ञान-सार, सुभाषित वक्तव्य आदि प्रासंगिक ही सिद्ध होती है। कबीर का वचन यहाँ साबित सिद्ध होता है।

‘गुरु गोविंद होऊ खडे, काके लागु पाँव ? बलिक
गुरु-अपने जिन गोविंद दीयो बताय। ईश्वर को पा लेने
सरल सीधा मार्ग मानवता धर्म का आचरण-इतनी सा
सीधी व्यक्ति जीवन की व्याख्या हमारे गुरुजन, चिंत
द्रष्टा करते आये हैं जो सभी काल में प्रासंगिक ही है।

Megha Enterprises

Anand Nagar, Paud Road, Pune 411 038
Mob. No. 982433268

कदम-कदम बटाए जा

प्रियांका कलमकर
प्रथम वर्ष, वाणिज्य

भारत में विभिन्न जाति, धर्म, पंथ के लोग रहते हैं। इनमें भाषिक प्रादेशिक भिन्नता है। इनकी संस्कृति, त्यौहार-समारोह आदि में भी भिन्नता के साथ विविधता नजर आती है। हमारे पुराण-ग्रंथ, हमारा इतिहास, हमारी परंपरा उच्चतम है इसके प्रति आस्था का भाव रखना हम भारतवासियों की जिम्मेदारी है। एकता के प्रति जागरूक रहते हुए इसके बाधक तत्वों को मिटाना हम सबकी जिम्मेदारी है।

लोकतंत्र को सही मायने में सफल बनाना हो तो लोकशिक्षा, समाज प्रबोधन, लोक जागरण की भूमिका का निर्वाह करना चाहिए। यह विचार लो. टिळक, म. गांधी आदि कई विचारकों ने राष्ट्र के नेतृत्व की जिम्मेदारी का निर्वाह करते हुए हमेशा ध्यान में ली थी। हमारी आजादी इसी का परिणाम है। आजादी हमने पा ली, हम आजाद भी हुए और देश के लिए लोकतंत्र का निर्माण हुआ जिसका हमें गर्व है। पर सही अर्थ में हम लोकशिक्षा का मतलब नहीं समझ पाये।

लोकतंत्र में लोगो द्वारा चुना गया नेतृत्व लोक प्रशासन चलाता है। लोकप्रतिनिधियों का चुनाव चुनाव प्रक्रिया से जुड़ा है। इसमें शरीक होने का अधिकार हमें है लेकिन इसकी ताकत, हक के प्रति जागरूकता इनके प्रति संचेत दृष्टिकोण का विचार लोकमत में दिन-ब-दिन गौण होता जा रहा है। उनके प्रति जागरूकता बरतने के साथ-साथ प्रतिनिधियों पर नियंत्रण रखना भी जरूरी है।

हक के साथ अपने कर्तव्यों के प्रति सचेत दृष्टि

लोकशिक्षा में आवश्यक होती है। यह राष्ट्र मेरा है, यहाँ की हर एक चीज-वस्तुएँ मेरी हैं, उसकी रक्षा की जिम्मेदारी भी मेरी होनी चाहिए। उसके प्रति गर्व का भाव हो तब यह तथ्य संभव है अन्यथा राष्ट्रीय संपदा का विनाश, अव्यवहारिकता के प्रति बढ़ता आग्रह यही इसके परिणाम रह जाते हैं।

लोकतंत्र लोकप्रतिनिधियों की भूमिका जितनी मजबूत होती है उतनी समाज मानस का प्रतिमान गढ़ानेवाले समाचार पत्रों का योगदान भी नकारा नहीं जाता। स्वतंत्रता पूर्व काल में लोकतंत्र का प्रतिनिधित्व करनेवाला नेतृत्व उन्हीं पर सौपा गया था या उसे खुद उन्होंने अपने जीवन का लक्ष्य बना दिया था जो आज भी प्रेरक है। देश-विदेश में समाचार क पत्रों से पत्रकारिता का कार्य समाज मानस नो गठता आया है। यह एक रूप से सच्चे, सुदृढ समाज मानसनीति का प्रतिनिधित्व होता है। लोकतंत्र की प्रक्रिया के साथ समाचार पत्रों के योगदान की भूमिका को जोड़ना चाहिए। 'गोवा स्वतंत्रता संग्राम', 'संयुक्त महाराष्ट्र आंदोलन,' या 'हैद्राबाद स्वतंत्रता संग्राम' जैसे स्वतंत्रता के लिए किये गये संघर्ष भले ही उस प्रांत या प्रदेश का प्रतिनिधित्व करते रहे पर इस के प्रति लोकमत तैयार करने की भूमिका समाचारकों ने बाँध ली थी। उसे नजरअंदाज नहीं कर सकते। लोकनेतृत्व के लिए लोकमत बढ़ाने का कार्य जिस प्रकार लोकप्रतिनिधित्व निर्भर करता है उसी प्रकार उन्हीं विचारों को, कृतियों को समाज मानस में डालकर उसे आकार, दे देने का कार्य समाचार पत्रों की

भूमिका से बनता है। प्रचार-प्रसार की भूमिका का निर्वाह करने के साथ लोकप्रतिनिधियों को समाचार पत्रों के साथ जनसंचार माध्यमों की सहायता से ध्यान में लेना आवश्यक है। जनसंचार माध्यमों में उपयोग में लायी जानेवाली जनमत की भाषा की ताकत बहुत बड़ी है जो जनमत को तैयार करती है। शिक्षाज्ञान, तंत्रनीति, समाजनीति और वैज्ञानिक तंत्रविज्ञान की नीति को अपना कर लोकतंत्र को आगे बढ़ना है। आज की लोकनीति में इन महत्वपूर्ण पहलुओं के बढ़ते प्रभाव के साथ इसके व्यापक प्रचार-प्रसार के कार्य को भी लोकप्रतिनिधि नेतृत्व और समाजनीतिज्ञों का है जो आज के लोकमत की एक आवश्यक माँग है।

इसमें आज का युवा नेतृत्व अत्याधिक सक्रिय चाहिए। स्वतंत्र भारत की बढ़ती आबादी को यदि युवा रखना है तो आज के युवा नेतृत्व को भरोसे में जाना है। यही सपना लेकर हमारे भूतपूर्व राष्ट्रपति डॉ. जे. अब्दुल कलाम हमारे लिए वह प्रेरणा, स्फूर्तिचेतन गए हैं, उसी मार्ग पर चलना, चलते रहना ही युवा का प्रेरक है। अतः लोकनेतृत्व और युवा मानस को साथ चलना तो है पर उन बने बनाये मार्ग पर चलते-गुमराह न बनकर आगे बढ़ना है। यही आज के युवा की सही माँग है।

प्यार एक मंदिर

प्यार एक मंदिर है
जिंदगी उसकी मूरत है
जिंदगी में प्यार बहुत खूबसूरत है।

प्यार एक रिश्ता है
दूजा नहीं कोई नाम
जो उसे निभाए
वो एक फरिश्ता है।

प्यार एक सच्ची प्रीत है।
जुदाई जिसको रीत है।
बिछड़कर भी ना भूले
यही प्यार की जीत है।

प्यार सिर्फ प्यार होता है
नहीं होता दिल का खिलौना
जो हारकर दिल जीतता है
उसीको प्यार नसीब होता है।

- ★ ऊठ, बांध कमर - क्या डरता है, फिर देख खुदा क्या करता है।
- ★ जिंदा हाथी लाखका, मरा हाथी सवालालाखका।
- ★ विपत्ती, आपत्ती और संघर्ष, यही जीवन की प्रकृती है, इससे व्याकूल होकर जीना ही विकृती है।

वैसों का दबंग

फिरोजशा हासिमशा मकानदार

प्रथम वर्ष, वाणिज्य

विद्या : पैसा-पैसा-पैसा! आखिर कब छोड़ोगे यह पैसों का लालच मेरे मरने के बाद !!

रमेश : अब इतने हसीन ख्वाब भी मत दिखाओं!

विद्या : यह मजाक की बात नहीं है रमेश आखिर क्या चाहती हूँ मैं बस..... बस प्यार के दो पल क्या तुम इतनी सी चीज नहीं दे सकते!

रमेश : जिंदगी जीने के लिए पैसा काम आता है। प्यार के दो पल नहीं.... तुम्हें गाड़ी दी, पैसा दिया, बंगला दिया, तुम्हें इतनी ऐशोआराम की जिंदगी दी। इतनी अमिरी की जिंदगी दी अब.... यह प्यार के दो पल क्या है।

विद्या : रमेश अमीर वह नहीं होते जिसके पास पैसा हो, दौलत हो, अमीर वह है जिसके पास समय हो उस पैसे खर्च करने के लिए तुम्हें मुझसे प्यार नहीं था, तो मुझसे शादी क्यों की!

रमेश : यह भाषण मत दो, तुम मुझे-मैंने कब तुम पर जोर डाला था मुझसे शादी करने के लिए? तुम खूद अपनी मर्जी से आयी थी मुझसे शादी करने के लिए।

विद्या : मतलब तुम मुझसे प्यार नहीं करते।

रमेश : इसका का यह मतलब नहीं है, परंतु मेरे लिए पैसा बहुत महत्वपूर्ण है।

विद्या : अगर तुम्हें अपने पैसों से इतना ही प्यार था तो

मुझसे शादी ही क्यों की। धोखेबाज।

रमेश : विद्या अपने हद में रहो..... (विद्या को चांटा लगा देता है।)

विद्या : आज तो तुमने सारी हदें पार कर दी है। रमेश तुमने आज मुझ पर हाथ उठाया!..... अब वक्त आ गया है रमेश तुम्हें पैसों में से किसी एक को चुनना होगा।

रमेश : ये क्या कह रहीं हो विद्या, तुम्हारा दिमाग तो ठिकाने पर है?

विद्या : हाँ रमेश ! मैं जो भी कह रही हूँ बिलकुल सोच समझ कर कह रही हूँ। तुम्हारे साथ इतने साल बिताने के बाद भी तुम्हें मुझसे प्यार नहीं हुआ तो मेरा यहाँ रुक कर क्या फायदा... उस पत्नी का उस घर में रहकर क्या फायदा जिस घर में उसका पति उसे प्यार नहीं करता..... आज मैं तुमसे पूछती हूँ रमेश क्या तुम्हें अपना पैसा चाहिए या मैं.....?

रमेश : यह बेहुदा बात कर के तुम क्या साबित करना चाहती हो? तुम्हें पता है मैं अपने पैसों से कितना प्यार करता हूँ।

विद्या : रमेश तुम बस मेरे सवाल का जवाब दो, रमेश क्या तुम नहीं जानते कि मैं और तुम साथसाथ हँसी खुशी से जीवन व्यतित करें क्या तुम नहीं चाहते कि अपने भी प्यारे प्यारे बच्चे हों,

तुम्हारी खामोशी खा रही है। जवाब दो रमेश, शायद नहीं-तभी कोई जवाब नहीं दिया। कितने खुदगर्ज हो..... मैं जा रही हूँ।

रमेश : हाँ-हाँ तो चली जाओ मुझे तुम जैसी औरत की कोई जरूरत नहीं। चली जाओ, चली जाओ। यह रमेश जिसकी जिंदगी में पैसा ही सबकुछ जिसके लिए उसने अपनी पत्नी को भी छोड़ दिया

विभाग -दो

चली जाओ-चली जाओ मुझे तुम्हारी कोई जरूरत नहीं!

रामू : अरे, बाबूजी क्या हुआ? किसे जाने को कह रहे हो? कोई बुरा सपना देखा क्या ?

रमेश : इससे तुम्हें क्या? तुम अपना काम करो..... मेरी चाय कहाँ है ?

रामू : हाँ -हाँ अभी लाया (चाय लाने चला जाता है।)

रमेश : हमेशा चाय देरी से लाते हो, कोई काम ठीक से नहीं करता। इसे काम से निकाल ही देना पड़ेगा।

रामू : बाबूजी शक्कर कितनी चम्मच

रमेश : अरे मूर्ख ! कितनी बार कहा है दो चम्मच कोई काम ठीक से करता ही नहीं! न जाने कब सुधरेगा.... ला इधर। (चाय की प्याला। हाथ में लेता है।)

रामू : बाबूजी कल दीपावली है। अगर मालकिन को घर ले आते तो अच्छा होता !

रमेश : तुम्हें तुम्हारी तनखा तो मिल रही है ना! अपने काम से मतलब रखो। बे मतलब का बग-बग करता रहता है। न जाने कब सुधरेगा!

रामू : पर बाबूजी।

रमेश : अब बस मुझे मत सिखाओ! ज्यादा पाठ पढ़ने की जरूरत नहीं। किसे घर लाना है और किसे नहीं। मैं अच्छी तरह जानता हूँ। तुम्हें पता नहीं.... भैंस के आगे बिन बजाना और रमेश को समझाना दोनों फिजूल की बातें हैं। चलो मैं चलता हूँ।

रामू : बाबूजी कहाँ जा रहे हो।

रमेश : कितनी बार कहा है। घर से बाहर जानेवाले को टोका नहीं करते। कल तो दीपावली है अपने लिए मस्त कपड़े और जूता खरीदूंगा।

रामू : बाबूजी आप सलीम के लिए क्या लेंगे।

रमेश : उसका तो नाम ही मत लो मेरे सामने उसका नाम सुनते ही मेरा खून खोलता है। उसके लिए तो एक फूटी कौड़ी भी न दूंगा। उसकी माँ ने तो पूरे परिवार का नाम मिट्टी में मिला दिया.... एक हिन्दु होते हुए भी उसने विजातीय से शादी की.... और उसके बेटे को मैं अपना भांजा मान लूँ और तोहफे भी कभी खरीद दूँ। यह कभी नहीं हो सकता। चलो मैं चलता हूँ बाजार से कुछ खरीदारी करनी है!

दृश्य दो

(आशा का भगवान से प्रार्थना करना)

विद्या: हे भगवान आपने यह दर्द मुझे ही क्यों दिया बाबाँ एक ओर मेरे माँ-बाप मौत से लड़ रहे हैं वहीं दूसरी ओर यह रमेश का घमंड। अखिर वह ऐसा क्यों कर रहा है। भगवान क्यों अपनी अच्छी जिंदगी खराब करने में लगा हुआ है। मेरी प्रीति

ले रहे हो। क्या तुम बस तमाशा देखने के तुम कुछ करते क्यों नहीं। इस लाचार औरत की आवाज कौन सुनेगा.... कौन सुनेगा भगवान कौन सुनेगा।

भगवान: हे महादेवियों.... जाओ पृथ्वीलोक पर और समझाओं रमेश को कि जों वह कर रहा है वह मानव धर्म को कलंकित कर रहा हैं। अगर उसने इस कार्य को जल्द नहीं रोका तो हमें उसे दंडित करना होगा।

परीयाँ : जी भगवंत

दृश्य तीन

रमेश : चलो दीवाली की खरीददारी तो हो गई है। यह गरीब लोग भी न बहुत परेशान करते हैं। सडक पर ठीक तरह से चलने भी नहीं देते। (रमेश सोने के लिए चला जाता है।)

परी१: उठो रमेश (चौका चिल्लाता है)

रमेश : अरे भूत.... भूत.... तुम कौन हो ?

परी : मैं भूतकाल की परी हूँ तुम्हें तुम्हारा भूतकाल दिखाने आई हूँ।

रमेश : भूतकाल का मतलब?.....

परी : मतलब तुम्हें तुम्हारे बीते हुए कल में ले जाना चाहती हूँ। तुम बस, मेरे साथ चलो। सब समझ में आ जाएगा।

दृश्य चार (भूतकाल में)

यह मैं क्या देख रहा हूँ। यह तो मेरे माँ बाप है।

पिता : अरे शान्ति, क्या कर रही हो?

माँ : जी कुछ नहीं।

पिता : खाना लाओं - (माँ पर रौब जमाता है)

माँ : जी घर में अनाज का एक भी दाना नहीं है। सारे डिब्बे खाली पडे हैं। कहाँ से लाऊँ?

पिता : मैं कुछ नहीं जानता खाना लाओं खाना नहीं है हे तो अपने बाप के घर से लाना। कल ही तो मैंने तुम्हें पैसे दिए थे। खत्म भी हुए...

माँ : जी, उस पैसों से तो रमेश की इस्कूल की फीस भर दी।

पिता : झूठ मत बोलों, मुझे लगता है तुमने सारे पैसे अपने मायके भेज दिए। बोल क्या किया पैसों का बोल।

(पिता का माँ को मारना)

परी : (रमेश से) : ये था तुम्हारा भूतकाल जहाँ तुम भी एक गरीब और लाचार परिवार में रहते थे। परन्तु आज तुम्हारी स्थिति वह नहीं है। इन्सान को कभी अपना बीता हुआ कल भूलना नहीं चाहिए... आज तुम्हारे पास सब कुछ है- मान है, सम्मान है परन्तु तुम उसका गलत उपयोग कर रहे हो। तुम पर पैसों का दबंग हावी हुआ है। गरीबों से घृणा करना, गरीबी का उपाय नहीं है। उन्हें समझो और उनसे घृणा मत करो। वो भी तुम्हारी तरह एक मनुष्य है बस... फरक इतना है... तुम्हारे पास पैसा है और उनके पास नहीं है। सोचो रमेश सोचो।

(रमेश वापस वर्तमान में चला आता है)

दृश्य पाँच

(रात के दो बजे दूसरी परी का आगमन)

परी २ : उठो रमेश उठो।

रमेश : मैं गरीबों से घृणा नहीं करूँगा... नहीं करूँगा
अरे तुम कौन हो,

परी २ : मैं वर्तमान की परीबानो हूँ-तुम्हें तुम्हारा वर्तमान
दिखाने आई हूँ।

रमेश : मेरा वर्तमान... अब मैंने वर्तमान में क्या किया?

परी २ : यह तुम मुझसे पूछ रहे हो... चलो तुम्हें बताती
हूँ। (परी का पत्नी के पास ले जाना)

रमेश : ये तो आशा है (आशा रो रही है)

परी : यह तुम्हारी पत्नी है, जो तुमसे बहुत प्यार करती
है। तुम्हारी पूजा करती है.... और तुम हो की
तुच्छ धन के लिए उसके प्यार को धिक्कार ते रहे
हो। रमेश पैसे को इन्सान बनाता है पैसा
इन्सान को नहीं। तुम्हारे इतने अत्याचार करने के
बावजूद आज भी वो तुमसे उतना ही प्यार करती
है जितना वह पहले करती थी। पर तुम्हें उसकी
जरा सी भी चिंता नहीं। लालत है। तुम पर।
लालत है। किस अंधेरे में जी रहे हो तुम? प्यार
को केवल प्यार से जीता जा सकता है नफरत से
नहीं। आओ चलो, तुम्हारे अगले अध्यायक
की ओर

रमेश : ... मेरा अगला अध्याय पर कहाँ।

परी २ : तुम्हारे भांजे सलीम के पास

रमेश : नहीं, परी बानों, मैं वहाँ कभी नहीं जाऊँगा।

परी २ : पर.... पर रमेश क्यों नहीं?

रमेश : वह न हीं मेरे जाति का है और न हीं मेरे धर्म
का... उसकी माँ ने हमारे पूरे परिवार का नाम
मिट्टी में मिला दिया।

(परीबानो इसे सलीम के घर ले जाती है।)

दृश्य-६

सलीम डिब्बे में पैसे जमा रहा है।

सायरा : घर में पैसों की एक कौड़ी भी नहीं और तुम से
पैसे क्यों जमा कर रहे हो?

सलीम : इन पैसों से मैं अपने मामूजान के लिए इस दीवाली
के अवसर पर एक तोहफा खरीदना चाहता हूँ।

सायरा : वो मामूजान जो हर साल तुम्हारे तोहफे को बाजार
में फेक देते हैं। तुम्हारे इतने प्यार से तोहफा देने
पर आजतक उन्होंने कभी अपनाया है। जो दे रहे
हो... ऐसे लोगों को जहन्नुम में जाना चाहिए
जहन्नुम में

सलीम : ऐसा मत कहो सायरा! वो जैसे भी हैं मेरे मामूजान
हैं और वह बहुत अच्छे हैं।

सायरा : अगर वह अच्छे होते तो वह हमारी गरीबी का
मजाक नहीं उड़ाते।

परी २ : देखा रमेश... एक तुम हो जो अपने भांजे को
एक नज़र देखने को तयार नहीं हो और वह
तुम्हारे लिए दीवाली का तोहफा खरीदने में लगा
हैं। रमेश धर्म, जाति इन्सानों ने बनाई है भगवान
ने नहीं

भगवान की नज़र में हर इन्सान एक है। तो
फिर तुम्हारे व्यवहार में ऐसा भेदभाव क्यों...

अखिर क्यों.... हिंदू-मुसलमान एक नहीं हो
सकते.... जबकि उनका रंग रूप एक है तो वह

एक क्यों नहीं हो सकते। इस संसार में सबसे
पहला धर्म मानवता का धर्म है। सबसे पहले उसे

अपनाओ तो ही यह संसार सुखमय होगा।
सोचो रमेश

दृश्य सात

(तीसरी परी का आगमन)

- तीसरी परी बानो रमेश को भविष्य में ले जाती है, जहाँ का नज़ारा देख कर रमेश दंग रह जाता है।
- रमेश : यह किसका मातम मनाया जा रहा है परिवानो, इतने सारे लोग किसकी तारीफ कर रहीं हैं और ये सब उसकी इतनी तारिफ क्यों कर रहे है
- परी ३ : यह मातम तुम्हारे भांजे सलीम का ही है।
- रमेश : सल्लिम का
- परी ३ : हाँ! सल्लिम का जिसने अपनी सारी जिंदगी में मानवता के धर्म को ही अपनाया। कई लोगों की मदद की, तथा उनके सुख-दुख में उनका साथ दिया। इसलिये आज इतने सारे लोग इसके मातम में आये हैं। सलीम ने अपनी जिंदगी में जैसे बीज बोये उसे उसका फल मिल गया। यह वह व्यक्ति था जिसने कभी किसीके दर्द को नहीं समझा, कभी किसीकी सहायता नहीं की। ये तो जिसने अपने परिवार वालों को तक नहीं छोड़ा, उनसे भी कभी प्यार नहीं किया।
- रमेश : पर ये कौन है?
- परी ३ : तुम खुद ही देख लो।
- रमेश : (लाश को देखते हुए) ये तो मेरा शव है।
- परी ३ : हाँ, रमेश तुम ही हो वो व्यक्ति तुमने अपने सारे जीवन में कभी अच्छा काम नहीं किया। तुमने बबुल के बीज बोए और आम की अपेक्षा कर रहे हो। हर बार सिर्फ पैसा-पैसा किया पर एक बात जान लो रमेश, मनुष्य कितना भी धन क्यों न कमाये वो कभी अपने साथ नहीं ले जा सकता। ले जा सकता है तो सिर्फ अपने अच्छे कर्म।

अभी भी वक्त है रमेश, सुधर जाओ।

रमेश : मुझे माफ कर दो परी बानो। माफ कर दो।

परी ३ : माफी मुझसे नहीं उनसे माँग। जिनके साथ तुमने अन्याय और गलत किया है।

भाग-३ दृश्य १

(सुबह का सवेरा मानो रमेश के लिए एक नई आशा किरण लाया है)

यह सुबह आम सुबह से बिलकुल अलग थी

रमेश : नमस्ते, रामलाल जी।

राम : जी बाबूजी नमस्ते नमस्ते

रमेश : अरे रहने दो रामलाल, कल से चाय आराम से लाया करो

राम : (अचरज में) बाबूजी आपकी तबीयत तो ठीक है।

रमेश : हाँ बिलकुल ठीक हैं क्यों, कुछ बीमार लग रहा हूँ क्या? रामलालजी, मैं सोच रहा हूँ कि तुम्हारे मालकिन को घर ले आऊँ।

राम : बाबूजी यह तो बहुत अच्छा सोचा आपने.... आज तो दीवाली का शुभ दिन भी है। (रमेश घर से निकलता है)

रमेश : तो मैं चलता हूँ तुम्हारी मालकिन को घर लेकर ही लौटूँगा।

राम : हाँ, जब तक मैं घर में तैयारी करता हूँ।

दृश्य दो

(विद्या के घर जाता है।)

विद्या : रमेश- आप.....

रमेश : हाँ मैं विद्या.....

विद्या : रमेश!

रमेश : नहीं विद्या.... मुझे माफ कर दो विद्या.... मैं जानता हूँ मैंने जो किया वो गलती माफी के लायक नहीं पर फिर भी मैं तुम्हारे सामने हाथ जोड़ता हूँ।

विद्या : नहीं रमेश, सुबह का भूला अगर शाम को घर आ जाए तो उसे भूला नहीं कहते।

रमेश : नहीं विद्या न जाने मैं किस घमंड में जी रहा था... इस तुच्छ धन के लिए मैंने तुम जैसी पत्नी को भी ठुकरा दिया। मैं चाहता हूँ मुझे एक मौका दो अपनी गलती सुधारने का। मैं चाहता तुम अभी मेरे साथ अपने घर चल, अपने घर...

दृश्य तिन

(सलीम का रमेश के घर आना)

सायरा : तुम्हें क्या लगता है, मामू तुम्हारा तोहफा कबूल करेंगे?

सलीम : लगता तो है मामूजान (रमेश से) असलाम वाले कुम.... नमस्ते मामूजान। मैं आपके लिए दीवाली पर तोहफा लाया हूँ।

रमेश : मेरे लिए.....

सलीम : हाँ !

रमेश : मुझे माफ कर दो सलीम, मुझे माफ कर दो।

सलीम : नहीं मामू मुझसे माफी मत माँगो ... क्या बड़े कभी छोटों से माफी माँगते हैं।

रमेश : मैंने जो तुम्हारे साथ किया उसके लिए भगवान कभी माफ नहीं करेगा।

सलीम : ऐसा मत कहो ऐसा मत कहो मामू

रमेश : नहीं सलीम। मैंन जाति और धर्म को लेकर न जाने कितनी बार तुमसे भेदभाव किया...आज

इसी जाती और धर्म की वजह से मैं अपने परिवार की खुशीयों से वंचित रहा.... मैं चाहता हूँ सलीम तुम मुझे एक मौका दो अपनी गलती सुधारने का तुम आज से वहाँ उस कुटीरों में मेरे साथ अपने इस घर में रहोगे।

सलीम : हम यहाँ ! इस घर में? नहीं मामू

रमेश : क्यों नहीं ?

सलीम : नहीं मामू।

रमेश : विद्या तुम ही इन्हें कुछ समझाओ न!

विद्या : (सायरा से) यही रह जाओ सायरा आखिर हम तुम्हारे सिवा कौन है इस दुनियाँ में ?

सायरा : (सलीम से) यही रुक जाते हैं मामूजान के आखिर उनका भी हमारे सिवा है कौन? (बहुत समझाने के बाद सलीम रुकता है)

सलीम : मामूजान आज से हम आप ही के साथ रहेंगे।

सायरा : हा सलीम आज से हम सब अपनी नई जिन्दगी शुरू करेंगे।

आखिर रमेश समझ गया कि संसार में पैसा ही सब कुछ नहीं स्नेह, प्यार, भाईचारा ही संसार का असली धन है। आज इस सबकी वजह से हमारा देश प्रगति की राह पर धीमी गति से चल रहा है और इसलिए हमारा विकास भी धीमी गति से नहीं हो पा रहा है।

इसी से सीख लेते हुए हम प्रण लेना चाहिए कि संसार से जाति तथा धर्म को हर कर मानवता लाए और प्यार भरे वातावरण में जीवन बिताने के.... और हमेशा मानवता को बढ़ावा देते और हमारा देश प्रगति कर सकता है।

‘कोशिश करनेवालोंकी हार नहीं होती’

नेत्रा श्रीनिवास खोले

द्वितीय वर्ष, वाणिज्य

मनुष्य की प्रगति के मार्ग में अनेक प्रकार की बाधाएँ आती रहती हैं। कुछ लोग इन विघ्नों-बाधाओं से भयभीत होकर हाथ-पर हाथ रखकर बैठ जाते हैं। इतना ही नहीं, वे इन सब चीजों से दूसरों को भी भयभीत कर देते हैं।

वास्तव में मनुष्य की इच्छाशक्ति ही उसकी प्रगति की आधारशिला होती है। मनुष्य की उन्नति के लिए अदम्य चाह अथवा तीव्र अभिलाषा नितांत आवश्यक है। इससे उसे कर्म करने की प्रेरणा प्राप्त होती है। और कठिन काम भी सरल प्रतीत होने लगता है।

यदि, मनुष्य के मन में तीव्र चाह है और वह परिश्रमी है, तो अपने रास्ते में आनेवाली बाधाओं से संघर्ष करते हुए अपना लक्ष्य प्राप्त करके ही चैन लेगा। क्योंकि जहाँ चाह होती है, वहाँ राह निकल ही आती है।

WHERE THERE IS A WILL

THERE IS A WAY

आज भारत की युवा पीढ़ी क्षुब्ध, व्यथित और दिशाहीन हो गई है। आज यह पीढ़ी, देश का कल का भविष्य बनाने में कम लगती हैं।

हमारे देश में कुछ ऐसी हस्तियाँ हैं, भारत देश का उल्लेख नाम है और उन्हें भारतीय होने पर गर्व है। जैसे, पंडित नेहरू, किरण बेदी, सचिन तेंडुलकर, लता मंगेशकर आदि हैं। उनमें से किरण बेदी की कहानी ही कुछ अलग ही लगती है। भारत देश में इन जैसी कोई नहीं और भविष्य में होगी भी नहीं। किरण बेदी ने अपने देश की सुरक्षा के

लिए, पुलिस सेवा को अपना करिअर बनाया। उन्हें नॅशनल ज्युनिअर टेनिस चॅम्पियन, नॅशनल सीनिअर टेनिस चॅम्पियन, आशियाई टेनिस चॅम्पियन के पुरस्कार मिले हैं। पुलिस सेवा में आने के बाद उन्हें बहुत सारी कठिनाइयों का सामना करना पड़ा। उन्होंने तिहार जेल के कैदीयों के लिए शिक्षा वर्ग शुरू किए। उन्होंने "It's Always Possible" नामक किताब लिखी है। 'द काइंडली बॅटन' नामक दूसरा चरित्र लिखा है।

किरण बेदी भारत की पहली महिला पुलिस थी और है जिन्हें १९९४ में रेमन मॅगसेसे पुरस्कार से सम्मानित किया गया।

भविष्य में कुछ बनना हो तो जरूरत है संयम, दृढ निश्चय, कठोर मेहनत और लगन की। इनके बिना कोई कुछ हासिल नहीं कर सकता।

फिल्मी क्षेत्र में भी इसका बहुत बड़ा और सफलदायी उदाहरण हमें देखने को मिलता है। फिल्मी सितारों में से एक सितारा ऐसा भी है जो बहुत बड़े परिश्रम और मन की सच्ची लगन से आसमान की ऊँचाइयों को हासिल कर चुका है। जब वे पाँचवीं कक्षा में पढ रहे थे, उस समय उन्हें भी हिंदी विषय में बिलकुल भी रुचि न थी। लेकिन फिल्म और गानों के शौकिन थे। साल भर में हिंदी की एक भी परीक्षा वो पास नहीं कर पाएँ। साल की मुख्य परीक्षा में उनकी माताजी ने उनके सामने एक शर्त रखी, शर्त ये थी की अगर वे हिंदी परीक्षा में पास होते हैं, तो उनकी माताजी

खेल कूद में भारत का महत्त्व

शमसतब्रेज शेख
द्वितीय वर्ष, वाणिज्य

खेल यह हर एक देश की शान है। अनेक सभ्यताओं और संस्कृतियों को जन्म देती है। जिससे मनुष्य जूझ कर आगे बढ़ता है। खेल यह हर एक उन्नत देश का शिखर माना जाता है, जो पाकर मनुष्य अपनी गरीबी भूलकर समय और मनोबलता के साथ मैदान में उतरता है। और अपनी सार्थकता को पूरा करने में प्रयत्नशील रहता है।

खेल कूद यह सभी देशों में पहले से ही चला आ रहा है, हर देश का मनुष्य जीतने व अपने देश का झंडा फहराने के लिए मैदान में उतरता है। और पदक जीतकर अपने देश का नाम रोशन करता है। इसी प्रकार भारत में भी खेल एक नशा की तरह छाया हुआ है। भारत देश यह संस्कृतियों व सभ्यताओं को जन्म देनेवाली धरती है। यहाँ के युगपुरुष अपनी भारत देश की रक्षा के लिए युगों से दुश्मनों से लड़ते आए हैं। तो भारत देश इस खेल की लड़ाई से कैसे पीछे रह सकता है।

भारत यह गरीबों का देश माना जाता है, क्योंकि जनसंख्या की दृष्टि से भारत का अग्रगण्य क्रमांक है। फिर भी भारत देश में गरीबी को भूलकर लोग खेलों को महत्त्व दे रहे हैं। भारत देश में सभी प्रकार के खेल खेले जाते हैं। क्रिकेट, सायकलिंग, फुटबाल, टेबल टेनिस, कबड्डी, बेसबॉल, बिस्मिंग आदि। आज के इस भारत देश में अहाँस राज्य हैं। भले ही सभी की संस्कृति, भाषाएँ अलग हों परंतु खेल यह जुनून है, जो सभी को एकत्र करता है। भारत के जिस राज्य में राष्ट्रीय खेल का आयोजन होता है, वहाँ के सामाजिक लोग, पूरी तरह से तैयारियों में जुटे रहते हैं। इस तरह यह पता चलता है कि हमारे भारत देश में खेल

का क्या महत्त्व है। भारत सरकार तो जो खिलाड़ी राष्ट्रीय खेल में पदक लाता है, उसका नगद रुपये और सम्मान चिन्ह प्रदान करती है। जिससे उसका स्वाभिमान बढ़ता है।

ऑलिम्पिक यह विश्व का सबसे बड़ा खेल का आयोजन है। जहाँ पर विश्व के सभी पात्र खिलाड़ी इकट्ठा होते हैं। और अपने देश का परचम फहराते हैं। ऑलिम्पिक यह खेल का आयोजन चार साल में एक बार होता है। लोग इस आयोजन में सहभागी होने के लिए कई सालों तक अभ्यास करते हैं और अपना मनोबल बढ़ाते हैं। और प्रतियोगिता में सफलता प्राप्त कर अपने देश का परचम फहराते हैं।

भारत देश उनमें से एक है। यहाँ पर भी बड़े से बड़े खिलाड़ी हैं, उदा. तेंडुलकर (क्रिकेट), अभिनव बिंद्रा (शुटिंग) कर्णाल मल्लेश्वरी (वेटलिफ्टिंग) आदि। ऐसे ही अनेक खिलाड़ी हैं, जो अनेक खेलों में भारत देश का नाम ऊँचा रखने में अपनी पूरी मेहनत लगा देते हैं। खेल ही खिलाड़ीयों की जीवन की शैली बनकर रह गई है।

खेल में भारत का स्थान अग्रगण्य स्थान में आता है। २०१० के कॉमनवेल्थ गेम में भारत पूरे ३६ सुवर्ण पदक लेकर दूसरे स्थान पर था जबकि आस्ट्रेलिया यह देश प्रथम स्थान पर विराजमान था। इस कॉमनवेल्थ गेम में भारत ने अच्छा प्रदर्शन किया है, और अपनी संस्कृति और सभ्यता से दर्शकों का मन मोह लिया। इससे यह पता चलता है, कि भारत में खेल का महत्त्व कितना बढ़ गया है। इसी प्रकार रशिया में भी अपने अच्छे प्रदर्शन दिखाकर

खेल कूद में भारत का महत्त्व

शमसतब्रेज शेख
द्वितीय वर्ष, वाणिज्य

खेल यह हर एक देश की शान है। अनेक सभ्यताओं और संस्कृतियों को जन्म देती है। जिससे मनुष्य जूझ कर आगे बढ़ता है। खेल यह हर एक उन्नत देश का शिखर माना जाता है, जो पाकर मनुष्य अपनी गरीबी भूलकर समय और मनोबलता के साथ मैदान में उतरता है। और अपनी सार्थकता को पूरा करने में प्रयत्नशील रहता है।

खेल कूद यह सभी देशों में पहले से ही चला आ रहा है, हर देश का मनुष्य जीतने व अपने देश का झंडा फहराने के लिए मैदान में उतरता है। और पदक जीतकर अपने देश का नाम रोशन करता है। इसी प्रकार भारत में भी खेल एक नशा की तरह छाया हुआ है। भारत देश यह संस्कृतियों व सभ्यताओं को जन्म देनेवाली धरती है। यहाँ के युगपुरुष अपनी भारत देश की रक्षा के लिए युगों से दुश्मनों से लड़ते आए हैं। तो भारत देश इस खेल की लड़ाई से कैसे पीछे रह सकता है।

भारत यह गरीबों का देश माना जाता है, क्योंकि जनसंख्या की दृष्टि से भारत का अग्रगण्य क्रमांक है। फिर भी भारत देश में गरीबी को भूलकर लोग खेलों को महत्त्व दे रहे हैं। भारत देश में सभी प्रकार के खेल खेले जाते हैं। क्रिकेट, सायकलिंग, फुटबाल, टेबल टेनिस, कबड्डी, बेसबॉल, स्विमिंग आदि। आज के इस भारत देश में अष्टाई राज्य हैं। भले ही सभी की संस्कृति, भाषाएँ अलग हों परंतु खेल यह जुनून है, जो सभी को एकत्र करता है। भारत के जिस राज्य में राष्ट्रीय खेल का आयोजन होता है, वहाँ के सामाजिक लोग, पूरी तरह से तैयारियों में जुटे रहते हैं। इस तरह यह पता चलता है कि हमारे भारत देश में खेल

का क्या महत्त्व है। भारत सरकार तो जो खिलाड़ी राष्ट्रीय खेल में पदक लाता है, उसका नगद रुपये और सम्मान चिन्ह प्रदान करती है। जिससे उसका स्वाभिमान बढ़ता है।

ऑलिम्पिक यह विश्व का सबसे बड़ा खेल का आयोजन है। जहाँ पर विश्व के सभी पात्र खिलाड़ी इकट्ठा होते हैं। और अपने देश का परचम फहराते हैं। ऑलिम्पिक यह खेल का आयोजन चार साल में एक बार होता है। लोग इस आयोजन में सहभागी होने के लिए कई सालों तक अभ्यास करते हैं और अपना मनोबल बढ़ाते हैं। और प्रतियोगिता में सफलता प्राप्त कर अपने देश का परचम फहराते हैं।

भारत देश उनमें से एक है। यहाँ पर भी बड़े से बड़े खिलाड़ी हैं, उदा. तेंडुलकर (क्रिकेट), अभिनव बिंद्रा (शुटिंग) कर्णाल मल्लेश्वरी (वेटलिफ्टिंग) आदि। ऐसे ही अनेक खिलाड़ी हैं, जो अनेक खेलों में भारत देश का नाम ऊँचा रखने में अपनी पूरी मेहनत लगा देते हैं। खेल ही खिलाड़ियों की जीवन की शैली बनकर रह गई है।

खेल में भारत का स्थान अग्रगण्य स्थान में आता है। २०१० के कॉमनवेल्थ गेम में भारत पूरे ३६ सुवर्ण पदक लेकर दूसरे स्थान पर था जबकि आस्ट्रेलिया यह देश प्रथम स्थान पर विराजमान था। इस कॉमनवेल्थ गेम में भारत ने अच्छा प्रदर्शन किया है, और अपनी संस्कृति और सभ्यता से दर्शकों का मन मोह लिया। इससे यह पता चलता है, कि भारत में खेल का महत्त्व कितना बढ़ गया है। इसी प्रकार रशिया में भी अपने अच्छे प्रदर्शन दिखाकर

छठे स्थान पर विराजमान रहा है। क्रिकेट के खिलाड़ी सचिन तेंडुलकर विश्व के नंबर वन के खिलाड़ी माने जाते हैं। विश्वनाथन आनंद भी पूरे सात बार विश्व चैंपियन बन चुके हैं। यह सभी भारत के युगपुरुष हैं। सभी खिलाड़ियों का सहयोग ही देश के विकास में सहयोग प्राप्त कराके देता है।

फिर भी भारत देश में कुछ ऐसी राजनीति कारण बन रही हैं कि अच्छे खिलाड़ी पीछे रह जा रहे हैं। उसका मुख्य कारण है, खेल के प्रति राजनीति, दुराचार, यह एक खेल की दुनिया का संकट बन चुका है। इन सभी घटनाओं को देखकर भारत व विश्व के सभी खिलाड़ी अपनी अप्रतिम इच्छा को पाने में असफल रहते हैं। क्या यह राजनीतिक दाँव-पेच भारत के खेलों में कठिनाई नहीं पैदा करती? जरूर पैदा करती है, तथा उस आतंकवाद से भी है।

इसीलिए इन सभी बातों को भूलकर हमें भ्रष्टाचार

मिटाना होगा। खेल का महत्व तभी बढ़ेगा जब हम सरकार द्वारा दिए गए धरोहर को खिलाड़ियों में सही प्रकार से दे देंगे क्योंकि भारत गरीब होने के कारण यहाँ के खिलाड़ी अपने संकटों को पार करके अपने यश का अप्रतिम झंडा फहराते हैं।

आज का युग प्रतियोगिता का युग है। हर देश जगत् पर प्रतियोगिता है। सफलता उसी को मिलती है, जो प्रतियोगिता से परे होकर सोचे, और अपने भारत देश की उन्नति में सहयोग दे। तभी हमारा भारत देश खेलों के इन महान देशों में अग्रगण्य रहेगा। यह तभी संभव है, जब हर एक खिलाड़ी को उसे अपने देश पर गर्व हो।

खेल कूद यह प्रीत है, निराली।

उन्नति देश की है धरोहर प्यारी

खेल है संकट से लडना सिखाता

मन की व्यथा को है, दूर भगाता ॥

Dinesh Painting Contractors

Prop. Dinesh More

24/15, Chavan Nagar, Police Wireless Colony, Pune 411 008.

बेटी

सरिता कुमावत
प्रथम वर्ष, वाणिज्य

बेटी शब्द पर जब भी गौर किया जाता है, तो आँखों से आँसू निकल आते हैं, आखिर क्यों ? क्यों लोगों के दिलों में एक बेटी के लिए जगह नहीं है। जब भगवान से संतान मांगने का समय आता है तब लोग बेटा माँगते हैं। यही सोचकर कि हमारे बुढ़ापे का सहारा बनेगा, हमारे सपनों को सच करेगा, हमारा नाम रोशन करेगा। क्या एक बेटी अपने माता-पिता के सपनों को साकार नहीं कर सकती? क्या उनका नाम रोशन नहीं कर सकती ? उनके बुढ़ापे का सहारा नहीं बन सकती ? क्यों उनका जीवन गृहस्ती में ही कैद है ?

आखिर क्यों लोग भूल जाते हैं -

जिस माँ दुर्गा से शक्ति माँगी जाती है। वे भी एक स्त्री हैं।
जिस माँ सरस्वती से ज्ञान माँगा जाता है। वे भी एक स्त्री हैं।
जिस माँ लक्ष्मी से धन माँगा जाता है। वे भी एक स्त्री हैं।
यहाँ तक कि एक बेटे को जन्म देनेवाली माँ भी एक स्त्री हैं।

जब परिवार में बेटे का जन्म होता है, तो जोर-शोर के साथ मिठाइयाँ बाँटी जाती हैं। लेकिन बेटी का जन्म होने पर खुशियों के स्वर धीमे क्यों हो जाते हैं आखिर क्यों? एक पिता बचपन से लेकर बुढ़ापे तक अपने बेटे को

हर चीज लाकर देता है, चाहे कपडा हो, जूता हो, मोबाईल हो, गाडी हो या और कुछ-क्या? इसी दिन के लिए कि वह बेटा बड़ा होकर बाप का पगोसी बन जाए। अधिकांश गाँवों में हम अक्सर देखते हैं कि लडके पढ-लिखकर नौकरी के लिए घर-परिवार से दूर, शहर में रह रहें हैं और वृद्ध अवस्था में माँ-बाप वहीं गाँव में रहकर अपना काम स्वयं कर रहे है। मैं यह नहीं कहती कि सारे बेटे एक जैसे होते हैं लेकिन इतना जरूर कहूँगी कि एक बार अपनी बेटी पर भी विश्वास करके उसे बेटे की तरह समझकर आगे बढ़ने के लिए प्रेरित कीजिये..... उसका साथ दीजिए। फिर देखिए वह घर के आंगन को कितना उज्वल बनाती है। मायके में बेटी को हमेशा पराया धन कहा जाता है और ससुराल में कहा जाता है कि परायी बेटी को हम अपनी बहू बनाकर लाए है। आखिर वह कभी-भी किसीकी अपनी नहीं होगी हमेशा परायी ही कहलायेगी, यदि इस बात को झुठलाना है तो हर माँ-बाप जिनके यहाँ बेटी का जन्म हुआ है..... उसे बेटे की तरह पढा-लिखाकर बेटे की तरह प्यार देकर आगे बढ़ने में तन, मन, धन से साथ दें तो वह समय बहुत जल्द आयेगा कि एक बेटी बेटे से आगे होगी। ■■■

- ★ जो काम कभी भी हो सकता है, वह कभी नहीं हो सकता। जो अभी होगा वहीं होगा।
- ★ भाजो नहीं, बदलो।
- ★ सबकी सुनो, मनकी करो।
- ★ आरजू खुदासे करो, बंदेसे नहीं। प्यार आदमीसे करो, उसके पैसोसे नहीं।

लोक कल्याणकारी राज्य की स्थापना में सरकार की भूमिका

रामगोपाल अट्टेला
तृतीय वर्ष, कला

भारतीय संविधान के भाग तीन, अध्याय-४ में वर्णित लोक कल्याण कार्य राज्य की स्थापना का भारत संविधान ने देश व प्रदेश की सरकार पर डाला है। सामाजिक, आर्थिक और राजनीतिक न्याय दिलाने के लिए शिक्षा, स्वास्थ्य, सुरक्षा और विकास प्रत्येक नागरिक को दिया जाना जरूरी है जो देश की आजादी की ६३ वर्ष बाद भी अवाम को नहीं मिल सका है! उसकी एक समीक्षात्मक भारत की स्थिति के बारे में प्रस्तुत कर रहे हैं। शिक्षा की वास्तविक स्थिति संविधान के अनुच्छेद २१ के अलोक में शिक्षा को मौलिक अधिकार के रूप में एक बिल संसद में पास हुआ है। इसमें आठवीं कक्षा तक मुक्त शिक्षा देने की बात कही गई है। संविधान के अनुच्छेद २१ की व्याख्या करते हुए सर्वोच्च न्यायालय ने कहा कि शिक्षा मूल अधिकार है, जबकि संसद में बैठे हुए संसद सदस्यों ने यह बता दिया कि, आठवीं तक शिक्षा मौलिक अधिकार है तो फिर आगे की शिक्षा कहा से प्राप्त हो, जब की सच्चाई यह है कि, बगैर उच्च शिक्षा के कोई भी समाज और राज्य तर की नहीं कर सकता, लेकिन प्राथमिक की ही हालत दयनीय है तो उच्च शिक्षा के बारे में सोचना भी बेमानी है!

भारत में ५,७६,००० गाँवों में रहने वालों के बच्चों को पढ़ाने के लिए २ लाख गाँव में दूर-दूर तक कोई भी स्कूल नहीं है! ६००० स्कूलों के लिए बिल्डिंग नहीं हैं। ३२००० स्कूलों में अध्यापक नहीं हैं! राष्ट्रीय सर्वेक्षण की रिपोर्ट के अनुसार उच्च शिक्षा में मुस्लिम भेजता है तो ५ पैसे पहुँचते हैं। मैं पूछता हूँ कि राज्यों में कांग्रेस और भाजपा की सरकारें हैं जहाँ? रुपये में से का स्थान प्रतिशत एस सी- एस.

टी से भी कम है! मुस्लिम समाज के १०० बच्चों में से सिर्फ दस बच्चे ही पहुँच पाते हैं १० वीं तक, जबकि एसटी के ११ प्रतिशत, एससी के १२ प्रतिशत, ओबीसी के १४ प्रतिशत उच्च शिक्षा में पहुँच जाते हैं! यह आंकड़ा सदन में प्रस्तुत की गई डॉ. अर्जुन सिंह गुप्ता की रिपोर्ट (२००८-२००९) में दिया गया है। इस देश की कुल जनसंख्या के ७७-७८ करोड़ लोग भूखे-नंगे, अर्ध नंगे और उपेक्षित लोग हैं। २९ करोड़ लोग ६ रुपये प्रतिदिन, २६ करोड़ लोग २० रुपये प्रतिदिन पर जिंदा हैं। जिन लोगों की आमदनी इससे भी कम है; वह प्राथमिक शिक्षा लेने के लायक नहीं हैं तो उच्च शिक्षा के बारे में सोचना कोरी बकवास है।

मानव संसाधन मंत्री कपिल सिब्बल ने ५ अक्टूबर २००९ को संसद में कहा कि कक्षा ६ तक पहुँचते - पहुँचते २२ करोड़ बच्चे पढ़ाई छोड़ देते हैं, १४ करोड़ बच्चे कभी स्कूल नहीं जाते हैं। ३६ करोड़ लोग अनपढ़ और गवार हैं! भ्रष्टाचार में भारत १३४ नंबर पर है। पूर्व प्रधानमंत्री राजीव गांधी का कहना था कि केंद्र द्वारा एक रुपया राज्य को भेजा जाता है, लेकिन इसमें से १५ पैसे अजनता तक पहुँच पाते हैं। उनके बेटे राहुल गांधी का कहना है कि १ रुपये केंद्र में भेजता है तो ५ पैसे पहुँचते हैं। मैं पूछता हूँ कि राज्यों में कांग्रेस और भाजपा की सरकारें हैं जहाँ? रुपये में से ९५ पैसे किसने खाये हैं? हम चाहते हैं कि देशप्रदेश की सरकारें इस आर्थिक और उच्च शिक्षा में पनप रहे भ्रष्टाचार की रोकथाम के लिए उच्च स्तरीय जांच कर कठोरतम वैधानिक कारवाई की जानी चाहिए! तभी हमारी देश के जो लक्ष्य हैं, वो हासिल कर सकते हैं!

कथा मोहिनी एकादशी

उर्मिला सुरवसे,
प्रथम वर्ष, कला

युधिष्ठिर ने बड़े विनित भाव से श्रीकृष्ण से कहा -
'हे नटवर नागर वैशाख मास के शुक्ल पक्ष की एकादशी के
बारे में कथा सहित सब बातें मुझे बताइए !'

भगवान कृष्ण ने कहा - हे कुन्तीपुत्र ! जब सीताजी
के बनवास के बाद रामचन्द्रजी बहुत व्यथित थे तब उन्होंने
वशिष्ठजी से पूछा था कि गुरुदेव मुझे कोई ऐसा व्रत बताइए
जिससे समस्त दुखों पापों, और संतापो का क्षय होकर मेरे
हृदय को शान्ति मिले। उस समय वशिष्ठजी ने जो उत्तर
दिया वह मैं तुम्हें सुनाता हूँ-महर्षि वशिष्ठजी ने कहा - हे
राम, आपने कोई पाप नहीं किया। आपका तो नाम लेने से
ही मनुष्य के सभी रोग-शोक मिट जाते हैं । यह प्रश्न
आपने लोकहित की भावना से किया है, अतः मैं आपको
बतलाता हूँ कि मानसिक शांति के प्रति और संताप तथा
पाप मिटाने का अमोघ अस्त्र है यह मोहिनी एकादशी का
व्रत । वैशाख मास के शुक्ल पक्ष की एकादशी को मोहिनी
एकादशी इसलिए कहा जाता है कि इसका व्रत करने से
मनुष्य के पाप तथा दुख दूर होकर वह मोहजाल से मुक्त हो
जाता है। अतएवं दुखी मनुष्य को यह व्रत अवश्य करना
चाहिए । मैं इसकी कथा कह देता हूँ आप ध्यानपूर्वक सुनिए

सरस्वती नदी के किनारे बसी सुन्दर और संपन्न नगरी
मद्राती में धृतीमान नाम का चंद्रवंशी राजा राज्य करता
था। इस नगर में धन-धान्य से परिपूर्ण धनपाल नामक एक
वैश्य रहता था । वह वैश्य अत्यन्त धर्मात्मा एव विष्णु भक्त
था । उसने नगर में अनेकों को भोजनालय, प्याऊ, कुएँ,
तालाब एवं धर्मशाला आदि बनवाएँ । सड़क के किनारे

आम, जामून, नीम आदि के अनेक वृक्ष लगावाए, उस
वैश्य के सुमना, सदबुद्धी, मेधावी, सुकृति और धृष्ट-बुद्धी
नाम के पाँच पुत्र थे ।

उसके चार पुत्र तो धर्मात्मा थे, परंतु सबसे छोटा
बेटा धृष्टिबुद्धि महापापी और दुराचारी था । वह वेश्याओं
और दुराचारी मनुष्यों की संगति में रहकर जुआ खेलता,
दूसरो की स्त्रियों के साथ भोग विलास करता तथा मदत्स्य-
मांस का सेवन करता था । इस प्रकार अनेक कुकर्मों में
फँसकर वह अपने पिता के धन को नट करता था । इन्हीं
कारणों से उसके पिता, भाइयों तथा परिवारवारों ने उसको
घर से निकाल दिया । घर से निकाल देने के बाद सब धन
नष्ट हो जाने पर वेश्याओ तथा दुष्ट संगी-साथियों ने उसका
साथ छोड़ दिया ! अब वह भूख-प्यास से अत्यंत दुखी
रहने लगा । तब उसने शाम के समय चोरी करना प्रारंभ
कर दिया, एक बार वह पकड़ा गया, परंतु राज्य कर्मचारियों
ने उसे वैश्य का पुत्र जानकर छोड़ दिया । परंतु दूसरी बार
पकड़े जाने पर उन्होंने उसे राजा के सामने उपस्थित कर
दिया । कारागार में राजा ने उसको बहुत दुख दिएँ और फिर
नगर से निकाल दिया । अब तो वह वन में रहकर जानवरों
के शिकार पर अपना जीवन यापन करने लगा । एक दिन
भूख-प्यास से व्याकुल वह शिकार का पीछा करते करते
कौडिन्य ऋषि के आश्रम में जा पहुँचा । उस समय वैशाख
मास था और कौडिन्य ऋषि गंगा स्नान करने आ रहे थे ।
उनके भीगे वस्त्रों के छीटे पडने से कुछ सदबुद्धि प्राप्त हुई
और मुनि के सामने हाथ जोडकर कहने लगा - हे मुनिश्वर!
मैंने अपने जीवन मे बहुत पाप किए हैं, अतः आप उन पापों

से छूटने का कोई साधारण और बिना व्यय का उपाय बतलाइए। उसके दीन वचन सुनकर ऋषि कहने लगे कि ध्यान देकर सुन। तुम वैशाख शुक्ल एकादशी का व्रत करो। इस एकादशी का नाम मोहिनी है और इस से तुम्हारे सब पाप नष्ट हो जायेंगे। मुनि के वचन सुनकर वह अत्यन्त प्रसन्न हुआ और उनके द्वारा बताई गई विधि के अनुसार

उसने मोहिनी एकादशी का व्रत किया। हे राम! इस व्रत के प्रभाव से उसके सब पाप नष्ट हो गए और अन्त में वह गरुड पर चढ़कर विष्णुलोक गया। इस व्रत से मोह और सब नष्ट हो जाते हैं। अतः संसार में इस व्रत से श्रेष्ठ अन्य कोई व्रत नहीं है। इसके महात्म्य को पढ़ने अथवा सुनने से एक हजार गोदान का फल प्राप्त होता है।

मेरा दिल

दिगंबर गोपाळ मिसाळ

तृतीय वर्ष, कला

नजरों से नजरें मिलीं
आँखों - आँखों में इशारा हुआ
जाने क्यों मुझे ऐसा लगा
मेरा दिल कहाँ खो गया।

जब मुस्कराती है तनहाई
तो तुम्हारी याद आती है
अब तो मेरे दिल की धडकनें भी
तुम्हारी सांसों से चलती हैं।

तेरे नाम से दिल धडकने लगा
सामने देखकर धडकन रुक सी गयी
मेरे धडकन को ऐसा लगा कि
मेरा दिल तुम पर फिदा हो गया।

चाहे कुछ भी हो जाए मेरा दिल
करता है तुमसे प्यार करता
हूँ तुमसे प्यार का इजहार
बनोगी क्या मेरे जीवन की साथीदार ?

तेरी याद

नींद मुझे सोने नहीं देती
वक्त मुझे बैठने नहीं देता
सताती है हरपल तेरी याद
तुझे मेरा दिल भूला नहीं सकता

जब भी भुलाने की कोशिश करता हूँ
उससे भी ज्यादा तुम मेरे पास आती हो
मेरा दिल इतना पागल है कि
ख्वाबो, खयालों में तुम नजर आती हो !

न जाने तुझमें ऐसी कौन-सी अदा है
जो मेरे दिल ने किसीकी एक न सुनी
तुझे छोड़कर मेरे दिल को किसी
और को देखने की हिम्मत ही नहीं हुई।

हर किसीको नसीब नहीं होता
यहाँ प्यार जिंदगी में
खूबनसीब है जो जिसको
मिली यह बहार जिंदगी में।

मानसशास्त्र विभागातर्फे
कलायडोस्कोप या
विभागीय अंकाचे प्रकाशन
करताना सौ. राधिका बेहरे,
श्री. संजय पवार व प्राचार्य
डॉ. संजय खरात

स्वरमाधुरी प्रथम क्रमांकाचे
पारितोषिक डॉ. संभाजी
पाठारे व प्रा. प्रकाश दीक्षित
यांच्या हस्ते स्वीकारताना
कु. सानिका गोरेगावकर

'सर्वोत्कृष्ट विद्यार्थी पारितोषिक'
स्वीकारताना विद्यार्थी गणेश होनवाड
हस्ते डॉ. गजानन एकबोटे,
डॉ. वि. भा. देशपांडे, मा. प्राचार्य

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभः
प्रमुख पाहुणे डॉ. वि. भा. देशपांडे यांचे
स्वागत करताना
मा. सौ. ज्योत्सना एकबोटे

भाषा विभागातर्फे आयोजित
केलेल्या आंतरमहाविद्यालयीन
निबंध स्पर्धेत प्रथम क्रमांक
मिळवलेला विद्यार्थी -
मच्छिंद्र रोडे, प्रवरानगर

डॉ. नंदा, डॉ. राम ब्रह्म, डॉ. पुष्पलता या नॅक समितीच्या
सदस्यांशी संवाद साधतांना डॉ. गजानन एकबोटे

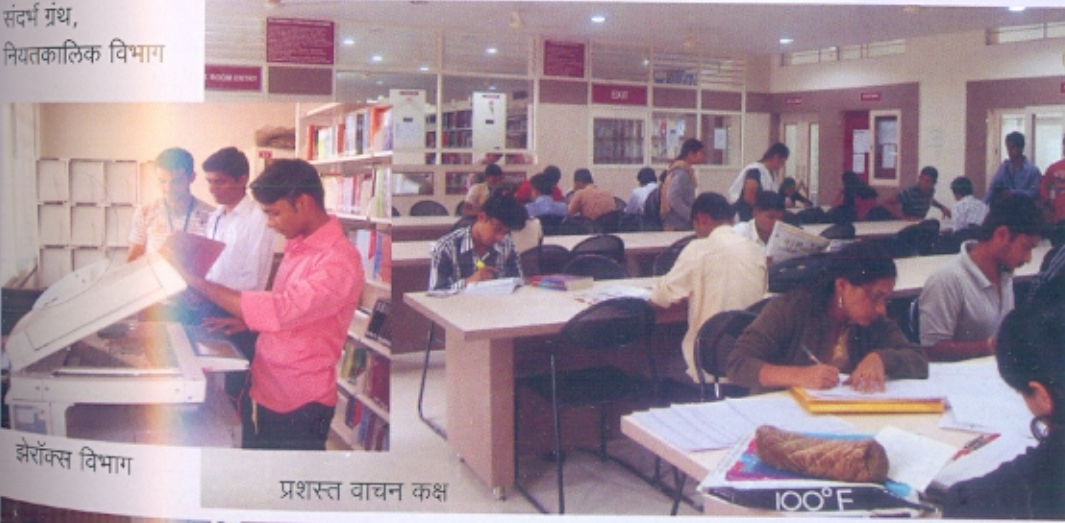
नॅक सदस्यांच्या भेटी दरम्यान आयोजित
केलेला विविध गुणदर्शनाचा कार्यक्रम

सुसज्ज ग्रंथालय

विद्यार्थ्यांसाठी संगणक व
इंटरनेट सुविधा विभाग

संदर्भ ग्रंथ,
नियतकालिक विभाग

झेरोक्स विभाग

प्रशस्त वाचन कक्ष

महाड येथे रसायनशास्त्र
पदव्युत्तर विभाग
विद्यार्थ्यांची औद्योगिक
केंद्रास शैक्षणिक भेट

राष्ट्रीय सेवा योजना लायन्स क्लब समवेत

'सायकल रॅली' 'पुणे विद्यापीठ ते खानापूर' - प्रा. हरी नरके, डॉ. शाकेरा इनामदार यांचा सहभाग

म. फुल्यांच्या जन्मशताब्दी निमित्त खानवडी या त्यांच्या जन्मगावी आरोजित केलेला कार्यक्रम

राष्ट्रीय सेवायोजनेतील विद्यार्थ्यांचे
कोंढूर गावातील श्रमदान

संचेती हॉस्पिटलने आयोजित 'फाइट फॉर अश्रायटिस'मध्ये सहभागी मॉडर्न कॉलेजचे विद्यार्थी

इंग्रजी विभागाच्या 'फ्लेअरचे'
उद्घाटन करतांना कॅरिना
मॅन्युअल व
महाविद्यालयाचे प्राचार्य
डॉ. संजय खरात.

ल्यूपिन फॉर्मसिटीक्यूल्स प्रायव्हेट लि.
या कंपनीतर्फे 'कॅम्पस इंटरव्ह्यू' प्रसंगी
बोलताना डॉ. मुकुला कुलकर्णी

समाजशास्त्र विभाग व्याख्यान -
स्त्री भ्रूण हत्या जाणीव जागृती
प्रा. वंदना पलसाने

मा. डॉ. गजानन एकबोटे
यांच्या हस्ते बेस्ट स्पोर्ट्समन
बक्षीसाचा स्वीकार
करताना आंतरराष्ट्रीय
खेळाडू चंद्रकांत मनवाडकर

आंतरमहाविद्यालयीन हॉकीस्पर्धा-विजेता संघ

आंतरमहाविद्यालयीन बेसबॉल स्पर्धा विजेता संघ

उभे खेळाडू - (डावीकडून) लखन येणके, संदिप कर्णे, अरिफ चितवान, प्रा. विक्रम फाले, अविनाश तापकीर, विनोद जाधव, नवनीत बापू
बसलेले खेळाडू - अमित परबत, रुपेश शिंदे, रोहीत पाटील, सनी मोहिते, प्रमोद बामले, केतन कदम, विशाल तनपुरे, निलेश लहारे

डॉ. दत्ता महादम व प्राचार्यांच्या समवेत मॉडर्न श्री २०११ विजेता सागर जाधव

उभे - विश्वनाथ पाटील, इंदल सुर्यवंशी, प्रमोद शिंगाडे, संग्राम चौगुले, विशाल तनपुरे, फ्रँकलीन फर्नांडीस, विनोद जाधव
बसलेले - रोहीत पाटील, माधव माडे, विनोद शिंगाडे, अभय मेश्राम, धीरज सावंत, अमित परबत

ENGLISH SECTION

GLOBALISATION

Ashwini Rhidas Chinhe

S.Y. B.A.

A gloomy atmosphere is developing all over the world. The worst possible fear of policy maker's has finally come true. The great global crisis in eighty years has weakened the world's major economies, with many of them heading for recession major with many of them. Heading for recession. The U.S. has finally slipped in to recession and the economy has shrunk at .6% in the fourth quarter in 2008 primarily struck by worsening credit condition. Moreover, the employment rate has increased from 6.1 to 6.5 and it is likely to reach 7.5 percent by the end of 2009. Japan's economy shrunk 0.1% in the third quarter of 2008 sending the world's second biggest economy in to recession for the first time in several years. Unemployment in U.K. will rise to almost three million next year and the economy will contract by almost two percent. Italy, HonKong, Singapore economies are also suffering from worst ever slow down in the last several years. Several economies all over the world are experiencing the severe blows of recession. India is no exception to the situation.

Like a virulent virus, the recession is likely to create a debilitating effect on the investors, employees, industrialists and the whole Indian

economy. Small investors and shareholders have already suffered a lot. When the stock market index fell from around 21000 in January 2008 to less than 9000 in November 2008. Yet i.e. first week of Feb. 2009, it has not reached the 10,000 mark, forget about the magical highest figure of 21,000. in the near future.... several Indian big and small companies would feel the mighty blow of the economic turmoil. Thousands of small businessmen might see their market. Virtually evaporating and lakhs of workers might lose their jobs. Several organisations all over the world including India have already started offering 'pink slips' to their employees. Group financial services major City Group

Just to quote a single example, is planning to slash as many as 50,000 jobs in the next five to six months certainly, the life will never be the same for those investors, employees and businessmen, who would be devastated by the same for those investors, employees and businessmen, who would be devastated by the tidal wave of recession that would hit the country very soon.

Due to the 'sub-prime Financial crisis developed in USA, several financial

organisations, investment banker and insurance companies in USA either faced the insolvency or they are on the way to insolvency. Since these organisations have spread their activities in Europe and South-East, Asia, Several countries in these areas are going to be hit adversely. If world affect especially those companies which have taken part in 'securitization' of home loan in USA on the whole this recession is going to affect, adversely especially the great superpower USA and its supporting nations like UK, France etc. At the same time this might increase the significance at China, India, Brazil and few other developing countries in the world. Power balance, as it has been observed in the recent G-20 summit held in Washingtons on 16th Nov. 2008. In USA, American Congress has declared a package of \$ 700 to overcome this financial crisis.

Indian Prime Minister Dr. Manmohan Singh has expressed that the financial crisis has

exploded into a systematic crisis, which has choked normal credit channels and triggered a normal credit channel a world wide collapse in Stock Market around the world. According to him, India's growth rate is expected to slow down between 7 to 7.5 Percent in the current financial year. According to P. Chidambaram, "the financial meltdown will not spare any sector of the economy. But Monetary measures, counter - cyclical measures and enlightened measures by the companies themselves can get over this painful period adjustment and in about 6-9 months, we should be back to our growth rate."

Truely speaking, it is difficult to predict the exact time period within which such recovery would be possible. At the moment, it is essential for the businessmen to accept the fact that recession is going to hit all the areas of economy and adopt suitable strategies to become successful in such a grave situation.

Ode to My College

One rainy morning, nineteen years ago
You made a humble beginning
with dreams in a row
Anxiously we waited,
to watch you steadily grow
Nurturing you with love and care
And bring the desired glow !
Life isn't just a matter of milestones...

But of moments we all know
For many a scorching summers have passed
And happiness does show.
Its Prosperity and success
Thats made a thousand faces glow !

Prof. Shampa Chakraborti
Hod, English

The Child Philosopher

Jitender Kumar, F.Y. B.A.

Once there lived a potter and his wife in a small village. They had a little boy who was smart and intelligent. The potter's mother also lived with them. They lived happily in a small hut.

The potter's wife was a very quarrelsome lady. She didn't like her mother-in-law. The two would quarrel daily. The potter tried to pacify his wife. But all his attempts were in vain. Their son was also unhappy with these incidents.

At last, the potter, in despair, built another hut nearby for his mother. The old lady started living in the new hut. The boy loved his grandmother. So every day he would go across to play in her hut.

The potter's wife gave a mud pot to the lady in which she served her food daily. Everyday the old lady would appear at the potter's kitchen door, pot in her hand, to collect her food. The potter's wife would fill the pot with food and old lady would return to her hut with the food. Often the potter's wife would behave rudely with the old woman.

The potter felt sorry for his mother. He knew that his wife was guilty. But he could not do anything. He used to sit under the tree near the hut for hours together and think about his family.

The potter's son was very much attached to his grandmother. He wondered why his grandmother was ill-treated like this. Perhaps

all mothers were treated like this when their sons got married, he thought.

One day the potter went to the market. Nobody was there in his workroom. His son slipped into that room. He sat near the potter's wheel and started making a bowl.

His mother, in search of her son, reached the potter's wheel, turning out a mud pot. She was satisfied. At last he also started the family work, she thought.

She asked him, "My son! who are you making that pot for?"

The boy looked at her and replied: "I am making this mud pot for you, mother."

She exclaimed, "Why? I don't need one at present." The boy replied calmly: "Ma! I am making this pot for you, so that my wife can give you your food in it, when you live in a separate hut after my marriage."

She was speechless on hearing this. "Oh! God," she thought, "such would be my fate in my late life years." She realised how badly she treated her mother-in-law. Her heart was filled with remorse.

The same day she brought back her mother-in-law to her hut. She apologised to her. The potter and his son were very happy. They lived together happily again.

Moral : This story tells us that we should serve our duties and fulfil their needs. If a little boy can understand his duty then why not we?

What's Life ?

Arti Chandrakant Walunj

F.Y. B.Sc.

Now-a-days it is necessary to change our psychology. Today we need to think about good for each and everyone.

A person who makes others happy/ provides livelihood to the needy, lives the real life. Otherwise, everyone lives for himself. A selfish person can't do anything in his life.

When we think about everyone our life will be meaningful. If you are a youngster, you should be always busy in your work.

Because, "childhood is senseless old age is helpless, but youth hood is helpful if you are not doing anything in your life.

Your life will be purposeless, so it is nec-

essary to struggle hard in any situation.

"Swami Vivekanand said, "When you are born you are crying & people were laughing. But do some work in life. After death you will be laughing and people will be lamenting.

So, at the end I refer to the story of candle and thread.

Thread asked the candle, "Why do you dissolve, when I burn?" The candle said, "you are in my heart, If you suffer. I am bound to shed tears for you."

That is the real meaning of life Just burning for other's that is life.

How can a student pass ???

Sailee Taksande

F.Y. B.A.

It is not the fault of the student, if he/she fails / Because the year has only 365 days. A typical academic year for a student is as follows :

- i) Sundays : 52 Sundays in a year which are for rest. Balance - 313 days
- ii) Summer Holidays : 60 Days. where weather is hot and it is extremely difficult to study. Balance-253
- iii) 8 hrs of sleep is a must.
Hence a balance of 141 days
- iv) 1 hour of Daily playing for good health i.e. 15 days. Balance : 126 days.
- v) 2 hrs for food and other delicacies means

30 days balance 96 days.

- vi) 1 hr. for talking because man is a social animal. Means 15 days.
Balance : 81 days.
- vii) Examination days per year atleast 35 days.
Balance : 46 days.
- viii) Quarterly, half year festivals atleast 40 days, Balance 6 Days.
- ix) For sickness due to bunch of Tension. 3 days. Balance 3 Days
- x) No Family Functions atleast 2 days. Balance 1 Day
That One Day is your Birthday !!!

What is Faith?

Vishnu Prabhakar Shinde
T.Y. B.Sc. (Chemistry)

Faith is not belief.
It is conviction.
Faith is not blind;
It is on inspiration.
Faith is not the goal,
It is a the means.
Faith is not superstition;
It is experience.
Faith is not religion
It is realization
The faithful man attains knowledge.

A New Day

Vidyashri Mapare
F.Y. B.Sc.

We wake up,
From the dark night,
to find the sun,
Shining so bright.
First peeking at us,
from the east,
then taking over
everything,
every bit and piece.
The flowers and buds
blossom once more,
birds start chattering,
their sweet voices can be heard
People can be seen,
going off their jobs,
a new day has begun
bringing pleasure for all !

Have a Vision

Vishnu Prabhakar Shinde
T.Y. B.Sc. (Chemistry)

Eyes are good but sight is bad
Nothing to worry
Be happy and glad.

Eyes are good but vision is bad
Something to worry
You must feel sad.
sight is bad but vision is clear
Success is guaranteed
Nothing to fear.

Eyes are open but the mind is shut
Such pretenders are near to death

Friend's reunion after a long gap...

Prof. Gauri Kopardekar

After a long gap of 23 years
It was reuniting evening for nine of us !
Believe me, it was a thin membrane of time
That dissolved in minutes and
the scene became fine ...
Oh dear, what an excitement we shared !
Not the hotelier not the
shopkeeper disturbed us or dared...
On the pavement, even the statues
were amused
We were engrossed, chatting,
laughing and fused
Every moment to be cherished,
An evening to be remembered !

The Mother

Prof. Mangesh Asawalikar

The heart of a mother, the ocean of love.
The eyes of her like that of a dove.
She gives the child the precious of her,
And with the touch of her hand bringst she
warmth of her.
She fore bears the pain and bears the sorrow,
And nurtures the child into a man for a better
tomorrow
The wrinkles on her face talks about
yesterday ..
The sacrifice, the hardship, the problems. the
tears.
Yet ! without a word, with a smile she passed
the journey of miles.
The king of the universe may win many battles.
And enjoy the conquest with great rattles yet!
the less of his mother makes him dismal.
For nothing is richer than the treasure of her
heart, in the global!

If you want to Tabassum Kochikar

F.Y. B.Sc.

If you want to kill, kill bad habits.
If you want to conquer, conquer selfishness
If you want to eat, eat wrath
If you want to give, forgive and forget.
If you want to leave, leave sins
If you want to speak, speak sweetly.

Ode To Modern College

Sailee Taksande

F.Y. B.A.

I am leaving
leaving behind my College days
Going forward and receiving,
Receiving challenges new and good.

Victory and Defeat a lot
A lot to bear without a grunt
It is you who has taught
Taught so many values important

You, I will always remember
Remember in times of difficulties
You, I will always Honour,
Honour till the end of eternity

My Dreams

Mayur D. Dhumal

S.Y.B.A.

Hold fast to dreams
if dreams die, go.
life is unwinged
bird that can not fly

Hold fast to dreams
if dreams die, go.
life is a barren field
Frozen with snow

A Cricket Match

Rajendra M. Dhavle
T.Y. B.Sc.

Pen is Bat
Question is a Ball
Writing material is Pad.
Student is a Batsman.
Paper setter is Bowler.
Marks are the Runs.
Exam hall is Pitch
Examiner is the Umpire
Supervisor is a squareleg Umpire
Moderator is a third Umpire
Hard question is a Bouncer
Good answer is Boundary
Close marking is the Best Fielding
Copy is the independent Shot
First class is a Half Century
Distinction is a Century
Caught during copying is Run Out
Wrong answer is Bowled
Wrong question is No Ball
Follow on is 17 No. Form
Wide ball is Grace Mark
Clean bowled is Fail

To get the 'BEST OF LIFE'

Vidyahsri Mapare

F.Y.B.Sc.

Do more than Exit - Live
Do more than Touch - Feel
Do more than Look - Observe
Do more than Hear - Listen
Do more than Listen - Understand
Do more than Talk - Act

The Real Goal

Sailee Taksande

F.Y. B.A.

Everyone says "First set your Goal"
But they themselves don't know
what is the real goal
Many have struggled to achieve their goal
But after reaching there,
found it an empty hole
There are many temporary goals
But sages have declared only one goal
Realize yourself, that is the goal
By reaching there
You will be whole.
This Universe has come out
From that real whole.
Still that whole remains
Ever the whole.
That is the eternal adobe of the soul
Arise, awake and stop not
Till you reach that goal.

Friendship

Friendship is an ever flowing stream,
It carries with a growing dream,
It increases our joys and lessens our sorrows
By sharing today's as well as tomorrow
It makes us happy and content with life.
It gives us peace in moments of strife.
True friendship grows when people share
their heart
Understanding each other is really an art
It is an emotional full of faith and trust
True friendship never rests.

Examinations

Sailee Taksande
F.Y. B.A.

Oh !ss
Dear Examinations
You arrive with lots of tensions
So many chapters to study
It is the main characteristic of Geography
History is filled with Mystery
Then comes Scientific Technology

With Chemistry, Physics & Biology.....
English always needs Punctuation
Our Brains have to be wrought
For Maths needs lots of calculations
Oh Dear Examination
When you come there is no Time for
RELAXATION

Colour of Life

Vidyahsri Mapare
F.Y.B.Sc.

The colour of life are so many,
So pretty and different,
Get alike in so many ways
They add to the beauty,
of God's wide world,
with their presence.
Present as one,
or together,
they make us smile Faces
Blue is face the sky
and the oceans and seas

Green is face the beautiful grass,
or the leaves and trees
Red is face the roses,
or the ladybird crawling on branches
Yellow is face the Sun,
and the flowers and bees
When all of them come together,
they merge to give the greatest things,
the rainbow and butterflies,
that bring the colours together,
and make all one !

- ★ In every adversity or defeat there is a seed of an equal or greater benefit.
- ★ Wise men think twice before speaking once.
- ★ Your reputation is that which people think you are, your character is that which you are.
- ★ It is better to imitate a successful man than to envy him.

Departmental Reports

अर्थशास्त्र विभाग

- शैक्षणिक उपक्रम

- शैक्षणिक भेटी

- १) निवारा (वृद्धाश्रमास भेट)

दि. १८ सप्टेंबर २०१० रोजी पुणे 'निवारा' या वृद्धाश्रमास विभागातील ३० विद्यार्थ्यांनी भेट दिली व वृद्धाश्रमातील विविध योजनांची माहिती घेतली

- २) शिवाजीनगर येथील रिमांड होमला विद्यार्थ्यांनी ता. २२ सप्टेंबर २०१० रोजी भेट दिली.

- व्याख्यान

दि. १३ ऑगस्ट २०१० या दिवशी "वाढती महागाई : एक आर्थिक विवेचन" या विषयावर प्रा. अजित अभ्यंकर यांचे व्याख्यान आयोजित केले होते.

- राज्यस्तरीय चर्चासत्र

दि. २५ व २६ फेब्रुवारी २०११ रोजी अर्थशास्त्र व भूगोल विभागाच्या संयुक्त विद्यमाने 'शाश्वत विकास व शेती' या विषयावर दोन दिवसीय चर्चासत्राचे आयोजन केले. या चर्चासत्राचे उद्घाटन महाराष्ट्र राज्याचे कृषी आयुक्त माननीय प्रभाकर देशमुख यांच्या हस्ते करण्यात आले. या चर्चासत्रात आदिनाथ चव्हाण, डॉ. सतीश पाटील, डॉ. पी. ए. नवले, डॉ. मधु साठम व उदय बोरावके यांनी मार्गदर्शन केले.

प्रा. दस्तगीर पठाण
अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख

English Department

Activities of the English Department

- FLAIR

The Department of English brought out an issue of this year's Wall Magazine FLAIR on "STATUS OF WOMEN IN INDIA - THEN AND NOW." The issue was inaugurated by the very vibrant and dynamic Ms Corina Manuel, Regional Editor of FEMINA, Pune on 13th Jan. 2011.

- PROJECTS

The Department of English had given project assignments to the students of Arts,

Science and Commerce on the FLAIR topic "STATUS OF WOMEN IN INDIA - THEN AND NOW". The students worked very hard and came up with very creative and wonderful project assignments. 3 best projects were selected from each division and were given awards by the chief guest of the FLAIR, Ms. Corina Manuel.

- GUEST LECTURE

The Guest lecture by Prof. Tara Thorat (a Fulbright Scholar) on "HOW TO WRITE A STATEMENT OF PURPOSE" on 24th Sept. 2010.

● **ESSAY WRITING COMPETITION**

The Department of English along with the Department of Marathi and Hindi organised an Inter Collegiate Essay Writing Competition in the first week of January 2011. Topics like 'Influence of Reality Shows on Society', 'Literature and its Importance in Life' were selected for the Essay Writing Competition. 9 students from different colleges participated in the competition.

● **FILM SHOW**

The Department of English screened a documentary movie on tsunami for the students

of FYBA and FYBCOM.

● **SPOKEN ENGLISH COURSE**

The Spoken English Course Department of English is a regular activity of the Department. This year 39 students were admitted for the course. The College has also established a well equipped Language Laboratory for this course. A language learning software called "Tell Me More" is installed for the study and practice of language for the students.

Prof. Shampa Chakraborti
(Head, Dept. of English)

भूगोल विभाग

● **शैक्षणिक उपक्रम**

● ऑगस्ट २०१०मध्ये 'पिंपली लाइव्ह' हा गाजलेला चित्रपट ई-स्केअर या सिनेमागृहात दाखवला गेला. यात दहापेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला. त्याचबरोबर याच महिन्यात 'जागतिक हवामानबदल प्रकल्प' या विषयावर सौ. सुब्बलक्ष्मी कुमार (संचालक, शिक्षण व विकास केंद्र) यांनी विद्यार्थ्यांशी संवाद साधला.

● हवामानाचे अंदाज नेमके कसे प्रसारित केले जातात, संस्थेचे कामकाज कसे चालते, याविषयी माहिती व्हावी म्हणून सप्टेंबर महिन्यात भारतीय हवामानशास्त्र विभागाला (IMD) ४० पेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांनी भेट दिली.

'कात्रज शून्य कचरा विभाग' या प्रकल्पाला एक दिवसाची भेट आयोजित केली होती. या भेटीचे आयोजन २०११ च्या जानेवारी महिन्यात केले. या कार्यक्रमाला महाविद्यालयातील सर्व शाखांमधील ५०० पेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांनी उत्फूर्त प्रतिसाद दिला. या ठिकाणी कचऱ्याचे व्यवस्थापन कसे केले जाते, ही प्रक्रिया प्रत्यक्ष पाहण्याची

संधी विद्यार्थ्यांना मिळाली.

● 'कात्रज ते सिंहगड' या ट्रेकचे आयोजनही २०१० च्या ऑगस्ट महिन्यात केले होते. जवळपास १०० विद्यार्थ्यांनी या ट्रेकमध्ये सहभाग नोंदवला. मनोज जंजाळकर यांचे २०११ च्या जानेवारी महिन्यात 'हिमालयन ट्रेकिंगचा अनुभव' या विषयावर व्याख्यान झाले.

● २५ व २६ फेब्रुवारी २०११ रोजी Sustainable Development and Agriculture या विषयावर दोन दिवसीय राज्यस्तरीय चर्चासत्राचे आयोजन केले होते. या चर्चासत्रास उदंड प्रतिसाद मिळाला. १५३ पेक्षा जास्त प्राध्यापक व विद्यार्थी यात सहभागी झाले. या चर्चासत्राचे उद्घाटन मा. श्री. प्रभाकर देशमुख (कृषी आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य) यांच्या हस्ते झाले. व समारोप श्री. उदय बोरावके (चेअरमन, कृषी विभाग, मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्स) यांच्या हस्ते झाले.

● मार्च २०११ मध्ये एक दिवसीय सहलीचे

आयोजन केले गेले होते. सहलीतील लेण्याद्री, ओझर, शिवनेरी या ठिकाणांना विद्यार्थ्यांनी भेटी दिल्या. प्रात्यक्षिक भूगोलातील अभ्यासाचा एक भाग म्हणून वरील सहलीचा - अहवालही विद्यार्थ्यांनी तयार केला.

प्रा. संजय पाटील

१. सरस्वती मंदिर नाइट कॉलेज, पुणे आयोजित 'पर्यटन विकास' या विषयावरील कार्यशाळेत सहभाग. विद्यापीठ स्तरीय
२. एस. एस. जी. एम. कॉलेज, कोपरगाव व डेकन जिऑग्राफिकल सोसायटी यांच्या संयुक्त राष्ट्रीय स्तरावरील 'लोकसंख्या, शेती व विकास, या विषयावरील कार्यशाळेत सहभाग व निबंधवाचन.

३. मॉडर्न महाविद्यालय, शिवाजीनगर, पुणे आयोजित राज्यस्तरीय सेमिनार मध्ये सहभाग.
४. सिम्बायोसिस सेंटर फॉर डिस्टंट लर्निंग संस्था आयोजित आंतरराष्ट्रीय परिषदेत सहभाग व संशोधन पेपरवाचन.
५. मॉडर्न महाविद्यालय, गणेशखिंड, पुणे आयोजित भूगोल विभाग, राज्यस्तरीय चर्चासत्रात सहभाग. विषय 'शाश्वत निरंतर विकास व शेती'.
६. विश्वकर्मा इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट, पुणे आयोजित 'नॅशनल डॉक्टर कॉन्फरन्स' मध्ये सहभाग व प्रबंध-वाचन.

प्रा. संजय पाटील
भूगोल विभाग प्रमुख

हिंदी विभाग

विभाग की गतिविधियाँ

- १) आंतरमहाविद्यालयीन निबंध लेखन स्पर्धा का आयोजन किया गया। इसमें विभिन्न महाविद्यालय ने निबंध लेखन प्रतियोगिता में सहयोग लिया। जिसमें सुजाता भालेराव - मॉडर्न महाविद्यालय, शिवाजीनगर, पुणे - ५ प्रथम क्रमांक, नाजिया वकिल-आबेदा इनामदार महाविद्यालय, पुणे-१, द्वितीय क्रमांक और सोनी कुमारी - सेंट मीरा महाविद्यालय, पुणे-१ प्रशंसनीय पुरस्कार प्राप्त हुए।
- २) विभाग की ओर से प्रतिवर्ष 'महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा' पुणे की 'पंडित परीक्षा' (समकक्ष स्नातक) के लिए छात्रों को मार्गदर्शन किया जाता है। इस वर्ष द्वितीय वर्ष वाणिज्य की छात्रा नेत्रा खोले ने प्रथम खंड की परीक्षा में सहभाग लिया है।
- ३) महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा, पुणे द्वारा आयोजित

आंतरमहाविद्यालयीन हिंदी एकांकी लेखन-मंचन प्रतियोगिता में महाविद्यालय के छात्र फिरोजशा मकंदर एस. वाय. बी.सी.ए. के छात्र ने 'पैसों का दबंग' एकांकी मंचन किया-प्रस्तुत एकांकी को द्वितीय क्रमांक का पुरस्कार प्राप्त हुआ। फिरोजशा मकंदर को एकांकी लेखन का प्रथम पुरस्कार प्राप्त हुआ।

डॉ. सविता सबनीस-हिंदी विभागप्रमुख

- १) महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा, पुणे का द्वै मासिक 'राष्ट्रवाणी' मई २०१० में 'लोकचेतना के कवि संत तुलसीदास' लेख प्रकाशित।
- २) मुंबई विश्वविद्यालय द्वारा आयोजित अंतर्राष्ट्रीय संगोष्ठी में 'हिंदी भाषा का अंतर्राष्ट्रीय स्वरूप' इस विषय पर आलेख प्रस्तुति और सहयोग- दि. ७ और ८ मार्च २०११.

आयोजन केले गेले होते. सहलीतील लेण्याद्री, ओझर, शिवनेरी या ठिकाणांना विद्यार्थ्यांनी भेटी दिल्या. प्रात्यक्षिक भूगोलतील अभ्यासाचा एक भाग म्हणून वरील सहलीचा - अहवालही विद्यार्थ्यांनी तयार केला.

प्रा. संजय पाटील

१. सरस्वती मंदिर नाइट कॉलेज, पुणे आयोजित 'पर्यटन विकास' या विषयावरील कार्यशाळेत सहभाग. विद्यापीठ स्तरीय
२. एस. एस. जी. एम. कॉलेज, कोपरगाव व डेक्कन जिऑग्राफिकल सोसायटी यांच्या संयुक्त राष्ट्रीय स्तरावरील 'लोकसंख्या, शेती व विकास, या विषयावरील कार्यशाळेत सहभाग व निबंधवाचन.

३. मॉडर्न महाविद्यालय, शिवाजीनगर, पुणे आयोजित राज्यस्तरीय सेमिनार मध्ये सहभाग.
४. सिम्बायोसिस सेंटर फॉर डिस्टंट लर्निंग संस्था आयोजित आंतरराष्ट्रीय परिषदेत सहभाग व संशोधन पेपरवाचन.
५. मॉडर्न महाविद्यालय, गणेशखिंड, पुणे आयोजित भूगोल विभाग, राज्यस्तरीय चर्चासत्रात सहभाग. विषय 'शाश्वत निरंतर विकास व शेती'.
६. विश्वकर्मा इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट, पुणे आयोजित 'नॅशनल डॉक्टर कॉन्फरन्स' मध्ये सहभाग व प्रबंध-वाचन.

प्रा. संजय पाटील
भूगोल विभाग प्रमुख

हिंदी विभाग

विभाग की गतिविधियाँ

- १) आंतरमहाविद्यालयीन निबंध लेखन स्पर्धा का आयोजन किया गया। इसमें विभिन्न महाविद्यालय ने निबंध लेखन प्रतियोगिता में सहयोग लिया। जिसमें सुजाता भालेराव - मॉडर्न महाविद्यालय, शिवाजीनगर, पुणे - ५ प्रथम क्रमांक, नाजिया वकिल-आबेदा इनामदार महाविद्यालय, पुणे-१, द्वितीय क्रमांक और सोनी कुमारी - सेंट मीरा महाविद्यालय, पुणे-१ प्रशंसनीय पुरस्कार प्राप्त हुए।
- २) विभाग की ओर से प्रतिवर्ष 'महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा' पुणे की 'पंडित परीक्षा' (समकक्ष स्नातक) के लिए छात्रों को मार्गदर्शन किया जाता है। इस वर्ष द्वितीय वर्ष वाणिज्य की छात्रा नेत्रा खोले ने प्रथम खंड की परीक्षा में सहभाग लिया है।
- ३) महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा, पुणे द्वारा आयोजित

आंतरमहाविद्यालयीन हिंदी एकांकी लेखन-मंचन प्रतियोगिता में महाविद्यालय के छात्र फिरोजशा मकंदर एस. वाय. बी.सी.ए. के छात्र ने 'पैसों का दबंग' एकांकी मंचन किया-प्रस्तुत एकांकी को द्वितीय क्रमांक का पुरस्कार प्राप्त हुआ। फिरोजशा मकंदर को एकांकी लेखन का प्रथम पुरस्कार प्राप्त हुआ।

डॉ. सविता सबनीस-हिंदी विभागप्रमुख

- १) महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा, पुणे का द्वै मासिक 'राष्ट्रवाणी' मई २०१० में 'लोकचेतना के कवि संत तुलसीदास' लेख प्रकाशित।
- २) मुंबई विश्वविद्यालय द्वारा आयोजित अंतर्राष्ट्रीय संगोष्ठी में 'हिंदी भाषा का अंतर्राष्ट्रीय स्वरूप' इस विषय पर आलेख प्रस्तुति और सहयोग- दि. ७ और ८ मार्च २०११.

- ३) डॉ. मणिभाई देसाई आश्रम ट्रस्ट, उरळीकांचन पुणे का 'मणिरत्न शिक्षक गौरव' पुरस्कार - २००९-१०
- ४) भारत सरकार, नेहरू युवा केंद्र-क्रीडा व युवक कल्याण मंत्रालय का शैक्षणिक क्षेत्र (विद्याभूषण) पुरस्कार प्राप्त हुआ। ८ मार्च २०११ जागतिक महिला दिन।
- ५) रोजगार परख हिंदी जगत्भारती प्रकाशन इलाहाबाद
- ६) - हिंदी का विसकनशील स्वरूप आलेख.
'मैत्रिच्या पलिकडले' - नियतकालिक आलेख प्रकाशित 'उच्च शिक्षणात समाज शिक्षणाचा सहभाग.'
- ७) 'हिंदी के विकास में संस्थानों की भूमिका' - रेडिओ वार्ता लेखन.

डॉ. सविता सबनीस
हिंदी विभाग प्रमुख

History Department

Educational visit

24th July 2010 :

- (1) Kesari Wada, Pune
- (2) Dr. Babasaheb Ambedkar Museum, Pune
- (3) Bharat Sevak Samaj Konshila, Pune

2nd September 2010 :

- (1) Coin Museum of Reserve Bank of India
- (2) Chapekar Monument.

4th September 2010: Slide Show Program organized by our past student Pratik Vahrahdhi :Slides of Kukadeshwar Mandir, Shivaneri, Nagphani, Bhuleshwar Mandir, Naneghat and Purandar.

6th December 2010 to 13th December 2010: The Department organized MODI SCRIPT WRITING CLASS.

31 participants participated in this class. The college students & senior citizens were benefited and learnt the basic alphabets of Modi script. Prof. Girish Mandke was appointed for the guidance.

23rd December 2010: Arranged a Guest Lecture by Dr. Lalbahadur Varma (Head Dept. of History, University of Alahabad) on Achchha Aadmi Hone ka Matalab.

4th January 2011: One -act Play by Dr. Chhaya Jadhav on "Vhay Mi Savitribai Phule Bolatiy."

14 January 2011 : 'KAUN BANEGA HISTORY SCHOLAR?'

Quiz Competition was arranged by the Dept. 47 students from various classes & faculty participated this competition.

19 February 2011 : Study tour to Pratapgad., Vai and Mahableshtar.

Student Achievement

This year the students of our department participated in various competitions and won the prizes as follows:

Poetry reading competition organized by Saraswati Mandir Night College

- (1) Vivek Kambale -
S.Y. B.A. : Consolation prize
- (2) Nutan Waghmare -
T.Y.B.A.: Consolation prize

**Hand -writing competition organized by
Marathi Department**

- (1) Tejashree Jadhav -
T.Y.B.A. : First prize
- (2) Mohini Rite
S.Y.B.A. : Second Prize

Youth Festival

- (A) Poetry reading
- (1) Tejashree Jadhav -
T.Y.B.A.: First prize
 - (2) Vivek Kamble -
S.Y.B.A. : Second Prize

**Poetry reading competition organized by
Suchetanant Prakashan**

- (1) Nutan Waghmare
T.Y.B.A.: Second prize
- (2) Vivek Kamble :
S.Y.B.A. Participation Certificate

Staff Achievement

Mrs. Shruti Bhatkhandes

30th July 2010 : Attended one day workshop organized by Department of Adult Continuing Education & Extension, Pune University.

25th September 2010 : Delivered a lecture on STRATAGIC MANAGEMENT OF SHIVAJI MAHARAJ. The lecture was organized by the Department of Commerce for M.Com. students.

25th Feb 2011 : Attended one day workshop organized by the Department of Adult Continuing Education & Extension, Pune University. DISCIPLINE OF LIFELONG LEARNING: POSSIBILITIES, PROSPECTS AND CHALLENGES.

11th & 12th March 2011:

Attended two- day National Seminar on MARGINAL SETCTIONS OF THE INDIAN SOCIETY. Organized by the Department of History, Pune University.

Ms. Shweta Savale

11th & 12th March 2011 : Attended two day National Seminar on MARGINAL SECTIONS OF THE INDIAN SOCIETY. Organized by the Department of History, Pune University.

Prof. Shruti Bhatkhande
Head, Department of History

मराठी विभाग

विभागीय उपक्रम

१. आंतरमहाविद्यालयीन निबंधलेखन स्पर्धा: या शैक्षणिक वर्षात आयोजित केलेल्या आंतरमहाविद्यालयीन निबंधलेखन स्पर्धेला अनेक महाविद्यालयांतून उत्तम प्रतिसाद मिळाला. या स्पर्धेतील विजेत्या स्पर्धकांची नावे पुढीलप्रमाणे -
अ) प्रथम क्रमांक - मच्छिंद्र रोडे, डॉ. विखे पाटील महाविद्यालय, प्रवरानगर

- ब) द्वितीय क्रमांक - गौतम साळवे, डॉ. तेलंग महाविद्यालय, निगडी, पुणे
- क) तृतीय क्रमांक - अविनाश कांबळे, श्री शाहू मंदिर महाविद्यालय, पुणे
- ड) उत्तेजनार्थ - रूपाली जाधव, मॉडर्न महाविद्यालय, गणेशखिंड, पुणे
२. हस्ताक्षर स्पर्धा : या वर्षी कलाशाखेतील विद्यार्थ्यांसाठी विभागातर्फे हस्ताक्षर स्पर्धा घेण्यात

- आली. त्याचा निकाल पुढीलप्रमाणे -
- अ) प्रथम क्रमांक - तेजश्री जाधव
ब) द्वितीय क्रमांक - मोहिनी रिटे
क) तृतीय क्रमांक - भाग्यश्री नलवडे
ड) उत्तेजनार्थ - वर्षा क्षीरसागर
३. प्रश्नमंजूषा : कला शाखेतील प्रथम वर्षाच्या विद्यार्थ्यांसाठी मराठी विभाग व राज्यशास्त्र विभागाच्या समन्वयाने सामान्य ज्ञानावर आधारित प्रश्नमंजूषा आयोजित केली होती. यात मराठी साहित्य, केंद्र व राज्य शासन यावर आधारित प्रश्न विचारण्यात आले.
४. प्रकल्प : विविध क्षेत्रांत कार्यरत असणाऱ्या व्यक्तींची आत्मचरित्रे व मराठी साहित्यातील गाजलेल्या साहित्यकृतींची ग्रंथपरीक्षणे या दोन विषयांवर आधारित द्वितीय व तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांनी प्रकल्प सादर केले.
५. मुलाखत : नामवंत विज्ञान कथाकार डॉ. संजय ढोले यांची आकांक्षा या महाविद्यालयाच्या नियतकालिकासाठी विभागातर्फे मुलाखत घेण्यात आली.
६. साहित्य अकादमी व पुणे विद्यापीठातील मराठी विभाग यांच्या सहयोगाने २ व ३ फेब्रुवारी २०१० रोजी आयोजित केलेल्या 'भटक्या विमुक्तांचे मराठी साहित्य स्वरूप आणि समस्या' या विषयावरील चर्चासत्रात तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला.

शिक्षकांचे योगदान -

डॉ. संस्कृती आवलगावकर

● प्रसिद्ध झालेले लेख

- १) आत्मभान असलेली 'माझी वाटचाल' - विशाखाचा दिवाळी अंक २०१०: कै. प्रा. ग. प्र. प्रधान यांच्या आत्मचरित्राची समीक्षा
- २) 'लीळांमंथन : लीळाचरित्राचा सांस्कृतिक कोष' ज्ञानांजन जुलै ऑगस्ट २०१० - ग्रंथपरीक्षण

परीक्षक

महाराष्ट्र शासनाने राष्ट्रीय मतदार दिवसाच्या निमित्ताने आयोजित केलेल्या निबंधस्पर्धेचे परीक्षक म्हणून काम केले. (२१ जानेवारी २०१०)

विद्यार्थ्यांचे योगदान

१. सरस्वती मंदिर नाइट कॉलेज ऑफ कॉमर्स अँड आर्ट्स व विद्यार्थी कल्याण मंडळ पुणे विद्यापीठ आयोजित 'केशवसुत स्मृती करंडक' या राज्यस्तरीय काव्यवाचन स्पर्धेत सहभागी विद्यार्थी: सुप्रिया बोबडे. तृतीय वर्ष, कला पारितोषिकप्राप्त विद्यार्थी : नूतन वाघमारे, तृतीय वर्ष, कला
२. सावित्रीबाई फुले राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेत सहभागी विद्यार्थी : सुप्रिया बोबडे - तृतीय वर्ष, कला किरण कानकटाव. द्वितीय वर्ष, कला
३. वक्तृत्व स्पर्धा युवा सप्ताह पारितोषिकप्राप्त विद्यार्थी : सुप्रिया बोबडे - तृतीय वर्ष, कला

डॉ. संस्कृती आवलगावकर,
मराठी विभागप्रमुख

Political Science Department

Student Activities

Quiz January 7, 2011 - Conducted a General Knowledge Quiz for FYBA students jointly with Department of Marathi.

Essay Competition January 20, 2011 - At the instance of the District Collector, the department organized an Essay Competition to commemorate the National Voters' Day. The topics for the essay competition were 1. Importance of voting in a Democracy; 2. Voter Apathy; 3. Election Procedure & Information

Technology; 4. Election Commission and Free and Fair Elections. 32 students participated in the same.

Awareness Workshop and Group Discussions February 28, 2011- Janwani, NGO of MCCIA working for City Development conducted a Stakeholder Consultation for the Students. 30 students participated in the workshop.

Prof. Gauri Kopardekar
Head, Department of Political Science

Psychology Department

Departmental Activity

1. **Programme:** Disha - the Psychology Study Circle completed 10 years. A function was organized to commemorate the occasion. Sanjay Pawar, noted playwright, poet and Radhika Kulkarni, freelance Journalist were Guests for the event. They released the Third Issue of KALEIDOSCOPE.
2. **Kaleidoscope** - the Student centric magazine Volume 3 was brought out.
3. **Essay Writing :** Students of FYBA wrote essays on 'Motivation, My Dreams and Positive Thinking'
4. **Quiz :** Intra class quiz was organized for FYBA students on topics related to Psychology, General Knowledge and Current Affairs

Dr. Sadhana Natu

1. Achievements

- Elected to the Board of Studies of Psychology of Pune University (2010 - 2015)
- Selected as a Member of Psychology Research Committee of Indian Association of Social Sciences, a National level Organization
- Selected as an Expert Evaluator on an International Project on Domestic Violence of Chetana Mahila Vikas Kendra, Pune

2. Seminars / Conferences

- Presented a Paper entitled "Feminist Explorations of Resources and Practices in Mental Health" in Innovation 2010 at CT Bora College, Shirur (November 2010)
- Chaired a Paper Reading Session at National Seminar on 'Industrial and Organisational Psychology' at Nowrosjee

- Wadia College, Pune (January 2011)
- Sent a Paper on ' Emerging Challenges in 8Counselling Practices to the National Seminar of Indian Association of Social Sciences at University of Guwahati, Assam (January 2011)
 - Attended a State Seminar on 'Gender in Research' at Women;s Studies Centre, Pune University (March 2011)
3. **Resource person**
- Resource Person in State level workshop organized by MASUM (a Research and Development Organisation working on Gender Rights and Health). (9 th Jan 2011)
 - Resource Person in National Workshop organized by MASUM. for Health activists from UP, Bihar, Rajasthan, Gujarat, Madhya Pradesh (28 Feb. 2011)
4. **Publications**
- Published a Text Book on Personality Development (Revised) for SYBBA (2010)
 - Published an Article on ' Causes of Student Suicides' in Palak Niti a Journal on Parenting
5. **Research projects**
- BCUD Research Project is in the stage of completion
 - UGC Research Project one year's work has been completed
6. **Consultancy**
- An Aptitude Test has been prepared and administered to MSW (I) students of Karve Institute of Social Service and the results have been disseminated. A Counselling Session for students and an Orientation Session for the staff was conducted by Dr. Sadhana Natu to share the objectives and the results of the Test.
 - 7 th Sept 2010 an Interactive Session on 'Youth and mental health issues' was organized. Dr. Bhooshan Shukla, Practising Psychiatrist was the resource Person.
- Dr. Sadhana Natu**
Head, Dept of Psychology

Sociology Department

Lecture Series

- A. Competitive Examination Guidance by Dr. Sunil Dhapate, Asstt. Director, YASHADA, Pune
- B. Women Foeticide : Effects and Awareness by Prof. Vandana Palsane, Head, Deptt. of Sociology, Siddhi Vinayak Mahila Mahavidyalaya, Pune

Wall Magazine

Society ; Study Circle from August to

December 2010

- A. Indian Social Problems
B. Dowry
C. Terrorism
D. Health Awareness

Field Visits

- A. August 2010 : 50 students attended the visit to Nivara Old Age Home, Navi Peth, Pune
- B. September 2010 : 55 students visited the Remand Home, Shivaji Nagar, Pune

Achievements

- **Jyoti Gagangras**
- A. Seminar / Conference Participation**
- 1. **Two Papers Presented** at the International Conference on 'Technology through distributed Education' Organized by the Christ University, Bangalore During Auguts 18 to 20, 2010.
- 2. **Participated in the discussions** Organized by Krantijyoti Savitribai Phule Vichar Parishad, University of Pune on March 10, 2010
- 3. Participated in the TYBA Revised Syllabus Workshop Organized by Abeda Inamdar College for Girls, Pune in August 2010

- 4. Participated in National level conference on Sakshar Bharat organised by University of Pune.
- 5. 'Research methodology' organised by sociology Department University of Pune.
- B. Resource Person**
- 1. Tilak College of Education, Pune
Topic : Women Empowerment Programme on February 12 Feb. 2011
- 2. Abeda Inamdar College for Girls, Pune
Judge for Tribal Exhibition
- 3. Health Awareness Programme organized by Siddhi Vinayak Mahila Mahavidyalaya, Pune

Prof. Jyoti Gagangras
(Head, Sociology Department)

Commerce Faculty

Faculty of Commerce strives for over all development of students. To achieve this objective following activities were conducted during the academic year 2010-2011.

Guest Lectures :

- Activity based costing by Prof. R.W.Kulkarni, ICWAI, Pune
- E-Governance by **Mr. Subodh Dandavate** Company Secretary Venkey's Hatcheries, Pune
- Vidnyan Yugamadhe Dyaneshwari by **Mr.B.Sabnis.**
- Emerging Career in Financial Planning by **Mr. Rohan Kulkarni.**
- Total Income (Auditing and Taxation) by **Mr. Sharad Vaze** Chartered Accountant.
- The scope and practice of cost accountant in the corporate sector by **Mr. Arvind**

Parajnp. ICWAI

- Computerised Accounting in corporate sector by **Mr. Namjoshi General Manager Sakal Papers .**
- Recent Trends in Business Administration by **Mr. Rahul Khatavkar Syntel.Ltd.**
- Investment in capital market by **Mr. Ameya Nisal - Financial Consultant.**
- Strategic Management of Lord Krishna by **Prof. Supriya Sahastrabudhe.**
- Strategic Management of Raja Shivaji by **Prof. Shruti Bhatkhande.**
- How to prepare project under **Finance Specialization** by **Mr. Saimanohar Prabhu Chartered Accountant .**
- Concepts and Conventions in Accounting by **Mr. Sadashiv Umbardande**

Chartered Accountant .

- Recent Trends in Banking by **Mr. Chatterji Consultant in Banking Services.**

Competition / Quiz

- Advertising Layout copy preparation competition for Marketing Students.
- Interclass Banking Quiz for Banking and Finance students.

Study Tours:

- Industrial Visit to **Hyundai Heavy Industries Ltd. Chakan** for M.COM students.
- Study Tour to **NABARD** for Banking and Finance Students.
- **Bee Research and Training Institute, Shivajinagar Pune-16** for BBA students.
- **Shri Mahila Gruhodyog Lijjat Papad, Prabhat Road** for BBA students.
- **Atlas Copco (India) Limited. , Dapodi** for BBA students.
- **Radhey Mchinery Limited , Sanaswadi** for BBA students.

Seminar/workshop

- One day workshop on **Corporate Social Responsibility** A case study was organized for B.COM and BBA students. **Prof. Prerana Suru** worked as co-ordinator.
- Workshop on **Audio-Visual communication** for T.Y. B.COM. Marketing students.

Other Activities

- **Commerce Horizon**

This year **Fifth Issue of Commerce Horizon** was published in October 2010 . The theme for this issue was Marketing. The issue was published in the hands of **Mr. Milind Vartak** well known management and market-

ing consultant . **Prof. Sharayu Bhakre** worked as chief editor.

- **Office Automation**

Faculty of commerce runs an ad on course **Office Automation** to enhance computer literacy of students. This year **15** students completed course successfully. **Prof. Sutirtha Sanyal** worked as Co-ordinator.

- **Entrepreneurship Development Cell**

Faculty of Commerce was making sincere efforts conducting activities to enhance entrepreneurship talent among students since many years. To make it formal and permanent activity and to expand the work in the field of entrepreneurship, **Entrepreneurship Development Cell** was established. It was inaugurated in the hands of **Mrs. Ashwini Kulkarni a successful entrepreneur.**

Following Activities were conducted under E.D.C. IN **2010-2011**

1. Two days **Entrepreneurship Awareness Camp** in Association with MITCON . **113** students participated in EAC.
2. **Vividha Exhibition** in collaboration with **MODERNITES** an alumini association of the college. The exhibits included hadicrafts, jewellery , ceramic articles, paintings , greetings, Eco-friendly items , ready-made food items etc. **Prof. Avinash Kharat** worked as Co-ordinator for EDC.

- **Hands On Training :**

For consecutive second year, our Banking and Finance students got opportunity of hands on training in **Vidya Sahakari Bank Ltd.** This year **33** students completed training successfully. **Prof. Vijayalaxmi Kulkarni** co-ordinated

activity.

• **Extention Activity:**

S.Y.BCOM students of marketing donated books and educational material to **Amriteshwar Vidyalyaya in Village Kondur**. This activity was conducted for third year in succession.

• **Projects:**

Students of Banking and Finance and Business Entrepreneurship have undertaken projects on topics like **currency museum and successful entrepreneurs**.

• **Surveys:**

Banking and Finance students have conducted a survey on Awareness of Financial inclusion amongst maid servants in pune city.

• **Presentations:**

Group and Industrial presentations were held in the subject Business Communication , Costing, Business Entrepreneurship and Banking & Finance.

• Mock Annual General Meetings and Mock Banking Sessions were conducted.

• Role Plays were conducted in the subject Business Communication and Banking & Finance.

• **Personality Test:**

Stress Test and Behavioural Test were conducted for TY B.COM students.

• **Students Achivements:**

1. Two students from TY Bcom presented paper at **National Level Seminar on United Nations and Global peace markets**, Ethics of United Nations.

2. S.Y.B.COM marketing students participated in marketing communication awareness programme by visiting to post offices.

3. One student from T.Y.B.COM received **“BEST Advertisement Prize”** in Business fair held by **Garware College Of Commerce**.

4. Sunil Sonawane M.COM Part I received **Gollapadi Scholarship** this year. This endowment scholarship is given by alumni **Mr. Sandeep Gollapadi** every year in the memory of his father to deserving financial needy student.

Staff Acivement

Prof. Shubhangi Joshi

Submitted paper on "Crossing the digital divide can teachers bridge it?" at Internationl Conference held by Christ University, Bangalore.

Prof. Sharayu Bhakare

Presented paper entitled 'Global Competitiveness and CSR: Re-engineering the Way of Thinking' at the 2010 MTMI-NIT International Conference, Taiwan, Republic of China in December 2010.

Presented Paper entitled 'M-Powerment - A student to Student Learning with Mobile Technology' at the Symbiosis International Conference organized by Symbiosis Centre for Distane Learning in February 2010. **The paper was selected as the top six best papers.**

Presented Paper entitled 'Service with a Purpose : Education and Empowerment through CSR' at the International Conference organized by Kohinoor Business School and Centre for Research.

Presented Paper entitled "Rural Entrepreneurship in India : Catalyst of Change" at the National Conference organized by Hiraben Nanavati Institute of Management and

Research, Pune.

Published paper titled 'Global Competitiveness and CSR: Re-engineering the Way of Thinking' in the International Journal "Review of Business and Technology Research", published by MTMI Institute, University of Maryland, USA.

Published paper titled "Service with a Purpose : Education and Empowerment through CSR", in the E-Journal of KBSCMR 'Spectrum'

Published article titled 'Rural Marketing- Social Ways' in 'Commerce Horizon 2010'.

Dr. Mamta Shende

Awarded Ph.D. on 4-1-2011 by University of Pune.

Title of thesis : A study of International Rose Export Business : with special reference to Japan.

Under the guidance of Dr. Shaikh Aftab Anwar (Principal, Poona College of Arts, Science & Commerce)

Prof. Preana Ashutosh Suru

1) Paper Presentation on the Topic : Waste Management & Recycling : Beyond

corporate social responsiveness in 3rd National Research Conference on "Managing Diversity for Inclusiveness.

The Corporate Initiatives held at Sinhgad Institute of Management & Computer Application on 20th-22nd January 2011.

2) Worked as resource person for soft skill programme held in C. K. Goyal College, Dapodi, Pune on 15th Feb. 2011.

Prof. Amol Desai

Presented a paper at National Seminar organized by University of Pune.

Feb 12, 13 - 2011 organized by U.G.C. & M.M.C.C.

Paper presentation at National Seminar organised by Marathwada Mitra Mandal College, Pune 4, on 12th and 13th Feb. 11

Title : "Changing Paradigm for Sustainable Customer values in marketing-Post crisis era." Paper is selected for conference Proceedings with ISBH publication

Prof. Shubhangi Joshi

Vice Principal & Head of Commerce Dept

Biotechnology Department

DEPARTMENTAL ACTIVITIES

1. Guest lectures

- Dr. G. S. Chinchankar, University of Pune
- Mr. Salman Bagwan, NAARI, Pune

2. Educational and Industrial Visits

- S.Y.B.Sc. - Kumar Biotech, Manjari, Pune, (11th Feb 2011)

- T.Y. B.Sc. - Sandoz Novartis India Ltd., Mahad, (3rd March 2011).
- M.Sc. I - Sandoz Novartis India Ltd., Mahad, (3rd March 2011).

3. Workshop organized

- a. BIOZONE October 2010: A hands-on-training in Advanced Biotechnological Techniques for

- M.Sc. students in collaboration with Chromus Biotech, Bangalore (14-15th Oct 2010).
- b. A seminar on "Application of Bioinformatics & Chemoinformatics" in collaboration with RASA Life Science Informatics (12th Aug. 2010)
 - c. Seminar on "Developing Emotional Intelligence Ability for Students" (10th Dec. 2010)
4. **Parents - Teachers Meeting:**
 10th July at 11.00 12.00pm. (S.Y. B.Sc.)
 10th July at 1.00 2.00pm. (T.Y.B.Sc.)
- Extracurricular activities**
- a) Departmental Quiz Competitions (12th Feb 2011)
 - b) Debate (12th Feb 2011)
 - c) Monetary help to students family (Shradha Raizada)
- STAFF ACHIEVEMENTS**
- a. **Dr. Rekha Gupta**
 - One Student registered for Ph.D.
 - Paper presentated at INNOVATION Regional Conference for Pune University college teachers organized by BCUD, University of Pune Held at Vidya Pratishthan, Baramati Dec.2010.
 - b. **Prof. Pinakin Wagh**
 - Attended Two days workshop and training (5th, 6th March) in "Molecular Modelling and Chemiinformatics" at ALARD Institute of Pharmacy, Hinjewadi, Pune.
 - Attended Biocrats Connect Conference at Persistent Systems, Pune (Dec 2010)
 - c. **Dr. Vinay Kumar**
 - Attended Biocrats Connect Conference at Persistent Systems, Pune (Feb 2011)
 - i. Worked as resource person for a conference in New Arts, Science & Commerce College, Parner, Ahmednagar.
 - ii. Attended Refresher Course on Advances in Biotechnology, organized jointly by Indian Academy of Sciences, Bangalore, Indian National Academy of Sciences, New Delhi and The National Academy of Sciences, India, Allahabad at National Institute of Research in Reproductive Health, Mumbai from 1st to 16th March 2011.
 - d. **Prof. U.Oak** - Attended Workshop on Revised Syllabus of SY.BSc & T.Y.B.Sc Biotechnology (Practicals) held on organised by Garware College, Pune 13th Aug 2010
 - e. **Prof. S. Salvi** - Attended Workshop on Revised Syllabus of SY.BSc & T.Y.B.Sc Biotechnology (Practicals) held on organised by Garware College, Pune 12th Aug 2010
 - f. **Prof. A. Deshpande** - Attended Workshop on Revised Syllabus of SY.BSc & T.Y.B.Sc Biotechnology (Practicals) held on organised by Garware College, Pune 13th Aug 2010
 - g. **Prof. M. Makhija** - Attended Workshop

on Revised Syllabus of SY.BSc & T.Y.B.Sc Biotechnology (Practicals) held on organised by Garware College, Pune 12th Aug 2010

- Attended workshop on Medical Statistics & Clinical Trials on 18th-20th Dec 2010 at Modern College, Shivajinagar, Pune
- h. Dr. Shalini Mathur**, Attended workshop on Medical Statistics & Clinical Trials on 18th-20th Dec 2010 at Modern College, Shivajinagar, Pune
- i. Dr. Pooja Rana** Attended workshop on Medical Statistics & Clinical Trials on 18th-20th Dec 2010 at Modern College, Shivajinagar, Pune -5
- j. Research Project Submitted**
- a. Dr. Vinay Kumar & Dr. Pooja Rana has submitted a DBT Project on 'Investigating the relative importance and individual role of Na⁻ & Cl⁺ in NaCl induced salt stress'.
 - b. Dr. Rekha Gupta & Dr. Vinay Kumar submitted research project to ISRO on 'Phytoremediation approaches for Ammonium perchlorate biodegradation'.

Ongoing Research Projects

- BCUD project (ongoing) - Dr. R. Gupta Biodegradation of dyes.

STUDENTS ACHIEVEMENTS

Academic Achievements

- a) University Topper: M.Sc. II (2009-10) Ms. Prachi Boraste
- b) Best Student of the College - Ganesh

Honwad F.Y.B.Sc. 2010-11

Nominee for Best Student Trophy - Navneet Bagul M.Sc.II
Manasi Sharma T.Y.B.Sc.

- c) Second prize in National level General Knowledge Test - Priyanka Patil (T.Y.B.Sc.) won Rs. 10,000/- cash

I. Publications

- a. **Neha Sawant, Poorva Ghosh** 2010. Microbial degradation of organophosphorus pesticides. International Journal of Biochemistry and Biotechnology.
- b. **Swapnil Shevate** 2010. Micropropagation of *Aloe vera*. Asian Journal of Zoology.
- c. **Gayatri Kshirsagar** 2011. "Mass Banking". Published in Daily Sakal News Paper dated 28.2.11.

II. Conferences/ seminar- Presented research Papers

1. **Neha Sawant, Poorva Ghosh**, (M.Sc. II) Poster presentation "Microbial degradation of organophosphorus pesticides" in State level Conference on Frontiers in Genetic Engineering, organized by Biotechnology Dept. HPT & RYK College Nasik, Feb 2011.
2. **Nayana Nikumbh, Swapnil Shevate, Shweta Bhegade** (M.Sc.II) Poster presentation "Maternal immunity" in State Level Conference on Frontiers in Genetic Engineering, organized by Biotechnology Dept. HPT & RYK College Nasik, Feb. 2011.

3. **Shobha Soni** (M.Sc. II) won 1st & 2nd Prize in Inter college Paper presentation at RJSPM College, Bhosari, entitled 'Assembly of Human immunodeficiency Virus (HIV) antigen on bacteriophage T4 novel in vitro approach to construct multicomponent HIV vaccine.'
4. **Ajay Labade** (M.Sc. I) won 2nd prize in Best Paper presentation at State Level Conference on Recent Trends in Life Sciences, held at PDEA's Arts, Science and Commerce College, Pirangut, from 11-12 February 2011.
5. **Ajay Labade** (M.Sc. I) won 2nd prize for Best Paper presentation at Inter-College Paper Presentation Competition - Biogallery, held at RJSPM College, Bhosari, Pune.
6. **Tushar Khare** (M.Sc. I) presented a Paper in a State Level Conference- *Recent Trends in Life Science*, held at PDEA's Arts, Science and Commerce College, Pirangut, Pune from 11-12 February 2011.
7. **Dnyanada Desai** (M.Sc. I) presented a Paper in State Level Conference - *Recent Trends in Life Science*, held at PDEA's Arts, Science and Commerce College, Pirangut, Pune from 11-12 February 2011.
8. **Vedashree Sirdeshmukh** (M.Sc. I) presented a Paper in State Level Conference - *Recent Trends in Life Science*, held at PDEA's Arts, Science and Commerce College, Pirangut, Pune from 11-12 February 2011.
9. **Pallavi Gaikwad** (M.Sc. I) presented a Paper in State Level Conference - *Recent Trends in Life Science*, held at PDEA's Arts, Science and Commerce College, Pirangut, Pune from 11-12 February 2011.
10. **Ajay Labade** (M.Sc. I) presented a Paper in State Level Seminar - *Recent Trends in Evolution and Biodiversity*, held at Arts, Science and Commerce College, Thergaon, Ahmednagar.
11. **Varun Pujari** (M.Sc. I) presented a Paper in State Level Seminar - *Recent Trends in Evolution and Biodiversity*, held at Arts, Science and Commerce College, Thergaon, Ahmednagar.
12. **Chetan Chawan** (M.Sc. I) presented a Paper in State Level Seminar - *Recent Trends in Evolution and Biodiversity*, held at Arts, Science and Commerce College, Thergaon, Ahmednagar.
13. **Chetan Aware** (M.Sc. I) presented a Paper in State Level Seminar - *Recent Trends in Evolution and Biodiversity*, held at Arts, Science and Commerce College, Thergaon, Ahmednagar.
14. **Rohit Kumar** (M.Sc. I) presented a Paper in State Level Seminar - *Recent Trends in Evolution and Biodiversity*, held at Arts, Science and Commerce College, Thergaon, Ahmednagar.
15. **Manoj Teltumbade** (M.Sc. I) presented a Paper in - *Biohorizon*, held at Arts, Sinhagad College, Pune.
16. **Ajay Labade** (M.Sc. I) presented a Paper

Botany Department

Departmental Activities :

Department of botany has arranged local visits to various professional industries and research institute.

- Polyhouse visit {Hi- tech floriculture unit}, Seed technology research unit at College of Agriculture. for T.Y.B.Sc. students.
- Visit to K.F. Bioplants, Mundhawa, Pune. collaborative unit of florist from Holland was also organized for T.Y. B.Sc. students.
- Visit to Mushroom cultivation. Bio-control lab., College of Agriculture
- Department of Botany have developed botanical garden in the College campus. Medicinal plants, and the plants for bio-diversity are mentained. Labels are maintioned to each plant with it's botanical

name, common name, and family of the respected plants.

Science day - Students had displayed charts on algae, fungi, bryophytes and pteridophytes.

One day workshop attended Dr. Raval P.P. and Prof. Snehal Shinde, Dr.Sharad Goswami. Prof.Amarjeet Thorat.

Dr. Raval Prachi attended and presented a paper In the XXXIII conference of Indian Botanical Society and International symposium on the new horizons of Botany held at Shivaji University, Kolhapur on 10th -12th Nov. 2010.

Dr. Prachi Raval
Head, Department of Botany

Chemistry Department

Departmental Activity

1. Guest Lectures

- "Nanotechnology" by Mr. Sushrut Bhanushali, Scientific Officer, TATA Innovation Centre, Pirangut, Pune on 2nd September 2010.
- "Advance Organic Spectroscopy in Structure Determination" by Dr. Sujata Kale, Associate Professor, M.E.S.'s Abasaheb Garware College, Pune-411 004, on 20th Oct. 2010.
- Natural Product Prof. Mhamurkar Reader, Ferguson College, Pune During March 2011.

2. Visit to Campus/Industries/Institute

- S.Y.B.Sc.And M.Sc. (II) (11th Feb to 13th Feb 2011) students visited Time Technoplast Ltd. and Hitkari Fibre Ltd., Mahad MIDC, Raigad. They also visited Raigad Fort and Balasaheb Sawant Krushi Vidyapeeth, Dapoli, Raigad.
- UG and M.Sc. II PG students visited IUCAA, Pune University, Pune-411 009, on 28th Feb. 2011, on Science Day.
- M.Sc I students visited Khodad, Narayangaon Giant Meter Wave Radio Telescope (GMRT) on Science day.

3. Placements

- Campus interviews were arranged for M.Sc-II students by companies like e-solve, Pune; Technologies Pvt. Ltd., Pune; Lupin Ltd., Pune; Innovassynth, Khopoli; Jubilant Company, Noida; Prabhat Dairy, Shrirampur; Dr. Silviu Pharmachem Pvt. Ltd, Bhor etc. Total 20 students were placed through this activity.

4. Culture Programmes

- Department had arranged Khandenavami Pujan on 20th Oct. 2010 and Tilgul Samarambha on 4th Feb. 2011 on the occasion of Dassera and Makar Sankranti respectively.

5. Extention Activities

- Department of chemistry completed Trekking activity at Rohida fort, Sinhgad fort and Sudhagad fort and valley crossing activity at Sinhgad in this year.

Staff Achievements

Dr. Madhuri S. Kulkarni

- Paper presentation in 'Innovation 2010, Regional Conference of Pune University' at K.T. H. M. College, Nashik, during 20th and 21st November 2010.

Attended one day seminar on "Innovative methods in teaching" at IISER, Pune on 5th April.

Prof. Harsh Gaikwad

- Paper Presentation in 'ASMMM-2011 Advance in Systematic Methodologies & New Materials' organized by department of Chemists' Shivaji University, Kolhapur

during 21-22 January 2011.

Mr. Dnyaneshwar Thakar

- Participated in Three days National Level seminar on "Nanoscience & Technology: Frontiers in Science & Technology" during 7th to 9th Feb. 2011 at Baburaoji Gholap College, Sangvi, Pune-411 027, sponsored by UGC.
- Participated in Two days State Level Seminar "Career Guidance for Students & Teachers" during 11th & 12th Feb 2011 Bhauraoji Gholap College, Sangvi, Pune-411 027.

Dr. Mukula Kulkarni

- Published one research papers: in Inorg. Chi. Acta, 2010.
 - Won Second prize for the paper presentation in "3rd Asia Pacific Symposium on Radiation & Photochemistry and 10th Biennial Trombay Symposium on Radiation & Photochemistry" during 14-17, Sept, 2010.
 - Paper presentation in "National Symposium on Radiation & Photochemistry" on March 2011 at Jodhapur.
- Attended one day seminar on "Innovative methods in teaching" at IISER, Pune on 5th April 11.

Dr. Sushma R. Katade

- Presented paper in "29th Annual Conference of Indian Council of Chemists" on 19th-21st December, 2010 held at Department of Chemistry, Punjab University, Chandigarh.

Dr. Mohini Kute

- Presented paper in "Fourth international Symposium on Nuclear Analytical Chemistry (NAC-IV)" 15th-19th November, 2010 at Bhabha Atomic Research Centre, Mumbai, India.
- Paper presented in "29th Annual Conference of Indian Council of Chemists" on 19th-21st December, 2010 held at department of Chemistry, Punjab University, Chandigarh.

Student's Achievement

1. Fellowship

- **Mr. Rahul Jagtap** M.Sc. (II) received 'Raghunath Mashelkar Scholarship' to pursue his education.
- **Mr. Prashat G. Kumdale** M.Sc. (II) received 'Vilasrao Deshmukh Foundation Scholarship' to pursue his education.
- **Ms. Varshali Nathu Magar** M.Sc. (II) received 'Savitribai Phule Scholarship' to pursue her education.

2. Competitions

- **Mr. Pritam Lalwani and Ms. Asha Waghela** of M.Sc.-II students have participated in Oral Presentation in "Dr. T. R. Ingle Inter-Collegiate Lecture Competition" held at Department of Chemistry, S. P. College, Pune-411 030, on 23rd Feb. 2011.
- **Mr. Prashat G. Kumdale , Mr. Subhash Bhujabal, Mr. Deepak Shejwal, Vikram**

Vadnerkar, Ms. Vikram Phanse, Mr. Rakesh Arkile of M.Sc. (II) students have participated in "Dr. T. R. Ingle Inter-Collegiate Poster Competition" held at Department of Chemistry, S. P. College, Pune-411 030, on 24th 2011.

- **Mr. Pritam Lalwani and Ms. Amol Gujar** of M.Sc.-II students have participated in "M. J. Pujari Lecture Competition" organized by Department of Chemistry, Abasaheb Garware College, Pune, on 26rd Feb. 2011.
- **Mr. Pritam Lalwani and Ms. Amol Gujar** of M.Sc.-II students have participated in "Arhnikar Lecture Competition" organized by Department of Chemistry, University of Pune, on 3rd April 2011.
- **Mr. Kiran Rasal and Mr. Suraj Gole** of M.Sc (II) rank 5th and 6th respectively in "Modern Shree" inter-college competition held at Modern College on 1st March 2011.
- **Ms. Snehal Kathwate** of S.Y.B.Sc General Chemistry received second prize in the NNT examination held at Fergusson College, Pune.
- **Ms. Mamta Chavan** M.Sc. 2009 batch was announced second prize among girls by Pune University and received Late Rukminibai Kshirsagar Scholarship.

Dr. Madhuri S. Kulkarni
Head of the Department

Computer Science Department

Departmental Activities

- 1) INTERACTION 2010 was organized by Computer Science Department on 29th and 30th of January 2010.
- 2) National Seminar on "Advanced Trends in Mobile Computing" was organized on 5th and 6th February 2010.
- 3) On 03.09.2010 "Soft Skill Workshop" was conducted for M.Sc Computer Science and MCA students on how effective communication should be done and required in IT industry.
- 4) Tech-Fest Inter Class event was organized on 23rd and 24th December 2010.

Events Organized

- 1) POSTER COMPETITION,
- 2) QUIZ,
- 3) WEB DESIGNING
- 4) TRESURE HUNT.

Total 145 students participated for the TECH-FEST.

Staff Activities

- 1) **Prof. S.S.Bhatambrekar** presented a paper on "Legal issues and Challenges Involved in Cyber World Business (On Global Context)" at 9th European Conference Greece, University of Maledonia, Thessaloniki, Greece on 1st July 2010.
- 2) **Prof. Rajendra.H.Bele** presented a Paper titled "Virtualization Technology in the Perspective of Business Application Benchmarks" at National Level Conference in Current Trends in Computer

Science and IT. Organize by Computer Science Department D.Y.Patil College Pimpri Pune since 21st to 23rd February 2011.

- 3) **Prof. Pallawi Bulakh and Prof. Dipali Meher** successfully qualified NET exam.
- 4) National Level Seminar on "Biometrics Based Identification" attended by Mr.Aniket Nagane, Mr.Ashish Garud, Mr. Veerdhawal Chavan, Mr.Mandar Parale at B.G. College, Sangvi Pune-27 on 7th to 9th February 2011

Staff Achievement

- 1) Mrs. Shubhangi Bhatambrekar awarded "Padmashri Dr. Manibhai Desai Rashtraseva Puraskar 2010" for valuable contribution in Computer Education field

Non-Teaching Achievement

- 1) National Level Seminar on "Biometrics Based Identification" attended by Mr.Anand Tondare at B.G. College, Sangvi Pune-27 on 7th to 9th February 2011

Students Achievements

- 1) Mr.Amol Waghmare (B.Sc Computer Science 2010) winner of Clean & Clear Pune Times Fresh Face of the year 2010.
- 2) Miss. Deepa Brijpal Choudhary (Student of F.Y.B.Sc Comp. Sci.) Won Second Prize in District Level Essay Competition on "Global Recession & Its Impact on Indian Economy / Electronic Media" which was conducted by Computer and Management Dept. of Tikaram Jagannath College of Arts, Commerce and Science

- 3) Khadki Pune on 19.03.2010.
Mr. Dnyanesh Daudkhane (Student of B.Sc Computer Science 2010 batch) got admission in M.Sc Computer Networking Management at U.K
- 4) Miss. Sneha Dighe student of (S.Y.BCS-2010-11) was placed Second in 24th National Karate Championship held at Bangalore on 20th to 23rd January 2011.

- 5) Mr. Amit Jaganade and Mr.Nikhil Deo of M.Sc (Comp.Sci) - I holds Second Prize in Inter-College Project Competition (CSA Interface 2011) which was arranged by Abasaheb Garware College, Pune on 19th January 2011

Prof. Shubhangi S Bhatambrekar
Head of the Department

Electronic Science Department

Departmental Activities

1. Guest lectures:

"MatLab" by Mr. Vijay Labade, Associate Professor, F.C. College, Pune- on 28th Feb. 2010.

"8051 Micro-controller Architecture" by Mr. Deepak Londhe, Assistant Professor, S.P. College, Pune-15th & 16th Nov 2010.

"Embedded System" by Mr. Ramakant Bhujbal, Assistant Professor, PVG College, Pune-15th Nov 2010.

"Embedded C" by Mr. Jayant Patil, Associate Professor, Symbiosis College, Pune-16th Nov 2010.

2. Certificate Course :

Department has successfully conducted a certificate course in "Embedded 'C' and Robotics"

- No. of participants: 12
- Duration: 10 days

Student achievements

Mr. Kumbhar Deepak S.

- Participated in 3 days State level workshop on "ARM BASED EMBEDDED SYSTEM DEVELOPMENT", at Shankarrao Mohite Mahavidyalaya, Akluj

on 8, 9 & 10 October 2010.

- Designed and developed "Emergency Exit Siren" for College in January 2011.
- Worked as Resource Person for Faculty Development Programme organized by Annasaheb Awate College, Manchar, Pune in association with Pune University in February 2011.
- Worked as a Visiting faculty in VIT's Vishwakarma College of Arts, Commerce & Science College Pune during December 2010 February 2011.
- Provided project guidance to M.Sc. (Computer Sci.) students on "Fire Fighting Robocar". February -March 2011.

Student Activities:

• Competitions :

Mr. Kulkarni Sanket and Mr. Terkar Pandurang, F.Y. B.Sc (Comp. Sci.)

Participated and won first prize for the project "Rain Alarm" in Intercollege Project Competition organized by Department of Electronics, Sinhgad College, Pune.

Prof. Varsha Joshi
Head, Department of Electronics

Physics Department

Student Activity

- Study tour of F.Y., S.Y. and T.Y. B.Sc. students to Indian Institute of Geomagnetism, Alibag and Nagav Beach
- Interclass Physics Quiz Winner Team F.Y.B.Sc.
- Students of F. Y. B.Sc. participated in Nirbhay Kanya Abhiyan held at SP College.

Staff Achievement

- Mrs. Varsha Joshi participated in T. Y. B.Sc. Practical Workshop at Ahamadnagar College and a workshop on Teacher as a Mentor conducted by ICFAI university. 7 June. 2011.
- Mrs. Varsha Joshi was, awarded 'Best Teacher Award' by P.E. Society.

Prof. Varsh Joshi
Head, Dept. of Physics

Mathematics Department

Departmental Activity

- 1) On 14th August 2011 Arranged felicitation programme for students those are toppers in Mathematics for the academic year 2009-2010.
- 2) Arranged guidance lectures for the students participating in 'Madhava', a state level competition in Mathematics.
- 3) In this year we have displayed Mathematics related cuttings, poem and

'Question of the Week' under the student activity 'Mathematical Club.'

Staff achievements

- 1) Miss. Jayashree Gujrani has participated in the workshop in scilab on 21-1-2011 at Modern College, Shivajinagar, Pune - 5.

Prof. Swati Kandharkar
Head, Department of Mathematics

Microbiology Department

Activities of the Department :

- 1) Guest Lectures:
- 2) Dr. Dheeraj Dhotre (NCCS) delivered a lecture on Bioinformatics for MScI students on 12/10/10.
- 3) Mr. Nikhil Bharambe (PhD student, MBU, IISc), delivered a lecture on 'Circular Dichroism, Optical Rotatory Dispersion

- 4) and X-ray crystallography' for MSc I students on 22nd Dec 2010.
- 4) Dr. Anil Lachke delivered a lecture on 'Chromatographic Techniques' for TYBSc & MSc students on Jan 2011.
- 5) Dr. Dilip Wani (Chairman, Janakalyan group of Blood Banks), delivered a lecture on 'Blood Banking Techniques' for TYBSc

- & MSc students on 1/03/11.
- 6) Ms. Pooja Dayma (TIFAC scholar, CSIR Unit for Research and Development of Information Products, Pune), delivered a lecture on 'Patents and Designs' on 2nd March 2011.
 - 7) Dr. Leena Yeolekar conducted a Practical on 'Egg Inoculation Technique', for TYBSc and MSc II students on 15/03/11.
 - 8) Dr. Saroj Ghaskadbi (Head, Zoology Dept., University of Pune), to deliver a lecture on "Genome Projects" for MSc II students on 26/03/11.

● **Visits:**

- 1) To Agharkar Research Institute (anaerobic culture facility) for MSc-I students on 17/09/10.
- 2) To Someshwar Distillery, Nira for SY, TY & MSc students on 17/02/11.
- 3) To Organosys Jubilant Ltd. (Effluent Treatment Plant) for SY, TY & MSc students on 17/02/11.
- 4) To Janakalyan Blood Bank, Pune for TYBSc students on 1/03/11.
- 5) To the Plant Tissue Culture Facility of Modern College, Shivaji Nagar, for M.Sc.-II students on 15/01/11.

● **Financial Aid:**

- 1) Staff members of the department have given financial support (Rs. 19,000/-) to one MSc student for his education.

● **Placement Cell Activities :**

- 1) **Campus Interviews** were conducted by:
 - ★ Life Cell International Ltd., Pune on 15th Feb 2011.

- 2) Students were also recommended for placement to industries/ institutes:

- ★ National Centre for Cell Sciences, Pune.
- ★ Regenerative Medical Services Pvt. Ltd. Lonavala, Pune.
- ★ SIES - Indian Institute of Environment Management.
- ★ Department of Biochemistry, University of Pune.

- **Interactions :** of current students with well-placed alumni in order to make students aware of opportunities available and skill-sets required:

- Peehu Pardeshi, Pursuing Ph.D. Programme In I.I.T. (Powai) on 30th Sept. 2010. (Qualified GATE, NET, IISC, ACTREC entrance examinations).
- Anupriya Kulkarni, Pursuing Ph. D. Programme at McGill University, Canada. 24th Dec. 2010.
- Ajay Akhade, Pursuing Ph. D. Programme at National Institute of Immunology, Delhi. 18th Jan. 2011.
- Ashok Patel, leading Embryologist in India, Genesis IVF Labs, Pune, 5th Feb. 2011.
- "UDAAN" was initiated in the month of August 2010 for giving the students maximum exposure to the vast opportunities available in industries before they take a decision of their future career. Each student of M.Sc. II gathers and displays the complete profile of one of the leading industries in the field of Pharmaceuticals, Food and Dairy,

Agriculture, Medical Diagnostics and Research.

● **Water Potability Testing:**

In Aug 2010, we have started a new activity of **testing the Potability of drinking water** available at our college, which is a basic need of everybody in the college. This activity is undertaken by T.Y.BSc. Microbiology students. While participating in this activity the students get exposure to the applied aspects of topics included in their undergraduate syllabus and carry out some of the techniques which are commonly used in many water testing laboratories which are certified under BIS (Bureau of Indian Standards).

- **Food Quality Assurance Cell:** This activity was started in 2010-11 to test the Quality of food from the College Canteen. It aims to monitor & assess the Microbiological quality of canteen food and the general level of hygiene in the canteen. SYBSc students collected samples from various surfaces in the canteen and also of raw and processed food prepared in the canteen. They assessed the general microbial load from these samples by Standard Plate Count Method.

Staff Achievements:

- All staff members attended workshop on "Teachers as Role Models" conducted by ICFAI University at our college on 26/11/10.

1. **Prof. Sneha Ogale:**

- Was awarded 'Maniratna Shikshak

Gaurav Puraskar', by the Padmashree Dr. Manibhai Desai Manavseva Trust, Uruli Kanchan, on the occasion of Mahatma Gandhi Jayanti, 2nd Oct 2010.

- Participated in **State level Conference** on 'Microbiology in 21st Century', organized by Modern College of Arts, Science & Commerce, Shivajinagar, Pune-5, on 25th & 26th Feb 2011.
 - Invited as **Panelist for Panel Discussion** at **State level Conference** on 'Microbiology in 21st Century', organized by Modern College of Arts, Science & Commerce, Shivajinagar, Pune-5, on 25th & 26th Feb 2011.
 - **Co-author** for **poster** presented at **International Conference** on 'Biotechnology for Better Tomorrow', organized by Microbiology Department, Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad, 6-9 Feb 2011.
 - **Chief Editor** for College Brochure, 'Hues & Colours: A reflection of College Activities'.
2. **Prof. Anupama Sonawane :**
- **Member** of Central Documentation Committee of the college.
3. **Dr. Neelima Kulkarni :**
- Worked as **Judge (Oral Presentations)** for **State level Conference** on 'Microbiology in 21st Century', organized by Modern college of Arts, Science and Commerce, Shivajinagar, Pune 411005. Between 25th -26th February 2011.
 - Presented a **poster** at **State level**

Conference on 'Microbiology in 21st Century', organized by Modern college of Arts, Science and Commerce, Shivajinagar, Pune 411005, between 25-26th February 2011.

Participated in **Orientation programme** from 3rd March to 30th March, 2011 conducted by Academic staff college, University of Pune.

Worked as **Executive Council member** for Association of Microbiologists India, Pune unit.

Prof. Prasad Deshmane:

Member of Central Documentation Committee of the college.

Prof. Vrushali Deshpande:

Attended a work shop on "**Guidelines for teaching restructured T.Y.BSc. Microbiology Syllabus**" organized by Dept. of Microbiology, University of Pune, in 5th & 6th April 2010

Prof. Vaidehi Dande:

Qualified **Ph.D. Entrance examination** conducted by University of Pune in March 2010.

Co-author for poster presented at **International Conference** on Biotechnology for Better Tomorrow', organized by Microbiology Department, Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad, 6-9 Feb 2011.

Prof. Ashwini Satbhai:

Co-author for poster presented at **International Conference** on Biotechnology for Better Tomorrow',

organized by Microbiology Department, Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad, 6-9 Feb 2011.

- Attended a work shop on "**Guidelines for teaching restructured T.Y.BSc. Microbiology Syllabus**" organized by Dept. of Microbiology, University of Pune, in 5th & 6th April 2010.

8. **Dr. Kavita Parekh:**

- Attended **BioCrats Connect** scientific convention on 3rd Dec. 2010 at Persistent Systems, Pune.

- **Co-author of poster at State level Conference** on 'Microbiology in 21st Century', organized by Modern College of Arts, Science and Commerce, Shivajinagar, Pune 411005, between 25-26th February 2011.

- Attended UGC sponsored **National Seminar** on 'Emerging Infectious Diseases', organized by Dept of Microbiology, Yeshwantrao Mohite College, Pune on 14th February, 2011.

- **Co-Principal in investigator** for **BCUD sanctioned research project** 2011-12 titled 'Optimization of medium components for enhanced growth of Mycobacterium tuberculosis using factorial design'.

9. **Dr. Jyoti Rao:**

- **First author** of the paper entitled 'Sulfate-reducing bacteria isolated from an oilfield in India are most closely related to strains of Desulfovibrio from geographically remote oil fields', which was selected for presentation at the 3rd **International**

Symposium on Applied Microbiology and Molecular Biology in Oil Systems (ISMOS-3) to be held in **Canada**.

- Attended 'BioCrats Connect' scientific convention on 3rd Dec. 2010 at Persistent Systems, Pune.

Students' Achievements:

- **Scholarship of Lila Poonawalla Foundation** received by Mokshada Godbole (M.Sc II) for the year 2010-11.
- Sudarshan Shetty of MSc II qualified the **GATE examination** with 92 percentile.
- Five students from M.Sc. II, Swastika Paul, Madhuri Wani, Madhuri Girme, Apeksha Thorat and Deepali Hagir **presented posters** at the **International Conference on 'Biotechnology for Better Tomorrow'**, organized by Microbiology Department, Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad, 6-9 Feb 2011.
- Hussain Khokhawala of M.Sc Part I was selected as a Volunteer for the Prestigious **National Level Conference, Guha Research Conference** at Aurangabad from 16th to 21st December 2010.
- Pandurang Lahare (MSc I) was selected for inter-university (**National level**) cycling competition held on 18th 27th Oct, 2010 at Amritsar.
- Five students of M.Sc Part II (Mokshada Godbole, Niruta Killedar, Tejlaxmi Inamdar, Milky Sahukar & Neha Naik) and 3 Students of M.Sc. I (Shreyas Kumbhare,

Hussain Khokawala, Pandurang Lahare) **presented Posters** & six MSc students (Pratik Katekar, Nikhil Ganorkar, Ojas Kaduskar, Pramod Awate, Dasharath Sangale & Mayur Bhawsar) attended the **State Level Conference** on '**Microbiology in 21st Century**' organized by Modern College of Arts, Science & Commerce, Shivajinagar, Pune-5 on 25th and 26th February 2011.

- Three Students (Shreya Agalave, Kiran Bhambere & Tufel Attar) From TYBSc **won 3rd Prize at State Level Microbiology Quiz Contest** organized by RC Patel College, Shirpur on 27th January 2011 and.
- Six Students from M.Sc had participated in competition (**Inter-collegiate level**) organized by **Biovision Club of Rajaram College, Kolhapur** on 20th October 2010 and Snehal Patil (MSc I) won **1st prize** in Essay competition, won **2nd Prize** in Quiz (Pooja Joshi, Yogini Kanade of MSc I & Manisha Pawage of MSc II) and **3rd prize** in Skit competition (Pooja Joshi, Yogini Kanade of MSc I & Madhuri Wani, Manisha Pawage, Rupal Manani of MSc II).
- Eight Students From M.Sc II (Shreyas Mirajkar, Sneha Pawar, Shantanu Palshikar, Manisha Pawage, Debangi Chattopadhyay, Rashmi Manani, Sonali Goyal, Nazneen Deshmukh, Swastika Paul) and five from TYBSc (Namrata

Deo, Amruta Deo, Kiran Bhambere, Shradha Raje, Shreya Agalave & Apoorva Dixit) had participated in **Biofiesta Event (Inter-collegiate level)** organized by **Institute of Science, Mumbai** on 9th December 2010. Two Students from M.Sc Part II (Debangi Chattopadhyay and Rashmi Manani) won **2nd Prize in Poster Presentation**, Two Students from M.Sc Part II (Rashmi Manani and Swapna Jadhav) won **2nd Prize** in Quiz competition and 1 student from TYBSc (Namrata Deo) won **1st Prize** in Microbial Art.

- Six students from M.Sc. I (Yogini Kande, Pooja Pardeshi, Mansi Kulkarni, Neha Taware, Bhagyashree Pawale & Dhanashree Gawde) had Participated In **Chimera (Inter-collegiate level)** organized by Fergusson College Pune On 29th January 2011.
- Twelve Students from M.Sc I (Laxmi Singh, Sophia Maske, Pooja Joshi, Bhagyashree Pawale, Ruby Kumari, Rupali Thombare, Supriya Dhure, Charusheela Pawar, Sushma Sharma, Neha Taware, Dhanashree Gawde & Swati Mandal) had attended a Conference on **Interface Between College and Industry** organized by Mahatma Phule College, Pimpri on 19th January 2011.
- Five Students From M.Sc II (Apeksha Thorat, Deepali Hagir, Madhuri Wani, Rupal Manani, Sneha Pawar) had participated in **Yuva Saptah** organized by

Modern College Ganeshkhind Pune (12-19 Jan 2011) and one student (Apeksha Thorat) won **1st Prize in Rangoli Competition**.

- Six Students from M.Sc I (Shreyas Kumbhare, Hussain Khokhawala, Pooja Joshi, Maithilee Mardhekar, Madhuri Kulkarni & Dasharath Sangale) and one student from M.Sc II (Sudarshan Shetty) have participated through Mrutyunjay Cub, in a function organized by Pune Police for **Improving Relationship Between Public And Police from 24th February 2011** (duration of 1 week).
- Thirty-three Students of MSc I & II completed a **Course on Bioinformatics** organized by 'Shri Samartha Institute', Chinchwad.
- Forty-six students of MSc I & II Participated in **Walkathon** organized by Sancheti Institute for Orthopaedics and Rehabilitation on 16th Oct 2010 for celebration of '**Arthritis week**'.
- Sudarshan Shetty of MSc II was **UR (University Representative)** of the college for 2010-11.
- Sudarshan Shetty of MSc II represented the college at the '**1st Parliament of Indian Student Council Leaders**', organized by MIT School of Governance and Ministry of Higher & Technical Education, Govt. of Maharashtra.

Prof. Sneha Ogale
Head, Microbiology Department

Statistics Department

Departmental Activities:

Extracurricular activities:

1. Celebration of Teacher's day by organizing Lecture/Seminar by students of F.Y.B.Sc.
2. Celebration of Teacher's day by organizing Quiz for students of F.Y.B.Sc.(Comp.Sc.)

Staff achievements:

- a. Mrs. Rajashree M. Umarani
 - Attended National level workshop at "Modern College, Ganeshkhind, Pune 53.

Students Achievements:

ACADEMIC ACIEVEMENTS

- ❖ One Student of F.Y. B.Sc. (Computer Sci) Mr. Kishor Chate got 1st prize in P.U.S.A. Quiz
- ❖ Students of F.Y. B.Sc. (General and Computer Science) have completed various projects on Real life situation.
 - Time series related to change in price of dollar.
 - Popularity of television channels.
 - Comparing performance of Sachin Tendulkar and Ricky Ponting.
 - A socio-economic survey of different education system and economic status of the children.

- Relation between age and blood pressure.
- To collect the climatologically data of ten metro cities and check which city has most consistent temperature and rainfall.
- Fitting of Binomial distribution by using coin tossing experiment.
- To analyze and ascertain which age group has high or low B.P. amongst the hospitalized patients in city of Pune.
- Verifying the service time, arrival time and waiting time in rush hours on petrol pump.
- Comparison of weight measurement of solid, liquid by using C.V.
- Time series analysis of weekly rates of vegetables.
- Fitting of Poisson distribution to the data of air crashes.
- Study of relation between length of pea and no of beans in pea.
- Pareto analysis by using data of defects in mobile phones.

Prof. Rajashree Umarani
Head, Department of Statistics

Zoology Department

Departmental Activities :

- **Crash course in Biological techniques & visit to Stem Cell Bank** - On Sundays from 8th Aug to 29th August, 2010
- **Study tours & visits** - F.Y. B.Sc. - Nagaon beach, Alibaug (8th January 2011).
- **Digitalization of museum specimens**
- **Display of Animal diversity in Pune area**
- **Maintaining Honey bee box & vermiculture plant.**
- **Guest lectures.**
Abhijeet Chitnis - "Prospects in Zoology" for S.Y.B.Sc. & T.Y. B.Sc. (20th July, 2010)
Chetan Rawal - "Medical Genetics" for F.Y.B.Sc., S.Y.B.Sc. & T.Y.B.Sc. (16th December, 2010).

Student Activities :

- Sandeep Mohol, T.Y. B.Sc. has been selected in campus interview by "Ross Life Science" Pvt. Ltd. on 8th September, 2010.
- Students of T.Y.B.Sc. attended a workshop on "Formulation of Biofertilizers and Biopesticides" at Sinhgad College of Science, Pune.
- Students of S.Y.B.Sc. attended College of Science, Pune.
- Students of S.Y.B.Sc. attended five days

training programme entitled "**Short Term Training Course in Bee Keeping**" at Central Bee Research & Training Institute, KVIC, Pune.

Staff Achievements :

Prin. Dr. S. S. Kharat

- Karyagaurav Puraskar by "Manav Vikas Parivar" Pune .
- Standing Committee member-Reservation Cell, University of Pune, Pune.

Dr. S. A. Inamdar

- Programme Coordinator, National Service Scheme (NSS), University of Pune.
- Subject Expert and LIC member.

Prof. Bharati V. Patil

- Poster presentation at regional conference entitled "Innovation 2011" (23rd to 24th November 2010, Vidhya Pratisthan College, Baramatio).

Prof. Sangita Sontakke

- Co-authored the text "Recombinant DNA Technology", T.Y. B.Sc. Biotechnology.
- Attended teacher's workshop for the revision of T.Y. B.Sc. Practical Syllabus (13th August to 2nd September, Department of Zoology, University of Pune)

Dr. Sanjay Kharat
Principal

Library Report

Infrastructure

Central library is shifted to new spacious place in the month of November 2010.

New modern and cozy furniture and fixtures are added. It has separate reading hall, reference section, textbook section, Ready reference section, Periodical section, Digital Information Centre, Reprographic section, Processing section, Store room and Reading room for Teachers and Researchers.

Digital Information Centre: has started for the students and staff in the Central Library to provide access to online resources and in housed Electronic resources in the month of January 2011.

Through this users can access millions of useful resources like E_Books, Audio Books, E_Journals, Databases, Theses and Dissertations, Useful links for Scholarships, Competitive Exams and related educational weblinks along with Scanned resources of the library which are available within campus.

More information: [http : // moderncollegecentrallibrary.blogspot.com/p/digital-information-centre.html](http://moderncollegecentrallibrary.blogspot.com/p/digital-information-centre.html)

Library Collection

Books : Total 1935 new books on various subjects are added in the library in this academic year in the total collection of 18501 books. Total 45 books received as donation to the library.

Periodicals Subscribed : Total 11 new Journals and 4 magazines are added in the Library amongst 85 Periodicals. Total 91 Bound volumes of Journals.

E_Resources : following e_resources are added in the E-Library

- CDs : 154 out of 690
- UGC Infonet : 21000 Journals, 51000 Ebooks
- Delnet : 35 lakh records of books, periodicals, recordings, theses and dissertations, Indian Specialists, etc
- Online free Databases and catalogues
- ENewspapers-National and International
- Many more useful resources are made available on the library website for reference

Institutional memberships/ILL

The College has taken Institutional membership Libraries & consortia mentioned below

- INFLIBNET
- DELNET
- Jayakar Library, UoP
- Gokhale Institute of Politics and Economics
- British Library
- Maratha Chamber of Commerce and Industries

New Library Services and facilities started

- Article Indexing Service
- Access to Open access resources
- Current Awareness Service
- Selective Dissemination of Information Service
- Information Literacy
- Reprographic , Scanning, Printing
- Softcopy of Syllabus & Question papers

- OPAC - Online Public Access Catalogue
- Internet
- Library Website and Blog
- Email notification to staff through google group
- Content pages of important books available in advanced search facility
- Audio books for physically challenged students
- Online Lecture Series, Educational Videos
- **Library Blog** : New library blog is created and added in the library website
- **Blog** : <http://moderncollececenterallibrary.blogspot.com/2007/08/modernlibrary.html#more>
- **Website** : <http://moderncollegegk.org/library.php>

Programs organized by Library

- A lecture on "How to access UGC-Infonet and Delnet E_Resources" for all the teaching staff on 24th April 2010
- Mini workshop for all readers on "How to access Inlibnet and Delnet online resources" organized from 2nd February to 5th February 2011 in between 2.00 to 4.00 pm.
- Information Literacy programs organized for Masters Students on 24 July 2010 and 24 December 2010
- Indian Citation Index Awareness program for the staff on 11th February 2011.

Seminars, workshops attended by the library staff

- Mr. Santosh Mohol, Mr. Charudatta Late, Mr. Vishal Zite, Mrs. Rohini Chatur, Ms.

Shital Shetty attended workshop on "Capacity Building" organized by our College on 5th March, 2010

Competancies and Extension activities of Staff

- Mrs. Vidya Sundar has taken admission for M.Lib.I.Sc and Shital Shetty for B.Lib.I.Sc.
- Mrs. Rohini Chatur and Ms. Shital Shetty completed vocational Library Training Course at Pune Jilha Granthalaya Sangh, Pune
- Mr. Charudatta Late and Mrs. Rohini Chatur participated in Kaun Banega History Scholar Inter College competition organized by History Department.

Research Publications

- **Ms. Sangeeta Dhamdhare**, Librarian
- 1) ABCD : an open source automation tool for libraries by Egbert De Smet and Sangeeta N Dhamdhare, in Pearl : A Journal of Library and Information Science, University Library Teacher's Association of Andhra Pradesh, Hyderabad, ISSN: 0973-7081, Online ISSN: 0975-6922, Vol No. IV, Issue No. IV, December 2010
- 2) ABCD : An integrated library automation software for Indian libraries by Sangeeta N Dhamdhare, "KLA Bulletin" A Trilingual Quarterly Bulletin of Library & Information Science Published by Khandesh Library, ISSN - 0976 - 688X, Vol I, Issue I, January 2011

Prof. Sangita Dhamdhare
Librarian

महाविद्यालयीन कार्यालय अहवाल

- दि १३ डिसेंबर २०१० रोजी महाविद्यालयाच्या पार्किंगमध्ये कर्मचाऱ्यांच्या वतीने वृक्षारोपण करण्यात आले.
- पुणे विद्यापीठाच्या गुणवत्ता सुधार कार्यक्रमांतर्गत 'Capacity Building (क्षमताविकास)' या विषयावर जिल्हास्तरीय कार्यशाळेचे दि. ०५ मार्च २०१० रोजी आयोजन करण्यात आले. त्या प्रसंगी संस्थेचे कार्याध्यक्ष डॉ. गजानन एकबोटे प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. या प्रसंगी प्रा. राम गायकवाड, श्री. उज्वल तावडे, श्री. सचिन सुर्वे आणि डॉ. साधना नातू यांचे मार्गदर्शन शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना लाभले.
- स्टाफ अॅकेडमी कॉलेज, पुणे विद्यापीठ पुणे आयोजित 'सॉफ्ट स्किल डेव्हलपमेंट प्रोग्रॅम' या शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांसाठी असलेल्या कार्यशाळेमध्ये आपल्या महाविद्यालयाचे कार्यालयीन अधीक्षक श्री. गणेश साठे, वरिष्ठ लिपिक सौ. भारती भोसले व कनिष्ठ लिपिक सौ. सुनंदा मासळकर यांनी सक्रिय भाग घेतला.
- महाविद्यालयातर्फे प्रशासकीय कर्मचाऱ्यांसाठी 'योग प्रशिक्षण' ही कार्यशाळा दि. ०२ ऑक्टोबर २०१० रोजी घेण्यात आली. या कार्यशाळेमध्ये मा. डॉ. अशोक गोपाळ गद्रे यांनी आपल्या दैनंदिन जीवनामध्ये योगाचे महत्त्व या विषयावर मौलिक मार्गदर्शन केले.
- या कार्यशाळेमध्ये ३० प्रशासकीय कर्मचाऱ्यांनी सहभाग घेतला. या कार्यशाळेस महाविद्यालयाचे व्हिजिटर प्रा. प्रकाश दीक्षित व प्रा. श्रुती भातखंडे हे उपस्थित होते.
- आपल्या महाविद्यालयाचे अधीक्षक श्री. गणेश साठे यांना त्यांच्या विशेष कार्याबद्दल ग्रामपंचायत सूस, ग्रामस्थ सुसगांव, ता. मुळशी जि. पुणे यांच्यातर्फे सन्मान चिन्ह देऊन सत्कार करण्यात आला.
- महाविद्यालयाने दि. १४ जानेवारी २०११ रोजी आयोजित केलेल्या 'कौन बनेगा हिस्ट्री स्कॉलर' या स्पर्धेमध्ये महाविद्यालयातील ग्रंथालय परिचर श्री. चारुदत्त लाटे व सेवक सौ. रोहिणी चतुर यांनी सक्रिय भाग घेतला. त्यांना या स्पर्धेत उत्तेजनार्थ बक्षीस देऊन गौरवण्यात आले.
- महाविद्यालयाच्या कार्यालयातील शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांची वार्षिक सहल दि. १८, १९ व २० फेब्रुवारी रोजी दापोलीजवळील आंजर्ले व हर्णे बंदर येथील समुद्रकिनारी नेण्यात आली होती. यामध्ये सर्व कर्मचाऱ्यांनी अतिशय आनंदाने भाग घेतला.
- महाविद्यालयातील सेवक श्री. सतीश दोडके हे एम.ए. भाग १ हा पदव्युत्तर अभ्यासक्रम उत्तीर्ण झाले आहेत. गणेश साठे कार्यालय अधीक्षक

Reports of Activities

Arts Circle

The Cultural Platform of the College

This year the members of Arts Circle participated in various inter - college competitions of drama and singing such as Purushottam Karandak, Sakal Karandak, Harmonz, Elite Idol, Rashtrabhasha Sabha. They also participated in Mood-1 the national level Cultural Fest.

Workshops were organised for students interested in drama, singing and dance. Workshops were conducted by the alumni members of Arts Circle, who are now professionals in their field of Art. This year 5 individual prizes were won. Milind Joglekar (S.Y. B.Com.) won the prize for Best Actor in Sakal Karandak. Sabyasachi Chatterjee (S.Y. B.Sc.) won two consolation prizes for singing in Elite and Harmony Intercollegiate competition. Uday Suryavanshi (T.Y. B.Com.) won two consolation prizes for singing in Harmony intercollegiate competition. The cultural program of the past and present members of Arts Circle.

Sabyasachi Chatterjee was the student coordinator of Arts Circle where as Prasad

Bedasgaonkar was the coordinator of Drama Group.

Every year "Best student of Arts Circle" awards is given to a student who has contributed immensely to this activity. This award is instituted by Prof. Urmila Tatke in memory of her late mother-in-law. This year this award was given to Sabyasachi Chatterjee for his dedicated contribution to Arts Circle activity.

Arts Circle activities ended with the drama group members undertaking a very special program. The students saw the Marathi film 'Arambh', which focuses the issue of child molestation. They also had a discussion on this issue and various other aspects of the film with director, Akshay Dutta. This program was organized in association with the students of BMCC College.

Special & cultural program by Arts circle students was organised during NAAC peer team visit. It was appreciated by peer team members.

Prof. Varsha Joshi
Co-ordinator

Alumni Association 'Modernites'

'A Salient But Powerful Moment That Transforms.....'

Alumni Association Committee has worked in academic year 2010-11 to develop the Alumni Network of the college in the following way :-

1) Alumni Meet

First Modernites meet in this year was organized on 16th Jan 2010. The nominated executive committee members were introduced and felicitated. Mr Yati Mokashi , Mr Ashok Munde, Mr. Kiran Desai, expressed their views about the working of Modernites Dr. Sanjay Kharat, Prof Todkar & Prof Dixit spoke on expectations from Alumni Association in future. The Alumni of Arts Circle performed a cultural program. About 150 alumni were present 55 Alumni were registered as life members.

Industry Education Interface

On 16th Oct 2010 selected alumni of the various faculties were invited to share their views and experiences.

2) Study Tour

Mr. Abhijeet Bandewar Organized study tour at Hyundai (Heavy industries of construction equipments) for M.Com students on 10th Nov 2010 . About 35 students learned the process of manufacturing excavators, human resources management etc.

3) Exhibition Vividha

Modernites has organized exhibition cum sale know as ' Vividha' on the occasion of Vivekanand Jayanti on 12th & 13th Jan 2011. The objective of this event was to promote the entrepreneurial talents, marketing and business skills amongst the present students. this

exhibition was based on the theme of ' Environment'. about 30 stalls were allotted to the students to showcase their talents in the field of arts , handicraft, dress materials , food items etc. The best stalls were selected by judges. One of the stall was hired by present student for PAN registration and one of the alumni hired a stall of handicraft of tribal community. Spouse of Amey Nisal and Abhijeet Bandewar and principal of Modern Law College were invited as Judges.And following prizes were declared for certain areas.

- a) Innovative stall
- b) Environment awareness
- c) Marketing skills.

On 13th Jan 2011 cultural program of Mr. Amer Oak was organized. Sa-Re-Ga-Ma team accompanied with Mr.Amer Oak Alumni meet (IInd) was also planned on this occasion. About 250 Alumni were present. This program was sponsored by .P.E.Society.

4) NAAC visit

On the occasion of forthcoming visit of NAAC the MOCK NAAC Alumni Interaction was organized on 12th Jan 2011. Prof.Deshmukh conducted this interaction. About 15 alumni were present to this session.

On 27th Jan 2011 Peer Team of NAAC interaction with Alumni. About 90 alumni were present..

5) Visiting & Guest Faculty

The following Alumni (well placed) were invited as visiting / guest faculty to share their

knowledge with P.G. students.

Mr. Amey Nisal (Investment in capital market)

Mr. Sarang Pol (Human Resource Management)

Mr. Mangesh Pakrit (Marketing management)

Mr. Rahul khatavkar (Business administration)

M.com. students are also seeking the guidance of alumni while preparation of research

project on the choosen topic of specialization.

6) Endowment scholarships

This year endowment scholarship known as Gollapudy Scholarships is given to Mr. Sunil Sonawane M.Com Student.

This Scholarship is sponsored by Mr. Sandeep Gollapudy , ex student of commerce faculty

Prof. Vijayalaxmi Kulkarni
Co-ordinator

Best Student Trophy

Instituted in the academic year 1999-2000, By Prof. Ms. Vijaya Kulkarni, in the memory of her brother, Late Shree Prasanna M. Kulkarni, the Award is given to a student who is an all-rounder, fairly good in academics, having a good character, who is polite & courteous, who participates actively in the activities of the College and proves to be an asset to the

institution.

The award comprises of a Rolling Trophy, a memento and a cash prize.

Ganesh Honwad of FYBSc (Biotech) has been selected as the Best Student for the academic year 2010-11.

Prof. Sneha Ogale
Chairperson

Competitive Examination Guidance Cell

November 29, 2010 Organised an awareness lecture by Dr. G. C. Kulkarni, Hon. Director, Centre for Talent Search and Excellence, Nowrosjee Wadia College, Pune. The Students gave an overwhelming response for the activity. Dr. Kulkarni presented the information about following exams viz. UPSC/MPSC; Banking : Officers and Clerical; Technical Services Exams, CAT and CET; CDS and Direct SSB; SET/ NET and JRF; GRE and TOEFL for education abroad.

Subsequently a Cell was set up. 32 students from the College enrolled themselves for the

GEE examination.

Out of the 26 students appeared 3 students were selected for the next round of Group Discussions and Personal Interview.

January 4, 2011 Co-ordinated the National level Intercollegiate General Knowledge Exam organised by Yashwantrao Mohite College. 75 students appeared for the exam. Ms. Priyanka Patil from our College stood second in the exam. Mr. Manoj Janjalkar topped the college list.

Prof. Gauri Kopardekar
Co-ordinator

Central Documentation

Central Documentation committee was formed in the month of July 2011 with objective of preserving documents of various events, programs, competition, administrative areas, achievements, of the staff and students during the academic year.

- A) Criterion and committees wise interaction to list out the necessary documentation in the context of RAR submitted to NAAC at Bangalore.
- B) Implementation of feedback analysis of curriculum, infrastructure, parent's alumni & teacher evaluation by students.
- C) Decided the necessary files to be

preserved centrally.

- D) Numbering of files, pattern of index title of the file etc was decided
- E) All the documentary evidences of last five year of the events, programs, achievement, were verified.
- F) All the files were arranged in NAAC room during of mock visit & NAAC visit & necessary inquired documents were produced in front of the committee members during the NAAC visit.

Prof. Vijaylaxmi Kulkarni
Central Documentation

Counselling Cell

- Vocational guidance to numerous current and past students
- 7 th Sept 2010 an Interactive Session on 'Youth and mental health issues' was organized. Dr. Bhooshan Shukla, Practising Psychiatrist was the resource Person. This was attended by Class Representatives, U .R., L .R .and other members of the Student Council as well

as other students. The response was overwhelming.

- Staff members representing various departments in the Counselling Cell were consulted and they also sent referrals to the Cell

Dr. Sadhana Natu
Counsellor

Disaster Management Workshop

Disaster Management Workshop was organized on 11th and 12th January 2011 in collaboration with Student Welfare Department of Pune University. More than 80 students of five different colleges from Pune City participated in the workshop.

Shri. Chandrakant Maduskar was the trainer for this workshop on both the days. The

training was given in a variety of topics like Reason and types of Disaster, Physiology of human body, Burning , Types of Bandages, fire and use of fire extinguishers, Nuclear war - its concept and level of danger and Biological and Chemical disasters.

Prof. Varsha Joshi
Co-ordinator

Report of Karmavir Bhaurao Patil “Earn and Learn Scheme”

The Earn and Learn Scheme is operative in the College since 2005-2006. The response to this scheme is increasing every year. Starting with 4 students in the first year, this year 66 students were benefited with the scheme. The students work in different laboratories like Chemistry, Microbiology, Biotechnology and

Electronics, Gymnasium and sports, library and office.

In the academic Year 2010-2011, the total amount spent on this scheme in this year is Rs. 2,20,860 =00

Prof. Varsha Joshi
Co-ordinator

Faculty Development Programme held on 26th Nov. 2010

Modern College, Ganeshkhind, Pune-53 and ICFAI jointly organized a Faculty Development Programme (FDP) on 'Teachers as Role Models' on Friday, 26th Nov. 2010.

The Programme that was organized in the Audio-Visual Hall of the College was attended

by almost 100 teachers of the College.

The 3 hour workshop was conducted by Prof M.R. Senapathy, Senior faculty of IFEN, who has over 700 FDPs to his credit.

Prof. Shampa Chakraborti
Programme Co-ordinator

Report of IQAC

The Internal Quality Assurance Cell (IQAC) proved to be a functional body throughout the year. Quarterly meetings were held in order to plan academic, co-curricular and extracurricular activities and infrastructural developments to be made in the college.

The committee successfully completed its important duty of planning and execution of NAAC peer team visit during this academic year. The annual Quality Assurance Report for the academic year 2009-2010 was submitted in January 2010. A supplementary report reflecting current activities of the college was prepared

and handed over to the peer team members.

The IQAC members had a very healthy interaction with the peer team. The Invitee members Dr. Sunil Dhapate and Mr. Vidyesh Khatavkar gave their valuable suggestions throughout the year and also interacted enthusiastically with the peer team.

The IQAC completed its task of verification of self assesment forms of teaching staff under PBAS (Performance Based Appraisal System)

Prof. Varsha Joshi
Coordinator

N.C.C.

National Cadet Corps is a Tri-Services Organization comprising the Army, Navy and Air Force, engaged in grooming the youth "The Leaders of Tomorrow" into disciplined and patriotic citizens.

Aims and Objectives

National Cadet Corps is a novel initiative undertaken by the College which aims at inculcating the significance of discipline, patriotism and core values in the young students of our College.

Presently there are 20 students in the College who have sought admission to NCC. Out of these 20 students, 13 are in Army, 6 in Navy and 1 student is in the Air Force.

All these students participate in weekly parades taken at NCC Head Quarters and at NDA.

Many of these NCC cadets have attended ATC camps held at different places across India. Some of them have attended a camp held at Kanhe Phata in October 2010.

The College is proud of the notable achievements of our two students in NCC. Ganesh Honwad of F. Y. B. Sc. (Biotech) received the Best Cadet Gold Medal from Major M. C. Muthanna at the NCC camp held at Manchar, Dist. Pune. Sagar Arya of F. Y. B. Sc. (Biotech) has also received the Best Cadet Gold Medal. Amit Raut of S. Y. B.C.A. was awarded Gold Medal by Brigadier P. C. Roy in Skeet Shooting and also completed 18 hours of flying an aircraft. Tejashri Kamble received the best sailor award in kayaking and sailing in the sea.

Prof. Sandeep K. Sanap
N.C.C. Coordinator

National Service Scheme

Blood Donation camp

The National service scheme unit and acharya Anandrishiji blood bank had jointly organized a one day blood donation camp at college on 31st August 2010. Dr. Shakera Inamdar coordinator, N.S.S., Pune university of Pune were present for the same. About 77 students 15 girls and 62 boys donated their blood for this noble cause.

Queen's Baton relay

The Queen's Baton relay of the commonwealth games arrived at Pune on 9th September 2010. For welcoming the same 30

N.S.S. volunteers along with Prof. Amarjeet Thorat were present at University Square. Dr. Shakera Inamdar, coordinator, N.S.S., University of Pune, Dr. Manikrao Jadhav, registrar, Dr. Gade, BCUD, Director and Prof. Dudhbhate were present on behalf of Pune University. The baton arrived at 6 pm welcomed at university square then it departed to Balewadi Sports Complex

Police friend camp

The ganesh festival was scheduled from 15 to 23rd September 2010 to assist the police department the N.S.S. volunteers of our college

worked as Police Friends. About 80 volunteers enrolled as police friend and cooperated with police during the festival.

N.S.S. week

The N.S.S. week was celebrated at the college from 24th to 30th September 2010. The programme was inaugurated at the hands of Dr. Sanjay Kharat, Principal. On 30th September a one day workshop was organized on MPSC / UPSC, Dr. Sunil Dhapate, YASHADA addressed the same. About 150 students were present for the workshop. On 1st October 2010, a lecture by Prof. Vandana Phalsane, Siddhivinayak College on Female foeticide and steep decline in number of girls.

Cycle Rally

On 28th November 2010 a cycle rally was organized from Pune university To Khanapur near Saswad on occasion of Mahatma Phule birth anniversary. The rally was inaugurated at hands of Dr. Hari Narake, Director, Mahatma Phule Adyasan University of Pune. About 40 N.S.S. volunteers participated in the same.

- Mr. Mondanna Lachhaya panem was selected for pre republic day parade camp at Nanded.
- Mr. Amol Sinalkar selected for national level camp to be taken at Uttarkashi from 1st to 10th January 2010.

Special winter camp

The Special Winter Camp was organized at Kondhur, Tal Khed, Dist Pune from 4th to 10 December 2010. The theme for the camp was 'Environment friendly tourism'. Different programmes were organized during this special winter camp according to theme. The seven day

camp had seven themes respectively.

- Environment friendly tourism
- Education facilities at schools and colleges
- Disaster Management
- Crop diversity, management and technology
- Women empowerment
- Health Camp
- Moral education Thoughts of Gandhi

First Day: 4th December 2010

The camp was inaugurated at the hands of Dr. Bokehode, Deputy Registrar, University of Pune and Mr. Dilip Raut

Second Day: 5th December 2010

Prof. Abasaheb Shinde delivered lecture on Crop diversity, management and technology. Dr. Sharad Goswami delivered lecture on Gandhi's thought.

Third Day: 6th December 2010

Prof. Namdeo Dhoke guided the students with higher education and career opportunities. Dr. Sushma Katade discussed with the students about the Education facilities at schools and colleges the past and present status.

Fourth Day: 7th December 2010

Prof. Sanjay Patil delivered the lecture on 'Environment friendly tourism'. Dr. Sadhana Natu guided the students Disaster Management at rural level and mental health.

Fifth Day: 8th December 2010

Prof. Snehal Shinde gave lecture on Biodiversity management. Prof. Jayashri Gujarani and Prof. Pratibha Pawar given lecture on 'Fun with maths' to the primary school children of the Kodhur primary School.

Sixth Day: 9th December 2010

The 'Health camp' was organized for the native villagers with the collaboration of Lions Club, Pashan and Acharya Anandrishiji Trust, Pune. About 200 villagers registered for health check up. 100 free spectacles were distributed to them. About 70 villagers were given the free medication. 40 villagers were selected for free cataract operation and were carried to Janaseva Foundation Eye Hospital, Pune. Blood donation camp was organized with collaboration of Acharya Anandrishiji Blood Bank, Pune. 21 National service Scheme volunteers donated their blood for this noble cause. Mr. Shreyas Dixit has given his valuable support for the successful health camp.

Seventh Day: 10th December 2010

The valedictory function was organised at 10 am. Dr. Prakash Dixit, Joint Secretary, P. E. Society was the chief guest. Dr. Sanjay Kharat, Principal and Vice principals of all three faculties and office superintendent were also present for the same. They congratulated the students for the successful camp. And motivated

the students to take active part in college activities.

Highlights of the Camp

- Mr. P.R. Chede, Agriculture Supervisor, Paud visited the camp and guided the students. The local authorities Sarpanch Mrs. Lilatai Halande and her deputy Mr. Mahadeo Kodhare given their valuable support for the success of camp.
- The area coordinator Prof. Varade visited the camp as inspection authority of University of Pune and given speech about the objectives of National Service Scheme.
- Small dam on the river was constructed by the N.S.S. volunteers at Katakari wasti.
- Cleanliness drive at the place of camp.
- Road repairing
- Health camp
- Cultural programmes
- Awareness programmes through street plays.

Prof. Dastgir Pathan and Amarjeet Thorat
Programme Officers

NAAC Peer Team Visit for Re-accreditation

The NAAC Peer Team visited the college for Re-accreditation from January 27-29, 2011. Prof. Sudarshan Nanda, former Vice Chancellor of North Orissa University, Prof. I. Ramabrahmam, Central University, Hyderabad and Prin. K.N. Pushpalatha from B.S.V Arts and Commerce College for Women,

Bangalore were the esteemed members of the Peer Team.

The College that was accredited in the year 2004 applied for Re- accreditation on August 7, 2009 and duly submitted its Re- Accreditation Report (RAR) to NAAC, Bangalore on June 2, 2010. The Internal Quality Assurance Cell

IQAC) of the college arranged meetings at regular intervals to devise strategies in order to reach out to the society through its students, parents, alumni and employers. It incorporated ideas given by specially inducted members of the IQAC Mr Vidhyesh Khataukar and Dr. Sunil Dhapte who represent the Industry and Training & Development fields respectively. During the year long process of preparing the BAR, the college under its IQAC arranged for expert lectures and guidance by Heads and Coordinators of colleges that had already gone through the process of Re-accreditation successfully. The college received valuable inputs from Prof. N.J.Sonawane, Prin. Deo, Dr. Mali, and Dr. Shirish. Chindade, Dr. Tardalkar, Dr. Bhole, Prof. A.G. Gosavi, Dr. Chinchankar, Prin. R.S. Zhunzharrao, Prof. Dixit and Prof. Todkar. The college was advised, guided, encouraged and motivated by its Chairman Dr. G.R. Ekbote as it got ready for the Re-accreditation.

Principal of the college Dr. Sanjay. Kharat held periodic meetings with committees working on different Criteria of NAAC. He shared his ideas with them and made valuable suggestions during 'Presentation Sessions' by all the departments and committees. The Central Library, departments of Science Faculty, and Arts and Commerce Faculties designed their 'Profile' furnishing information about new courses, activities, results, student progression and infrastructural developments. A colourful and

informative Brochure "Hues and Colours" carried text and photographs of different academic, extra-curricular, cultural, sports and extension activities undertaken by the college. Infrastructural changes, campus beautification, enhancement of student centric services and upgradation of facilities formed an integral part of the preparation for the NAAC Peer Team Visit.

The 3 day on-site visit began with an impressive Presentation by Prin. Dr. Sanjay. Kharat on the progress made by the college post accreditation in 2004. This was followed by visits to different departments of the college, an interactive session with the college IQAC, a luncheon meeting with the Management members of Progressive Education Society and authorities of the University of Pune. The Visit concluded successfully with an Exit Meeting and handing over of the Exit Report by the Chairman of the Peer Team to the Principal of the College.

At the Executive Council Meeting of NAAC, held in Bangalore on 27 March 2011, P.E. Society's Modern College of Arts, Science and Commerce' Ganeshkhind, Pune was accredited with an 'A Grade under the CGPA scheme with a score of 3.10. It was an overwhelming moment for the College the top ten Colleges of Pune, in a span of 19 years.

Prof. Shampa. Chakraborti
Co-ordinator, NAAC

एकदिवसीय स्वयंसेवी संस्था कार्यशाळा

पुणे विद्यापीठाचा प्रौढ निरंतर शिक्षण व ज्ञानविस्तार विभाग, आणि मॉडर्न महाविद्यालय गणेशखिंड पुणे ५३ यांच्या संयुक्त सहकार्याने दि.२६ ऑगस्ट २०१० रोजी स्वयंसेवी संस्था आणि त्यांच्या कार्याविषयीची एकदिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. या कार्यशाळेत महाविद्यालयाच्या विविध ज्ञानशाखांचे साठ विद्यार्थी सहभागी झाले होते.

या कार्यशाळेचे उद्घाटन मा. श्रीमती अंजली मायदेव (कर्वे समाजसेवा संस्था येथील ज्येष्ठ प्राध्यापिका) यांच्या हस्ते करण्यात आले. या प्रसंगी प्रौढ, निरंतर शिक्षण आणि ज्ञानविस्तार विभाग यांचे श्री. धनंजय लोखंडे, महाविद्यालयाचे व्हिजिटर प्रा. प्रकाश दीक्षित व महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. संजय खरात हे उपस्थित होते. आपल्या उद्घाटनपर मार्गदर्शनात श्रीमती मायदेव यांनी स्वयंसेवी संस्थेचे कार्य हे विषमतेतून निर्माण झालेल्या समस्यांच्या सोडवणुकीवर आधारित असते असे मत नोंदवून स्वयंसेवी संस्थांच्या इतिहासाबद्दल थोडक्यात मांडणी केली.

प्रथम सत्रात 'लोकायत' या संस्थेचे नीरज जैन यांनी

भोपाळ गॅसपीडितांच्या संघर्षाविषयीचे सखोल विवेचन केले. या लढ्यात सर्व विद्यार्थ्यांनी सामील झाले पाहिजे असे आवाहन केले.

द्वितीय सत्रात वंचित विकास संस्थेचे श्री. विलास चाफेकर यांनी संस्थेतर्फे चालू असलेल्या विविध कार्यांची माहिती दिली. निहार येथील वंचित मुलांच्या पुनर्वसनाचे कार्य, यवतमाळ येथील चंडिकादेवी आदिवासी मुलींचे वसतिगृह, एडस् जागृती शिबिरे, महिला सबलीकरण व जाणीव संघटना याविषयीची सविस्तर माहिती दिली. या वाटचालीत आलेले विविध अनुभव सांगून विद्यार्थ्यांना विचारप्रवृत्त केले.

तृतीय सत्रात एम. व्ही. आपटे यांनी इंधनबचत व सामाजिक कार्य याविषयीची सोदाहरण माहिती दिली. या विषयावर आधारित सामान्य ज्ञान चाचणीही त्यांनी या प्रसंगी घेतली. इंधन बचत केली नाही तर भविष्यकाळात अनेक समस्या निर्माण होतील या वास्तवाकडे त्यांनी सर्वांचेच लक्ष वेधले.

प्रा. श्रुती भातखंडे
समन्वयक

Placement Cell

College has Placement cell for UG and PG students. We conduct number of activities under the placement cell like Conducting aptitude tests, seminars, Group discussions,

guest lecturers and Soft Skill workshop. Our placement committee has takes an efforts to call the companies for campus placement.

Selected Candidate List

Sr. No.	Class	Name of Student	Name of Company
1	MCA	Saumiya Udayar	Harbinger Systems Pvt. Ltd.
2	MCA	Arachana Baban Badhe	Vertex Software Pvt.Ltd.
3	M.Sc.	Prateek H.Tawai	Vertex Software Pvt.Ltd.
4	MCA	Arachana Baban Badhe	Vertex Software Pvt.Ltd.
5	M.Sc.	Prateek H.Tawai	Vertex Software Pvt.Ltd.
6	MCA	Amruta Patil	Persistent Systems Pvt. Ltd.
7	M.Sc.	Kalyani Londhe	Persistent Systems Pvt. Ltd.
8	MCA	Sachin Marne	Persistent Systems Pvt. Ltd.
9	M.Sc.	Manisha Kumthe	Trident WebInfo Services
10	M.Sc.	Sandip Mude	Trident WebInfo Services
11	M.Sc.	Priyanka Kadu	Trident WebInfo Services
12	M.Sc.	Amit Shinde	Trident WebInfo Services
13	M.Sc.	Monica Inde	Ramac Infosys
14	MCA	Ruturaj Vaidya	Zcon Solutions Pvt. Ltd.
15	MCA	Kalyani Joshi	Zcon Solutions Pvt. Ltd.
16	MCA	Manali Vaidya	Zcon Solutions Pvt. Ltd.
17	MCA	Sneha Gulane	Ascent Informatics (India)Pvt. Ltd.
18	M.Sc.	Amol Pandit	Emanon Solutions
19	MCA	Swapnil Sonawane	New Horizon India pvt. Ltd
20	M.Sc.	Prajakta Karawde	New Horizon India pvt. Ltd
21	MCA	Tejeskumar Liman	New Horizon India pvt. Ltd
22	MCA	Anuja Nanaji Desale	Persistent Systems Pvt. Ltd.
23	MCA	Abhijeet Nishikant Bhandari	Persistent Systems Pvt. Ltd.
24	MCA	Durva Ghurye	Tekdi Web Solution Pvt. Ltd.
25	MCA	Mukta Damle	Tekdi Web Solution Pvt. Ltd.
26	M.Sc.	Bhagyashree Shendge	Tekdi Web Solution Pvt. Ltd.
27	M.Sc.	Priyanka Chaudhary	NIC
28	M.Sc.	Supriya Wagh	NIC

Placement cell at department of Chemistry

For the M.Sc. batch: July 2008- June2010 (in process)

Campus interviews held at the college

- 1) Prabhat Dairy, Shrirampur (In collaboration with Department of Microbiology)
- 2) eSolve Technologies Pvt. Ltd, Pune

Students placed

Sr. no	Name of the student	Name of the company
M.Sc. (Organic Chemistry)		
1.	Dasharath Dhamal	Prabhat Dairy, Shrirampur
2.	Sachin Awari	Prabhat Dairy, Shrirampur
3.	Santosh Sathe	Jubilian, Noida
4.	Manjushree Kulkarni	Jubilian, Noida
5.	Sachin Ichake	Jubilian, Noida
6.	Takshak Salunke	Innovassynth, Khopoli
7.	Manjushri Kulkarni	Innovassynth, Khopoli
8.	Revati Dandge	Innovassynth, Khopoli
9.	Lahu Pathare	Innovassynth, Khopoli
10.	Santosh Sathe	eSolve Technologies Pvt. Ltd
11.	Amruta Padwal	eSolve Technologies Pvt. Ltd
12.	Shailesh Kate	eSolve Technologies Pvt. Ltd
13.	Sandeep Jagdale	eSolve Technologies Pvt. Ltd
14.	Nilesh Shelar	Lupin Ltd.
15.	Shashikant Jodave	Self employed-own classes
16.	Krushna Pharate	Vidyadham College, Shikrapur
17.	Avikumar Adhav	Dr. Silviu Pharmachem Pvt. Ltd, Bhor
18.	Swati Dhapate	Someshwar College

Department of Microbiology
Students placed at National Institutes- as Research Assistants

Sr. No.	Name of the student working as project/ research Assistant	Name of the Institute
1	Mallav Vikas	NARI, Pune
2	Narang Naina	Dept. of Biotech, Univ. of Pune
3	Hande Aparna	NCL, Pune
4	Adsul Harshad Popat	O.R.G. Dept. National Institute of Virology
5	Shah Rachita Rajeshkumar	National Institute of Virology, Pune.
6	Dabir Ashwini Pramod	National AIDS Research Institute, Pune
7	Rayrikar Sonali Sharad	Dept. of Botany, University of Pune
8	Swarge Bhagyashree Nandakishor	National Chemical Laboratory
9	Khan Imran Akhtar	National Chemical Laboratory, Pune
10	Vohra Mustafa Hakim	Vasantdada Sugar Institute, Pune
11	Dayma Puja Narayandas	URDIP, Recd Woman Scientist Scholarship
12	Pandey Priya Jiledar	URDIP, Recd Woman Scientist Scholarship
13	Natesan Pranitha Ramnath	Dept. of Biochemistry, Univ. of Pune, Pune
14	Patil Vikas Sudhakar	NCCS, Pune.
15	Jagtap Dhanashri Prataprao	NCL, Pune
16	Joshi Amruta Pramod	NCL, Pune
17	Patil Mayur Gokul	NCL, Pune
18	Sharma Shailly Shailendra	NCL, Pune

Prof. Satish Ambike
(Co ordinator)

Prize Distribution Ceremony

P E Society's Modern College of Arts, Science & Commerce celebrated its Annual Prize Distribution Ceremony on Monday, February 28, 2011. Prizes were given away to students for their excellence in Academic, Sports and Cultural activities at the hands of noted Marathi Drama critic Dr. V. B. Deshpande; Dr. Gajanan Ekbote, Chairman, Progressive Education Society, Business Council Members of P E Society, Mrs. Jyotsna Ekbote, Mr. Prakash Dixit and Mr. Dilip Parab; Mr. Eknath Tile, Vice Chairman, PE Society and Principal

Dr. Sanjay Kharat.

Dr. V. B. Deshpande in his inspiring speech urged the students to develop the habit of 'reading' and congratulated the efforts shown by the students in their areas of interest. Dr. Ekbote appreciated the progress of the College and lauded the achievements of the students. Mrs. Jyotsna Ekbote spoke highly about the spirit of team work shown by the college during all its activities.

Prof. Shampa Chakraborti
Chairperson

स्वरमाधुरी

मॉडर्न महाविद्यालय, गणेशखिंड, पुणे ५३ आणि विद्यार्थी कल्याण मंडळ, पुणे विद्यापीठ यांच्या संयुक्त सहकार्याने 'स्वरमाधुरी' ही शास्त्रीय संगीत व नाट्यसंगीत गायनस्पर्धा दि. ४ व ५ फेब्रुवारी २०११ रोजी मॉडर्न महाविद्यालयात संपन्न झाली. विद्यावाणी रेडिओ, पुणे विद्यापीठ यांनी या स्पर्धेचे माध्यम प्रायोजकत्व स्वीकारले होते.

तोडी, यमन यासारख्या रागाबरोबरच बागेश्रीकंस, रईसा कानडा, नंद यांसारखे रागसुद्धा स्पर्धकांनी अत्यंत आत्मविश्वासाने व तयारीने सादर केले.

फर्ग्युसन महाविद्यालयातील सानिका गोरेगावकर, या. पं. विकास कशाळकर यांच्या शिष्येला गुरुवर्य शंकरराव कानिटकर फिरता करंडक प्रदान करण्यात आला. डॉ. संभाजी पठारे, संचालक, विद्यार्थी कल्याण मंडळ, पुणे विद्यापीठ यांच्या हस्ते पारितोषिक वितरण समारंभ संपन्न झाला. या प्रसंगी प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीचे उपकार्यवाह प्रा. प्रकाश दीक्षित उपस्थित होते. स्पर्धेचे उद्घाटन पुणे विद्यापीठाच्या विद्यावाणी रेडिओचे संचालक श्री. आनंद देशमुख व श्री. उद्धवराव वैद्य यांच्या हस्ते

करण्यात आले. या प्रसंगी सर्व स्पर्धकांच्या गाण्याचे ध्वनिमुद्रण विद्यावाणीतर्फे सीडीच्या स्वरूपात प्रकाशित करण्यात आले.

शास्त्रीय संगीत स्पर्धेसाठी परीक्षक म्हणून डॉ. जी. एस. चिंचणीकर व डॉ. लता गोडसे उपस्थित होते. नाट्यसंगीत स्पर्धेचे परीक्षक सौ. आशा करवंदे व श्रीमती मधुवंती दांडेकर यांनी केले.

स्पर्धेचा निकाल

शास्त्रीय गायन स्पर्धा

- १) सानिका गोरेगावकर, फर्ग्युसन महाविद्यालय
- २) श्रुती कोपरकर, स.प. महाविद्यालय
- ३) रोहित काळसेकर, पुणे विद्यार्थी गृहाचे अभियांत्रिकी महाविद्यालय

नाट्यसंगीत स्पर्धा

- १) मयूरी सहस्रबुद्धे, एस.एन. डी.टी. (होम सायन्स)
- २) श्रुती कोपरकर, स.प. महाविद्यालय

प्रा. वर्षा जोशी
संयोजिका, स्वरमाधुरी

Student Welfare Department

The Elections of University representative was held as per University norms. Mr. Sudarshan Shetty of M.Sc. (Microbiology) Part II was elected as the University Representative by the members of students council. Miss. Deepa Yadav of T.Y. B.C.A. was elected as Girls Representative.

Earn and Learn Scheme commenced from August 2010 for this academic year.

Student Welfare Department and Counselling Cell of Dept Of Psychology jointly organized an interactive session with Dr. Bhushan Shukla a Psychiatrist on 'Youth and Mental Health Issues

Under Vidyarthini Manch an Interactive Session entitled 'Arogya Samvad' with Medha Kale of Tathapi Trust was organised

5. Students of Earn and Learn scheme participated in a survey conducted by Rajiv Gandhi Foundation for judging condition of rural area students in city while deciding National Youth Policy
6. Started regular functioning of Student Store from 16/12/2010. Students from earn and Learn scheme run the store.
7. Preparation of office files for sale at the store
8. Organized 'Employment Card Registration Drive' for students of our college and nearby area
9. Disaster management Workshop on 11 and 12 th January 2011

Prof. Varsha Joshi
Student Welfare Officer

Physical Education

Student Member

Inter Collegiate Sports Representative :

1. Vinod Shingade (M. Com)

2. Arif Chittewan (T. Y. B.Com)

Football

3. Vinod Jadhav (M. Com)

Baseball

4. Pranita Joshi(T. Y. B. Com)

Softball(W)

5. Anil Barmane (F. Y. B. A)
Boxing

6. Nilesh Lahane (S. Y. B.Com)
Cricket

7. Sandeep Karpe (S. Y. B.Com)
Softball (M)

Inter Collegiate Competitions

College has participated in the 18 events. Our students participated in Rowing, Cross Country, Best Physique, Volleyball, Kabaddi,

Football, Boxing, Softball, Handball, Gymnastic, Archery, Shooting, Cycling, Judo, Cricket, Hockey, Athletics, and Baseball.

► College team achievements:

- College Hockey men's team got the 1st place in Inter Collegiate Competition.
- College Baseball men's team got the 1st place in Inter Collegiate Competition.
- College Cross Country men's team got the Championship.
- College Athletics men's and women team got the General Championship.

INTER COLLEGIATE PERFORMANCE

1. Rohit Patil (S.Y.B.Com)			
a. Inter Collegiate Competition	Baseball	Pune	Gold Medal
b. Inter Collegiate Competition	Hockey	Pune	Gold Medal
2. Arif Chittewan (T.Y.B.Com)			
a. Inter Collegiate Competition	Baseball	Pune	Gold Medal
b. Inter Collegiate Competition	Hockey	Pune	Gold Medal
3. Lakhan Yanake (T.Y.B.Com)			
a. Inter Collegiate Competition	Baseball	Pune	Gold Medal
4. Avnish Tapkir (T.Y.B.C.A)			
a. Inter Collegiate Competition	Baseball	Pune	Gold Medal
5. Ketan Kadam (T.Y.B.Sc)			
a. Inter Collegiate Competition	Baseball	Pune	Gold Medal
6. Rupesh Shinde (S.Y.B.Com)			
a. Inter Collegiate Competition	Baseball	Pune	Gold Medal
7. Ankit Massey (F.Y.B.A)			
a. Inter Collegiate Competition	Baseball	Pune	Gold Medal
8. Pramod Bamble (T.Y.B.Com)			
a. Inter Collegiate Competition	Baseball	Pune	Gold Medal

INTER ZONAL / STATE PERFORMANCE

1.	Nilesh Lahane (S.Y.B. Com)	Baseball		
	a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
	b. Inter Zonal Tournament		Pune	Gold Medal
	c. Senior State Championship	Softball	Gondiya	Participated
	d. Inter zonal Tournament Softball	Softball	Daund	Silver Medal
2.	Amit Parbat (S.Y.B. Com)			
	a. Inter Collegiate Competition	Baseball	Pune	Gold Medal
	b. Inter Collegiate Competition	Hockey	Pune	Gold Medal
	c. Inter Zonal Tournament		Pune	Gold Medal
	d. Inter Zonal Tournament	Softball	Daund	Silver Medal
3.	Rushikumar Shitole (S.Y.B. Com)	Boxing		
	a. Inter Collegiate Competition		Pune	Silver Medal
	b. Inter Zonal Tournament		Pune	Silver Medal
4.	Suvarna Borde (S.Y.B. Com)	Boxing		
	a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
	b. Inter Zonal Tournament		Pune	Silver Medal
5.	Ranaware Ishwar (S.Y.B. A)	Cycling		
	State track Championship		Pune	Participated
6.	Dhiraj Sawant (F.Y.B. A)	Hockey		
	a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
	b. Inter Zonal Tournament		Pune	Gold Medal
7.	Supriya Dhamne (M.Sc)	Handball		
	Inter Zonal Tournament		Pune	Gold Medal
8.	Vishal Tanpure (T.Y.B.C.A.)	Baseball		
	a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
	b. Inter Zonal Tournament		Pune	Gold Medal
9.	Jyoti Kedri(F.Y.B. Com)	Kayaking		
	Inter Zonal Tournament		Pune	Participated
10.	Sayli Kavade (M. Sc)			
	Karate National Tournament		Solapur	Black belt

26. Prinal Sharma (F.Y.B. Com)	Cycling		
a. Senior State Triathlon Championship		Pune	Bronze Medal
b. National Games		Ranchi	Participation
27. Akash Chikte (F.Y.B. Com)	Hockey		
a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
b. Inter Zonal Tournament		Pune	Gold Medal
c. Inter University		Mumbai	Participation
d. Junior National		Pune	Participation
e. India Camp		Hyderabad	Participation
28. Abhay Meshram (T.Y.B. Com)	Hockey		
a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
b. Inter Zonal Tournament		Pune	Gold Medal
c. Inter University		Mumbai	Participation
d. Junior National		Pune	Participation
e. All India Legue		Pune	Gold Medal
29. Vinod Shingade (M. Com)	Hockey		
a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
b. Inter Zonal Tournament		Pune	Gold Medal
c. Inter University		Mumbai	Participation
30. Pramod Shingade (T.Y.B. Com)	Hockey		
a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
b. Inter Zonal Tournament		Pune	Gold Medal
c. Inter University		Mumbai	Participation
d. Junior National		Pune	Participation
e. India Camp		Hyderabad	Participation
31. Vishwanath Patil (T.Y.B.A)	Hockey		
a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
b. Inter Zonal Tournament		Pune	Gold Medal
c. Inter University		Mumbai	Participation

32. Indal Suryawanshi (F.Y.B. A)	Hockey		
a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
b. Junior National		Pune	Participation
33. Madhav Made (F.Y.B. A)	Hockey		
a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
b. Junior National		Pune	Participation
34. Sangram Chougule (F.Y.B. Com)	Hockey		
a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
b. Junior National		Pune	Participation
35. Vikas Karande (F.Y.B. A)	Hockey		
a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
b. Junior National		Pune	Participation
36. Franklin Fernandes (T.Y.B. Com)	Hockey		
a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
b. Inter Zonal Tournament		Pune	Gold Medal
c. Junior National		Pune	Participation
37. Navneet Bagul (M Sc Biotech)	Baseball		
a. Inter Collegiate Competition		Pune	Gold Medal
b. Inter zonal Tournament		Pune	Gold Medal
c. Inter University		Rohtak	Participation
38. Ajinkya Pawar (F.Y.B.A)	Athletics		
Federation cup		Vishakhapatnam	Participation
39. Vidya Jadhav (M. Com)	Shooing		
a. Senior State Championship		Mumbai	Participation
b. Senior National Championship		New Delhi	Participation
40. Harshad Gawade (F.Y. B Com)	Karate		
4th Judo National Championship		New Delhi	Silver Medal

<p>41. Jagruti Chandankere (F.Y. B. A.)</p> <p>a. Senior State Championship</p> <p>b. Senior National Championship</p>	<p>Shooing</p> <p>Mumbai</p> <p>New Delhi</p>	<p>Participation</p> <p>Silver Medal</p>
<p>42. Tejashree Kamble (F.Y.B. Com)</p> <p>a. Inter Zonal Tournament</p> <p>b. State Championship</p> <p>c. 21 National Championship</p>	<p>Kayaking</p> <p>Pune</p> <p>Pune</p> <p>Bhopal</p>	<p>Participate</p> <p>Participate</p> <p>Participate</p>

INTERNATIONAL PLAYER & BEST SPORTSMAN OF THE YEAR

<p>1. Chandrakant Manwadkar (F.Y. B. A.)</p> <p>a. Inter Collegiate Competition</p> <p>d. Inter zonal Competition</p> <p>e. 45th Sr. National Cross Country</p> <p>f. 26th Junior Athletics Championship</p> <p>g. Asian Cross Country Championship</p>	<p>Cross Country and Athletics</p> <p>Pune</p> <p>Pune</p> <p>Jodhpur</p> <p>Bangalore</p> <p>Kathmandu</p>	<p>Gold Medal</p> <p>Gold Medal</p> <p>Bronze Medal</p> <p>Gold Medal</p> <p>Participation</p>
<p>2. Tejaswini Muley (F.Y. B. A.)</p> <p>a. Inter Collegiate Competition</p> <p>b. Inter Zonal Tournament</p> <p>c. Senior State Championship</p> <p>d. Senior National Championship</p> <p>National Games</p>	<p>Shooing</p> <p>Pune</p> <p>Pune</p> <p>Mumbai</p> <p>New Delhi</p> <p>Jharkhand</p>	<p>4th Place</p> <p>Bronze Medal</p> <p>Gold & Silver Medal</p> <p>4 Gold Medal</p> <p>Gold & Silver Medal</p>

ANNUAL SPORTS FESTIVAL

As per the tradition of our College this year too the Inter Class Tournaments were conducted from 2nd to 17th February 2011 for individual and team events. Students from various classes participated actively.

The results are as follows,

Individual Events

- **Chess (Men)**

1st Place : Aditya Pardeshi
T Y B C S (A)

2nd Place : Nilkhant Surwase
T Y B Com (A)

3rd Place : Dinesh Potangale
M A I (Eco)

- **Table Tennis (Men)**

1st Place : Sandeep Mane
T Y B C S (B)

2nd Place : Bhagyesh Raut
F Y B C S (B)

3rd Place : Amiet Parbet
S Y B Com (A)

चंद्रकांत मनवाडकर
एफ.वाय. बी.ए.
(क्रॉसकंट्री व अथलॅटिक्स)

इंदल सूर्यवंशी
एफ.वाय. बी.ए.
(हॉकी)

माधव माडे
एफ.वाय. बी.ए.
(हॉकी)

संग्राम चौगुले
एफ.वाय. बी.कॉम.
(हॉकी)

विकास कारंडे
एफ.वाय. बी.ए.
(हॉकी)

फ्रँकलिन फर्नांडिस
टी.वाय्. बी.कॉम.
(हॉकी)

नवबित बागुल
एम्. एस् सी (बायोटेक)
(बेसबॉल)

अजिंक्य पवार
एफ.वाय. बी.ए.
(अथलॅटिक्स)

विद्या जाधव
एम्.कॉम.
(शूटिंग)

हर्षदा गावडे
एफ.वाय. बी.कॉम.
(कराटे)

जागृती चंदनकीरे
एफ.वाय. बी.ए.
(शूटिंग)

तेजस्वीनी मुळे
एफ.वाय. बी.ए.
(शूटिंग)

रूपाली चव्हाण
एफ.वाय. बी.ए.
(अॅथलॅटिक्स)

सुलोचना भोंडवे
एम्.ए.
(अॅथलॅटिक्स)

अनिता यादव
टी.वाय्. बी.कॉम.
(अॅथलॅटिक्स)

विजय गव्हाणे
एफ.वाय. बी.ए.
(अॅथलॅटिक्स)

भीमसिंग वसावे
एफ.वाय. बी.ए.
(अॅथलॅटिक्स)

दत्तात्रय झोडगे
टी.वाय्. बी.ए.
(अॅथलॅटिक्स)

आंतर विभागीय / राज्यस्तरीय खेळाडू

निलेश लहाने
एस.वाय. बी.कॉम.
(बेसबॉल)

अमित परबत
एस.वाय. बी.कॉम.
(बेसबॉल)

ऋषी कुमार शितोळे
एस.वाय. बी.कॉम.
(बॉक्सिंग)

सुवर्णा बोरडे
एस.वाय. बी.कॉम.
(बॉक्सिंग)

ईश्वर रनवरे
एस्.वाय. बी.ए.
(सायकलिंग)

धीरज सावंत
एफ.वाय. बी.ए.
(हॉकी)

सायली कवडे
एम्. एस् सी
(कराटे)

Badminton (Women)

1st Place : Priyanka Kunjir
M C S

2nd Place : Pranali Gadakh
M C S

Badminton (Men)

1st Place : Varun Kalekar

2nd Place : Sandeep Mane
T Y B C S (B)

3rd Place : Sunny Dokwal
F Y B Com

TEAM EVENTS

Football Winner Team: T Y B Com (A)

1. Arif Chittewan
2. Pankaj Singh
3. Sandeep Sawant
4. Dharmesh Bhoté
5. Vinay Kumar
6. Munswamy Naidu
7. Pramod Shingade
8. Franklin Fernandis
9. Suprit Bhoumik
10. Abhay Meshram
11. Dhruvan Shah
12. Pravin Suvarna
13. Lakhan Yenake
14. Gamy

BASKETBALL WINNER TEAM:

- T Y B Com (A)
1. Arif Chittewan
 2. Sandeep Gurunj
 3. Sandeep Sawant
 4. Vinay Kumar
 5. Munswamy Naidu

6. Pramod Shingade
7. Franklin Fernandis
8. Abhay Meshram
9. Harendar Kumar
10. Navjot Singh

• **VOLLEYBALL WINNER TEAM:**
T Y B C A

1. Avnesh Tapkir
2. Vishal Tanpure
3. Omkar Joshi
4. Prasanna Patnkar
5. Sanket Konde
6. Anil Gawari
7. Mahesh Birdawade
8. Sohail Raje

• **CRICKET WINNER TEAM:**
S Y B C S (A)

1. Sapnil Gaikwad
2. Ganesh Badge
3. Rahul Patil
4. Shreekant Menon
5. Gaurav Kothovale
6. Ninad Mehetra
7. Sameer Sheikh
8. Shantanu Bhuruk
9. Prasad Naik
10. Kamlesh Shinde
11. Sawapnil Belgaonkar

• **KABADDI WINNER TEAM:**
T Y B Com

1. Rohit Dongare
2. Ganesh Chandere
3. Amit Phanse

4. Viky Bhandalkar
5. Pramod Bamale
6. Yogesh Yade
7. Bhushan Borul
8. Rajesh Jadhav
9. Prashant Gawade
10. Ashish Sathe

● **BEST PLAYER OF THE TOURNAMENT**

1. Football: Arif Chittewan,
T Y B Com (A)
2. Basketball: Harendar Kumar,
T Y B Com (A)
3. Volleyball: Avnesh Tapkir,
T Y B C A
4. Cricket: Ganesh Badge,
S Y B C S (A)
5. Kabaddi: Akshay Nikaljay
F Y B A

Grants

College has received sport grant of Rs. 60,000/- from University of Pune under the

quality improvement.

Event organized by the Department

Inter Collegiate Best Physique "Modern Shree" competition successfully organized by the Department.

"Modern Shree 2011" Winner: - Sagar Jadhav, Takli Dhokeshwar College, A'Nagar.

The Annual Prize Distribution celebrated on 18th Feb 2011. Dr. G. R. Ekbote was the Chief Guest. He gave away the prizes to the sports persons.

We thank our Principal, Vice Principal, Gymkhana representatives, Sports advisor, coaches, teaching and non teaching staff for the help they rendered to the Department and students.

We are also very much thankful to our sponsors for the 'Modern Shree' competition.

Prof. Jyoti Gagangras
Chairperson

Prof. Vikram Phale
Director of Physical Education

Soft Skills Development Programme 'We Galvanise Attitude'

Objectives :

- To develop effective communication skills, presentation skills and listening skills.
- To overcome the phobia of speaking in English.
- To encourage a Positive Attitude.
- To reduce harmful stress levels.
- Personality Development of the students.

- To empower the students and thus increase their employability.

The Soft Skills Development Programme includes sessions like SWOT Analysis, Transactional Analysis, Group Discussions, Interview Techniques, Time management and Stress Management. This familiarizes students with mind control, healthy family relationships, communal

harmony, character building and nation building. Soft skills' training provides a unique opportunity for all students to develop their personality and upgrade their communication and presentation skills. This programme focuses on those elements of training that require changes in behavior thinking.

It provides students with a strong conceptual and practical framework to build develop and manage teams, develop leadership qualities, time management and inter-personal skills. This training also helps students in developing a career-vision for themselves, planing in it out properly and in effective resume writing. The training is conducted in a very informal, interesting and interactive manner, which gives ample scope for the students to interact with each other and face a wide variety of issues, topics and situations.

The training in soft skills has two parts. One part involves developing attitudes and attributes and the other part involves fine-tuning communication skills to express attitudes, ideas

and thoughts. Students are made to realize their strengths and weaknesses so that they are able to grasp the true essence of development. They are made to take part in role-plays, games and puzzles that demonstrate the attributes needed for assertiveness, interpersonal relationships, negotiations, time and goal management, leadership skills and conflict management. Participants undergo mock interviews, which are videotaped; each participant is given feedback by the trainer and the participants on his/her performance.

The effectiveness of the training session is enhanced through a two-way feedback. Wherever necessary, the faculty give feedback to individual students on their performance and to the class in general. In turn, the students also give feedback on the training sessions. They are encouraged to give suggestions regarding the content and the delivery of the training sessions so that improvements can be made from time to time if necessary.

Prof. Parag Shah
Chairman

Staff Academy

Demonstration of fire extinguishers was organized for all non-teaching and teaching staff members in July by Cease-Fire Company by visiting the departments and the college office.

A Lecture on 'Physical And Mental Health' was organized on 11th October 2010 on the occasion of 'World Mental Health Day'. The speaker was Mr. Datta Kohinkar, a well-

known activist of 'Vipashyana Samiti, Pune'. Mr. Kohinkar effectively unfolded the interrelation of human mind and health. He also discussed the philosophy of Gautam Buddha and Swami Vivevekananda. He also demonstrated the way to seek 'Manasshanti' through Vipashyana, an effective tool in today's stressful life. On this occasion.

An appeal was made to all staff members to donate their used clothes in good condition. There was a great response and a lot of clothes and toys were collected. They were donated to 'Niwara', an orphanage in Pune.

On the occasion of the hundredth World Women's Day, a lecture on 'Income-Tax and

Investments' was organized for teaching and non-teaching staff. The speaker was Mr. Ashok Budhkar, Director of Finance, 'Maharatta Chamber of Commerce' which was followed later by a variety entertainment programme for ladies staff.

Dr. Madhuri S. Kulkarni
Co-ordinator

ज्येष्ठ नागरिक कार्यशाळा अहवाल

पुणे विद्यापीठाचा प्रौढ निरंतर शिक्षण व ज्ञानविस्तार विभाग आणि मॉडर्न महाविद्यालय गणेशखिंड पुणे यांच्या संयुक्त सहकार्याने दि. २२ ऑगस्ट २०१० रोजी ज्येष्ठ नागरिकांसाठी एकदिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. या कार्यशाळेत शहराच्या विविध भागातील ज्येष्ठ नागरिक संघांतील ७० सदस्य सहभागी झाले होते.

या कार्यशाळेचे उद्घाटन ग्राहक चळवळीचे प्रणेते मा. श्री. बिंदुमाधव जोशी यांच्या हस्ते करण्यात आले. या प्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. संजय खरात व महाविद्यालयाचे व्हिजिटर प्रा. प्रकाश दीक्षित उपस्थित होते.

आपल्या उद्घाटनपर मार्गदर्शनात श्री. बिंदुमाधव जोशी यांनी ज्येष्ठ नागरिक यापेक्षाही वानप्रस्थाश्रमी लोक हा शब्द अधिक योग्य आहे असे सांगून या वयात बरेच कार्य करता येते ते करण्याची प्रबळ इच्छा असावी असे सांगितले. जाणिवेतून नेणिवेत आणि नेणिवेतून जाणिवेत जाता आले पाहिजे असे मत व्यक्त केले. प्रथम सत्रात श्री. मिलिंद सबनीस यांनी वंदे मातरम् या गीताची निर्मिती कशी झाली याविषयीचा इतिहास थोडक्यात सांगून अनेक प्रतिष्ठित संगीतकारांनी त्याची रचना कशी केली ते सांगून ज्येष्ठ गायकांच्या ध्वनिफिती ऐकवल्या. रवींद्रनाथ ते रहमान

या काळातील वंदे मातरम् त्यांनी ऐकवले. त्यांच्यापाशी १३५ ध्वनिफितींचा संग्रह आहे. हा ठेवा ज्येष्ठ नागरिकांसाठी त्यांनी खुला केला.

श्री. कमलाकर पोतदार यांनी एक आगळा छंद जोपासला आहे आणि तो म्हणजे टाकाऊ वस्तूंपासून टिकाऊ व आकर्षक वस्तू बनवण्याचा. द्वितीय सत्रात त्यांनी त्यांचा अनुभव प्रात्यक्षिकांसह दाखवला. त्या वस्तूंचे प्रदर्शन या प्रसंगी मांडण्यात आले होते. हा अनुभवही ज्येष्ठांना खूप आवडला.

तृतीय सत्रात विविध गुणदर्शनाचा कार्यक्रम घेण्यात आला. ज्येष्ठ नागरिक संघातील सदस्यांनी उत्स्फूर्तपणे उखाणे, कीर्तने, भजने, अभंग, गाणी, कविता सादर केल्या. औंध, बाणेरे, सांगवी येथील ज्येष्ठ नागरिक संघातील सदस्य सहभागी झाले होते. तबला, पेटीच्या साथीने या कार्यक्रमाला रंगत चढली. वारंवार ज्येष्ठ नागरिकांसाठी असे कार्यक्रम व्हावेत अशी सर्व ज्येष्ठांकडून सूचना आली.

प्रा. श्रुती भातखंडे
समन्वयक

Science Association Report

Activity Report

The following activities were carried out by the Science Association Committee in the academic year of 2010- 2011.

1. Inauguration of Science Association on 14th Aug. 2010.

Inauguration was done by Chief guest Dr. W.N.Gade, Director, BCUD, Pune University in the presence of Chairman Dr. G. Ekbote, Chairman B.C. P.E. Society, Pune. Felicitation of outstanding meritorious and exam.

was done at the hand of Dr. Gade.

4. Participation in Pune Inter College Consortium, Talent Search Examination, 16 Jan 2011.

Ms. Snehal Kathwate, student of S.Y.B.Sc. class stood second in the above exam held at Fergusson College and will be given an opportunity to carry out project in renowned institute under the guidance of eminent scientists.

Prof. Bhamidi Anuradha
Chairman

युवा सप्ताह

आपल्या महाविद्यालयात दरवर्षी १२ जानेवारी ते १९ जानेवारी या कालावधीत युवा सप्ताहाचे आयोजन केले जाते.

या वर्षी (शैक्षणिक वर्ष २०१०-११) दि. १२ जाने. व १३ जाने. रोजी माजी विद्यार्थी संघटना आणि गॅडरन महाविद्यालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'विविधा' या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. आजी व माजी विद्यार्थ्यांच्या सहकार्याने वेगवेगळे स्टॉल्स उभे करण्यात आले होते. विद्यार्थ्यांमधील उद्योजकता या गुणाचा विकास व्हावा, विक्रीकौशल्य, संभाषण इ. अनुभव प्राप्त व्हावे म्हणून हे स्टॉल्स उभारण्यात आले होते.

खाद्यपदार्थ, कपडे, हस्तकला, फाइल्स, स्टेशनरी वगैरे वस्तूची विक्री करण्यात आली.

स्वामी विवेकानंद जयंतीनिमित्त प्राचार्य डॉ. संजय कादर आणि प्रा. प्रकाश दीक्षित व प्रा. सुरेश तोडकर यांच्या हस्ते स्वामी विवेकानंदांच्या प्रतिमेस पुष्पहार व भादरांजली अर्पण करून स्टॉल्सचे उद्घाटन करण्यात आले.

दि. १३ जानेवारी २०११ रोजी माजी विद्यार्थ्यांनी 'अमर बन्सी' या कार्यक्रमाचे आयोजन केले होते. महाविद्यालयाचा माजी विद्यार्थी अमर ओक याच्या बासरी वादनाचा कार्यक्रम अत्यंत उत्साहपूर्ण वातावरणात झाला.

दि. १४ जानेवारी २०११ रोजी 'स्वामी विवेकानंद: जीवन व कार्य' या विषयावर प्रा. नरेंद्र नायडू यांचे मार्गदर्शनपर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

दि. १५ जाने. २०११ रोजी रांगोळी, मेहेंदी, काव्यवाचन व वक्तृत्वस्पर्धा घेण्यात आल्या.

काव्यवाचन व वक्तृत्वस्पर्धेचे परीक्षक

डॉ. सुप्रिया सहस्रबुद्धे -

(निवृत्त, इंग्रजी विभागप्रमुख)

स्वाती वेताळ (कवीयत्री, माजी विद्यार्थिनी)

यांनी काम पाहिले.

रांगोळी व मेहेंदी स्पर्धा परीक्षक म्हणून सौ. चित्रा ढवळे (वारली पेंटिंग व रावी क्रिएशन्स) यांनी काम पाहिले.

१४ जाने २०११ रोजी इतिहास विभागातर्फे कौन बनेगा? हिस्टरी स्कॉलर ही स्पर्धा परीक्षा घेण्यात आली त्यात ४७

विद्यार्थी सहभागी झाले होते.

युवा सप्ताहामध्ये घेण्यात आलेल्या स्पर्धांचे निकाल पुढीलप्रमाणे

१) कौन बनेगा? हिस्ट्री स्कॉलर

- मयूर धुमाळ - एस.वाय. बी.ए.
- भारत गायकवाड - टी.वाय. बी.ए.
- पाणेम मोडना - एस.वाय. बी.ए.
- नीलकंठी सुरवसे - उत्तेजनार्थ

२) मेंहंदी स्पर्धा

- रागिणी यादव - टी.वाय. बी.एससी.
- रोशनी बांगर - एफ.वाय. बी.कॉम.
- अश्विनी सायकर - एफ.वाय. बी.कॉम.

३) रांगोळी स्पर्धा

- अपेक्षा थोरात - एम.एसी. द्वितीय मायक्रो
- पूजा भोसले - टी.वाय. बी.कॉम.
- वर्षा मगर - एम.एससी. द्वितीय

४) काव्यवाचन

- विवेक कांबळे - एस.वाय. बी.ए.
- श्याम कांबळे - टी.वाय. बी.कॉम.

- तेजश्री जाधव - टी.वाय. बी.ए.
- गणेश धोटे - टी.वाय. बी.कॉम.

५) वक्तृत्व स्पर्धा

- संदेश ठोंबरे
- सुप्रिया बोबडे - टी.वाय. बी.ए.

या सर्व कार्यक्रमांचे नियोजन करण्यासाठी समिती नेमण्यात आली होती.

(१) माजी विद्यार्थी संघटना आणि विविधा या कार्यक्रमाचे नियोजन

प्रा. विजया कुलकर्णी व प्रा. माया भानू.

(२) मेंहंदी, रांगोळीस्पर्धेचे नियोजन

प्रीती राजगुरू अनुजा जावडे,

डॉ. सुषमा कानडे, डॉ. ममता शेंडे

(३) काव्यवाचन व वक्तृत्वस्पर्धा नियोजन

डॉ. संस्कृती आवलगावर व प्रेरणा सुरू यांनी केले.

(४) कौन बनेगा हिस्ट्री स्कॉलर

श्रुती भातखंडे, श्वेता सावले यांनी नियोजन केले.

प्रा. श्रुती भातखंडे
संयोजिका

Vidyarthini Manch Report

The Vidyarthini Manch has been functioning since 2004-05. The Activities carried out this year were as follows: -

1. 17/ 9/ 2010 - An Interactive Workshop entitled 'Aarogya Samvaad' was organized for female students. 90 Students from Arts, Science and Commerce Faculties attended the Workshop. The Resource Person was Ms. Medha Kale from a Health Organization called Tathapi Trust, Pune. She gave Inputs on health, gender roles and self esteem issues through interaction,

activities, discussion and games.

2. 11/ 2/ 2011 - A workshop on 'Power Walk and Discovering Identities' was organized for male and female students. Through games and discussions intricate issue of self and gender, caste and class identities were effectively discussed. Ms. Sneha Gole and associates from Women's Studies Centre, University of Pune worked as resource persons. 70 students benefited from this workshop.

Dr. Sadhana Natu
Coordinator

नेक पुनर्मूल्यांकन प्रक्रियेत 'अ' दर्जा प्राप्त झाल्याप्रीत्यर्थ स्नेहमेळावा

महाविद्यालयास नेक पुनर्मूल्यांकन प्रक्रियेत 'अ' दर्जा प्राप्त झाल्याप्रीत्यर्थ शुक्रवार दि. २९ एप्रिल २०११ रोजी सायंकाळी ६ वाजता स्नेहमेळावा आयोजित करण्यात आला होता.

महाराष्ट्र राज्याच्या उच्च शिक्षण विभागाचे संचालक मा. डॉ. आर.व्ही. किर्दक कार्यक्रमास प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. सिम्बायोसिस आंतरराष्ट्रीय विद्यापीठाचे कुलगुरु मा. डॉ. भूषण पटवर्धन हे विशेष अतिथी म्हणून उपस्थित होते. पुणे विद्यापीठाचे कुलसचिव मा. डॉ. माणिक जाधव आणि पुणे विद्यापीठाच्या महाविद्यालये व विद्यापीठ विकास मंडळाचे संचालक मा. डॉ. वासुदेव गाडे कार्यक्रमात सन्माननीय अतिथी म्हणून उपस्थित होते. प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीचे कार्याध्यक्ष मा. डॉ. गजानन एकबोटे सदर कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी होते.

कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे महाराष्ट्र राज्याच्या उच्च शिक्षण विभागाचे संचालक मा. डॉ. आर. व्ही. किर्दक यांनी महाविद्यालयास 'अ' दर्जा मिळाल्याबद्दल अभिनंदन केले. महाराष्ट्रात नेक मूल्यांकन आणि पुनर्मूल्यांकन केलेली अनेक महाविद्यालये आहेत. विद्याविभूषित तरुण ही देशाची खरी संपत्ती असून त्यांना योग्य दिशा देण्याचं काम शिक्षण क्षेत्राचे आहे. ज्ञान आणि कार्यसंस्कृती यांचा मिलाफ असलेली तरुणाई भारताला महासत्ता बनवेल असा आशावाद त्यांनी व्यक्त केला.

कार्यक्रमाचे विशेष अतिथी आणि सिम्बायोसिस

आंतरराष्ट्रीय विद्यापीठाचे कुलगुरु मा. डॉ. भूषण पटवर्धन यांनी महाविद्यालयाचा प्रवास त्यांनी जवळून पाहिला असल्यामुळे कठीण प्रसंगातून निभावून महाविद्यालयाने यंदा नेक पुनर्मूल्यांकनात 'अ' दर्जा मिळवल्याबद्दल अभिनंदन केले, तसेच महाविद्यालयाची उत्तरोत्तर प्रगती व्हावी यासाठी शुभेच्छा दिल्या. नुकतेच विधानसभेत मांडण्यात आलेले स्वतंत्र विद्यापीठ विधेयक शिक्षण क्षेत्रात नव्या संधी निर्माण करेल अशी आशा व्यक्त केली.

कार्यक्रमाचे सन्माननीय अतिथी व पुणे विद्यापीठाच्या महाविद्यालये व विद्यापीठ विकास मंडळाचे संचालक मा. डॉ. वासुदेव गाडे यांनी अशा प्रकारच्या मूल्यांकनामुळे शैक्षणिक संस्थांची पत वाढते तर राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावर संशोधनास सहाय्यभूत ठरते असे प्रतिपादन केले. आजची शिक्षण व्यवस्था विद्यार्थ्यांना परीक्षार्थी बनवते, नुसते गुण म्हणजे विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानाची कसोटी नाही. अभ्यासक्रमाची पुनर्रचना करताना आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील संस्थांचा विचार करण्याची गरज अशा शैक्षणिक क्षेत्रासमोरील विविध आव्हानांचा त्यांनी परामर्श घेतला.

कार्यक्रमाचे सन्माननीय अतिथी पुणे विद्यापीठाचे कुलसचिव मा. डॉ. माणिक जाधव यांनी महाविद्यालयाच्या यशात प्रशासकीय कर्मचाऱ्यांचा सिंहाचा वाटा असल्याचे नमूद केले व सांघिक कामगिरीचे कौतुक केले.

प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीचे कार्याध्यक्ष

मा. डॉ. गजानन एकबोटे यांनी या महाविद्यालयाच्या आठवर्णीना उजाळा दिला. छोटी सुरवात आणि अनेक अडचणींवर मात करत आज महाविद्यालयाने हे यश प्राप्त केल्याबद्दल त्यांनी समाधान व्यक्त केले. शिक्षण क्षेत्राने अल्पसंतुष्ट न राहता जास्त जोमाने काम करण्याची गरज व्यक्त केली.

महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. संजय खरात यांनी उपस्थितांचे स्वागत केले. नॅक समितीची भेट जणू काही स्वास्थ्य तपासणी सारखी प्रक्रिया असून त्यात ज्या उणीवा समोर येतात त्यावर महाविद्यालय काम करेल. तसेच यापुढे संशोधन क्षेत्रावर लक्ष देऊन याबाबत प्रगती करू आणि महाविद्यालयास 'सेन्टर ऑफ पोटेन्शियल फॉर एक्सलन्स' हा दर्जा प्राप्त करण्यासाठी काम करू असा विश्वास व्यक्त केला.

महाविद्यालयातील कला विभागाच्या उपप्राचार्या प्रा. ज्योती गगनग्रास यांनी आभारप्रदर्शन केले आणि इंग्रजी विभागप्रमुख प्रा. शंपा चक्रवर्ती यांनी कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन केले.

महाविद्यालयाच्या विकासातील ठळक टप्पे :

महाविद्यालयाच्या यशात प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीच्या पदाधिकाऱ्यांचा खूप मोठा वाटा आहे. प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीचे कार्याध्यक्ष मा. डॉ. गजानन एकबोटे यांची दूरदृष्टी, नियामक मंडळ सदस्य आणि महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. संजय खरात यांच्या अथक प्रयत्नांमुळे, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी तसेच विद्यार्थी व पालक यांच्या संघभावनेमुळे हे यश दृष्टीपथात आले.

- १९९२ साली स्थापना करण्यात आलेले महाविद्यालय आज पुण्यातील एक नामवंत शैक्षणिक संस्था म्हणून मान्यता पावले आहे.
- सुरवात झाली ती केवळ ३ शैक्षणिक कार्यक्रम व १२० विद्यार्थ्यांपासून, पण आज ४५०० विद्यार्थी संख्या ७ पदवी व ८ पदव्युत्तर शैक्षणिक कार्यक्रम, १ संशोधन केंद्र आणि ४ प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम महाविद्यालयातर्फे चालवले जातात.
- निम्न आर्थिक स्तरातील तसेच शिक्षण घेणाऱ्या पहिल्या पिढीतील विद्यार्थी विद्यार्थिनींचा आत्मविश्वास वाढविणे व भविष्यातील संधीची माहिती करून देण्यासाठी महाविद्यालयातर्फे विशेष प्रयत्न केले जातात.
- २००२ साली महाविद्यालयाचा यशस्वी दशकपूर्ती समारंभ. समारंभास प्रमुख पाहुणे म्हणून राज्याचे तत्कालीन उपमुख्यमंत्री छगन भुजबळ यांची सन्माननीय उपस्थिती.
- फेब्रुवारी २००९ मध्ये महाविद्यालयास पुणे विद्यापीठाचे 'सर्वोत्कृष्ट महाविद्यालय' पारितोषिक देऊन गौरव.
- मार्च २०११ मध्ये महाविद्यालयास नॅक पुनर्मूल्यांकन प्रक्रियेत 'अ' दर्जा प्राप्त झाला आहे.

- डॉ. संजय खरात
प्राचार्य

गोंडर्न महाविद्यालय गणेशखिंड, पुणे ५३ च्या NSS विभागातर्फे दि. ९ डिसेंबर २०१० रोजी कोंडुर या NSS कॅम्पच्या ठिकाणी रक्तदान शिबीर घेण्यात आले, त्यावेळी ज्या विद्यार्थ्यांनी रक्तदान केले त्यांची नावे व रक्तगट.

Camp at Kondhur, on 9th December-2010

Sr. No.	Name	Blood Group	Sr. No.	Name	Blood Group
1.	Akash V. Jogale	A +ve	11.	Ajaykumar Ghadmode	B +ve
2.	Rupesh R. Salunke	O +ve	12.	Parameshwr T. Jadhav	B +ve
3.	Janardan Shinde	A +ve	13.	Pritesth A. Todkar	A +ve
4.	Kiran S. Kanaktav	A +ve	14.	Bvaibhav S. Panaskar	B +ve
5.	Chetan A. Sarwade	O +ve	15.	Shrikant S.M.	B +ve
6.	Raju B. Shendgre	AB+ve	16.	Ganesh B. Jadhav	A +ve
7.	Kishor R. Khatikmare	B +ve	17.	Dheeraj B. Panaskar	O +ve
8.	Ganesh D. Dhumal	B +ve	18.	Ashutosh P. Pasalkar	B +ve
9.	Panem M. Lachayya	O +ve	19.	Amol Y. Kambale	B +ve
10.	Amit R. Pathare	AB +ve	20.	Ashish D. Chougule	B +ve
			21.	Pavan B. Shinde	A +ve

३१-८-२०१० रोजी NSS च्या नियमित कार्यक्रमांतर्गत रक्तदान शिबीर घेण्यात आले. रक्तदात्या विद्यार्थ्यांची नावे

No.	Name	Class	No.	Name	Class
1.	Dnyaneshwar Z. Wargad	T.Y. B.Com.	7.	Pritam N. Lalwani	M.Sc (Chemistry) IInd
2.	Shrikant Maunikar	F.Y.B.A	8.	Miss. Savita Mohurle	Lecturer (Comp. Sci.)
3.	Pramod Gulab Shivle	F.Y.B.A.	9.	Miss Swapna Kulkarni	Lecturer (Comp. Sci.)
4.	Mohan Vaman Kengale	F.Y.B.A.	10.	Prachi Smm...	
5.	Laxman Kashinath Reddy	S.Y. B.Com.	11.	Nirmal Goswami	S.Y.B. Com.
6.	Abhaysingh Jaysing Thorat	MCA (Science) 1st			

23. Ribeka	F.Y. B.Com.	43. Rohit Patil	S.Y. B.Com.
24. Shushant Santosh Chavan	F.Y.BCS.	44. Amit Prabhat	S.Y. B.Com.
25. Akshay Deepak Borgave	T.Y.BCS.	45. Akash Pardeshi	F.Y. B.Sc.
26. Adesh B. Kamble	TYBCS.	46. Promod Bamble	T.Y. B.Com.
27. Vrushali Satish Raut	F.Y. B.Com.	47. Avadhesh R. Gowari	S.Y.B.Sc.
28. Nikalje Akshay	F.Y. B.A.	48. Vijay R. Maoute	F.Y. B.Com.
29. Nilesh Dagade	F.Y.B.A.	49. Akshay Pardeshi	S.Y. BCS.
30. Amol Agale	F.Y.BCS.	50. Swapnil Gaikwad	S.Y.BCS.
31. Suraj Sayali Jagtap	F.Y.BCS.	51. Amol Jadhav	S.Y.BCS.
32. Gajande Shivraj Annasaheb	F.Y. B.Com.	52. Pritam Lalwani	M.Sc.
33. Vishal S. Gaikwad	S.Y.B.A.	53. Prakash Thakur	S.Y. B.Sc. (Comp.)
34. Varun S. Kalekar	T.Y. BCS.	54. Ajikya Bhingardive	S.Y.B.Sc. (Comp.)
35. Dinesh B. Raul	F.Y. B.Com.	55. Viplave Chavan	S.Y. B.Sc. (Comp.)
36. Kunal Waghalkar	S.Y. B.Com.	56. Gaurav Pawar	S.Y.BCS. (Comp.)
37. Mayur Boudger	S.Y. B.Com.	57. Nitish Sharma	F.Y. B.Sc. (Comp.)
38. Tushar Kalake	F.Y. B.Com.	58. Prashant Chinchkar	F.Y. B.Sc. (Comp.)
39. Tanmay Shetty	F.Y. B.Com.	59. Harshad Kenochi	F.Y. B.Sc. (Comp.)
40. Subodh Patil	F.Y. BCS.		
41. Nishant	F.Y.BCS.		
42. Amey Shedge	S.Y. B.Com.		

60.	Gaurav Kothawale	...	81.	Jaiprakash Janardhan	F.Y.BCS.
61.	Akshay Mhasekar	S.Y. B.Sc. (Comp.)	82.	Suhas B. Mitkari	S.Y.BCS.
62.	Abhijeet Jadhav	S.Y. B.Sc. (Comp.)	83.	Arvind Ganiga	S.Y.BCS.
63.	Swapnil Alhat	S.Y. BCS	84.	Ninad A. Mehetre	S.Y.BCS.
64.	Amol Gosavi	S.Y. BCS.	85.	Pratic Dhamdhare	S.Y. BCS.
65.	Abhijeet Sapkal	F.Y.BCS.	86.	Shardul H. Bhokre	F.Y.BCS.
66.	Amardeep Singh	F.Y. B.Com.	87.	Sumeet A. Joshi	F.Y.BCS.
67.	Ritesh Shinde	F.Y. B.Com.	88.	Siddheshwar S. Agjal	S.Y.B.Sc.
68.	Nishant Nauj	T.Y.BCS.	89.	Chaitanya S. Deshpande	F.Y.BCS.
69.	Mrudul H. Bhokone	F.Y.BCS.	90.	Hemant Sutar	F.Y. BCS.
70.	Ameya Gupte	MAC (Sci.)	91.	Nlesh Narula	F.Y. BCS.
71.	Abhay Thorat	MAC (Sci.)	92.	Harshada Pawar	S.Y. B.Sc.
72.	Pratik G. Suryawanshi	F.Y. B.Com.	93.	Pranav Pande	S.Y. B.Sc.
73.	Nilesh N. Pansare	T.Y.BCS.	94.	Ashwini Jog	S.Y. B.Sc.
74.	Sandesh D. Dumbre	T.Y. BCS.	95.	Saurabh D. Kalamkar	S.Y.B.Sc.
75.	Nilesh S. Jarad	T.Y. BCS.	96.	Sandeep V. Deokate	S.Y.B.Sc.
76.	Anant G. Narkhade	T.Y.BCS.	97.	Harshal M.	S.Y.B.Sc.
77.	Tejas R. Gujar	S.Y. BCS.	98.	Kabir Sonawane	F.Y. B.A.
78.	Kiran S. Ande	F.Y. BCS.	99.	Veerdhawal Chavan	Comp. Sci.
79.	Sumit S. Phule	F.Y.BCS.	100.	Aniket Nagane	Comp. Sci.
80.	Suraj A. Gunjal	F.Y.BCS.	101.	Ashish Garud	Comp. Sci.
			102.	Karate S.N.	Office
			103.	Niket Kamble	F.Y. BCS.
			104.	Nikhil Danie Padale	F.Y.B.A.
			105.	Prashant Kadam	S.Y.BCA.
			106.	Vikram Pacharne	Comp. Sci.
			107.	Manoj S. Gunjekar	Comp. Sci.
			108.	Pragati S. Mulekar	Comp. Sci.

109. Dange Sneha	Comp. Sci	115. Rahul A. Patil	S.Y.BCS.
110. Harish S. Joshi	F.Y. BCA.	116. Akshay S. Bhangiri	S.Y.BCS.
111. Dhananjay D. Patil	FYBCA	117. Kamlesh G. Shinde	S.Y.B.Sc.
112. Amit N. Padale	F.Y. BCS.	118. Pravin Prkale	F.Y. B.Sc.
113. Ranjeet S. Kondhalkar	F.Y.BCS.	119. Ankit P. Massey	F.Y. B.A
114. Nikhil R. Varma	F.Y.BCS.	120. Mahesh B. Parab	F.Y. B.Sc.

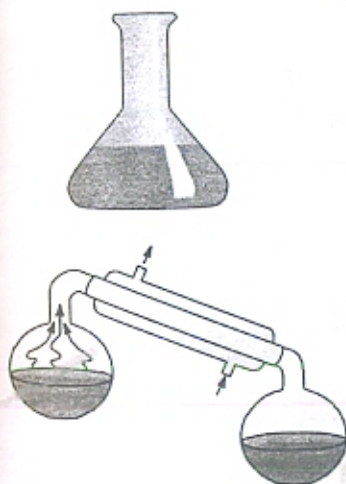
रक्तदान शिबीरात विद्यार्थीनींनी उत्साहाने सहभाग घेतला
व रक्तदान केले त्यांची नावे
Camp -Date 31-8-2010

No.	Name	Class	No.	Name	Class
1.	Mukta Shrinivas Hasurkar	T.Y. B.Com.	12.	Nayan S. Nikale	S.Y.B.Sc.
2.	Renuka Tanaji Shedge	F.Y.BCS.	13.	Ritujaj A. Bande	S.Y. B.Sc.
3.	Vedashree C. Jagtap	F.Y. BCS.	14.	Sameeksha D. Parsekar	S.Y.B.Sc.
4.	Reshma P. Salunkhe	F.Y.BSC.	15.	Sneha Waghel	F.Y. B.Sc.
5.	Reshma N. Mangawade	S.Y. B.A.	16.	Snehal Parkhe	F.Y.B.Sc.
6.	Sayali B. Shivale	F.Y. B.Sc.	17.	Shenal Kondhe	F.Y. BSC.
7.	Neha N. Kalamkar	F.Y. B.Sc. (Comp.)	18.	Lalita B.Kamble	F.Y. BSC
8.	Tejali S. Naik	S.Y. B.Sc.	19.	Gaikwad Jyoti Rahul	F.Y. B.Sc.
9.	Reshma	S.Y.B.Sc.	15.	Swagat Swaraj Mukherjee	F.Y. B.Sc.
10.	Swati Parkhee	S.Y.B.Sc.	16.	Kajal Sashinath Mhaste	F.Y. B.Sc.
11.	Deeksha Thomare	S.Y.B.Sc.	17.	Pooja Deepak Bhumkar	F.Y. B.Sc.
			18.	Shweta Prafulla Nalawade	F.Y. B.Sc.
			19.	Vijeta S. Ubale	F.Y.B.Sc. (Micro)

DASHRATH GLASS CENTRE

Shankarsheth Road, 33, Guru Nanak Nagar
Pune - 411 042

VIJAY CHEMICALS

14 & 15, Shree Chaitanya Complex,
Opp. Muktangan School, Pune 411 009

महाविद्यालयातील प्राध्यापक वर्ग, प्राचार्य, उपप्राचार्य, व्हिजिटर

